

I

TC

ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Serkan BATURAY

KELÂMÎ'NİN SEHERNÂME(RAVZA) ADLI MESNEVİSİ

(İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ

Yard. Doç. Dr. Serkan TÜRKOĞLU

ARTVİN 2017

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	I
ÖN SÖZ.....	II
KISALTMALAR.....	III
GİRİŞ	1
1. KELÂMÎ'NİN YAŞADIĞI DEVRE GENEL BAKIŞ TOPLU BAKIŞ	1
1.1.Siyasî Durum	1
1.2. Kültürel ve Edebî Durum	6
I. BÖLÜM	10
1. KELÂMÎ'NİN HAYATI VE ŞAHSİYETİ	10
1.1. HAYATI.....	10
1.2. EDEBÎ ŞAHSİYETİ	10
1.3. ESERLERİ	13
1.3.1.Vekayî-i Ali Paşa	13
1.3.2. Kelâmî'nin Şiirleri	13
1.3.3.Kelamî Mecmuası	14
1.3.4.Sehernâme	14
II. BÖLÜM.....	16
SEHERNAME(RAVZANAME).....	16
1. ESERİN TANITILMASI.....	16
1.2.Türü.....	16
1.3. Yazılış Sebebi	17
1.4. Yazılış Tarihi	17
1.5. Beyit Sayısı.....	17
1.6. Konusu.....	17
1.7. Konunun Özeti.....	18
2. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	19
2.1. Tertibi	19
2.2. Ayetler ve Hadisler	28
2.3. Söz Sanatları	32
III. BÖLÜM	42
1. NÜSHA TASNİFİ	42
2. TRANSKRİPSİYONLU METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YÖNTEMLER.....	42
3. METİN.....	43
SONUÇ	250
BİBLİYOGRAFYA.....	251

SÖZLÜK	253
Özel Adlar Dizini (İsimler ve Özel Kelimeler)	282
ÖZ GEÇMİŞ	287

ÖZET

Sosyal, tarihî ve kültürel mânâda yaşanan çağın kodlarını yansıtan mesnevîler Dîvân edebiyatında önemli bir yer tutan anlatılardır. Şairin yaşadığı devrin daha iyi anlaşılıp incelenmesinde büyük rolü olan mesnevîler, aynı zamanda konuyu uzunca bir şekilde işlemesiyle de bilinir.

Eski zamanlarda romansların yerini tutan mesnevî, kafiye şeması itibariyle de bir meseleyi rahatlıkla her yönüyle ele almaya uygundur; çünkü bu türde her beyit kendi içinde kafiyelidir ve konu bütünlüğü metne yayılmış biçimdedir.

17.yy'da Kelâmî tarafından kaleme alınan Sehernâme, diğer bir adıyla Ravza, döneminin önemli mesnevîlerinden biridir. Mesnevîde şair; kendi hakkında bilgi vermenin yanı sıra, şiire nasıl başladığı, mahlasını nasıl aldığı, bulunduğu şiir meclisini, başka şairlerle arasındaki muhabbeti dolayısıyla şiirle ve şairlerle irtibatını, babasının mesleğini, bulunduğu devrin önemli devlet adamlarıyla diyalogunu ve katıldığı, şahit olduğu ve duyduğu seferleri metnine dahil etmesiyle de eser incelenmeye değerdir.

Temelde çalışmamız üç bölümü ihtiva etmektedir. Birinci bölümde; şâirin yaşamış olduğu döneme sosyal, siyasal, kültürel ve edebî açıdan geniş çerçevede bakılmıştır. İkinci bölümde; Kelâmî ve eseri hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde ise; okunup transkribe edilmiş metin verilmiştir. Eserin tek nüshası, İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar 181 numarada kayıtlıdır. Çalışmamızda da bu nüshadan istifade edilmiştir.

Bu çalışmanın 17.yy Dîvân edebiyatı ve mesnevîleriyle ilgili alanlarda çalışanlar ve bu konuya ilgi duyanlar için faydalı bir başvuru kaynağı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kelâmî, Sehernâme, Ravza, Mesnevî, Şâir

ABSTRACT

The mesnevîs which reflect the social, historical and cultural meaning of the age of the age that is experienced are the ones that hold an important place in the Dîvan Literature. The mesnevîs, which play a major role in the better understanding and exploration of the devotee which the poet lives in, are also known for his work in a long way at the same time.

The mesnevî, which holds the position of the novel in the time of Kadîm, is suitable to deal with every matter with ease in terms of rhyme scheme; Because every couplet of this kind is self-centered, and the subject matter of the subject is spread out.

In the 17th century, Sehername, which was received by Kelâmî, is another important Mesnevi of his time. Poet in Mesnevî; As well as giving information about himself, by including poetry in the text of how he began, how he received the discovery, how he met the poetry parliament, his connection with other poets, poetry and poetry, his father's profession, his dialogue with the great statesmen he had attended and the witnesses he had witnessed or heard The work is worthy of examination.

Basically, we have three parts to work with. In the first episode, the return of the poet's life has been looked at broadly from the social, political, cultural and literary perspective. In the second part, detailed information about the kâmî and his work is given. In the third chapter, transcribed text was read.

It is assessed that this work could be a useful reference for those working in the field of the 17th century Dîvan literature and its subjects and those interested in it.

Key Words: Kelami, Sehername, Ravza, Masnavi, Poem.

ÖNSÖZ

Edebî eserler bugünün anlayışına benzer bir anlayışla, yaşadığı çağdan ve çevreden bağımsız kaleme alınmamış, yaşadığı devrin sosyal- siyasal ve en önemlisi kültürel hayatının da motiflerini satır aralarına gizlemiş ve bunu okuyucuyla buluşturmuştur. Bu bakımdan Dîvân edebiyatının geçmiş- bugün ve gelecek arasında önemli bir rabita olduğu şüphesiz bir gerçektir.

Çalışmamıza konu olan adlı Kelâmî'nin *Seher-nâme* veyahut bir diğer adıyla *Ravza* eseri okunmuş, transkribe edilmiş, üzerinde metin inceleme esaslı bir çalışma yapılmıştır. Birinci bölümde Kelâmî'nin hayatı ve edebî şahsiyeti üzerinde durulmuş; ikinci bölümde eser şekil ve muhteva açısından incelenip değerlendirilmiş; üçüncü bölümde ise 2040 beyitten müteşekkil olan bu mesnevinin transkripsiyonlu metni verilmiştir. Üçüncü bölümün sonunda yer alan “Sonuç” kısmında çalışmamızda elde edilen neticeler aktarıldıktan sonra “Bibliyografya” ve “Özel Adlar Dizini” bölümüyle çalışmamız tamamlanmıştır. Metnin daha iyi anlaşılması maksadıyla da çalışmamızın sonuna eserde yer alan Arapça, Farsça ve arkaik Türkçe kelimelerden oluşan bir sözlük ilâve edilmiştir.

Yüksek lisans çalışmamın başından sonuna değin ilmî ve insanî taraflarıyla sürekli danışıp yardım alabildiğim, kendisinden faydalanabildiğim danışman hocam Yard.Doç.Dr. Serkan TÜRKOĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim. Tezimi, varlığını bilmekle huzur bulduğum Elif SARIKAYA'ya ve aileme ithaf ediyorum.

Serkan BATURAY

Artvin, 2017

KISALTMALAR

Ar.	Arapça
Ar. Far.	Arapça-Farsça
Ar.B.e	Arapça birleşik edat
Ar.b.h.is.	Arapça birleşik has isim
Ar.b.is.	Arapça birleşik isim
Ar.b.sf.	Arapça birleşik sıfat
Ar.e.	Arapça edat
Ar.f.is	Arapça-Farsça isim
Ar.f.sf.	Arapça-Farsça sıfat
Ar.gr.	Arapçanın grameri
Ar.is.	Arapça isim
anat	Anatomi
as.	Askerlik
astr.	Astronomi
Ar.zf.	Arapça zarf
Biy.	Biyoloji
bk.	Bakınız
bot.	Botanik
c.	Cem'i
C.	Cilt
Dr.	Doktor
Doç.	Doçent
ed.	Edebiyat
Far.b.is.	Farsça birleşik isim
Far.b.sf.	Farsça birleşik sıfat
fel.	Felsefe
Far.is.	Farsça İsim

GİRİŞ

1. KELAMÎ'NİN YAŞADIĞI DEVRE GENEL BAKIŞ TOPLU BAKIŞ

1.1.Siyasî Durum:

XVII. yüzyıl birçok araştırmacı tarafından “çözülme asrı” olarak nitelendirilmektedir. Dönemin bu şekilde nitelendirilmesinin sebebi ise sosyal, siyasi ve ekonomik açıdan yaşanan istikrarsızlıklardır. Sultan I. Ahmet, IV Murat ve IV. Mehmet dışında, bu dönemde tahta çıkan padişahların, tahtta kalış süreleri oldukça kısadır.

XVI. yüzyıl içerisinde tahta dokuz padişah geçmiştir. Bu yüzyılın anlaşılabilmesi için bu dokuz padişahın devirlerine ana hatlarıyla bakmamız gerekmektedir.

1603 yılında III. Mehmet vefat etmiş ve yerine ertesi gün¹, henüz 14 yaşına basmamış olan I. Ahmet tahta geçmiştir². I. Ahmet zamanında Osmanlı, İran ve Avusturya ile savaş halindedir.³ Osmanlı bu iki güçlü devletle savaş durumunda olduğundan gücü hayli zayıflamış ve Celâlî isyanları patlak vermiştir. Celâlî isyanları Osmanlı için önemli bir iç isyandır. Öyle ki Osmanlı bu isyanlar neticesinde 1606 yılında kendisini küçültmek pahasına Zıttorok Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşma yalnızca dönemin padişahını kapsamayıp geleceğe de uzayan, hükümleri sonraki yılları da kapsayan bir antlaşmadır.⁴ Bu antlaşma ile Osmanlı üstünlüğü ortadan kaldırılmıştır. Çünkü maddelerden biri de iki hükümdarın eşit kabul edilmesi yönündedir.⁵ Celâlî isyanları yalnız asker kaynaklı olmayıp buna devlet idaresindeki güçlü kimseler de katılmaktadır. Bu da Osmanlı'yı fazlasıyla zorlayan bir durum oluşturmaktadır. Özellikle Halep Beylerbeyi Canbolatoğlu ve Kalenderoğlu⁶ isyanları tamamen bastırılmamış, geçici çözümlerle durum kurtarılmaya çalışmıştır. Bu zor durumda süreci yöneten ve temel kararları alan I. Ahmed'tir.

¹Joseph P. Von Hammer, *Osmanlı Devleti Tarihi*(M. Ata'nın çevirisinden), haz. M.Çevik-E. Kılıç, İstanbul, 1990, c.V, s.366.

²Komisyon, *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, İstanbul, 1989, c.X, s. 419.

³Komisyon, *a.g.e.*, s. 420.

⁴Joseph P. Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi* (M. Ata'nın çevirisinden), haz. M.Çevik-E. Kılıç, İstanbul, 1990, c.V, s. 407.

⁵Komisyon, *DGBİT*, İstanbul, 1989, c.X, s. 423.

⁶İsyanlar hakkında bilgi için bkz. Joseph P.Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, İstanbul, 1990,

I.Ahmed 1617 senesinde henüz 28 yaşındayken vefat etmiştir.⁷ Padişah sağlığında birçok yapının inşâ edilmesini sağlamış, Mekke, Medine gibi kutsal topraklara yardımını esirgememiş ve adına yaptırmış olduğu Sultan Ahmed Camii münasebetiyle methodilmiştir.⁸

I.Ahmed'in ardından yerine "deli" olarak nitelendirilen I.Mustafa geçmiştir.⁹ Tahta geçtikten üç ay sonra indirilmiştir.¹⁰ Ardından yerine II. Osman tahta çıkmıştır.¹¹ Ancak tahta çıkan padişahın cülûs bahşişi vermesi gerektiğinden maddi anlamda Osmanlı bu sürekli tahttan iniş çıkışlardan zarar görmüştür. Bu sebeple II. Osman sipahilerin ulûfelerini ve ulemanın arpalık denilen maddi gelirlerini kesmiştir.¹² Bundan dolayı padişah Hotin Seferi'nde askerden beklediği desteği ve şevki görememiştir.

II. Osman tahttayken 1622 senesinde büyük bir isyan meydana gelmiştir. "Hâile-i Osmaniyye"¹³ adını alan bu meşhur isyanın neticesinde II. Osman boğularak öldürülmüştür.¹⁴ Padişahın ölümünden sonra Osmanlı'da bir ilk yaşanarak daha önce tahttan indirilen I.Mustafa tekrar tahta çıkmıştır. İstanbul ve Anadolu'da isyanlar artmıştır. Halil Paşa sayesinde isyan günlerinde asılmaktan kurtulan Abaza'nın isyanı¹⁵ ve Osmanlı'nın İran ile ilişkilerinin bozulması tahtın yeniden el değiştirmesine sebep olmuştur.

Tahta bu defa IV. Murat geçmiştir. Bu padişah "Sinan Paşa mukarreâtı"¹⁶yla meşhurdur. Bu padişah devletin ileri gelenlerinden destek görmüş ve kısa sürede hakimiyeti sağlamıştır. Padişahlığı yedi yıl sürmüştür. Bu sürede Tebriz ve Revan'ı ardından da Bağdat'ı almıştır.¹⁷ Huzursuzluk çıkararak, devleti bölmeye uğraşarak, isyanlarla devlette iç karışıklıklara sebep olanları sert bir şekilde sindirmiş ve ölüm gibi ağır cezalar uygulamıştır.¹⁸

⁷Yılmaz Öztuna, *Osmanlı Tarihi*, İstanbul,1986, c.I, s. 324.

⁸Joseph P.Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, (M.Ata'nın çevirisinden), haz. M. Kılıç, İstanbul, 1990, c.V, s. 495.

⁹Komisyon, *DGBİT*, İstanbul, 1989, c.X, s. 431.

¹⁰Joseph P.Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, (M.Ata'nın çevirisinden) haz. M.Çevik-E. Kılıç, İstanbul, 1990, c.V, s. 498.

¹¹Von Hammer, *a.g.e.*, s. 498.

¹²Komisyon, *DGBİT*, İstanbul, 1989, c.X, s. 434.

¹³Bkz. Yılmaz Öztuna, *Osmanlı Tarihi*, İstanbul, 1986, c. I, ss. 328-331.

¹⁴Komisyon, *DGBİT*, İstanbul, 1989, c.X, s. 441.

¹⁵Bkz. Joseph P.Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, (M.Ata'nın çevirisinden), haz. M.Çevik-E. Kılıç, İstanbul, 1990, c.V, ss. 562-563.

¹⁶Yılmaz Öztuna, *Osmanlı Tarihi*, İstanbul,1986, c.I, s. 337.

¹⁷Yılmaz Öztuna, *a.g.e.*, s. 343.

¹⁸Komisyon, *DGBİT*, İstanbul, 1989, c.X, s. 470.

IV.Murad, itimad ettiği şahıslardan devlet hakkındaki çıkarımların ve durumun ne halde olduğunun bir nevi rapor mahiyetindeki belgelerini istemiştir. Bu raporların en önemlisi Koçi Bey Risâlesi¹⁹, o dönemin sorunlarını yansıtmaları bakımından önemlidir. Söz konusu risâle devletin üst kademesinde bulunanlar ile isyancılar arasındaki ilişkiyi, o devirdeki rüşveti, yolsuzluğu ve birçok siyâsî müessesenin amacından uzaklaştığını işlemektedir.

Sultan IV. Murad, kahve ve tütün kullanımını yasaklamıştır.²⁰ IV. Murad sosyo-ekonomik sorunlarla boğuşmuş, bunları önemli ölçüde düzene sokmayı başarmış ve yönetime sıkı bir disiplin getirmiştir.

1640 yılında Sultan IV. Murad vefat etmiş ve yerine I.İbrahim tahta geçmiştir.²¹ I.İbrahim gösterişe meraklı olduğundan samur kürklere ilgi duymaktadır. Aynı zamanda Haseki kadınlarına her fırsatta verdiği hâslar²² hazineyi sarsmış ve kapıkulu ocaklarına verilmesi gereken paraların ödemesinde sıkıntı yaşanmıştır.²³ Bu sırada Osmanlı'da kalpazanlar meydana çıkmıştır. Kara Mustafa Paşa bu maddi tehlikeyi en az zararla savuşturmak maksadıyla asker sayısını azaltmış, farklı türde sikkeler bastırmış²⁴ ; ancak bunun önüne geçememiştir.

Padişah, Kösem Sultan'ın Ocak ağalarıyla işbirliği yapması sonucu²⁵ tahttan indirilmiştir. Bu işbirliğindeki amaç I.İbrahim'in tahttan çekilmesinden sonra henüz yedi yaşında olan büyük oğlunun tahta geçmesi, yönetim işlerinin Kösem Sultan ve Sadrazam tarafından gerçekleştirilmek istenmesidir. Ancak bunu becerememişlerdir.

IV. Mehmed tahta geçmiş ve IV. Mehmed'in tahtta bulunmasıyla beraber 8 yıl boyunca "Ağalar Saltanatı"²⁶ devri hüküm sürmüştür ve devleti sömürmüştür. Yaşanan iç karışıklıklar neticesinde Kösem Sultan IV. Mehmed'in tahttan indirilmesine çalışmış; ancak bunu gerçekleştiremeden boğularak öldürülmüştür.²⁷ Turhan Sultan nâibeliğinde, sadrazam

¹⁹Bkz. Komisyon, *a.g.e.*, s. 484-485.

²⁰Yılmaz Öztuna, *Osmanlı Tarihi*, İstanbul, 1986, c. I, s. 337.

²¹Yılmaz Öztuna, *a.g.e.*, s. 350.

²²Komisyon, *DGBİT*, İstanbul, 1989, c.X, s. 501

²³Komisyon, *a.g.e.*, s. 501

²⁴Bkz. Komisyon, *a.g.e.*, ss. 492-493.

²⁵Bkz. Yılmaz Öztuna, *Osmanlı Tarihi*, İstanbul, 1986, c.I, ss. 354-355.

²⁶Yılmaz Öztuna, *a.g.e.*, ss. 355-356.

²⁷İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 259.

makamında Tarhuncu Ahmed Paşa bulunmaktadır ve bu önemli şahsiyet ekonomiyi düzenlemek amacıyla vergi sisteminde önemli düzenlemeler yapmıştır.²⁸ Tarhuncu Ahmet Paşa bu düzenlemelerle takdirden çok, devleti sömüren kitle tarafından tepkiyle karşılaşmış ve bu onun hayatına mal olmuştur. Bu devre için Osmanlı'nın yönetim, ekonomik vs. gücünü kaybettiğini söylemek mümkündür. Bütün bu olumsuz gidişatın neticesinde Osmanlı'da 1656 yılında "Vak'a-i Vakvâkiye"²⁹ adında bir ayaklanma yaşanmıştır. Bu ayaklanmanın patlak vermesi, Boğazın kapatılması, Turhan Sultan'ın ekonomiyi toparlamak maksatlı giriştiği faaliyetler ve pahalılığın artması gibi sebeplerle Köprülü Mehmet Paşa sadrazamlığa yükseltilmiştir.³⁰ Sadrazamlığa getirilen Köprülü Mehmet Paşa ilk iş olarak Bozcaada ve Limni'yi Venediklerden almıştır.³¹ Köprülü beş yıl boyunca bu görevini sürmüştür ve ardından yerine oğlu Fazıl Ahmed Paşa getirilmiştir. Fazıl Ahmed Paşa³²'nin görev süresi 15 yıldır. Bu görev süresinde Osmanlı'nın dış siyasetini düzenlemeye çalışmıştır. Bu sadrazamın en büyük yardımcısı ise Kara Mustafa Paşa bulunmaktadır. Sadrazamın övgülere mazhar olan en önemli başarısı Girit meselesini halletmesi olmuştur.

Fazıl Ahmet Paşa 1676 yılında vefat etmiştir. Onun vefatından sonra sadâret mührü, IV. Mehmed'in isteğiyle Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'ya verilmiştir. Göreve gelir gelmez ilk başarısını Çehrin Kalesi'ni Ruslardan alarak göstermiştir.³³ Ancak Avrupa'nın göbeğine kadar girmiş olan Osmanlı'nın son seferi³⁴ olan Viyana Bozgunu onun görev yaptığı yıllara tekâbülmüş ve Osmanlı bir daha Avrupa'ya yaklaşmamıştır. Viyana Bozgunu'ndan sonra Merzifonlu Kara Mustafa Paşa görevden alınıp öldürülmüştür.³⁵

Köprülülerden sonra Kara İbrahim Paşa gibi devlet adamları yaşanan yenilgileri durduramamış, başarısız bir yönetim ortaya koymuşlardır. Osmanlı; Avusturya ve Venedik'le giriştiği mücadelelerden yenik ayrılmış ve yüz elli yıldır elinde bulundurduğu Macaristan'ı kaybetmiştir.³⁶

²⁸Bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı , *a.g.e.*, ss. 264-266

²⁹Yılmaz Öztuna, *Osmanlı Tarihi* , Ankara, 1986, ss. 358-359.

³⁰Joseph P.Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, (M. Ata'nın çevirisinden), haz. M.Çevik-E. Kılıç, İstanbul, 1990, c., ss. 584-585.

³¹"*Köprülü Mehmet Paşa*" hakkında bilgi için bkz. Mücteba İlgürel , *DİA* , c.XXVII, ss. 258-260.

³²Bkz. Abdülkadir Özcan , "*Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa*", *DİA*, c.XXVII, ss. 260-263.

³³İ.Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Ankara, 1988, c.III, I.Kısım, ss. 428-429.

³⁴Bkz.. İ.Hakkı Uzunçarşılı, *a.g.e.*, ss. 434-435.

³⁵Yılmaz Öztuna , *Osmanlı Tarihi* , Ankara, 1986, c.I, ss. 388-389.

³⁶Bkz. İ.Hakkı Uzunçarşılı , *Osmanlı Tarihi*, Ankara, 1988, c.III, I.Kısım, ss. 461-484.

1687 yılında, tahttan indirilmiş olan IV. Mehmed'in yerine İbrahim'in oğlu III. Süleyman tahta geçmiştir.³⁷ Bu yıl Osmanlı açısından olumsuzluklarla dolu bir yıl olmuştur. Mora, Arnavutluk, Sırbistan isyanları meydana gelmiştir. Bu sebeple Köprülüzâde Fazıl Ahmed Paşa³⁸ göreve getirilmiştir. Paşa özellikle iç ilişkileri yönetme hususunda çalışmıştır. Halkın üzerindeki olumsuz etkileri kaldırmak için cizyeleri düzenlemiş ve ekonomiyi düzenlemeye çalışmıştır.

1691 yılında II. Ahmed tahta çıkmıştır. Bu esnada Fazıl Mustafa Paşa, Avusturya üzerine sefer düzenlemektedir. Bu sefer neticesinde Fazıl Mustafa Paşa öldürülmüş, bütün teçhizat düşmanın eline geçmiştir.³⁹

Osmanlı 1688-1691 arası Lehistan ve Venedik'le büyük bir mücadeleye girişmiş⁴⁰, 1695'te Sakız Adası kaybedilmiştir.⁴¹ Bu adanın kaybedilmesiyle derin bir üzüntü duyan Padişah II. Ahmed vefat etmiştir. Vefatın ardından tahta IV. Mehmed'in büyük oğlu Şehzâde Mustafa geçmiştir. II. Mustafa Avusturya'ya sefer düzenlemiş, Lipve ve Ligoş'u almış; ancak düzenleyeceği ikinci sefer için saraydakilerden yardım istemesi⁴² bu zaferin takdir edilmesine engel olmuştur. 1697 senesinde Osmanlı, sefer için geldiği Zenta bölgesinde⁴³ Avusturyalıların bozgununa uğramış, yine teçhizatın çoğu düşmanın eline geçmiş, birçok devlet adamı hayatını yitirmiştir. Bu devrede Ruslar Azak'ı, Venedikliler ise Bosna ve Dalmaçya'daki önemli noktaları kontrol altına almışlardır.⁴⁴

1699 yılında Avusturya, İngiltere ve Hollanda; Fransa'ya karşı İspanya Verâseti Savaşı'na hazırlanmıştır. Avusturya olmadan Osmanlı'yı yenemeyeceklerini hesap eden Venedik, Rusya ve Lehistan bu açıdan bir barış istiyorlardı.⁴⁵ II. Mustafa savaşmak istese de ordunun mevcut durumu buna engel olmuştur. Avusturya, Venedik, Lehistan delegeleri ile

³⁷Yılmaz Öztuna, *Osmanlı Tarihi*, Ankara,1986, c.I , s. 397.

³⁸Bkz. Abdülkadir Özcan, "*Köprülüzâde Fâzıl Mustafa Paşa*",*DİA*,c.XXVII, ss. 263-265.

³⁹Bkz. Joseph P.Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, (M.Ata'nın çevirisinden), haz. M.Çevik-E. Kılıç, İstanbul,1990 , c.VI , ss. 503-507.

⁴⁰Bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Ankara, 1988, c.III, I.Kısım, ss. 537-546.

⁴¹Yılmaz Öztuna, *Osmanlı Tarihi*, Ankara, 1986, c.I, s. 408.

⁴²Bkz . İ.Hakkı Uzunçarşılı,*Osmanlı Tarihi*, Ankara, 1988, c.III, I.Kısım, ss. 556-560.

⁴³Yılmaz Öztuna, *Osmanlı Tarihi*,Ankara,1986, c.III, I.Kısım, ss. 583-584.

⁴⁴İ.Hakkı Uzunçarşılı , *Osmanlı Tarihi* , Ankara,1988, c.III, I.Kısım, ss. 583-584.

⁴⁵Yılmaz.Öztuna, *Osmanlı Tarihi*,Ankara, 1986, c.I, ss. 415-416.

İngiltere ve Fransa elçiliklerinin aracılık etmesi sonucunda Osmanlı Karlofça Antlaşması'nı imzalamıştır.⁴⁶ Osmanlı "350 000 km² toprak kaybetmiştir."⁴⁷

17.yy'da Karlofça Antlaşması'nı imzalayarak gücünü önemli ölçüde kaybeden Osmanlı, diğer devletler üzerindeki üstünlüğünü de yitirmiştir.

Osmanlı bu kadar iç çatışma ve taht mücadeleleri sebebiyle ekonomik yönden oldukça zayıflamış, üzerine imzaladığı ağır antlaşmalar da eklenince eski ihtişamını kaybetmiştir. Bazı devlet adamlarının çabasıyla ekonomik ve askerî bir düzelme yaşansa da bunun ötesine gidilemiştir. Çalışmamıza konu olan şairimiz Kelâmî, işte bu çatışmaların olduğu dönemde yaşamıştır.

1. 2. Kültürel ve Edebî Durum

Türk edebiyatı 17.yy'a aniden geçiş yapmamıştır. 17.yy'ın öncesindeki edebiyat 17.yy'ı beslemiş ve onu meydana getirmiştir. Bu sebeple 17.yy'ı müstakil bir biçimde ele almak mümkün değildir.

Türk edebiyatı sosyal, siyasî ve kültürel pek çok farklılıkla üç bölümde incelenebilir:

- “1. İslâmiyet'ten evvel Türk Edebiyatı,
2. İslâm medeniyeti tesiri altında Türk Edebiyatı,
3. Avrupa medeniyeti tesiri altında Türk Edebiyatı.”⁴⁸

İslâmiyet öncesi Türk edebiyatı şifahî bir edebiyat olup geleneğe bağlı ulusal bir gelişim sürmüştür.⁴⁹ Bu dönemin yazılı kaynakları Göktürkler zamanında 7.yy'da Bilge Kağan, Vezir Tonyukuk, Kültigin adına inşa edilmiş yazıtlardır.⁵⁰

İslâmiyet'in kabul edilmesiyle birlikte daha ulvî eserler kaleme alınmıştır.⁵¹ Kutadgu Bilig, Dîvân-ı Lügâti't-Türk, Atâbetü'l-Hakâyık bunun en önemli örnekleridir.

XII.yy'da Osmanlı Devleti'nin kurulmasıyla tasavvufî edebiyat iki farklı kanaldan gelişme göstermiştir. Bu kanallardan biri Ferîdü'd-dîn-i Attâr, Nizâmî, Sa'dî, Mevlâna gibi eserlerini Farsça yazmış ve İran edebiyatının şekil ve vezinlerini kullanmıştır. Diğer kanal ise,

⁴⁶Bkz. Joseph P Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, (M. Ata'nın çevirisinden), haz. M.Çevik-E. Kılıç, İstanbul, 1990, c.VI, ss 580-596.

⁴⁷Yılmaz Öztuna, *Osmanlı Tarihi*, Ankara, 1986, c.I, s. 419.

⁴⁸Mehmed Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 2003, s. 30.

⁴⁹Mehmed Fuad Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara, 1999, s. 57.

⁵⁰Bkz. Mehmed Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 2003, ss. 52-59.

⁵¹Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB, İstanbul, 2001, c.I, s. 92.

Orta Asya'dan uzanıp gelerek Anadolu'da aynı şekilde devam eden hece veznini tercih ederek⁵² gelişme göstermiştir. Anadolu'da gelişen bu ikinci kolun öncülüğünü Yunus Emre⁵³ yapmıştır. Tekke edebiyatı Yunus Emre'yle filizlenmeye başlamıştır.

XIV. yy'da Oğuzlar edebiyat dilinde kesin olarak Türkçeye dönmüşlerdir.⁵⁴ Kaygusuz Abdal, Said Emre⁵⁵ gibi halk şairlerinin yanı sıra; Dîvân Edebiyatında da Ahmedî, Kadî Burhaneddin, Nesîmî⁵⁶ gibi kudretli şairler yine bu yüzyılda meydana çıkmışlardır.

XV.yy'da Osmanlı'nın yükselmesiyle⁵⁷ Dîvân edebiyatı artık klasik bir hale bürünmüştür. Önemli padişahların şairlik yaptığı dönemdir. Fatih Sultan Mehmet(Avni), II.Bayezid (Adlî) ve II.Murat (Muradî) gibi kudretli padişahlar şiirle meşgul olup sanat yönlerini ortaya koymuşlardır. Bunun yanı sıra Şeyhî, Ahmet Paşa ve Necatî döneme damgasını vuran önemli sanatçılardır.

XVI.yy Divan edebiyatında Arap ve Fars taklitçiliğinin sona ermiş olduğu görülmektedir. Bâkî, Fuzûlî, Zatî, Taşlıcalı Yahya gibi şairlik kabiliyeti yüksek sanatçılar bu dönemde yaşamışlardır.

XVII.yy'da edebiyatımız İran edebiyatından kurtularak özgün bir yapıya kavuşmuştur.Bu asrın en önemli şairlerinden biri de Nef'î'dir.⁵⁸ Önemli kasideler kaleme alan şair, pek çok övgüye mazhar olmuştur.⁵⁹ Nef'î, Fars tamlamaları sıklıkla kullanması, derin hayal gücü ve tezata verdiği önemle “Sebki Hindî”nin Türk edebiyatındaki ilk temsilcilerinden biri olmuştur.⁶⁰ Bu kudretli şairden başka Nâilî ve Neşâtî de bu tarzın başarılı örneklerini vermişlerdir.

XVII.yy'ın yetenekli şairleri, kullanılan dili ve ahenkli şiirleriyle edebiyatı bir önceki asırdan ileriye taşımayı başarmıştır. Öte yandan Nâbî didaktik şiirler yazarak bir yeniliğe öncülük etmiştir. Şehülislam Yahya ise Şehzade Mustafa Mersiyesi ve Yusuf u Züleyha adlı mesnevisiyle asra damgasını vurmuştur.

⁵²Ali Yılmaz, *Köstendilli Süleyman Şeyhî*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989, s. 7.

⁵³Yunus Emre'nin hayatı hakkında bilgi için bkz. M. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara, 2003, ss. 246-268.

⁵⁴N.Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 2001, c.I, s. 347.

⁵⁵M. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 2003, s. 362.

⁵⁶Ahmed Kabaklı, *Türk Edebiyatı*, İstanbul, 1966, c.II, s. 207.

⁵⁷N.Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 2001, c.I, s. 414.

⁵⁸Komisyon, *Osmanlı Kültür ve Sanat Ansiklopedisi*, Ankara, 1999, s. 631.

⁵⁹N. Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 2001, c.II, s. 651.

⁶⁰Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 2003, ss. 185-186.

Zengin bir devri kapsayan 17.yy'da önemli mesnevîler kaleme alınmıştır. Özellikle kafiyenin sıkıntı oluşturmaması konu bütünlüğünü sağlamış ve uzun uzadıya bir anlatı ortaya çıkmıştır. Eski Türk Edebiyatı mesnevî hususunda oldukça zengindir. 17.yy'da okuyucuya daha çok öğüt vermek, eğitmek maksatlı ahlakî mesnevîler meydana getirilmiştir.

196 beyitten oluşan ve 1649 tarihinde kaleme alınan Sîmkeş-zâde Feyzî'nin Mi'râc-nâme-i Resûl-i Ekrem'i dinî, Mirac'ı vs. anlatan bir mesnevîdir ve Ali Osman Coşkun tarafından yayımlanmıştır.⁶¹

1605 tarihinde kaleme alınan ve 413 beyit olan Muslihiddin Vahyî-i Şa'bânî, Mi'râc'ül-Beyân'ı sofileri ve din yoluna girmiş kişilerin yaşadığı süreçleri anlatan bir mesnevîdir. Bu mesnevîyi Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı yayımlamıştır.⁶²

17.yy'da sadece mesneviler yazılmamış, önemli mesnevîler tercüme de edilmiştir. Feridüddin-i Attâr'ın Mantıku't-Tayr'ı, Fedâyî Dede tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Fedâyî Dede tercümeyle bir de "Hikâyet-i İskender-i Zülkarneyn" adında bir hikaye de eklemiştir. Tacettin Şimşek bunun üzerine çalışmış ve bir tez hazırlamıştır.⁶³

En önemli tasavvufî terimlerden olan cem' ve farkın anlatıldığı Aziz Mahmûd Hudâyî'nin Necâtü'l-Garîk fi'l-Cem'i ve't-Tefrik'i 324 beyitten meydana getirilmiştir. Mehmed Gülşenî⁶⁴ ve Sahaf Nuri⁶⁵ tarafından yayımlanmıştır.

4430 beyitten oluşan Hilmî'nin Bahrü'l-Ma'ârif'i Genç Osman'a ithaf edilmiş öğretici bir mesnevidir. 12 bölümden meydana gelen eseri Cihan Okuyucu yayımlamıştır.⁶⁶

Gülşen-i Efkâr isimli Şânî Mehmet Efendi'nin 1800 beyitten meydana gelen mesnevisi de temsili bir biçimde tasavvufu konu edinmiş ve onu anlatmayı amaç edinmiştir.

Nazmu'l-Ulûm Tokatlı İshâk Efendi'nin birçok konuyla ilgili öğütlerini verdiği ve fikirlerini dile getirdiği önemli bir mesnevîdir.

⁶¹Ali Osman Coşkun, *Simkeşzâde Feyzî'nin Mesnevîleri (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Samsun 1997, s. 193-208.

⁶²Mustafa Tatçı, –Cemal Kurnaz, *Mi'râc'ül-Beyân (Mi'racın Tasavvufî Boyutu)*, Ankara 1999.

⁶³Tacettin Şimşek, *Fedâyî Dede, Mantık-ı Esrâr*, Atatürk Üniversitesi SBE, Erzurum 1993 (yayımlanmamışyüksek lisans tezi).

⁶⁴Mehmet Gülşenî, *Külliyât-ı Hazret-i Hüdâyî*, İstanbul 1338

⁶⁵Sahaf Nuri, *Külliyât-ı Dîvân-ı Hazret-i Hüdâyî Aziz Mahmûd Efendi*, İstanbul 1287.

⁶⁶Cihan Okuyucu, *Hilmî, Bahru'l-Kemâl (Transkribe Metin)*, Kayseri 1995.

Ayrıca tüm bunların ötesinde, 17. yüzyılda Amerika kıtası keşfedilmiş, yeni koloniler kurulmuştur. Katoliklerle Protestanlar arasında Otuz Yıl Savaşları (1618-1648) yaşanmıştır. Yine bu yüzyılda siyasi hayatın aksine, mimaride, müzikte ve edebiyatta önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Sedefkâr Mehmet Ağa'nın 1617 yılında yaptığı Sultanahmet Camii ve yine aynı yüzyılda yapılan Bağdat ve İncili Köşkler bu dönemdeki mimarinin en güzel örnekleridir.

Sebk-i Hindî'nin tesiriyle şiirdili ağırlaşmış ve bu da şarkı türüne zemin hazırlamıştır. Sade bir Türkçeyle ve basit imajlar kullanılarak şarkı türünde önemli eserler verilmiştir.

Ayrıca hat sanatı alanında da önemli sanatçılar yetişmiştir. Derviş Ali, Ağakapılı İsmail, Hafız Osman, Halid-i Erzurumî gibi sanatçılar, Şeyh Hamdullah'ın üslubunu devam ettirmişlerdir.⁶⁷

⁶⁷Bilkan, Fuat; Çetindağ, Yusuf; Macit, Muhsin; Deniz, Sebahat; Mengi, Mine; Aydemir, Yaşar; Köksal, Fatih. (2011) Açıköğretim Fakültesi XVII.Yüzyıl Türk Edebiyatı. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir: AÖF Yayınları.

I. BÖLÜM

1. KELÂMÎ'NİN HAYATI VE ŞAHSİYETİ

1.1. HAYATI

Kelâmî-i Rumi, kendisiyle aynı mahlasa sahip Kerbelalı Kelami Cihan Dede gibi mahlasdaşlarının aksine kendisiyle ilgili elde mevcut pek bilgiye sahip olmadığımız ve araştırmacılar tarafından da bugüne kadar detaylı bir araştırma yapılmamış bir sanatçıdır. Sanatçıyla ilgili birtakım bilgilere müellifi olduğu *Vekayî-i Ali Paşa* isimli eserinden ulaşmaktayız. Söz konusu eserde, Mısır'da iki sene valilik yapmış (H.1010-1012) Malkoç Ali Paşa'nın burada yapmış olduğu hizmetler anlatılmaktadır. Eserde Malkoç Ali Paşa'ya Kelâmî haricinde birçok şair de şiir sunmuş olması sebebiyle esasen bu eser bir şiir antolojisi hüviyetine de sahiptir. Bu söz konusu eserden anlaşıldığına göre sanatçı, Ali Paşa'nın kâtiplerinden biridir.

“*Vekayî-i Ali Paşa* isimli eserinde“Kassid-i Bülegâ-yı Asr fi Medh-i Ali Paşa Vâli-i Mısır” ismiyle kayıtlı olan Kahire nüshasında yazar adı “Mehmet b. Ahmet Beğ Camizade el mütehallas bi-Kelâmî” şeklinde kaydedilmiştir. Bu künyeden Kelâmî'nin II. Selim'in atmacabaşısı olup bilahare Mısır'a sancak beyi olarak atanan Cami Beğ'in oğlu olduğu anlaşılıyor.⁶⁸

1.2. EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Hayatı başlıklı kısımda da belirttiğimiz üzere sanatçı hakkında detaylı bilgi bulunmamakta ancak eserleri aracılığıyla şairden söz etmek mümkün olmaktadır. Bu sebeple şairin eserleri dolayısıyla kendisinden söz edilecektir. Lakin çalışmamızın konusu olan Sehnâme (Ravza) adlı eserinden hareketle şairin edebî kişiliği hakkında bilgi vermek istiyoruz. Kelâmî'nin söz sanatlarından uzak, yalın bir dili vardır. Teşbih gibi hemen her edebî eserde bulunması elzem olan bazı sanatlara elbette başvurmakla birlikte bunu çok ileri düzeye taşımamış veyâ taşıyamamıştır:

Şun⁶ ı yanında şems bir güldür

Āsmān-ı kebūd sünböldür (23/2a)

⁶⁸ Cihan Okuyucu, “Kelâmî Mahlaslı İki Divan Şairi: Kelâmî Cihan Dede ve Kelâmî-i Rûmî”, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, S. 1, İstanbul 2008, 205-240.

Göz yumup rūḥdan ḥayāt gibi
Kendüden gitdigünde āb gibi (686/26a)

Aynı seslerin tekrarına dayalı ve aynı kelimenin benzerine dayalı canlı bir ritm yakaladığını söylemek mümkündür. Bunu hemen her beytinde hissettirmiştir:

Ṭab^ç -ı veḳār ile edīb ü lebīb
Fāḥıl u kāmīl ü ḥasīb ü nesīb (696/26b)

Şairin kelime seçiminde titiz davrandığı inkar edilemez bir gerçektir. Öyle ki sadece kafiyeleri ustaca seçip duruma uygun kullanmakla kalmamış, kulağa hoş gelen kelimelerle mesnevisini süslemiştir:

Nām-ı Bārī olursa ser-defter
Nām-ı nāmīsi olmaya ebter (8/1b)
Virdi ḥāke behār birle behā
Virdi mir'āt-i āba tāb ü ziyā (16/2a)

Bir avuç ḥāki āftāb eyler
Āftābı döner türāb eyler (20/2a)

Gāh pür-nūr olur bu nüh eflāk
Gāh pür-āh olur bu tūde ḥāk (25/2a)

Seher-nâme'nin içinde yer alan gazel ve kasidelerde samimi, coskulu ve ahenkli bir dil kullanan şair, mesnevinin özellikle ilerleyen kısımlarında da bunu devam ettirmiştir. Ancak bazen aynı kafiyeyi veyâ birbirine çok yakın kafiyeleri sık tekrar ettiği görülmüştür. Bu da şairin hep aynı şeyi anlatıp tekrara düşmüş olduğu hissiyatını oluşturmaktadır:

Şun^ç ı yanında şems bir güldür
Āsmān-ı kebūd sünbüldür (23/2a)

“**Ene emleḥ**”⁶⁹ ḥadīkası gülidür

“**Ene efṣaḥ**”⁷⁰ riyāzı bülbülidür (74/4a)

Şūḥ-ra‘ nāya beñzeyüp her gül

Her ṭaraf nağme-sāz idi bülbül (285/11b)

Gül gibi çün tebessüm itdi o gül

Şevḳden nāleler idüp bülbül (298/12a)

Lāle ruḥlar ‘izārı gül gül idi

Her ğazel-ḥ‘ān o bezme bülbül idi (312/12b)

Gömgök āhen olup o dem sünbül

Siperini yapındı herbir gül (924/34a)

Kelâmî, eserinde deyim ve arkaik kelimelere de yer vermiştir. Şairin kullanmış olduğu deyimler ve arkaik kelimeler çıkarılmıştır. Bu kullanımlara bakarak şairin dilinin dönemine göre sade ve anlaşılır olduğu söylenebilir. Ancak kafiye için kelime seçiminde Türkçe isim ve fiillerle aynı hacimde Arapça kelimelere de yer verdiği görülmektedir.

Bütün bu bilgiler ve çıkarımlarımızın neticesinde denilebilir ki Kelâmî, yaşadığı dönemin büyük şairlerinden biri değildir. Ancak Seher-name adlı eserinde hacimce yüklü miktarda beyit meydana getirmesi, kafiye kurmadaki başarısı, konuşma diline yakın samimi bir dille olan olayları anlatışı ve bunun yanı sıra şuara tezkirelerine geçmemiş bazı şairlere eserinde yer vermesi bakımından bir değer taşımaktadır.

Kelâmî-i Rumi, Malkoç Ali Paşa’nın Mısır’daki icraatlarını anlattığı *Vekayî-i Ali Paşa* isimli eserde Mısır’daki Osmanlı idaresi hakkında önemli bilgiler vermesi açısından da dikkate değerdir.

1.3. ESERLERİ

1.3.1.Vekayî-i Ali Paşa:1601 tarihinde Mısır'avalı olarak atanan *Malkoç* Ali Paşa'nın Mısır icraatları anlatılmakta ve yazarın kendisi hakkında da bilgiler bulunmaktadır. Mısır'da Osmanlı idaresi hakkında bilgiler vermektedir. Ayrıca birçok şairin, Malkoç Ali Paşa'ya sunduğu şiirleri barındırması bakımından bir şiir antolojisi tarzındadır.

1.3.2 Kelâmî'nin Şiirleri:

Şairin şiirleri onun maharetlerini bildirmesi açısından önem arz etmektedir. Bu şiirleri antolojide bulunan şiirleri olup tek başına bir eser olabilecek değerdedir. Aşağıda verilen kasidede şair bunu niçin yazdığını belirtmekte ve kendi hayatına dair de bilgiler vermektedir:

Bir subh oldu husrev-i hurşîd âşikâr
Taht-ı zümürüdüne çıkup oldu şehriyâr
..
Alsan 'inân gibi elini bu Kelâmînün
Kaldı rikâb gibi ayakda zelîl ü hâr

İrdi gubâr-ı gam elem-i rûzgâr ile
Hâli mükedder oldu çü seylâb-ı nevbahâr

Dôlâb-ı çarh gibi yeter gezdi serseri
Devr-i 'adâletünde kulun ola ber-karâr

Havfum budur ki nâme-i nazmu vire sudâ'
Tab'-ı latîfine sözi gel eyle ihtisâr

Kelâmî'nin gül redifli kasidesi:

Rûy-ı gülşen serteser açıldı hep hemvâr gül
Bülbül-i nâlâna arz itdi yine gülzâr gül

..

Dir gören ma'nâ-yı rengînümle nazmum hânesin
Bu ne beyt olur ki zeyn olmuş der ü dîvâr gül

Girdi ebyâtum meger kim gülşen-i evsâfuna
Her birisinün birer dâne elinde var gül

..

Ey Kelâmî bir kadem teşrîf iderse gülşenün
Yâsemenveş tüller (?)üzre açıla hemvâr gül⁶⁹

1.3.3.Kelâmî Mecmuası:

Küçük bir mecmua niteliğindedir. 48 varaktan meydana gelmektedir. Tunus Milli Kütüphanesi'nde 9592 numarada kayıtlıdır. İçerisinde talik yazı şeklini de barındırmakta olup her satırda talikle yazılmış 11 satır mevcuttur. Eser içinde üç küçük hikâye barındırmakta olup Hafız Ahmet Paşa'nın valiliği sırasında yazıldığı bildirilmektedir. Bu üç küçük hikâye ise şu şekildedir:

a.Risale-i Gazale

b.Risale-i Nîliyye

c.Hacnâme⁷⁰

1.3.4. .Seher-nâme:

Kelâmî'nin önemli eserlerinden Sehernâme veya diğer adıyla Ravza, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmaları 181 numarada kayıtlı bir mesnevidir. Klasik bir cilt içindeki bu eser her sayfaya 15 satır gelecek şekilde talikle yazılmıştır. Bu eser ahlakî bir mesnevî hüviyetindedir. Bazı sayfaların eksik olması ve karışması konunun takibini güçleştirmiştir. Eserin telif tarihi belirtilmemiş; ancak Mısır valisi Kurt Paşa'nın işlendiği beyitlerden hareketle, bu mesnevinin telif tarihi hakkında aşağı yukarı bir tahminde

⁶⁹ Cihan Okuyucu, "Kelâmî Mahlaslı İki Divan Şairi: Kelâmî Cihan Dede ve Kelâmî-i Rûmî", Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, S. 1, İstanbul 2008, 205-240.

⁷⁰ Cihan Okuyucu, "Kelâmî Mahlaslı İki Divan Şairi: Kelâmî Cihan Dede ve Kelâmî-i Rûmî", Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, S. 1, İstanbul 2008, 205-240.

bulunmak mümkündür. Kurt Paşa 1003-1004 tarihleri arasında görev yapmıştır. Sehernâme ya bu tarih aralığında ya da bu tarihten hemn sonra yazılmıştır.

II.BÖLÜM

SEHER-NAME(RAVZA-NAME)

1. ESERİN TANITILMASI

1. 1.Adı:

Eser tahmini olarak 1003-1004 yılları civarında (Kurt Paşa'nın Mısır valiliği devresinde) yazılmıştır. Adı şair tarafından önce Ravza olarak belirlenmiştir:

Luṭf-ı Ḥaḫḫ ile olıcaḫ itmām

“Ravza” nāmıyla nāmı oldı temām (636/24b)

Ṭarz-ı ḥāşş üzre eyledüm taḫrīr

Meh gibi yoḫ felekde aña nazīr (637/24b)

Ancak eserin sonunda Ravza ismi yerine Sehername ismi kullanılmıştır:

Buldı itmām bir **seḫer nāme**

Sa‘ y-i ḥāmeyle irdi itmāme (1930/68a)

1.2.Türü:

Sehernāme diğerk bir adıyla Ravza her beytinin dizeleri kendi arasında uyaklı, aruz vezninin kısa kalıplarıyla yazılan dıvan şiirinin en uzun nazım biçimi olan mesnevi türünde yazılmış bir eserdir. Bu sebeple klasik bir mesnevi görünümündedir.

Mesneviler Edebiyatımıza İnan edebiyatından geçmiştir. Beyitler kendi içinde anlam birliğine sahiptir, beyitler arasında konu birliği sağlanmaya çalışılır. Aruzun kısa kalıplarıyla yazılır. Her beytin kendi arasında kafiyelenmesi şaire söyleme kolaylığı getirmiş, şair konuyu istediği kadar uzatabilmiştir.

Her beyit kendi arasında kafiyelidir. Yani aa, bb, cc şeklinde:

Ey nümāyende-i reh-i taḫḫīḫ

V‘ey güşāyende-i der-i tevḫīḫ (1/1b)

Gice zülfin niḫāb-ı rüz eyler

Mihr ü mâhı cihân-fürüz eyler (30/2b)

Biñ beşer belki ehl-i fi‘l-i cezîl

‘Ömr-i şânîdürür şenâ-yı cemîl (1127/41a)

Mesnevilerde konu ve beyit sayısında sınır bulunmadığından oldukça uzun eserler hüviyetindedirler. Söz konusu mesnevimizde de bu gelenek bozulmamış olup 2040 beyit mevcuttur.

1.3.Yazılış Sebebi:

Metin toplamda 76 varak halindedir. İlk 6 varak Antebli Münîb Efendi’nin Sultân 1.Abdülhâmid Hân’ın kızlarından Hadîce Sultân’ın doğumuyla alakalı tebrik metnidir. Bunun tamamı Arapça ve mensûr biçimde olup çalışmamızın dışındadır. Diğer 70 varaklık kısım ise manzum, kalan kısımlar ise mensurdur.

1.4.Yazılış Tarihi:

Eserin telif tarihiyle ilgili herhangi bir bilgi mevcut değildir. Ancak eserin sonlarında Mısır valisi Kurt Paşa’yı kötüleyen ifadelerden hareketle eserin 1003-1004 yılları arasında veyahut hemen sonrasında yazıldığı söylenebilir.

MıŖr’a da olmiŖidi Ol pāŖā

Cümle aĖvāl-i MıŖr’ı bilse revā (1221/44a)

MıŖr içinde olup muŖırr-ı ‘inād

Ŗavl ü fi‘li ile muzırr-ı ‘ibād (1659/59a)

1.5.Beyit Sayısı:

Kelâmî, Sehername’nin kaç beyit olduğu hususunda mesnevîde bir bilgi vermemektedir. Eserin eldeki tek nüshası üzerinde yapmış olduğumuz inceleme neticesinde mesnevî toplam 2040 beyitten müteşekkildir.

1.6.Konusu:

Mesnevi tek bir konuyu işlemekle kalmamış, girift bir yapı teşkil etmiştir. Klasik olarak naat, münacaat, övgü, Miraç hadisesi gibi konulardan sonra tutulduğu mecazî aşktan Vechî isimli şairin kendisine verdiği nasihatlere oradan babasının kendisine vermiş olduğu mahlasa kadar değişik birçok konuyu işlemiştir. Bu sebeple eserin karmaşık bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür.

1.7.Konunun Özeti:

Her mesnevide adet olduğu üzere bu mesnevi de Allah'tan fayda-yardım talep eden beyitlerle başlamıştır(Tevhid). Allah'ın varlığı ve birliğini anlatan beyitlerin ardından yine adet olduğu üzere Peygamber Efendimiz övülmüş ve kendisinden şefaahat istenmiştir(Naat).(1b) Ardından Miraç olayına geçilmiştir. Bu olay aktarıldıktan hemen sonra 3.Mehmet övülmeye başlamıştır.Padişahı öven beyitlerin hemen ardından şair yaşadığı mecazî bir aşkı gündeme getirmiş(7a/7b), bu aşktan duyduğu elem ve ıstıraplardan bahsetmiştir. Bunu yaparken de araya gazeller sıkıştırmayı ihmal etmemiştir.(13a) Daha sonra Kelâmî'ye Muhyi tarafından nasihatler veren beyitlere rastlamaktayız. Ardından şairin bir kazaskerden bashedtiği gözlenmektedir.(23a/24a) Sonrasında Vechî'nin Kelâmî'yi edebî mânâda cesaretlendirdiği, övdüğü beyitler göze çarpmaktadır. Vechî'nin bu övgüleriyle cesaret bulan Kelâmî'nin Ali Paşa'nın icraatlarının anlatıldığı Sehernâme adlı eseri meydana getirmeye karar verdiği anlatılmaktadır(Sebeb-i Telif).Şair, şiire ilk başladığı yıllarda mahlasının “Muhlîş”olduğunu, babasının birçok şairin huzurunda kendisine “Kelâmî” mahlasını verdiğini anlatmaktadır. Babasının adının Ahmed, lakabının Cami olduğunu, bir kitap tercüme ettiğini bildirmektedir.(26b) Bunun ardından Keâmî, babasının Davut Paşa hakkında yazdığı Şem' redifli kasideyi nakletmekte, babasının Mekke'de vefat ettiğini bildirmektedir.(27b) Bundan sonra bazı hikâyeler aktarmaktadır. Bu hikâyeler dini sevgi, cömerlik ve ahlakla ilgilidir. Hikâyelerde bahsi geçen şahıslar dünyaya önem vermeme üzerine önemli örnek olarak ele alınıp işlenen Hâtemi Tayî'dir. Hemen ardından Sinan Paşa'nın hayatını ve onun gazalarını dile getirmektedir. Ardından Ezher Camii, oradaki alimlerden ve Mısır ve Nil'deki eğlencelerden bahsetmektedir.(51b) Tekrar sözü devrin padişahı 3.Mehmed'e getirip onu övmektedir. Ardından Mısır'da meydana gelen bir siyasi değişiklikten bashedmekte; lakin isim vermemektedir.(60a) Eski Mısır valisi Davut Paşa'nın hünelerinden ve iyi yönetimini dile getiren şair, ondan sonra yerine gelen Kurt Paşa'yı sert

bir dille eleştirmektedir.(66a) Şair eserini bitirdiği için mutlu olduğunu nakledip şükretmekte, eserinin adını açıklamakta(68a) ve duyduğu dünyevî duygulardan arınmak için duada bulunup kendisine dua edilmesini istirham etmektedir(Hatime). (72a)

2. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

2.1.Tertibi: Sehername (Ravza) adlı eserin tespit edilebilen ve eldeki tek nüshası,İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmaları 181 numarada kayıtlıdır. Geleneksel bir cilt içerisinde muhafaza edilmiş bu nüsha altın cetvelli olup her sayfaya talik yazı biçimiyle 15 satır gelecek şekilde meydana getirilmiştir.

Eser ahlakî bir mesnevi hüviyetinde olup konu bakımından girift bir yapı teşkil etmektedir. Nüsha müzehhep ve mihrabiyele olup oldukça özenlidir. Toplamda 76 varak halindedir. İlk 6 varak Antebli Münîb Efendi'nin Sultân 1.Abdülhâmid Hân'ın kızlarından Hadîce Sultân'ı doğumuyla alakalı tebrik metnidir. Bunun tamamı Arapça ve mensûr biçimde olup çalışmamızın dışındadır. Diğer 70 varaklık kısım ise manzumdur ve mesnevi türünde yazılmıştır.Mesnevide 9a ve 13a sayfaları boştur. Toplam beyit sayısı 2040'tır.

Mesnevi, edebî değerinden ziyade şair ve babası hakkında bazı bilgileri ihtiva etmesi açısından önem arz etmektedir.

Genel itibariyle başlıkları sıralamak gerekirse:

1-329 arası genel başlık olan Sehername adıyla ve *Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün/Fa'lün* kalıbıyla konuya giriş yapılmaya çalışılmıştır.

330-334 arası Gazel-i Münasib başlığıyla *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*

kalıbıyla bir gazel söylenmiştir. Burada “görmedük” redifli bir gazel mevcuttur.

463-535 arası **Ṭaleb-i Ḥaşm İçün Olan Ḥâlet** ; 536-540 *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fe'ilün* kalıbı ve “Gazel” başlığıyla “firak” edifli bir gazel; 701-742'ye kadar **Pederün Didügi Kaşide-i Şem'** adıyla ve *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'lün* kalıbıyla yazılmış bölümler mevcuttur.

Metin Allah'tan fayda talep edilen aşağıdaki beyitlerle başlamaktadır:

Ey nümâyende-i reh-i taḥkîk

V'ey güşâyende-i der-i tevfiķ(1/1b)

Nâṭıķ eyle ben feşâhat ile

Ola gŷyâ dilŷm belâgat ile(2/1b)

Vaķtidŷr nev-^ç arŷs-i ferruḡ-fâl

Ḥacle-i dehre vire ḡsŷn ŷ cemâl(3/1b)

Bıkr-i fikrŷm ki ola çihre-gŷşâ

Ḥŷr-i pākize-i cinân-âsâ(4/1b)

Bula gŷl gibi raġbet-i tâze

Gŷnbed-i dehre şala âvâze(5/1b)

Li'llahi'l-ḡamd ṭab^ç -i gevher-zây

Oldı çŷn nŷkte-bend-i ^ç uķde-gŷşây(6/1b)

Gŷl ķalem birle ol sŷḡan-pervâz

Tâ ki rŷ-şen ola şaḡife-i râz(7/1b)

Nâm-ı Bârî olursa ser-defter

Nâm-ı nâmîsi olmaya ebter (8/1b)

Ķalemŷmdŷr kilîd-i sîne-i râz

Umarın açıla ḡazîne-i râz (9/1b)

Der-gehŷnden budur ŷmîd ŷ recâ

Ola medḡŷnde dillerŷm gŷyâ (10/1b)

Baḡa iḡsân ŷ luṭf ŷ tâmm eyle

Nâme-i nazm ile be-nâm eyle (/111b)

Eserde yer alan bazı beyitler, şairin daha sonra yazdığı *Vekâyî-i Ali Paşa* adlı eserinde de mevcuttur:

Zer için kimseye el açdurma
 Gül gibi yüzşuyunu saçdurma (64/3b)

Ço kapuñda eger toğum eger ac
 Beni mağlûka eyleme muhtâc(65/3b)

Tevhid ve Münacaattan sonra şair Hz.Peygamber'i övmüş ve ondan şefaaf istemiştir:

Hazret-i Muşafâ şefî' -i ümem
 Tercemân-ı lisân-ı hâl-i kıdem (94/4b)

Zât-i pâki hulâşa-i kevneyn
 Efdalü'l-halkı seyyidü's-seğaleyn (95/4b)

Hâşimî-nisbet ü Çureyşî-haseb
 Ebtağî-tinet ü Tihâmî-neseb (96/4b)

“**Fe'stekim**”⁷¹ vaşf-ı istikâmetdür
 Mihr ü mühri nişân-ı devletidür (97/4b)

“**Ve'd-duhâ**”⁷² rûyına işâretdür
 Zülfi “**Ve'l-leyl**”⁷³den kinâyetdür (98/4b)

İtî-i gül-şen-i “**Ene'l-efşah**”⁷⁴
 Şerh-i şadri olup “**E lem neşrah**”⁷⁵ (99/4b)

Hâtem-i hayl-i enbiyâ Ol'dur
 Ser-ver-i cem'-i eşfiyâ Ol'dur (100/4b)
 Mu' cizât-i Muḥammed-i ' Arabî
 Muntafî kıldı nâr-ı Bû-Leheb'i (113/5a)
 Bu güneh-kâra ger olursa şefî'
 Mâh-ı kadrüm felek-veş ola refî' (114/5a)

Bundan sonra Miraç hadisesi konu edilmiş ve söz devrin sultanı 3. Mehmet'e gelmiştir. Padişah burada bolca methedilmiştir:

Zübde-i dūd-mân-ı mecd ü celâl
 Kıdv-e-i Hâne-dân-ı fazl u kemâl (164/7a)
 Zât-i pâki hulâşa-i edvâr
 Âb-ı rûyî nuḳâde-i a' şâr(165/7a)
 Dürc-i şeh-vâra bürc-i devletde
 Necm-i seyyâra bürc-i himmetde(165/7a)
 Mihr-i devlet çerâğ-ı bezm-i şehâ
 Şâh-ı ' âdil mürebbe-i fużalâ(166/7a)
 Şavlet-i şavl-cân-ı şâh-ı cihân
 Ser-i a' dâyı kıldı ser-gerdân(167/7a)
 Bezl-i cûdıyla Hâtem-i Tayy'dur
 Belki Hâtem, yanında lâ-şeydür(168/7a)
 Nice medḥ idem ol yüce şanı
 Derisem n'ola ' âlemün cânı(169/7a)

Ma' diletde 'Ömer, şehâda 'Alî
Genc-i gevher-feşân olupdur eli(170/7a)

Her gedâ kim yanında âh kıılır
Virür ol deñlü zer ki şâh kıılır(171/7a)

Fâtih-i Hürmüz-i Diyâr-ı 'Aden
Kâli' -i Başra vü Kılâ' -ı Yemen (173/7b)

Büstân-ı keremde serv-i revân
Mesned-i ehl-i dil, penâh-i cihân(174/7b)

Elde çün şâh-bâz-ı himmeti var
Taht ü devlet şikârın itse ne var? (175/7b)

Kapıñ ey şeh-r-yâr-i rû-yi zemîn
Âstân-ı hümâ-yi devlet ü dîn(176/7b)

Sensin ol pād-şâh-ı 'âlî-şân
'Adlile yād olan Muḥammed Hân(177/7b)

Kapuña sürmek ile rû-yi niyâz
Bulsalar gün gibi n'ola i' zâz(178/7b)

Bundan sonra şair mecazî aşkından ve buna karşılık çektiği eziyetlerden bahsetmektedir. Bunu yaparken de çeşitli gazel ve kasideler de araya sıkıştırmayı ihmal etmemiştir:

Hadd-i gülgünüñ gibi bir gönçe-i ter görmedük
Bir perî-peykersin âdem câmı gözler görmedük(330/13b)

Hâk-i pâyüñ çeşm-i nergisden şakınsam vechi var
Farq ider mi tütüyânüñ kadrini her görmedük (331/13b)

Mâh u mihre niçe teşbîh eyleyüm bilmem seni
Yerde biz işitmedük mihr-i münevver görmedük (332/14a)

Birbirine beñzemez ra' nā güzeller çok velī

Hüsn ü hıulķ u ŧıvede bir saña beñzer [görmedük](333/14a)

Bâş u cānile bugün meydān-ı hüsnünde senüñ

Bir *Kelāmī* gibi ser virmiş dil-āver görmedük (334/14a)

Daha sonra ŧaşırmış halde bulunan Kelāmī'ye, Muhyi nasihatler veriyor.

Mālikān-ı memālik-i taḥķīķ

Sālikān-ı mesālik-i tevfiķ (406/16b)

Muḳtedā-yı meşāyiḥ-ı İslām

Reh-nümā-yı efāzıl-ı eyyām (407/16b)

Ḳıdve-i ḥāne-dān-ı zühd ü ŧalāḥ

‘Umde-i dūd-mān-ı rüŧd ü felāḥ (408/16b)

İḥtiyārı ‘ abā vü ‘ ubbāduñ

Müsteşārı cemī‘ -i zühhāduñ (409/16b)

Her sözi maḥzen-i rümüz-i ŧalāḥ

Her sözi ma‘ din-i künüz-i felāḥ (410/16b)

Ḥazret-i Muḥyi, fāzıl-ı devrān

Gördi ḫün bu ḥaḳīri ser-gerdān (411/16b)

Añladı kār itdügün firḳat

Bildi aḥvālümi idüp ŧefḳat (412/16b)

Dedi ey mübtelā-yı derd ü belā

Ḳaddüñ olmış benefşe gibi dü tā (413/16b)

Sözümü gūş-i cān-ile diñle

Ya‘ ni cem‘ -i cinān ile diñle (414/16b)

Üzn-i iz‘ ān ile semī‘ olgil

Şulehâ pendine muṭîṣ olgil (415/16b)

Menbaṣ -ı ṣ ilm ü maṣ din-i efzâl

Mecmaṣ -ı ḥilm ü zâtı maḥz-ı kemâl (416/16b)

Didi oldur bu demde Devlet-i Mış

Ḳâzı-ṣ asker-i Vilâyet-i Mış (417/16b)

Yaṣ ni ol şadr-ı şuffe-i iclâl

Güş ide ḥâlüñi ṣ ale'l-icmâl (418/17a)

Var, cenâbına ṣ arz-ı ḥâl eyle

Vâkıṣ olan veḳâyiṣ i söyle (419/17a)

Şûret-i daṣ vañı idüp taşvîr

Eyle mâ fi'z-zamîrünü taḳrîr (420/17a)

Di ki zulm oldu baña şehr içre

Olmadı kimseye bu dehr içre (421/17a)

İstimâṣ eyledüm o dem pendin

Der-miyân eyledüm anuñ bendin (422/17a)

Didüm ey dil saña meded-resdür

Biline bir sözi anuñ besdür (423/17a)

Nuş u pendî olup maḥall-i ḳabûl

Sözleri oldu dür gibi maḳbûl (424/17a)

Der-i rifṣ at-me'âbına gitdüm

Ḳâk-i pâyine rûy-mâl itdüm (425/17a)

Daha sonra şair kendisine tavsiye edilen kazaskerden bahsetmişir:

Der-gehi ḳible-gâh-ı ehl-i kemâl

İşigi ḳible-gâh-ı mecd ü celâl (426/17a)

Mihr-i devlet, çerāğ-ı bezm-i seḫā

Zāt-i ‘ālī, mürebbi-i fuḫalā (432/17a)

Lakin burada bahsettiği adını vermemiştir. Yanına vardığı kazaskerle aralarında geçenlerle ilgili bir sonuç belirtmeyen şair konuyu değiştirip Vechî'nin kendisini cesaretlendirdiğini anlatmaya başlamıştır:

Barmağın gibi al elüne kalem

Ḥal-i ḫayret-me’ālün eyle raqam (591/23a)

Eyle ḫāmeyle ḫālūni taḫrīr

Eyle ḫüsn-i edā ile ta’bīr (592/23a)

...

Naẓmda pey-rev-i Nizāmī’sin

Devrde neşve-dār-ı Cāmī’sin (599/23a)

Demidür virseñ ey ḫuceste-keḫām

Dürr-i naẓma Nizāmī gibi nizām(600/23a)

Ḥāme-veş ser-güzeştün eyle beyān

Nāme-veş faẓluñ ile şerḫ u beyān(601/23a)

Güher-i naẓmuñ āb-dār eyle

Bikr-i fikrüne gūş-vār eyle(602/23a)

...

Bir kitāb it alup ele ḫāme

Ola erbāb-ı ‘işqa ser-nāme (605/23a)

Ḥamdü li’llāh ḫudretün vardur

Meşnevīde mehāretün vardur (619/23b)

Sendedür Şimdi nazm-ı pāk ü selīs
Giydirürsin libāsı nazma nefīs(620/23b)

Sen ıodün meŐnevīde tarz-ı cedīd
Niçe tarz-ı cedīd rāh-ı sedīd (621/24a)

Görse güftāruñı Kemāl-i Hıocend
İde taħsīn ü āferīn ü pesend (623/24a)

Görse idi ıaşāyidüñ Selmān
Dil ü cāndan ideydi istiħsān (624/24a)

Kelāmī, kendisini öven Vechī'nin sözlerinden sonra eserini yazmış ve Ravza(sehername) adını vermiştir(Ancak eserin sonunda, eserin ismini sehername olarak kaydetmiŐtir):

Luıf-ı Hāıı ile olıcaı itmām
“Ravza” nāmıyla nāmı oldu temām(636/24b)

ıTarz-ı hāŐŐ üzre eyledüm taħrīr
Meh gibi yok felekde āna nazīr (637/24b)

Buldı itmām bir **seher nāme**
Sa'y-i hāmeyle irdi itmāme (1930/68a)

En sonda ādet olduğu üzre kendisine dua istemeyi ihmāl etmemiştir:

Beni dāyim du'āyla ānalar
Dāyimā hem Őafāyla ānalar (2038/72a)

Kerem ehlinden ilticā iderin
Hayrile bir du'ā recā iderin(2039/72a)

Beni bir fātīhayla kim ki āna

Rahmet-i Hakk müyesser ola aña(2040/72a)

2.2. Ayetler ve Hadisler:

Mesneviler konuları gereği dinle iç içe bir tür olup bünyesinde birçok ayet ve hadis barındırmaktadır. Sehernâme(Ravza) adlı mesnevide de bu gelenek bozulmamış, bolca ve farklı birçok ayet ve hadisten istifade edilmiştir.

2.1. “Levlâke levlâk” Kudsî Hadîs-i Şerîfi.

Mâh-tâbân-i milket-i eflâk

Şem^c-i handân-ı meclis-i “Levlâk”²² (73)

2.2. “Ben en melîhim” Hadîs-i Şerîfi.

“Ene emleḥ”²³ hadîkası gülidür

“Ene efşah”²⁴ riyâzî bülbülidür (74)

2.3. “Ben en fasîh söz söyleyemim” Hadîs-i Şerîfi.

“Ene emleḥ”²³ hadîkası gülidür

“Ene efşah”²⁴ riyâzî bülbülidür (74)

2.4. “*Seni bi-hakkın tanıyamadık.*” Ma’nâsındai bir du’ânın baş tarafı.

‘Aczile ey Hudâ-yı milk-i beḳâ

“Mâ ‘arafnâk”²⁵ didi hep eşyâ (88)

2.5. Kur’ân-ı Kerîm, İhlâs Sûresi, 3. Âyet-i Kerîmesi.

Sensin Ol Pâd-şâh-ı milk-i ebed

Sıfatuñ “Lem yelid ve lem yüled”²⁶(91)

2.6. Kur’ân-ı Kerîm, Necm Sûresi, 10. Âyet-i Kerîmesi’nin sonu.

Gitmesün dilden ey Rasûl-i Hudâ

Na‘ t-i vaşf-i Rasûl-i “Mâ evḫâ”²⁷(93)

2.7. Kur’ân-ı Kerîm, Hûd “aleyhisselâm” Sûresi, 112. Âyet-i Kerîmesi’nin başları.

“Fe’stekîm”²⁸ vaşf-ı istikâmetdür

Mihr ü mühri nişân-ı devletidür (97)

2.8.Kur'ân-ı Kerîm, Duhâ Sûresi, 1. Âyet-i Kerîmesi'nin başı.

“**Ve'd-đuhâ**”⁹ rûyına işâretdür

Zülfi “**Ve'l-leyl**”¹⁰den kinâyetdür (98)

2.9.Kur'ân-ı Kerîm, Leyl Sûresi, 1. Âyet-i Kerîmesi'nin başı.

“**Ve'd-đuhâ**”⁹ rûyına işâretdür

Zülfi “**Ve'l-leyl**”¹⁰den kinâyetdür (98)

2.10. “**Ben en fasîh söz söyleyemim**” Hadîs-i Şerîfi.

Tûti-i gül-şen-i “**Ene'l-efşah**”¹¹

Şerh-i şadri olup “**E lem neşrah**”¹²(99)

2.11. Kur'ân-ı Kerîm, İnşirâh Sûresi, 1. Âyet-i Kerîmesi'nin başı.

Tûti-i gül-şen-i “**Ene'l-efşah**”¹¹

Şerh-i şadri olup “**E lem neşrah**”¹² (99)

2.12.“Halk içinde kimse senin gibi değildir.”

Saňa hem-tâ e yâ kerîmü'ş-şân

“**Leyse fi'l-halkı kâ yinen mâ kân**”¹³(116)

2.13. “**Benim Eshâb'ım, yıldızlar gibidir...**” Hadîs-i Şerîfi'nin baş tarafı.

Didi “**Eşhâbî ke'n-nücüm**”¹⁴ Rasûl

“**Herbirinün yeri siphr-i kabûl**”(156)

2.14.Aynı Hadîs-i Şerîf'in devâmı.

“**İktedeytüm**”¹⁵ Hadîsi'ne manzar

“**İhtedeytüm**”¹⁶ siphr-i mazhar (157)

2.15. Aynı Hadîs-i Şerîf'in devâmı.

“İktedeytüm”¹⁵ Hadîşi'ne manzar

“İhtedeytüm”¹⁶ sipîhr-i maẓhar (157)

2.16. Kur'ân-ı Kerîm, Tevbe Sûresi, 100. Âyet-i Kerîmesi'nin ortaları.

Cennetün ' ayni sebze vü gül-zâr

Nükte-i “**Tecrî tehte-he'l-enhâr**”¹⁷ (286)

2.17. Sütundan sütuna bir gedik.

Âhlar ile bulasın maḥrec

Min ' amüdin ile'l- ' amüdi ferec¹⁸(393)

2.18. Muhakkak o, hakîkatte hayrlı bir arkadaştır.

Rûz ü şeb münisi kitâb-ı nefîs

İnne-hû fi'l-ḥaḳîka ḥayrun celîs¹⁹ (433)

2.19. “**Babasının sırrı.**” “**Oğul, babasının sırrıdır.**” Hadîs-i Şerîfi'nin bir kısmı.

Zâhir u bâhir ola “**sırru ebî-h**”²⁰

Vâlid-i mâcidine ola şebîh (444)

2.20. Kur'ân-ı Kerîm, Naml Sûresi, 7. Âyet-i Kerîmesi'nin başları.

Rû-şen eyler her gice “**Ānestü nâran**”²¹ sırrını

Anuñçün oldı manzûr-ı üli'l-ebşâr şem' (703)

2.21. Kur'ân-ı Kerîm, Rahmân Sûresi, 26. Âyet-i Kerîmesi.

Bulmadı bir eḫad ecelden emân

Duy Ḥaḳḳ'ı “**Küllü men ' aleyhâ fân**”²² (756)

2.22. “**merra’s-sehāb**”: Kur’ân-ı Kerîm, Neml Sûresi, 88. Âyet-i Kerîmesi’nin ortaları.

Furşat eldeyken eyle hayra şitâb

Furşat için dinildi “**merra sehāb**”²⁴(849)

2.23. Kur’ân-ı Kerîm, Bakara Sûresi, 115. Âyet-i Kerîmesi’nin ortaları.

Kimi “**eyne-mā**”²⁵itdügin ikrām

Kimi muhtāca kılduğın in’ām (975)

2.24. Bir Kudsî Hadîs-i Şerîf’in baş tarafı.

Vaşf-ı pākünde gelmese “**Levlāk**”²⁶

Olmazidi zemîn ü nüh eflāk (1400)

2.25. “Mîr [sultân] doğru söyledi!”

“Şadeka’l-mîr”²⁷den tehallüfi қо

Kizb ü bühtāndan tevaqqı’i қо (1587)

2.26. Kur’ân-ı Kerîm, Necm Sûresi, 9. Âyet-i Kerîmesi’nin ortaları.

Cümle āzār-i halka şabr itdi

“**Ḳābe kavseyn**”²⁸ maḳāmına yitdi(1792)

2.27. Kur’ân-ı Kerîm, Fecr Sûresi, 28. Âyet-i Kerîmesi’nin başı.

Gele birgün şımāḥ-ı cāna şadā

“**İrci’î**”³⁰ hükmini ide icrā(1800)

2.28. Kur’ân-ı Kerîm, A’râf Sûresi, 172. Âyet-i Kerîmesi’nin ortaları.

Cāna olmışdı ḥöd ḥitāb-ı “**E lest?**”³¹

Rūḥ-ı pākān o cāmdan ser-mest(1888)

2.29. “İyilikleri/sevâbları yer!”

Eşrefü'l-hulûk, Seyyidü's-sādât

Hasede didi: “Ye'külü'l-ḥasenāt”³²(1977)

3.Deyimler

2040 beyitlik bir hacme sahip olan Sehername, bünyesinde birçok farklı deyim barındırmaktadır.⁷¹ Bu deyimlerden birkaçı aşağıda sıralanmıştır:

Aklını başına al- 792

Kadem bas- 139

Dert çek- 1973

Parmak bas- 103

Dil düş-(Gönlü düşmek) 192

Teng-dil ol-(Gönlü dar olmak) 293

El vir- 46, 777

Ortada kal- 364

Elden git- 342

Yüz bul- 354

Gam ye- 48

Yüz sür- 178, 572

Gönlü ak- 301

Yüz ur- 1149

Gönül al- 465

Yüz ver- 465

Gönlüne gir- 27

2.3. Söz Sanatları

1.Mecaz-ı Mürsel (Ad aktarması-Düzdeğişmece): Bir sözün benzetme amacı gütmeyen başka bir söz yerine kullanılmasıdır.

Bende-gân-i **Mışr du' âcıdur**

Ġâzidür herbirisi ḥâcıdur (1855/65b)

Mışr'a raḥm itmez ise Şâh-i cihân

Ola ednâ zemânda ol vîrân (1856/65b)

⁷¹Deyimlerin tespitinde başvurulan kaynak: M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*, Akçağ Yay., Ankara 1999.

2. Teşbih (Benzetme): Aralarında ortak özellik bulunan iki kavramdan zayıf olanın güçlü olana benzetilmesidir.

Zer için kimseye el açdurma

Gül gibi yüzşuyunu saçdurma (64/3b)

Dide-i tâli' um olup hufte

Bağrum olmuşdı **dür gibi süfte** (197/8a)

Mâh-ı nev gibi çün naḥîf oldum

Ya' ni günden güne za'îf ol[dum] (225/9b)

Bağrum olmuşdı **gonçe-veş** pür-hûn

Olmışiken bu hâl ile maḥzûn (199/8a)

Seri ditrerdi **âftâb gibi**

Gülmezidi yüzi **seḥâb gibi** (894/33a)

3. İstiâre (Eğretileme): Temel öğrelerden (benzeyen, benzetilen) sadece biri söylenerek yapılan benzetmeye denir.

4. Teşhis (Kişileştirme): İnsana ait özelliklerin insan dışındaki varlıklara verilmesiyle oluşan mecazlı bir anlatım özelliğidir.

5. Kinaye (Değınmece): Bir sözün benzetme amacı güdülmeden, hem gerçek hem de mecaz anlamını düşündürecek biçimde kullanılmasına denir.

7. Hüsn-i Talil (Güzel Neden Bağlama): Bir olayın ya da bir olgunun gerçek sebebini bir yanabırakıp onu hoşça gidecek bir nedenle açıklamaya çalışma yoluyla yapılan sanattır.

Hüsnine mazhar olmasa gül-i ter

Böyle zâr olmaz-idi murğ-ı seḥer (44/3a)

8. Mübalağa (Abartma): Bir şeyi olduğundan daha fazla ya da daha az gösterme sanatıdır.

Ebr-i cüdiyla tazelense çemen

Läleler la‘l ü sîm olurdu semen (180/7b)

Bâğ-ı hüsn içre serv-i âzâde

Yâ melekdür yaḥōd perî-zâde (878/32b)

9.İstifham(Sözde Soru): Cevap alma amacı gütmeyen soru sorma sanatıdır.

10.Tezat(Karşıtlık):Birbirine zıt kavramları bir arada kullanma sanatıdır.

Bu sivâd-i **şeb** ü beyâznehâr

Şâhid-i rûz-gâra zülf ü ‘ izâr(22/2a)

Zâhıran rûz ü **şeb**, sefîd ü siyâh

Cümlesi sırr-ı vahdetine güvâh (29/2b)

Şâdır olursa **kizb** senden e-ger

Râst-güftârûna inanmazlar (827/31a)

11.Nida(Seslenme): Duyguları karşı tarafa aktarmak maksadıyla éay, ey, hay, ah” gibi seslenme ünlemleriyle yapılan sanattır.

Çıkma râh-ı edebden **ey** sâlik

K’olasın mülk-i maḥşûda mâlik(831/31a)

Ṭâlib ol **ey** gönül hemân ṭâlib

Ḥaḳḳ seni cümleye ider ḡâlib (1165/42a)

Ey gönül ağlama fiğân itme

Ṭaraf-ı âḥara şaḳın gitme (1137/41b)

Ey seḥâ milketine ser-defter

Gel günâhumdan eyle bârî güzer (1118/40b)

12.Tecahül-i Arif : Şairin, çok iyi bildiği bir şeyi bilmiyor görünerek söz söylemesiyle yapılan sanattır.

13.Tekrir (Yineleme): Şiirde, bir sözü birden fazla tekrar etme sanatıdır.

Olmasañ olmazidi fülk-i felek
Olmasañ olmazidi mülk-i melek (1398/50a)

Her sözi maḥzen-i rümüz-i şalâḥ
Her sözi ma' din-i künüz-i felâḥ (410/16b)

Herbiri bir peleng-i kulle-i kîn
Herbiri bir neheng-i baḥr-i yaḳîn (1218/44a)

Niçe bir kıl ü kâl-i bî-ma' nî
Niçe bir türrehât-i lâ-ya' nî (776/29a)

14.Telmih (Anımsatma): Söz arasında herkesçe bilinen geçmişteki bir olaya, ünlü bir kişiye, bir inanca işaret etmeye, onu anımsatma yoluyla yapılan sanattır.

Virdi **Dāvūd**'a luḥf idüp āvāz
 Oldı taḡ taş şadāsına dem-sāz (26/2a)

Ḳanı **Āfrāsyāb** ile **Hūşeng**
 İtdiler dīvlerle dem-be-dem ceng (782/29b)

Ḳanı **Dārā** vü **Behmen** ü **Behrām**
 Ḳanı **Şāpūr** u **Husrev**-i bed-nām (784/29b)

Dāyim elde tutardı **Cem** gibi cām
 Elde zerrîn ḳadeḥ içerdi müdām (873/32b)

İrdi dermāna şabrile **Eyyüb**
 Sabrile buldı **Yūsuf**'ın **Ya' ḳüb** (589/22b)

15.Tenasüp(Anlamca uygunluk): Anlamca birbiriyle ilgili sözcükleri bir arada kullanma sanattır.

Virdi ḥāke **behār** birle **behā**

Viridi **mir'at-iāba tīb** ü **ziyā** (16/2a)

Rūyumu **kıble-i şalāḥa** getir

Rāhumı **Ka' be-i felāḥa** getir (56/3a)

Māh-tābān-i milket-i eflāk

Şem' -i ḥandān-ı meclis-i "**Levlāk**" (73/4a)

Bedr idi **gökyüzinde** her **kevkeb**

Ki du' ā müstecāb idi ol **şeb** (128/5b)

Bāş **koşma hevāya nār** gibi

Yerüñ **od** olmasun **şerār** gibi (848/31b)

16.Leff ü Neşr(Sıralı Açıklama): Bir dizedeki iki ya da daha fazla kavramdan bahsettikten sonra diğer dizede onlarla ilgili benzer ya dakarşıt sözleri kullanma sanatıdır.

Kibr ü kīn ehline / **qarīn** olma

Ehl-i cehl ile/ hem-nişīn olma (847/31b)

Her ne kılsam/ **ḥaṭā** vü sehvledür

Her ne itsem / **hevā** vü lehvledür (865/32a)

Gömgök āhen olup o dem sünbül

Siperini yapındı herbir gül (924/34a)

Ger **faqīr/** ü ger **ganī** vü ger **muḥtāc**

Ger **emīr/** ü **vezīr** ü **şāḥib-tāc** (1168/42b)

Heşt cennetdeki **cemālūñ** için

Yedi dūzahdaki **celālūñ** için (2029/71b)

17.İrsal-i Mesel (Ataözü Kullanma): Söylenilen bir fikri inandırıcı kılmak veya pekiştirmek maksadıyla atasözünü ya da özdeyiş kullanma sanatıdır..

Maraz-ı hiddete ' ilac olmaz
 Bed-mizac ile imtizac olmaz (852/31b)
 Kişi cehd ile vâsıl olmazmış
 Cenneti tâ' atile bulmazmış (1035/38a)
 Yüz uran der-gehine redd olmaz
 Bâb-ı rahmet-penâhı sedd olmaz (1149/41b)

Sese Dayalı Edebî Sanatlar

1.Cinas: Yazılışları aynı, anlamları farklı sözcüklerle kafiye yapan bir sanattır.

Nice bir dil hevâ-yi nefse **uyar**
 Nür-ı tâ' atle şem' -i cânı **uyar** (53/3a)
 Kapucıbaşî şan' ati **kapu'cı**
 Rişvet almada kurd gibi **kapucı** (1868/66a)

2.Aliterasyon: Ünsüzlerin ahenk amacıyla tekrarlanması olayıdır.

Merkad-i dil-güşâ vü **mecma'** -i nür
 Meşhed-i cân-fezâ vü **mecma'** -i hür (1172/42b)
 Virdi hâke **behâr birle behâ**
 Virdi mir'ât-i **âba tâb** ü ziyâ (16/2a)
 Bâğ-ı ' âlem aña **hazân olur**
 Berg ü **bârı belâ-yı cân olur** (2000/70b)
 Berkidüp yüzün **âyine âyîn**
 Kimse ' aybın **yüzine urma şağın** (1987/70a)

3.Asonans: Ünlü harflerin tekrarlanmasıdır.

Nâm-ı **Bârî** olursa ser-defter

Nām-ı nām̄isi olmaya ebter (8/1b)

Gāh pūr-nūr olur bu nūh eflāk

Gāh pūr-āh olur bu tūde hāk (25/2a)

Aña zāhir bedāyi[‘] -i şeqaleyn

Aña bāhir şanāyi[‘] -i kevneyn (39/2b)

4.İştikak: Aynı kökten meydana gelen diğer bir ifadeyle türemiş olan kelimelerin bir araya gelmeleri sonucu oluşan sanattır.

Anlaruñdur iki cihānda **qabūl**

İki ‘ālemde herbiri **maqbūl** (162/7a)

Eyleyince sözini ol **itmām**

Cānile istimā[‘] itdi **temām** (1068/39a)

Gördi h̄‘āb üzre **istirāhatde**

Kendi ālām ile o **rāhatde** (1105/40a)

3. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

3.1.Vezin:

Kelāmî, Sehernâme’yi **Fâ‘ilatün Mefâ‘ilün Fe‘ilün/Fa‘lün** kalıbıyla yazmıştır. Mesnevinazım şekillerinde sıklıkla kullanılan bir kalıp olmuştur. Mesnevînin asıl vezni dışında eser içinde bulunan bir kaside ve iki gazelde farklı vezinler kullanılmıştır. Kelâmi, 1-329 arası genel başlık olan Sehername adıyla ve **Fâ‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün/Fa‘lün** kalıbıyla konuya giriş yapılmaya çalışılmıştır. 330-334 arası Gazel-i Münasib başlığıyla **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün** kalıbıyla bir gazel söylenmiştir. 463-535 arası **Ṭaleb-i Ḥaşm İçün Olan Ḥālet** ; 536-700 **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün** kalıbı ve Gazel başlığıyla bir gazel; 701-742 **Pederüñ Didügi Kaşide-i Şem‘** adıyla ve **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün** kalıbıyla yazılmış bölümler mevcuttur.

3.2.Kafiye:

3.2.1. Arapça-Arapça Yapılan Kafiyeleler

Metnin tamamı incelendiğinde Kelâmî'nin Arapça-Arapça kelimelerle çok daha fazla kafiye oluşturduğunu görmekteyiz. Mesnevide hâkim kafiye, Arapça-Arapça kelimelerden oluşturulmuş kafiyeleler olduğundan bunların birçoğunu kullandıkları beyit numaralarını da belirterek örnek olarak aşağıda sıraladık:

İtdi bir kaṭre nuṭfe-i **insân**

Oldı zâhir bu 'âlem-i **imkân** (15/2a)

Gâh pür-nûr olur bu nüh **eflâk**

Gâh pür-âh olur bu tûde **ḥâk** (25/2a)

Tevbiyesin 'inâyet it **tevfiḳ**

Reh-ber-i luṭfuñ eyle câna **refiḳ** (62/3b)

2.2. Farsça-Farsça Yapılan Kafiyeleler

Kelâmî söz konusu mesnevide Farsça- Farsça kelimelerle oluşturulmuş kafiyelelere de oldukça fazla yer vermiştir. Lakin bu kafiyeleler metnin bütünü dikkate alındığında Arapça-Arapça şeklinde kurulmuş kafiyelelere nazaran daha az sayıda kullanılmıştır. Şairin Farsça-Farsça kelimelerle yapmış olduğu ve en çok kullandığı kafiyelelerden bir kısmını şu şekilde sıralayabiliriz:

Bula gül gibi raġbet-i **tâze**

Günbed-i dehre şala **âvâze** (5/1b)

N'ideyin rûz-gâr-i tîre-**nihâd**

İtdi gül-berg-i 'iṣūmi ber-**bâd** (389/16a)

Şem' -i meclis gibi olup **sûzân**

Gâh giryân idüm gehî **ḥandân** (241/9b)

2.3. Türkçe-Türkçe Kelimelerle Yapılan Kafiyeleler

Seher-name, kafiye oluşumunda kullanılan kelimeler açısından değerlendirildiğin Türkçe etkisini hissettirecek derecede mesneviye hâkimdir. Öyle ki birçok Türkçe fiilin yanı

sıra isimler ve isim soylu sözcüklerle de eserin hemen her yerinde karşılaşılan kafiyelelere yer verilmiştir.

2.3.1. Türkçe Fiillerle Yapılan Kafiyeleler

Eserin başından sonuna değin hemen her Türkçe fiil özenle kafiye oluşturacak biçimde seçildiği ve kullanıldığını görmekteyiz. Bu kafiyelelerden bir kısmını şöyle sıralayabiliriz:

Kār-gāh-i cihānda hikmeti **çok**

Şu işi şöyle diyicek yeri **yok** (38/2b)

Zer için kimseye el **açdurma**

Gül gibi yüzşuyunu **saçdurma** (64/3B)

2.3.2. Türkçe İsimlerle Yapılan Kafiyeleler

Türkçe fiillerle kurulan kafiyelelerin yanı sıra Türkçe isimlerle kullanılan kafiyeleler de yoğunluktadır. Bunların bir kısmını şöyle sıralayabiliriz:

Her elem-dīdenün zahiri **kapuñ**

Ser-fürū-mānde dest-giri **tapuñ** (54/3a)

Diñlemezdi kelāmumı **kimse**

İstimā^ç eyleyen anı kim **ise** (196/8b)

2.3.4. Türkçe-Arapça Kelimelerle Yapılan Kafiyeleler

Eserde Türkçe- Arapça kelimelerle kurulmuş kafiyeleler azınlıktadır. Bunlardan birkaçı şu şekildedir:

Eyledi şun^ç -i kudretin **izhār**

Mümkinātı^ç ademden eyledi **var** (13/2a)

Levh-i maḥfūz iken dilūñ **el-ḥaḳḳ**
 Levh-i ta' līme baṣmaduñ **barmaḳ** (103/5a)

2.3.5. Kafiyesiz veya Kafiyesi Bozuk Beyitler

Kelâmî kafiye kurmada oldukça başarılı bir şairdir. Mesnevinin tamamı kafiye bakımından incelenmiş olup sadece aşağıdaki 5 kafiye bozuk olarak tespit edilebilmiştir. 2040 beyitlik bir mesnevide bu kadar kafiyenin bozuk ve hatalı olması olağandır. Bu kafiyeler de yine çok ince detaylarla bozuk olarak kabul edilerek aşağıya alınmıştır:

‘İş ü nūşile çok şafālar olup
 Niçe şehā o gün vefālar olur (344/14a)

‘İbret al sen daḥī bu işlerden
 Ol zekī, olmagil şaḳın güdük (1798/64a)

2.3.6. Cinaslı Kafiyeler

Mesnevînin bazı beyitlerinde cinaslı kafiyelere de müracaat edilmistir. Cinasın kullanıldığı beyitlerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

Mürtefi‘ oldı mihr hem-çü ‘alem
 Oldı pür-nūr çihre-i ‘âlem (478/19b)

III.BÖLÜM

1.NÜSHA TASNİFİ

Eser, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmaları 181 numarada kayıtlıdır. Nüsha müzehhep ve mihrabiyele olup oldukça özenlidir. Toplamda 76 varaktır. Her sayfada ortalama 15 satır vardır. Okunaklı bir talik hatla kaleme alınmıştır. İlk 6 varak Antebli Münîb Efendi'nin Sultân 1.Abdülhâmid Hân'ın kızlarından Hadîce Sultân'ın doğumuyla alakalı tebrik metnidir. Bunun tamamı Arapça ve mensûr biçimde olup çalışmamızın dışındadır. Diğer 70 varaklık kısım ise manzumdur ve mesnevi türünde yazılmıştır. Mesnevide 9a ve 13a sayfaları boştur. Toplam beyit sayısı 2040'tır.

2. TRANSKRİPSİYONLU METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YÖNTEMLER

1. Transkripsiyonlu metin tek bir nüshadan hareketle oluşturulmuştur.
2. Metin oluşturulduken varak numaraları beyitlerin sol tarafına yazılmıştır.
3. Vezin, metnin başında Latin harfli olarak verilmiştir.
4. Metinde yer alan ayet ve hadisler, transkribe edilerek *eğik (italik)* yazıyla verilmiştir.
5. Farsçadaki vâv-ı ma'dûleler “~” işareti ile gösterilmiştir.
6. Metnin çeviriyazısında Arapça, Farsça kelime ve terkiplerde Prof. Dr. İsmail Ünver'in *Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler*⁷² başlıklı makalesinde sunduğu tekliflere mümkün olduğunca uyulmaya çalışılmıştır.

⁷²İsmail Ünver, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, AÜ DTCF Türkoloji Dergisi, C. XI, S. 1, 1993, s. 51-90.

3.METİN

SEHER-NÂME

[1b]

Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün/Fa'lün

1. Ey nümâyende-i reh-i taḥkîk
V'ey güşâyende-i der-i tevḥîk
2. Nâṭıḳ eyle beni feşâḥat ile
Ola gūyâ dilüm belâḡat ile
3. Vaḳtidür nev-^ç arūs-i ferruḡ-fâl
Ḥacle-i dehre vire ḥüsn ü cemâl
4. Bıkr-i fikrüm ki ola çihre-güşâ
Ḥür-i pâkîze-i cinân-âsâ
5. Bula gül gibi raġbet-i tâze
Günbed-i dehre şala âvâze
6. Li'llahi'l-ḥamd ṭab^ç -ı gevher-zây
Oldı çün nükte-bend-i ^ç uḳde-güşây
7. Gül ḳalem birle ol sūḥan-pervâz
Tâ ki rû-şen ola şaḥîfe-i râz
8. Nâm-ı Bârî olursa ser-defter
Nâm-ı nâmîsi olmaya ebter
9. Ḳalemümdür kilîd-i sîne-i râz

Umarın açıla haz̄ine-i rāz

10. Der-gehünden budur ümīd ü recā
Ola medhūnde dillerüm gūyā

11. Baña ihsān ü luṭf ü tāmm eyle
Nāme-i nazm ile be-nām eyle

[2a]

12. Kilk-i şun^ç ıyle münşî^ʔ-i taḳdīr
Naḳş-ı insānı eyledi taşvīr

13. Eyledi şun^ç -i ḳudretin izhār
Mümkinātı ^ç ademden eyledi var

14. Ābdan çün uyandı ^ç ayn-i ^ç adem
Geldi bir bir vücūda mülk-i ḳıdem

15. İtdi bir ḳaṭre nuṭfe-i insān
Oldı zāhir bu ^ç ālem-i imkān

16. Virdi ḳāke behār birle behā
Virdi mir^ʔāt-i āba tāb ü ziyā

17. Ḥāk tezyīn olundı merdüm-ile
Netekim bu sipihr-i encüm ile

18. Buldı ādemle zeyn rū-yi zemīn
Fi'l-meşel encümile çerḫ-ı berīn

19. Bu görinen nuḳūş-i gūn-ā-gūn

Çalem-i kudretinden oldu bürün

20. Bir avuç hâki âftâb eyler
Âftâbı döner türâb eyler
21. Baħr-i kân yanında kaçre nedür
Mihr-i tâbân yanında zerre nedür
22. Bu sivâd-i Şeb ü beyâz-ı nehâr
Őahid-i rûz-gâra zülf ü ' izâr
23. Şun' ı yanında Şems bir güldür
Âsmân-ı kebûd sünbüldür
24. Kühn-i zerrin ' amâme giydürdi
Nâra nârenci câme giydürdi
25. Gâh pür-nür olur bu nüh eflâk
Gâh pür-âh olur bu tûde hâk
26. Virdi Dâvûd'a luĒf idüp âvâz
Oldı taĒ taĒ Őadâsına dem-sâz
- [2b]
27. Çabza-i kudretündedir ' âlem
Zir-i hükümünde ' âlem ü âdem
28. Cümle eşyâ nişân-ı kudretidür
Cümle güyâ-zebân-ı hikmetidür
29. Zâhiran rûz ü Şeb, sefid ü siyâh

Cümlesi sırr-ı vahdetine güvâh

30. Gice zülfin niķâb-ı rûz eyler
Mîhr ü mâhı cihân-fürüz eyler
31. Şebûñ Ol turesin mu' anber ider
Rûzuñ Ol çihresin münevver ider
32. Rû-yı şubħa viren şabâħat O'dur
Tu' m-i baħre viren melâħat O'dur
33. Zât-i Bî-çün ü Fâ' il-i Muħtâr
Yoğ-iken ara yerde kûze vü nâr
34. Sûsenüñ ħaçerine âb virür
Tîğ-ı mihr-i sipihre tâb virür
35. Vaħş ü tayruñ lisânımı O bilür
Bî-zebânuñ zebânımı O bilür
36. Sâridür sırr-ı 'ilmi a' yânda
Câridür cümle ħükmi keyvânda
37. Görinen yidi günbed-i devvâr
Merkez-i ħikmetiyle buldı qarâr
38. Kâr-gâh-i cihânda ħikmeti çok
Şu işi şöyle diyicek yeri yok
39. Aña zâhir bedâyi' -i şekâleyn

Aña bāhir şanāyi' -i kevneyn

40. Şacerüñ nef' u zarra kudreti yoğ
Kudret Anuñdurur ki hikmeti çoğ

41. 'Ayn-i 'ālem Anuñla pesnādur
Dil-i ādem Anuñla gūyādur

[3a]

42. Çetr-i kadri felekd[.....]⁷³
[...]li Ka' be-i mu' allādur

43. Kūha tīg u kemer viren Ol'dur
Ma' dine sīm ü zer viren Ol'dur

44. Hüsine mazhar olmasa gül-i ter
Böyle zār olmaz-idi murğ-ı seher

45. Berr-ile baır hālını O Kerīm
Zerre zerre vü çatre çatre 'alīm

46. Der-i rahmet-penāha eyle penāh
Saña el vire tā ki qurb-i İlāh

47. Dīde-i 'āşıka komadı hicāb
Kapusında ne māni' ü bevvāb

48. Kulunuñ rızqını virür taḥkīk
Nān ğamın yiyüp itme fikr-i daḳīk

⁷³ Bu mısra'ın sonu ve bundan sonraki mısra'ın başı, orijinal metinde siliktir.

49. Cinn ü insüñ tevekküli Añadur
 ˆ Arş ü ferşüñ tevessüli Añadur

50. ˆ Ālemüñ dil-nüvâzıdur keremi
 Cümleñüñ çäre-sâzıdur keremi

51. Qalbden gitmesün ebed fikri
 Mūnisüm ola rüz ü şeb zikri

52. Yā İlāhī ıapıñ qarıb ü mücīb
 ˆ Amel-i şālih eyle cāna naşīb

53. Nice bir dil hevā-yi nefse uyar
 Nūr-ı tãˆ atle şemˆ -i cānı uyar

54. Her elem-dīdenüñ zahīri ıapıñ
 Ser-fürü-mānde dest-giri ıapıñ

55. Meskenet birle tãˆ at idemezüz
 Saña lāyık ˆ ibādet idemezüz

56. Rūyumu kıble-i şalāha getir
 Rāhumı Kaˆ be-i felāha getir

[3b]

57. Qalb-i hāşıˆ le ercemend ile
 Cism-i hāziˆ le behre-mend ile

58. Şīn-i şükrüñle vir zebānile zevk
 Raḥmetüñ meymen eyle cānuma ıavk

59. Her ʿalīle şifā ʿapuñdan irür
Her zelīle devā ʿapuñdan irür

60. Sensin Ol Pād-şāh-ı bī-hem-tā
Luţf ü ihsān ile cihān-ārā

61. Emr-i ʿuqbāda ʿıl beni hāzır
Eyle yā Rabb su ʿālūne ʿādir

62. Tevbiyesin ʿināyet it tevfiķ
Reh-ber-i luţfuñ eyle cāna refiķ

63. Dīde-veş küşe-i ferāgat vir
Luţfile tūşe-i ʿanāʿat vir

64. Zer için kimseye el açdurma
Gül gibi yüzşuyını şaçdurma

65. Ƙo ʿapuñda eger tokum eger ac
Beni maḥlūka eyleme muḥtāc

66. Bende yoķdur cenābuña iḥlāş
Eger iḥlāşa göre ise ḥalāş

67. Hıta a ʿmālüm ola ger pür-ʿayb
Nokta-i luţfuñ eyleye anı ğayb

68. Nazar itmez ʿuluñ ʿibādetine
Bağar illā şafā-yı niyyetine

69. Tā' at eylerse cümle-i 'ālem
Cürm ü ' işyān iderse hep ādem

70. Zāt-i pākūne irmeye noqşān
Senüñ ey Hālik-ı zemīn ü zemān

71. Luṭfuñla eyldüñ beni menūs
Girü luṭfuñdan eyleme me'yūs

[4a]

72. Vāqıf-ı rāz-i mümkināt Ol'dur
'Ārif-i sırr-ı kāyināt Ol'dur

73. Māh-tābān-i milket-i eflāk
Şem'-i ḥandān-ı meclis-i "Levlāk"⁷⁴

74. "Ene emleḥ"⁷⁵ ḥadıqası gülidür
"Ene efşah"⁷⁶ riyāzı bülbülidür

75. Sūre-i Nūr yüzi tefsīri
Āyet-i Leyl müyi ta' bīri

76. Ḥādīm-i āstānı çok melek
Aña kim pāye Kürsi fevķ-ı melek

77. Şeref-i zātına nihāyet yok
Mu' cizātına ḥadd ü gāyet yok

⁷⁴"Levlāke levlāk" Kudsī Hadīs-i Şerīfi.

⁷⁵"Ben en melihim" Hadīs-i Şerīfi.

⁷⁶"Ben en fasih söz söyleyemim" Hadīs-i Şerīfi.

78. Zāt-i pāki hūlāşa-i mevcūd
İsmile hem Muḥammed ü Maḥmūd
79. Dürretü't-tāc-i eşfiyā nāmı
Nāzım-ı 'aḳd- enbiyā nāmı
80. Da' vetini ḳabūl itdi şecer
Seni ister diyü varınca ḳaber
81. Gül-i gül-zār-ı 'ilm-i Rabbānī
Bülbül-i gül-sitān-ı Sübhānī
82. 'Ārif-i rāz-i 'ālem-i lāhūt
Kāşif-i sırr-ı milket-i melekūt
83. Sebeb-i ḳalḳ-ı kāyināt Ol'dur
'Ayn-i 'ayān-ı mümkināt Ol'dur
84. Olmadın 'ālem-i 'adem mevcūd
Mefḳar-i kāyināt idi maḳşūd
85. Zātuñ ey mefḳar-i cemī'-i enām
Fıtrat-i kāyināta 'illet-i tām
86. Enbiyā içre ey rasūl-i kerīm
Virdi Ḥaḳḳ, ḳazretiñe ḳulḳ-ı 'azīm
- [4b]
87. Ne 'aḳā ki senüñ ḳaḳā māni'
Ne belā key senüñ 'aḳā dāfi'

88. ‘Aczile ey Hudā-yı milk-i beķā
“*Mā ‘arafnāk*”⁷⁷ didi hep eşyā
89. Ey *Kelāmi*, yeter bu deñlü niyāz
Eyle na‘ t-i Rasūl’e, gel āġāz
90. alb ile ihtimām ü iķdām it
Nefs-i emmāre mārını rām it
91. Sensin Ol Pād-şāh-ı milk-i ebed
Äıfatuñ “*Lem yelid ve lem yüled*”⁷⁸
92. Bir avuç ħākde ne tāb ü tevān
Midĥat-i zāt-i pāke aça dehān
93. Gitmesün dilden ey Rasūl-i Hudā
Na‘ t-i vaşf-i Rasūl-i “*Mā evĥā*”⁷⁹
94. Ĥazret-i Muştafā şeffī‘ -i ümem
Tercemān-ı lisān-ı ĥāl-i kıdem
95. Zāt-i pāki ĥulāşa-i kevneyn
Efđalü’l-ĥalkı seyyidü’ş-şekāleyn
96. Hāşimī-nisbet ü ureyşī-ĥaseb
Ebĥāĥī-tīnet ü Tihāmī-neseb

⁷⁷“*Seni bi-hakkın tanıyamadık.*” Ma’nâsındai bir du’ânın baş tarafı.

⁷⁸Kur’ân-ı Kerîm, İhlâs Sûresi, 3. Âyet-i Kerîmesi.

⁷⁹Kur’ân-ı Kerîm, Necm Sûresi, 10. Âyet-i Kerîmesi’nin sonu.

⁸⁰Kur’ân-ı Kerîm, Hûd “aleyhisselâm” Sûresi, 112. Âyet-i Kerîmesi’nin başları.

97. “**Fe’steķim**”⁸⁰ vaşf-ı istiķāmetdür
Mihr ü mührü niřān-ı devletidür
98. “**Ve’d-duķā**”⁸¹ rüyma işāretdür
Zülfü “**Ve’l-leyl**”⁸² den kināyetdür
99. Tüti-i gül-şen-i “**Ene’l-efşah**”⁸³
řerħ-i şadrı olup “**E lem neşrah**”⁸⁴
100. Hātem-i ĥayl-i enbiyā Ol’dur
Ser-ver-i cem’ -i eřfiyā Ol’dur
- [5a]
101. Didi zātuña Beřir ü Nezir
Geldi ĥaķķuñda hem Sirāc-i Münir”
102. Milk-i ‘ālem senüñle buldı kıyām
Silk-i ādem senüñle buldı nizām
103. Levħ-i maĥfuz iken dilüñ el-ĥaķķ
Levħ-i ta’ lıme bařmaduñ barmaķ
104. ‘İlmden oķumadı ĥiĥ bir ĥarf
‘Ömrünü Naĥv ü Fıķħ’a itmedi şarf
105. Ķaleme degmediyse desti ne ĥam
Cümle destinde idi Levħ u Ķalem

⁸¹ Kur’ân-ı Kerîm, İnřirāĥ Sûresi, 1. Âyet-i Kerîmesi’nin başı.

⁸² Kur’ân-ı Kerîm, Leyl Sûresi, 1. Âyet-i Kerîmesi’nin başı.

⁸³ “**Ben en fasîĥ söz söyleyenim**” Hadîs-i şerîfi.

⁸⁴ Kur’ân-ı Kerîm, İnřirāĥ Sûresi, 1. Âyet-i Kerîmesi’nin başı.

106. Senden irdi şehā cihāna şeref
Virdi zātuñ nüh āsmāna şeref
107. Vaḥy-i münzel nübüvvetüñe güvāh
Senüñ ey mefḥar-i Rasūl-i İlāh
108. Sensin ol āftāb-ı māh-şikāf
Syyid-i dūd-mān-ı ʿ Abd-i Menāf
109. Muʿcizi ay'ı zāhir eyledi cüst
Şaḳḳ idüp māhı kıldı yine dürüst
110. Anı bildüm Rasūl-i Ḥaḳḳ Ol'dur
Nev' -i ta' zīme mā-şadaḳ Ol'dur
111. Cümle eşyāya reh-nümün sensin
Maḳşad-ı ḥarf-i Kāf ü Nūn sensin
112. Arz-ı Baḥḥā ki zīr-i pāyuñdur
Ḥāḳ-i na' leyn ʿ Arş-ı sāyuñdur
113. Muʿcizāt-i Muḥammed-i ʿ Arabī
Munḫafī kıldı nār-ı Bū-Leheb'i
114. Bu güneh-kāra ger olursa şefīʿ
Māh-ı ḳadrüm felek-veş ola refīʿ
115. Devlet Anuñ penāhı sen olasın
Cürmine ʿ öZR-ḥ'āhı sen olasın

[5b]

116. Saña hem-tā e yā kerīmü'ş-şān
 “*Leyse fi'l-halkı kāyinen mā kān*”⁸⁵
117. Saña tesvīd-i hıttı ki 'ār oldı
 Qızarup hāme ğamla zār oldı
118. Bu ğamile hıttı-ı siyeh-girdār
 Qoydı hasret eliyle bāşa ğubār
119. Hūsn-i hıttı nedür 'aceb ol hūb
 Hıttı-ı şerr ols'daĥı güzel maĥbūb
120. Vāşıfuñ kim kelām-ı mu'ciz ola
 Hıttı medĥ eylemekde 'āciz ola
121. Qoma açmaĥa ey ĥuceste-nefes
 Ğonçe-i qalbūmi hevā vū heves
122. Āl ü evlāduña selām olsun
 Zıkr-i tāmмуñ 'ale'd-devām olsun
123. Rūĥ-ı pākūne elfü elf dürūd
 Senüñ ey ĥ'āce-i ĥuceste-vürūd
124. Seni vaşf itmek ey sūtūde-ĥışāl
 Belki 'ayn-i muĥāl ü maĥz-ı ĥayāl
125. Dehenüm müşg-i nāb ile bursam

⁸⁵“Halk içinde kimse senin gibi değildir.”

Ġonçe gibi gül-âb ile yursam

126. Vaşf ü na' tũñ zebānuma mülhāk
Lāyık olmaya ey Rasūl-i Hākķ
127. Yine bir gice dehr olup bürüz
Encüm olmış-idi cihān efrüz
128. Bedr idi gökyüzinde her kevkeb
Ki du' ā müstecāb idi ol şeb
129. Ümmü Hānī evinde idi Rasūl
İtdi Cibrīl ol maħalle nüzül
- [6a]
130. Meclis-i Hāzret'e irince hemān
Didi saña selām ider Mennān
131. Sūrā-yi serv-i gül-şen-i sermed
Seni görmek diler Hūdā-yı Eħad
132. İtdi ta' cīl Cebra'īl-i Emīn
Çekdi berķ-ı Burāk'ı Aña hemīn
133. Hōş hırām idi āb-ı nāzikden
Tīz-kāmidi bād-ı çāpükden
134. Āsmān-ı gerdiş ü şimāl-reviş
Āb-ı reftār u āteşin-cünbüş

135. Nā-gehān itse ‘azm-i meydān ol
Nokta üzre iderdi cevlān ol
136. Pāy-būse rikābı açdı dehān
Elin öpmege hāzır oldı ‘inān
137. Kürsi ol pāyeden bulup pāye
Ḳadri irdi felek-veş a‘lāye
138. Lā-mekān milki cilve-gāhıdur
İki ‘ālem tufeyl-i rāhıdur
139. Ṭarum-i çarume başınca Ḳadem
Āşkār oldı Aña milk-i Ḳıdem
140. Geçdi eflāki Ol sūtūde-ḥışāl
Perde-i hefti nūr-ı dīde-mişāl
141. Oldı çün kāyinātdan bīrūn
Oldı cümle cihātdan bīrūn
142. Niçe yüz biñ ḥicābı Ḳat‘ itdi
Tā ki envār-ı Ḥazret’e yitdi
143. ‘Ālem-i bī-cihānı k’itdi maḳām
Bī-leb ü bī-dehān işitdi kelām
144. Oldı Ol Ḥazret’e beşāret-i tām
Armağānile geldi Faḫr-i enām

145. Seferi ger-çi iki ‘âlem idi
Ki zihâb ü iyâbı bir dem idi
146. Ol demi niçe vaşf ide âdem
İki ‘âlem degerdi ol bir dem
147. Ol demün “dâl”i devlet-i ebedî
“Mîm”i ‘ayn-i se‘âdet-i ebedî
148. İdemez bu maqâmı ‘aql beyân
Gördi çün bî-cihet Hudâ’yı ‘ayân
149. Kõdı hayretde ‘aql-ı dānāyı
Bir âdem itdi iki dünyāyı
150. Teng idi esb-i ‘aqla bu meydān
İşbu meydānda idemez cevlan
151. Evc-i isrāda açamaz per ü bāl
Tāyir-i ‘aql u şāh-bāz-ı hayāl
152. Uçamaz bu hevāda her şeh-bāz
Yok perinde ferî k’ide pervāz
153. ‘Avdet itdükde Ol huceste-hışāl
Döşegin ıssı buldı mihr-mişāl
154. Kõrkdı kim ayrıla lihāf anda
Bî-mecāl oldu kaldı dermāda

155. Ayrılan öyle mihrden her bār
Pür-ḥarāret olursa ḳalbi ne var
156. Didi “Eṣḫābī ke’n-nücūm”⁸⁶ Rasūl
“Herbirinūñ yeri sipihr-i ḳabūl
157. “İḳtedeytüm”⁸⁷ Ḥadīṣi’ne manzar
“İhtedeytüm”⁸⁸ sipihr-i mazhar
158. Herbiri mihr gibi ‘ālem-tāb
Herbiri tutmuşidi reh-i şavāb
- [7a]
159. Anlaruñdur merātib-i a‘lā
Anlaruñdur menāḳıb-i zībā
160. Anlaruñdur iki cihānda şadr
Fülk-i ihtidāda herbiri bedr
161. Buldı herbirisi ḥayāt-ı ebed
Anlaruñdur se‘ādet-i sermed
162. Anlaruñdur iki cihānda ḳabūl
İki ‘ālemde herbiri maḳbūl
163. Çār-Yār-i Güzīn-i ‘ālī-ḳadr
Herbirisi sipihr-i ‘āliye bedr

⁸⁶ “Benim Eshâb’ım, yıldızlar gibidir...” Ḥadīṣ-i Şerīfi’nin baş tarafı.

⁸⁷ Aynı Ḥadīṣ-i Şerīf’in devâmı.

⁸⁸ Aynı Ḥadīṣ-i Şerīf’in devâmı.

164. Zübde-i dūd-mān-ı mecd ü celāl
 Kıdve-i Hāne-dān-ı fazl u kemāl

165. Zāt-i pāki hūlāşa-i edvār
 Āb-ı rüyı nuqāde-i a' şār

166. Dürc-i şeh-vāra bürc-i devletde
 Necm-i seyyāra bürc-i himmetde

167. Mıhr-i devlet çerāğ-ı bezm-i şehā
 Şāh-ı 'ādil mürebbe-i fużalā

168. Şavlet-i şavl-cān-ı şāh-ı cihān
 Ser-i a' dāyı kıldı ser-gerdān

169. Bezl-i cūdıyla Hātem-i Tayy'dur
 Belki Hātem, yanında lā-şeydür

170. Nice medh idem ol yüce şanı
 Derisem n'ola 'ālemün cānı

171. Ma' diletde 'Ömer, şehāda 'Alī
 Genc-i gevher-feşān olupdur eli

172. Her gedā kim yanında āh kıılır
 Virür ol deñlü zer ki şāh kıılır

[7b]

173. Fātiḥ-i Hürmüz-i Diyār-ı 'Aden
 Qālī' -i Başra vü Qılā' -ı Yemen

174. Būstān-ı keremde serv-i revān
Mesned-i ehl-i dil, penāh-i cihān
175. Elde çün şāh-bāz-ı himmeti var
Taht ü devlet şikārın itse ne var?
176. apuñ ey Őehr-yār-i rū-yi zemīn
Āstān-ı hūmā-yi devlet ü dīn
177. Sensin ol pād-Őāh-ı ‘ālī-Őān
‘Adlile yād olan Muammed Hūn
178. apuña sūrmek ile rū-yi niyāz
Bulsalar gūn gibi n’ola i’ zāz
179. Olmasaydı eger Şeh-i devrān
Birbirine girerdi hāl-ı cihān
180. Ebr-i cūdıyla tāzelense çemen
Lāleler la‘l ü sīm olurdu semen
181. Eylesin ‘iŐ ü nūŐ kim her giz
Görmesin ‘ālem ire ğam her giz
182. Ol ki hūrŐid-i ‘ālem-ārādur
Med u ta‘rifden mu‘arrādur
183. Ne adar olsa bir kişi fāyık
Olamaz vaŐfuñ itmege lāyık

184. Medhine lâyıķ olmayınca beyān
Cān u dilden du‘āya başla hemān

185. Anı yā Rabb hemīşe var eyle
‘Ömri bünyādın üstüvār eyle

186. Hıl‘ atin izdiyād-ı devlet kı1
İl du‘āsın tırāz-i hıl‘ at kı1

187. Devlet ü ‘ömri cāvidān olsun
‘İş ü nūşile kām-rān olsun

[8a]

188. Şehr-yār-i şeh-penāh Ol’dur
Tāc-dār-ı felek-sipāh Ol’dur

189. Müdde‘āya iķāmet-i burhān
Yeter ey şeh feşāhat ile beyān

190. Yine bir dem bu künc-i miħnetde
Dil ü cān ķalmışidi ħayretde

191. Dehr bir ķahr idi felek ğaddār
Zāl-i dünyā-yı dūn ise mekkār

192. Dil düşüp ğamla baħr-i efkäre
Tīĝ-ı ħüsn ile sīne şad päre

193. Tāb‘ um āyinesini tıtdı jeng

Eyledi miḥnet-i zemān dili teng

194. Niçe eyyām idi dil-i ğam-nāk
Şubḥ gibi olup giribān-çāk
195. Her ne yere varılsa raġbet ile
Döner idüm hezār ḥaclet ile
196. Diñlemezdi kelāmumı kimse
İstimā' eyleyen anı kim ise
197. Dīde-i ṭālī' um olup ḥufte
Bağrum olmışdı dūr gibi süfte
198. Qalmışidüm şikeste ben mehcūr
Künc-i miḥnetde maqşadumdan dūr
199. Niçe dem böyle geçdi aḥvālüm
Bir eḥad bilmedi benüm ḥālüm
200. Bağrum olmışdı ğonçe-veş pür-ḥūn
Olmışiken bu ḥāl ile maḥzūn
201. Hātif-i ğaybden nidā geldi
Ne nidā cānuma şafā geldi
- [8b]
202. Dedi min ba' d çekme ḥūzn ü ta' b
Var o yārūñ rızāsın eyle ṭaleb
203. Fāsīd efkārı koma cānda gider

Çalmasıun dilde zerre deñlü keder

204. Һamdü li'llāh murāduñı bulduñ
Āstānında bendesi olduñ
205. Feth-i bāb eyledi Һudā-yi Raḥīm
Sevğ idüp virdi bir efendi Kerīm
206. Yüri āsüde-ḥāl fāşig-bāl
Saña luṭf eyler Ol ḥamīde-ḥışāl
207. Çünki ḥātif kelāmın itdüm gūş
Eyledüm gūşe cānuma mengūş
208. Kimdürür didüm ol felek-miḳdār
Didi Ol'dur güzīn-i ehl-i vaḳār
209. Maṭla^ç-ı mihrden idince zuhūr
Oldı Mışr içre ḥüsnile meşhūr
210. Bir ^ç Alī-siret dili ḥaşlet
Ṭab^ç -ı pākinde var ^ç aceb şefḳat
211. Aḥsen-i vechile ferīd-i cihān
Şimdi Ol'dur güzīde-i devrān
212. Şād iden her ḥazīn-i nā-kāmı
Dehrde Zü'l-feḳār'dur nāmı
213. Remzile itdi bir işāret-i tām

Qıldı Anuñ maqāmını i' lām

214. Didi ey ʔālib-i nuqūş-i cihān
Dīde-i ʕibret ile ol nigerān

215. Gör ki naqqāş-ı ʕālem-i taq̄dīr
Neler itmiş bu deyrde taşvīr

[9a]

Boş

[9b]

216. Eyle şükri hemān şikāyeti ʔo
İhtisār it sözi hikāyeti ʔo

217. Her ne kim yazdı kātib-i taq̄dīr
Olcaq oldurur bi-lā te'ḥīr

218. Fursatı dāyimā ḡanīmet bil
Cānuña minnet ü se'ādet bil

219. Yüri ey ʕāşıq-ı meḡabbet-cūy
Gösterür mihr-i çerḡ-ı ʕālem-rūy

220. Cüst ü cū ile ol ʔaleb-kārı
Görmege eyle sa' y dil-dārı

221. Eyledüm ben sürüş-i hātifi ḡuş
Hem-çü Deryā-yi Qulzüm itdi cüş

222. Çünkü ma' lüm oldu şüret-i hâl
 'Özre kalmadı zerre deñlü mecâl

223. Zülf-i hübân gibi müşevveş olup
 Ruḥ-ı cānān gibi pür-âteş olup

224. Dil karar itmez oldu bir yerde
 Gönül uğradı bir ' aceb d[erde]

225. Görmedin anı mübtelâ oldu
 Hakk budur isteridi dil bul[dı]

226. Mâh-ı nev gibi çün naḥîf oldum
 Ya' ni günden güne za' îf ol[dum]

227. Sîne pür-derd ü dîdemüz giryân
 Âteş-i iştiyâkdan bür[yân]

228. Cevf-i leyl içre ağlaridüm dün
 Rûz-i sa' d irdi toğdı başuma g[ün]

229. Şubḥ-ı şâdık seherden itdi zuhûr
 Oldı ' âlem güneş gibi pür-[nûr]

[10a]

230. Gül gibi güldi çihre-i ' âlem
 Yüzşuyı hâşıl eyledi şeb-nem

231. Âhum itdürdi yâre ' arz-ı cemâl
 Esdi gūyâ nesîm-i şubḥ-i vişâl

232. Һамд-и бї-һадд Һудā-йи Меннāн'а
Їрди ел мақшад-и дил ü cāna
233. Баһт ü ғāли' o dem müsā' id olup
Sevқ-ı ғaybї olan mekānı bulup
234. Gördüm ol māh cem' a şem' olmuş
Һалқ per-vāne gibi cem' olmuş
235. Şan sipihr üzre māh ile encüm
Şekl-i insānda dīde-i merdüm
236. Başdan ayağa nūra ғarқ olmuş
Māh-ı һüsni kemālini bulmış
237. Gördüm ol yāri hem-çü māh-ı münīr
Bend-i zülfine bende oldum esīr
238. Şüret-ārādurur o Zühre-cebīn
Naқş-ı reşk-i nigār-ı Һāne-i Çīn
239. Қāmeti bedrūñ oldı ғamla hilāl
Їdeli yār' arz-ı һüsni-i cemāl
240. Menzilüm oldı cilve-gāh-ı vişāl
Қалмады ortada һicāb-ı һayāl
241. Şem'-i meclis gibi olup sūzān
Gāh giryān idüm gehī һandān

242. Һamdü li'llāh cemālını gördüm
Āstānında bendesi oldum

243. Eski bir şubḥ-dem nesīm-i seḥer
Ḳomadı dilde zerre deñlü keder

244. Sem' a irdi bir laṭif ḥaber
Eyledüm diḳḳat ile dehre nazār

[10b]

245. Göricek ḥāl-i 'ālemi mesrūr
İrdi ḳalb-i ḥazīne ḥayli sürūr

246. Eyledüm 'azm-i kūy-i dil-dāre
Başladum gāhī varmağa yāre

247. Eyler oldum mülāzimet gāhī
Görmek-içün felekde ol māhī

248. Gözledüm bir laṭif eyyāmı
Dil-i nā-kām tā bula kāmı

249. Elüme girdi gül gibi fırsat
Gördüm ol yārdan dem-i ruḥşat

250. Ağladum ḥālümü niyāz itdüm
Sırrile aña keşf-i rāz itdüm

251. Didüm ey pād-şāh-ı milk-i cemāl
Nazār it bendeñ olmasın pāy-māl

252. Bār-ı ʿışkuñla bī-mecāl oldum
Gitdi şabrum şikeste-ḥāl oldum
253. Bulmadum baḥr-i vuşlata sāḥil
Çılmışam serv gibi pā-der-gil
254. Düşmüşem ḥāke ḥāme-veş al elüm
Yağ çerāğ ile rû-şen eyle dilüm
255. Baña senden olur olursa devā
Zār u zār ağlamağı görme revā
256. Çuluñı luṭfuñ ile yād eyle
Münkesir-ḥātırını şād eyle
257. Nażar-ı merḥametle bağ çuluña
Dīde-i şefkat ile bağ çuluña
258. Başı ayağı noқта-veş pinhān
Oldı per-gār gibi ser-gerdān
259. Çaldum ayağda mey gibi pā-māl
Yoğdurur ʿarz-ı ḥāle dāḥi mecāl
- [11a]
260. Çünki ḥālūñ bu vechile düşvār
Yüz urup ḥāk-pāyine düş-vār
261. Ḥālūñ olsa cenābına maʿ lüm
Seni luṭfundan itmese maḥrūm

262. Bilürin ben o ʃab^ç-ı şāhāne
Dāyim ister behāne ihsāne
263. Gül gibi güldi çün üste dehān
Oldı maqşūdı ğonçesi ħandān
264. Eyleyince ħiṭābını tekrār
Gördüm anuñ baña teqayyüdi var
265. Böyledür iḳtizā-yı devr-i zemān
Gāh ħandān ider gehī giryān
266. Ber-ḳarār degül bu gerdiş-i dehr
Ādeme geh şeker şunar geh zehr
267. Dem-i furşat bilüp anı ol ān
Ĥālüm ^ç arz itdüm āşkār u nihān
268. Didüm ol yāre irdi vaḳt-i behār
Seyr-i bāğ eyleseñ bizümle ne var
269. Va^ç de vaḳti irüşdi eyle vefā
Ki vefādur nişān-ı ehl-i şafā
270. Ḳıl teraḥḥum ḳoma melāḥat ile
Şād-kām eyle bir beşāret ile
271. Geçdi eyyām-ı Āzer ü Kānūn
Sebze resm itdi naqş-ı būḳalemūn

272. Girdi  alem aıldı  yine-d r
 almadı zerrece hev da ub r

273. G l-i nev-r z irdi fal-1 beh r
 Ki ider ari  aleme i ar

[11b]

274. L leler ıdı s rh-1  me ile
 oneler hep yeil  am me ile

275. urdu aff aff ayaın af af
  Ar  ar u n r n araf-be-araf

276. G ne g ne  k fe ile beh r
 Z net oldu neteki r -yi nig r

277.  t r n adı b d-1  ude-g  a
 Girdi g nline onen n g y 

278. D rl  z netle zeyn olup g l-z r
  k-r z oldu anda na-1 ub r

279. addi reft re geldi n r nu n
 G ldi ru-s r  g l gibi emen n

280. Artdı beh ru n beh s  fal-1 beh r
 R -en oldu cih na fal-1 beh r

281. C -be-c  s nb l   benefe-i ter
  Anber- m z idi nes m-i seer

282. Jāle-bār olmuş-idi çerh-ı berīn
Lāle-zār olmuş-idi rû-yi zemīn
283. Hürrem eyler cihānı vaqt-i behār
Netekim ‘ aşıkını rû-yi nigār
284. Güldi güllerle yine hıttā-i hāk
Lāleler gül gibi girībān-çāk
285. Şūh-ra‘ nāya beñzeyüp her gül
Her taraf nağme-sāz idi bülbül
286. Cennetüñ ‘ ayni sebze vü gül-zār
Nükte-i “**Tecrī tehte-he’l-enhār**”⁸⁹
287. Gelicek gül-şene ‘ arūs-i behār
Her taraftan şüküfe oldu nişār
288. Gül-şen içre tabağ tabağ güller
Her tarafta hezār sünbüller
- [12a]
289. Güldi açıldı gül gibi gül-zār
Semen itdi çemende ‘ arz-ı ‘ izār
290. Nev-behār oldu sebze-zāre güle
Sebze-veş sende bir kenāre güle

⁸⁹ Kur’ân-ı Kerīm, Tevbe Sûresi, 100. Âyet-i Kerîmesi’nin ortaları.

291. Şād ü şimşād maḳdem-i yāre
Hep açılmış şükûfe gül-zāre
292. Lāleler maḳdemün işitdi meger
Ḳodılar āteş üstine ‘anber
293. Teng-dil olma gönçe-veş ey dil
Seyr-i bāğ eyle gel gül gibi açıl
294. İdelüm gül-şene seherden ‘azm
Ḳurmuş anda şükûfe meclis ü bezm
295. Ele al lāle gibi cām-ı Cem’i
Gül gibi it nişār yāsemeni
296. Güle gül-geşt ü lāle-zār idelüm
Demidür ‘azm-i cūy-bār idelüm
297. Gūş olunca bu nev’ a faşl-ı behār
Ḳalmadı dilde zerre deñlü qarār
298. Gül gibi çün tebessüm itdi o gül
Şevḳden nāleler idüp bülbül
299. Lebi nāzile güldi güftāre
Seyrine meyl düşdi dil-dāre
300. O gülün oldı gönçesi ḥandān
‘İḳd-i Pervīn şan şafaḳda ‘ayān

301. Şu gibi aqđı göñli gül-zāre
 add-i bālāsı geldi refāre

302. Azm-i bāğ itdi bir seher cānān
 Oldı zevıle gül gibi andān

[12b]

303. Düşünüp bir maall-i ub ü laıf
 āme tavıfın idemez ta rif

304. Bir müferri maāmuñ a lāsı
 Hep müzehhebdi saf-i bālāsı

305. Rif at-i ubbesi mişāl-i sipihr
 Cām-ı zerrin anda māhile mihr

306. Āsmān-veş refi o aşr-i belend
 ıkamaz mihr itmeyince kemend

307. Cāmlarla o cā-yi ōş-manzar
 Oldı cām-ı cihān-nümādan eşer

308. Tāı tāk-ı sipihrden bālā
 Safı saf-i kebūdden a lā

309. İtdi teşrif bāğı devletle
  İzzet ü rif at ü se ādetle

310. Meclis-ārā olup emirāne
 Geçdi şadra o demde şāhāne

311. Gül-şene geldi Hüsrev ü Nev-rüz
Mağdemiyle olup cihân efrüz
312. Lâle ruḥlar ʿizârı gül gül idi
Her ğazel-ḥʿân o bezme bülbül idi
313. Şafaḳ ol bezme bâde-i aḥmer
Olsun ol bezme mâh-ı nev sâġar
314. İçdügince şerâb-i reyḥânı
Gül gül eyler ʿizâr-i cânânı
315. Der-i maḳşûdumuz güşâde olup
Hâşılı göñlümüz şafâde olup
316. Ḳâmeti şemʿ -i meclis-i cāndur
ʿĀrızı şanki mâh-tâbāndur
317. Deheni oldı ğonçe-i ḥandân
Olmış o şebde jāleler rindân
- [13a]
- Boş**
- [13b]
318. Nergis-i şūḥı fitne-i devrân
Ḳaşları ḳıble-gâh-ı ehl-i dilân
319. Ḳadd-i bālāsı bâġa serv-i sehî
Desti iḥsāndan diñledi tehî

320. Lebleri cāna āb-ı hayvāndur
Sözleri şanki bülbül-i cāndur
321. Ol gülüñ olsa gönçesi ḥandān
‘İk̄d-i Pervīn ola şafaḳda ‘ayān
322. Bāḡ-ı ‘ālem anuñla gül-şendür
Rū-yi ‘ālem anuñla rū-şendür
323. Xanı bir böyle māh zühre-cebīn
Āferīn āferīnine taḥşīn
324. Gül gibi geldi ol gül-i ḥandān
Çün tebessümle eyledi nigerān
325. Hāl-i dilden olup xamu āḡāḥ
Cānib-i muḥlişine itdi nigāḥ
326. Didi luṭf eyle ey gül-i gül-zār
Eylesün naḡme hem-çü murḡ-ı hezār
327. Bir ḡazel oḡusun münāsib-i ḥāl
Ola medḥum temām ‘ale’l-icmāl
328. Eyledüm meclisinde būs-i zemīn
Bu ḡazel dindi bi’l-bedāhe hemīn
329. Oldı ilhām āşkār u nihān
Oḡudum bī-tereddüd anda hemān

Ġazel-i Münāsib

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

330. Hadd-i gülgünüñ gibi bir gönçe-i ter görmedük
Bir perî-peykersin âdem cânı gözler görmedük
331. Hâk-i pâyuñ çeşm-i nergisden şaķınsam vechi var
Farķ ider mi tütüyānuñ ķadrini her görmedük
- [14a]
332. Māh u mihre niçe teşbīh eyleyüm bilmem seni
Yerde biz işitmedük mihr-i münevver görmedük
333. Birbirine beñzemez ra' nā güzeller çok velī
Hüsñ ü hulk u şivede bir saña beñzer [görmedük]
334. Bāş u cānile bugün meydān-ı hüsñünde senüñ
Bir *Kelāmi* gibi ser virmiş dil-āver görmedük
335. Vaşf-ı medħuñda ey ħamīde-ħışāl
Ola endişe leng ü nātıķa lāl
336. Sa' d-i tālī' hemişe yāruñ ola
Hāķķ Te' ālā nigāh-dāruñ ola
337. Dāyir olduķça çerħ-ı zengāri
Luţf-i Bāri ķıla saña yāri
338. 'İş ü nüşuñ zemāni faşl-ı behār
Lāle ķan-mest oldu nergis-vār
339. Sīm ü zer dökdi meclise nergis

Çodı gül-şende gül gibi meclis

340. Lâle aldı eline la' lîn-câm
Kâm-i nâ-kâm-i dehrden ala kâm
341. Ol maħalde taraf taraf meclis
Deff-i denî ħâzır eylemiş nergis
342. Gitdi elden ' inân ü şabr u karar
Bir iken şevkum oldu anda hezâr
343. Şu' le-i şem' -veş kararum yok
Bâd-veş elde ihtiyârum yok
344. ' İş ü nûşile çok şafâlar olup
Niçe şehâ o gün vefâlar olur
345. Ħâlümüz fâş olunca ol yâre
Nazar olduħda rû-yi dil-dâre
- [14b]
346. Her ne olduysa anda nâz ü niyâz
Oldı bir rû-siyâh vâķıf-ı râz
347. Şâdıķâne sever geçüp yâri
Ħîle vü ħud' a idi hep kârı
348. Sözüne i' timâd virmiş-idi
Bunuñ-ile teķarrub itmiş-idi
349. Şıdķ u kizb-ile aldayup yâri

İtmiş-idi esîr-i dil-dârî

350. Ya' ni kim rāh-ı şıdқа sālîk idi
Yūsuf-i Mısr'a şanki mālîk idi
351. Şan sipîhr üzre māh-ı nūrānî
Çaplamışdur seĥāb-ı zulmānî
352. Mühmelün dāyimā işi mücmel
Nice isterse eyler-idi 'amel
353. Hıoĥқа-bāz-i zemāne idi 'aceb
Oynadurđı ol ehl-i meclisi heb
354. Şöyle yüz bulmış-idi ol nā-sāz
Her gören dirdi aña şüret-bāz
355. Ne belā-yi siyāh olur yā Rab
Meclis ehline virdi ĥayli ta' b
356. Söyler-idi yanında bî-pervā
Başladı yāre virmege iġvā
357. Hārsız gül olur mı gül-şende
Kıl teĥammül belāsına sen de
358. Böyledür ĥālî çerĥ-i gerdünün
Olur eفزün ĥadri her dünün
359. Rüz-i rü-şen gibi nehār-i ferî

İtdi pej-mürde hep behâr-i teri

360. Güni göstermez-idi çün sâye
Rû-be-rû otururdu ol âye

[15a]

361. Ger-çi meclisde âhîr olmuş-idi
Mihr-i gerdün zevâli bulmuş-idi

362. Mihr-i 'işret zevâle dönmüş-idi
Mey dökülmüş piyâle düşmüş-idi

363. Def ü nâyini kaldırup nergis
Tefriqa buldı ol zemân meclis

364. Geçdi bir niçe gün bu hâl ile
Çaldum ortada kıl ü kâl ile

365. Yârile eylemişdi kavlı ü karar
İtdi idlâl anı kıldı firâr

366. Bilmedüm n'itdi ol zemânda revân
Seferün kıldı düşdi aña hemân

367. Çünkü yâre muqarrer oldu sefer
Olcağ böyle bir şahîh haber

368. Gitmesi oldu anlaruñ tahkîk
Men' a bulmadum aña hiç tarîk

369. Kıldı dil hasretile ney-i dermân

Çāh-ı ğamdan ħalāşa yoĝ imkān

370. Oldı anlar tedārük üzre temām
Sefer ‘azmine itdiler iĝdām

371. Oldı birgün bu günbed-i devvār
Fużalā rūzi gibi t̄ire vü tār

372. Yine birgün bu çerĝ-i şu‘ bede-bāz
Oldı ħalkā seĝer siĝr-i pervāz

373. Ĥayf kim rūz-i kākine güzār
Gül-şen-i ħālüm eyledi pür-ĥār

374. Kimi güldürdi dehr-i dūn bir ān
Anı yıllarla itmedi giryān

[15b]

375. Düşdi dil ıztırāb-ı derd ü ĝama
Yine düş oldı bir ‘aceb eleme

376. Firĝat aĝvālını bilen yārān
Ĥālümü bi’t-temām ider iz‘ ān

377. Dāĝlar yaĝdı s̄ineme hicrān
Rūzımı t̄ire itdi çün devrān

378. İşüm aĝlamaĝ-idi leyl ü nehār
Eşk-i çeŝmüm aĝardı şan enhār

379. Olur-iken bu hüznile giryān
Dil iderken bu hālile efgān
380. Ğam u endūh ü derd ü miḥnet ile
Ağladum firqat ile ḥasret ile
381. Böyledür hāl-i gerdiş-i gerdün
‘Āşıkı dāyimā ider maḥzūn
382. ‘Ārız olmuş sipihre dā’-i devvār
Olduğün müdām kec-reftār
383. Bunca zecr u belā vü derd-i hezār
Beni cānumdan eyledi bīzār
384. Yüregüm kaçre kaçre pür-hūndur
Dil-i ğam-dīde ḥayi maḥzūndur
385. Āşnā ger-çi kim kaçtı çokdur
Hiçbirinden baña meded yokdur
386. Zāhirüm ḥande-zen mişāl-i nār
Yüregüm āteşe yanar nā-çār
387. Tāli’ -i naḥs ü baḥt-i nā-hem-vār
Beni cānumdan eyledi bīzār
388. Ağladur dāyimā ider dili zār
Görmedüm bu felek gibi ğaddār

389. N'ideyin rüz-gār-i t̄ire-nihād
İtdi gül-berg-i 'iṣūmi ber-bād
390. Dehr-i bī-mihr çünki dāyirdür
Dāyimü'd-dehr halkı sâyirdür
391. Dilde kim hüzn ü guṣṣa hādīs olur
Feth-i bāb-ı ser-vere bā' iṣ olur
392. Olsa müstevlī ğam sen olma melūl
Bā' iṣ-i ṣād-mānidur me'mūl
393. Āhlar ile bulasın maḥrec
Min 'amūdin ile'l-'amūdi ferec⁸⁹
394. Şanma kim çeşm-i eşk-bārum yok
Şu' le-i şem' -veş qarārum yok
395. Dīde her dem nice olmasun pür-ḥūn
Dūndur dūn gerdiş-i gerdūn
396. T̄ali' umdur sitārem alışmaz
Necm-i sa' dile hiç barışmaz
397. Şem' gibi hezār firḳat ile
Ağlar-idüm ğam u melālet ile
398. T̄a' n-ı a' dā vü ḥande-i ḥussād
İtdi evrāk-ı 'ilmümi ber-bād

⁹⁰ Sütundan sütuna bir gedik.

399. Sīneñe yağ fīrāķı eyle düğün
Āb-veş sen de taşlar-ile dögün
400. Māni-i dehr geçmede baña reng
Felegün dāyimā işi nīreng
401. Bu cihān bāğınuñ benüm cānum
Cem^c u tefriķine perişānum
402. Lāle vü gül gibi benüm her bār
Meskenüm hār u hāre olsa ne var
403. Āsmān giydi gök seḫāb gibi
Sür yüzüñ ḫāke āftāb gibi
- [16b]
404. Gezer-idüm cihānda ser-gerdān
Olmış-idi baña cihān zindān
405. Veli ḫayret cihānda almış-idi
Şöyle ḫayrān ü zār ḫalmış-idi
406. Mālikān-ı memālik-i taḫķiķ
Sālikān-ı mesālik-i tevfiķ
407. Muḫtedā-yı meşāyiḫ-ı İslām
Reh-nümā-yı efāzıl-ı eyyām
408. Ḳıdve-i ḫāne-dān-ı zühd ü şalāḫ

‘Umde-i dūd-mān-ı rüŝd ü felāh

409. İhtiyārı ‘abā vü ‘ubbāduñ
Müsteŝarı cemī‘-i zühhāduñ
410. Her sözi maḥzen-i rümūz-i ŝalāh
Her sözi ma‘din-i künūz-i felāh
411. Ḥāzret-i Muḥyi, fāzıl-ı devrān
Gördi çün bu ḥaḳīri ser-gerdān
412. Añladı kār itdügün firḳat
Bildirdi aḥvālümü idüp ŝefḳat
413. Dedi ey mübtelā-yı derd ü belā
Ḳaddüñ olmuş benefşe gibi dü tā
414. Sözümü gūŝ-i cān-ile diñle
Ya‘ni cem‘-i cinān ile diñle
415. Üzn-i iz‘ān ile semī‘ olgil
ŝuleḫā pendine muḳī‘ olgil
416. Menba‘-ı ‘ilm ü ma‘din-i efzāl
Mecma‘-ı ḥilm ü zātı maḥz-ı kemāl
417. Didi oldur bu demde Devlet-i Mışr
Ḳāzı-‘asker-i Vilāyet-i Mışr
- [17a]
418. Ya‘ni ol şadr-ı ŝuffe-i iclāl

Gūş ide hālũñi ‘ale’l-icmāl

419. Var, cenābına ‘arz-ı hāl eyle
Vāqı‘ olan veķāyi‘i söyle
420. Şūret-i da‘vañı idüp taşvır
Eyle mā fi’z-zamīrũñi taķrīr
421. Di ki zūlm oldu baña şehr içre
Olmadı kimseye bu dehr içre
422. İstimā‘ eyledüm o dem pendin
Der-miyān eyledüm anuñ bendin
423. Didüm ey dil saña meded-resdür
Biline bir sözi anuñ besdür
424. Nuş u pendı olup maħall-i ķabūl
Sözleri oldu dūr gibi maķbūl
425. Der-i rif‘at-me’ābına gitdüm
Hāk-i pāyine rūy-māl itdüm
426. Der-gehi ķible-gāh-ı ehl-i kemāl
İşigi ķible-gāh-ı mecd ü celāl
427. Kerem-i zātına nihāyet yok
Luţf-i bī-minnetine ğāyet yok
428. Hāmdü li’llāh ki ‘ālī himmeti var

Her neye kaçd iderse kudreti var

429. Ol melek-ḥaşlet ü felek-rif^c at
Şafaḫ, eşigüñe ide şefḫat
430. Zer-i maḫşüduñı beyāna getür
Var ḍarb-ı dehānda ḫāle getür
431. Zemzem-i luṭfi ^c āleme sārī
Ḥalka Mīzāb-i raḫmeti cārī
432. Mihr-i devlet, çerāḡ-ı bezm-i seḫā
Zāt-i ^c ālī, mürebbe-i fuḫalā
- [17b]
433. Rūz ü şeb mūnisi kitāb-ı nefīs
İnne-hū fi'l-ḫaḫīka ḫayrun celīs⁹⁰
434. Tīzdür ṭab^c -ı nūkte-engīzi
Dür-feşān ḫāme-i güher-rīzī
435. Ḥuccete vaḫfa yazılan imzā
Biribirine beñzemez ašlā
436. Herbir imzāsı sec^c -i tāmm üzre
Silk-i lü'lü'dür intiḫām üzre
437. Ḥüsn-i ḫaṭṭıyla yazılan terkīb
Naẓm-ı Pervīn gibi ^c ale't-tertib

⁹⁰ Muhakkak o, hakikatte hayrlı bir arkadaştır.

438. ‘İlmi, h̄ilmi beyāndan bī-rūn
H̄ilmi ‘add-i benāndan efzūn
439. Kāri icrā-yı h̄aḫḫdur dāyim
Ḳalemi h̄öd ‘adālete kāyim
440. Emr-i dünyāda ḫalb-i pāki ḡanī
Vaşf-ı vaşşāfdan o müstaḡnī
441. Ğaraż-ı nefis semtine gitmez
Eḫad cānibine meyl itmez
442. Luṭf-ı H̄aḫḫ’dan budur teżarru‘umuz
Dil ü cāndan budur tevaḫḫu‘umuz
443. H̄alef-i ercemend-i zāt-i şerīf
Kār-bār-ı cihānda ola ‘afīf
444. Zāhir u bāhir ola “**sırru ebī-h**”⁹¹
Vālid-i mācidine ola şebīh
445. Pederi devletinde pīr ola
Nice mażlūma dest-ḡir ola
446. Felek-i ma‘rifetde hem-çü hilāl
İde leyl ü nehār kışb ü kemāl
447. Ey ḫavī-ḫükm ü ḫākim-i ‘ādil

⁹¹ “**Babasının sırrı.**” “**Oḡul, babasının sırrıdır.**” Hadīs-i Şerīfi’nin bir kısmı.

Kāmil ü fāzıl, ‘ilmile ‘āmil

[18a]

448. Al elüm ıoma h̄ār u zār beni
Eyledi dehr pāy-māl beni
449. Şu‘ arāyı severdi Faḥr-i Cihān
Sözlerine iderdi istihsān
450. Cümleden h̄oş gördi Ḥassān’ı
Dāyim eylerdi luṭf ü iḥsānı
451. Ol Rasūl-i Kerīm ḥürmetine
Ol Nebī-i Raḥīm ḥürmetine
452. Diñle da‘ vāmuzı Şerī‘ at-ile
Añla aḥvālümüzi ḥaḳīḳat ile
453. Meclis-i Şer‘ ’a olıcaḳ iḥzār
Ola da‘ vā-yı yār u hem aḡyār
454. Buña yetmez mi şāhid-i zībā
Bülbül-āsā lebi ola gūyā
455. Kendi maḥ[h]şüş bir güzel şāhid
Buña kāfī şehādet-i vāḥid
456. Eyler-ise ḥicāb o gül-i ruḡ-sār
Söylemezdi süküti ḥöd iḳrār
457. Çeşm ü ebrūsı hep yanınca gider

Ağzı ikrârına şehâdet ider

458. Hoğça-bâz-i zemânedür haşmum
Bûze şâyed yanuñda hep resmüm
459. Korqarın hîle-bâz-i ' âlemdür
Mekr u efsûnda işleri kemdür
460. Oğur efsâne' i ider efsûn
Niçe ' âkılları kıılır mecnûn
461. Kemer-i mekri der-miyân eyler
Ser-be-ser bestesin ' ayân eyler
462. Çeşm-i ebrû-yı mârı yâd eyler
Nâm-ı dil-dârı ya' ni ad eyler

[18b]

Ṭaleb-i Haşm İçün Olan Hâlet

463. Gösterür dürlü dürlü şûretler
Virür insâna hayli hayretler
464. Halka zâhirde nuş u pend eyler
Gözlere lîk çeşm-i bend eyler
465. Gönlümi aldı gösterüp şûret
Şoñra yüz virmeyüp o bed-sîret
466. Beni bir şûretile bend itdi
Bilmezin n' itdi ' aqlumuz gitdi

467. Der-i devlet-me'ābuña geldük
Bāb-ı 'izzet-nişābuña geldük
468. Hāl-i hayret-me'ālūme bi'llāh
Nazar-ı merḥametle eyle nigāh
469. uluñı bend-i ğamdan āzād it
Luṭfuñile ḥaırūñi yād it
470. Āb-veş zihni-pāki şāfīdür
Bu adar 'arz-ı hāl kāfīdür
471. Nāfe-i nazmuñ itmesün taşdı'
İtme vaqt-i şerīfini taşnı'
472. Gül-i ḥōş-bū e-ger-i nāfi' dūr
Çok olunca velī muşaddi' dūr
473. Zāhir olduğa leyl-i zulmānī
Tāli' olduğa mihr-i nūrānī
474. Şād-kām ola adr ü devletle
Ber-devām ola şadr u rif' atle
475. 'Ömri vü devleti ziyād olsun
Ḥaşre dek 'adl ü dādı yād olsun
476. Himmet-i evliyā arīni ola
Cümle kārında Ḥa mu'īni ola

[19a]

477. Seher āsarı itdi yine zühür
Nūr-ı şubh itdi ‘ālemi pür-nūr
478. Mürtefi‘ oldı mihr hem-çü ‘alem
Oldı pür-nūr çihre-i ‘ālem
479. Diledi kâdı efđalü’l-‘ulemā
Hükmini Şer‘ ile ide icrā
480. Kârı her lahza halka luğ ü kerem
Nîk-nāmile halk içinde ‘alem
481. İtdi ta‘yîn hîn-i sihr muhızır
Cānib-i Şer‘’a eyleye hāzır
482. İtmege varıcağ anı da‘vet
Gördi gitmişler eyledi ‘avdet
483. Dedi iqdām ü ihtimām itdüm
Sākin oldukları yere gitdüm
484. Eyledüm diğğat ü tecessüs çok
Hağğ budur evlerinde cān cinn yok
485. Vechi var gizlenürse cānāne
O perīdür görünmez insāne
486. Añma iblīs-i rû-siyeh hālin
Senden artuğ bilürler aḥvālin

487. Nesne hāyil olur mı şeytāna
Ne yūzi var görine yārāna

488. Kurtarursa elümden ol cānı
Ola āsūde yār-i mihmānī

489. Kurtulursa bu dāhi bir demdür
Diyeyin pehlevān-ı ʿālemdür

[19b]

490. Seherī geldi bir huceste-ḳadem
Sözi hōş-bū idi vü ʿİsā-dem

491. Kendinüñ ādemīsi nāmı Halef
Sözi merdāne idi hem-ḳü selef

492. Geldi ādāb üzre virdi selām
Haber-i müjde ile irdi temām

493. Dedi ey vaşl-ı yāre bī-dermān
Olma per-gār gibi ser-gerdān

494. Gel e Mecnūn-şıfat fiğān itme
Bir ḳadem hiç yabāne gel gitme

495. Ağlama ḳasretile ḳekme elem
Hem-reh ol gel benümle iki ḳadem

496. Bilürin ben mekānı v'allāhī

Bulayın yerde gökde ol mâhı

497. Hızr-ı vâkı̄t oldu baña hōş-mağdem
Hem-reh oldu aña qadem-be-qadem
498. Reh-i maqşūda çünki ‘azm itdük
Cā-yı ma‘ hūda tayy idüp gitdük
499. İrdük ol yāre bir konaq yerde
Buldı cān şanki bu ten-i mürde
500. Oldı anda hezār dürlü kelām
Söyledüm hālüm eyledüm i‘lām
501. Hāk-i pā-yi habībe çün İrdüm
Gözüme kuhl idüp şafā sürdüm
502. Ol daḡı̄ ağladı, baña hālın
Eyledi keşf-i sırrla aḡvālın
503. İtdi bir bir ğam-ı derūnı beyān
Oldı sırr-ı nihānı anda ‘ayān
- [20a]
504. Sğladı didi varise imkān
Benüm eyle ḡalāşuma dermān
505. Ağladum ben de hālüm ol māha
İşümüz qaldı didüm Allāh’a
506. Yāremüz üzre urmagil yāre

Şabrdan ğayrı yok bize çāre

507. Emr-i taq̄dīr-i Ḥāzret-i Bārī
Böyle imiş ezelde çün kārī
508. Seni bu bendesinden eyleye dūr
Beni de senden eyleye mehcūr
509. Böyle olunca kār-i Ḥaqq taq̄dīr
Nice mümkündür ola taġyīr
510. Yūri Anuñ rızāsı üzre yūri
O belā-yı siyehden ide berī
511. Yūri öyle Ḥicāz'a 'azm-i sefer
Bulasın Ka'be-i murāda zafer
512. Zāyir-i Ravza-i Ḥabīb olasın
Dil-i 'āşık gibi şafā bulasın
513. Sebeb-i izdiyād-ı 'izzet ola
Bā'ış-i imtidād-ı ḥaşmet ola
514. Umarın kim Ḥudā-yı 'Azze ve Cell
Bu ğamı eyleye sūrūra bedel
515. Merḥamet eyleye Ḥudā-yı Kerīm
Keşf ide bizde rāz-ı sırr-ı 'azīm
516. Seni gird-āb-ı ğamdan ide ḥalāş

İrişe sırr-ı Süre-i İhlâş

517. Çünkü Hakk' dan budur tezarru' umuz
Nâliş ü süziş ü tevaqqu' umuz

518. Hakk 'asîr ide murâdâtũñ
Ola maqbûl cümşe hâcâtũñ

[20b]

519. Eyleye Hakk cihânda ber-hûr-dâr
Ola her yerde işlerũñ hem-vâr

520. Feraḥ ile ferec qarînüñ ola
İkisi dâyimâ mu'înüñ ola

521. Herbiri hıdmetũnde ola ğulâm
Çâkerũñ ola herbirisi be-nâm

522. İstemen zerre deñlü muğber ola
Hâtır-ı 'âtıruñ mükedder ola

523. Gitdi yanuçca hep benüm cânım
'Aql u fikrüm senũñle sulṭânım

524. Ger-çi dūr oldı dîdeden ammâ
Kaldı dilde ḥayâli virdi şafâ

525. Mîhr-i rûyı gönülde ḥâzırdur
Dâyimâ dîde aña nâzırdur

526. Olıcaḥ ittişâl-i rûḥânî

Ġam degüldür firāk-ı cismānī

527. Ne güzel ‘ālem olur ‘ālem-i ‘ışk
Mücib-i zevk u şevk olur ğam-ı ‘ışk
528. Aña itdüm o dem naşihat-i tām
Sözi anuñla eyledüm itmām
529. Didüm olma melül çekme elem
Ādem olmaz cihānda hiç bī-ğam
530. E-ger olursa mihr-i Hāķķ tābān
Felek-i kadrüm üzre ola ‘ayān
531. Cāri olursa kaķre-i ihsān
Olasın Şu gibi bu yaña revān
532. Kaķı çok geçmeye ħalāş olasın
Umarın kim vü bendeñi bulasın
533. Kaķaldı yār anda ben vidā‘ itdüm
Aĝlayuraķ mekānuma gitdüm

[21a]

534. Düşdi Őehr-i vücūda nār-ı elem
Toldı āteşle dil olup pür-ğam
535. Olıcaķ nār-ı ‘ışkıla iħrāk
Bir ğazel dindi hep redīfi “firāk”

[Ġazel]

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fe‘ ilün

536. Āh kim devr-i felek şındı baña cām-ı **firāk**
Mest idüp aldı benüm ‘aqlumı ālām-i **firāk**
537. Nice taḥrīr ideyin ḥālūmi taḥrīr olmaz
Miḥnet-i şām-ı ğam u ḥasret-i eyyām-ı **firāk**
538. Şimdi kim evvelidür böyle helāk itdi ben
Yine varur giderek bilmezin encām-i **firāk**
539. Fikr-i dil-dārile şıḥhatdesin ey dil şükr it
Şaldı ḥ̣āb-ı ‘ademe niçeleri şām-i **firāk**
540. Vaşluñı ger-çi **Kelāmi** umar ammā nideyin
Nā-murād eylemedir ehl-i dili kām-i **firāk**
541. Beytü’l-aḥzān-ı ğuşşada mehcūr
Zehr-i ḳahr-ı sipihr ile maḳḥūr
542. Nāleler eyle ey gönül nāle
Kimse vāḳıf degüldür aḥvāle
543. Ağla derd-i firāk ile ağla
Zülfi bendine gönlüñi bağla
544. Gitdi elden o gevher-i nā-yāb
Gözüme düşde de görünmeye ḥ̣āb
545. Yeridür dil eylerise feryād
Cāna dāğ urdı çerḥ-ı sifle-nihād

546. Eyle dāver sipihr-i dūn-per-ver
Herkesūñ gül gibi yüzine güler

[21b]

547. Zerrece yoğ qarār u ārāmum
Qatı çoğdur cihānda ālāmum

548. Toldı āteşle dil mişāl-i tenūr
Qalmadı tende ferr ü dīdede nūr

549. Qanđı dir derdümi beyān ideyin
Gizli rāzum kime ‘ayān ideyin

550. Derdile ten qavī za‘īf oldı
Nāleden nāl-veş nađīf oldı

551. ‘Ūd ü ‘anber-mişāli yandı vücūd
Çıđdı micmer gibi dīdemden dūd

552. Niçe ğam çekmesün cihānda kişi
Dāyimā cevrdür sipihrüñ işi

553. Baña beñzer olur mı bir ğam-keş
Cānuma dāyimā urur āteş

554. Dilde yođ zerre deñlü zevđ u sürūr
Bu cihānuñ sürürü ‘ayn-i şürūr

555. Keşret-i ‘acz ü kıllet-i kudret
Eyledi bu za‘īfi bī-tāqat

556. Hāl-i hayret-me'ālūmi n'ideyin
Başum alup ne cānibe gideyin

557. Āşıkun hāli āşkār degül
Bir karar üzre ber-karār degül

558. Ğam-ı zülf-i nigārile hālā
Hāme-veş çıkdı bāşuma sevdā

559. Yār ėazm-i sefer idüp gitdi
Gelürin diyü vağ deler itdi

560. Naķş-ı nağ l-i semend-i yār-āsā
Kaldı yollarda gözlerüm cānā

561. Mest-i edkār-ı rüz-gārūm ben
Küşte-i tiġ-ı Zü'l-feķār'um ben

[22a]

562. Bir cevān idi kim nazīri yoķ
Tālībi hōd benüm gibi ķatı çoķ

563. Leb-i lağ li gibi ķanı cevher
Dürr-i dendānı gibi bir gevher

564. Baħr-i aç dāda düşdi gird-āba
Yazıķ ol lağ le ol dür-i nābā

565. Dil-i maħzūn kemāl-i hayretde
Derdile aġlaridi firķatde

566. Bağrı yaşıle ıoldı jāle gibi
Cigeri pārelendi lāle gibi
567. Dehrde yoğ sebāt emn ü emān
Dām-gāh-ı fenā degül mi cihān
568. Āh elinden bu ıerh-ı ğaddāruñ
Vāh elinden bu devr-i ħūn-ħāruñ
569. Dād elinden beni zebūn itdi
Bađrumı nāfe gibi ħūn itdi
570. Alamam dest-i dehrden dādum
Diñlemez zerre deñlü feryādum
571. Şoĥbet-i yāri yād idüp her gāh
Derdile ağlayup iderdüm āh
572. Bağdığı yere yüz sürürdüm ben
Yüzümüñ üstine yürürdüm ben
573. Serv-i ıaddini yād idüp her gāh
Eyleridüm derūndan bir āh
574. Varidi bir muĥibb yār-i şiddiğ
Dil ü cāndan baña raĥīm ü şefiğ
575. Yine yār idi baña her gāh

Ḥālīṣan muḥliṣan li-vechi'llāh

[22b]

576. Yār-i ğam-ḥ'ār idi şadākat ider
Ḥaqq-ı nān u nemek ri'āyet ider
577. Ol idi dem-be-dem baña dem-sāz
Her zemān bu ğarībe maḥrem-i rāz
578. Ya'ni bir yār u yāver ü hem-dem
Şubḥ-ı şānī-miṣāli şādīk-dem
579. Dāyimā gam deminde hem-dem idi
Āh gibi derūnı maḥrem idi
580. Ḥayli nükte-rubā idi ṭab'ı
Hem mu'ammā-güşā idi ṭab'ı
581. Bī-naẓīr idi şı'r-i ğarrāsı
Ad çıķarmışıdı mu'ammāsı
582. Zihni pāk idi ol süḥan-dānuñ
“*Vechi*” dirleridi maḥlaşına anuñ
583. Derd-mendāne ḥālüm itdi su'āl
Ḳalmamış gördi bende zerre mecāl
584. Didi kim eyle şabrı ser-māye
İtme dem-sāz nāle gibi nāye
585. Ḳıl teḥammül belā-yı gerdūna

İtme minnet cihānda her dūna

586. Eyle derd-i firāqa bir dem şabr
 Äabruñı yile virme nite ki ebr
587. Şabrile dāyimā güher olur āb
 Seng olur şabrile dūr-i nā-yāb
588. Şabrile hārdan biter hūrmā
 Şabrile āb olur dūr-i yek-tā
589. İrdi dermāna şabrile Eyyūb
 Sabrile buldı Yūsuf'ın Ya' k̄ub
590. Dedi ey 'ārif-i hūner-perver
 'Ālemüñ hāl̄ine gel eyle nazār
- [23a]
591. Barmağūñ gibi al elüñe k̄alem
 Hāl-i hayret-me 'ālūñ eyle raqam
592. Eyle hāmeyle hālūñi taḥrīr
 Eyle hūsn-i edā ile ta' bīr
593. Eyle mā fi'z-zamīrūñi taḥrīr
 Şūret-i hāl-i rāzuñi taşvīr
594. Hāme ile güher nişār eyle
 Qışsa bünyādın üstüvār eyle
595. Nūk-i hāmeñ ki ola gevher-bār

Dürr ü cevher ʔola dār u diyār

596. Güherüñ ger-çi yok Һarīdārı
Bīrgün ire ola ʔaleb-kārı
597. Didi baña o ʔab´-ı gevher-senc
Künc-i zihnüñde var senüñ nice genc
598. Gevher-i nazmuñ āşkār eyle
Ehl-i gūşına gūş-vār eyle
599. Nazmda pey-rev-i Nizāmī'sin
Devrde neşve-dār-ı Cāmī'sin
600. Demidür virseñ ey Һuceste-kelām
Dürr-i nazma Nizāmī gibi nizām
601. Һāme-veş ser-güzeştüñ eyle beyān
Nāme-veş fazluñ ile şerḥ u beyān
602. Güher-i nazmuñ āb-dār eyle
Bīkr-i fikrüñe gūş-vār eyle
603. Diñle ey ʔūḫi-Һuceste-maḫāl
ʔab´ uña niçün irdi böyle kelāl
604. Ele al gir bu ğam eyle Һalem
Ḥāl-i pür-infi´ ālüñ eyle raḫam
605. Bir kitāb it alup ele Һāme

Ola erbāb-ı ʿiṣṣā ser-nāme

[23b]

606. Ola dillerde dem-be-dem mezkūr
Ola her hestī-ḥūb u hem maʿmūr
607. Nazm-ı pākūñ şafāda dürr-i şemīn
Ruḥ-ı cānāne gibi hem rengīn
608. Niçe gözyaşların döker ğavvāş
Getürince eline bir dürr-i ḥāşş
609. Münşī^ʿ-i nazm-ı pür-belāğatsın
Mālik-i milket-i feşāḥatsın
610. Yüri besdür saña devāt ü qalem
Ḥusrev-i milk-i nazma ṭabl u ʿalem
611. Sālik-i vādi-i feşāḥatsın
Mālik-i milket-i belāğatsın
612. Milk-i nazmuñ ki pehlevānısın
Ḥusrev-i milket-i meʿānīsın
613. Dedi ey ʿandelīb-i bāğ-ı belāğ
Niçün olduñ bu resme ehl-i ferāğ
614. Aḥsen-i vech-i vech-i aḥsenle
Söyle ḥālūñ beyān-ı rü-şen eyle
615. Genc gibi vücūduñ itme nihān

Olma sūsen-miṣāli lāl-zebān

616. Niçün urduñ dehāna mihr-i sūkūt
Neden olmağ bu vechile mehbūt
617. Tāb ü pür-gevher beyānuña gel
Āb vir hañçer-i zebānuña gel
618. Eyle bülbül-miṣāli cūṣ u ħurūṣ
Ne revādur ki olasın ħāmūṣ
619. Ĥamdü li'llāh ħudretüñ vardur
Meṣnevīde mehāretüñ vardur
620. Sendedür ōimdi naẓm-ı pāk ü selīs
Giydirürsin libāsı naẓma nefīs

[24a]

621. Sen ħodūn meṣnevīde tarz-ı cedīd
Niçe tarz-ı cedīd rāh-ı sedīd
622. Tutsa eṣ'āruña Hilālī gūṣ
Oluridi ħulām-ı ħalka-be-gūṣ
623. Görse ħüftāruñı Kemāl-i Ĥocend
İde taḥṣīn ü āferīn ü pesend
624. Görse idi ħaṣāyidüñ Selmān
Dil ü cāndan ideydi istiḥṣān
625. Niçe ħīrek olan irür rence

Kimse olmaz senüñle hem-pence

626. Kaçma gonce gibi tekellümden
Söyle bülbül gibi teğannümden

627. Nâle-i nazmı idegör tezhîb
Eyle evrâkı gül gibi tertîb

628. Didi kim eyle bir kitâb-ı nefîs
Zurafâ meclisinde ola celîs

629. Câlîs-i meclîs-i hâbîb olsun
Ehl-i derde sözi şâbîb olsun

630. Hâce-i milket-i melâhat ola
Nükte-dân ola pür-zarâfet ola

631. Diñlede kışşasın feşâhat ile
Sözleri ola hep belâgat ile

632. Bir eşerdür garaž bu dünyâda
Ki sebep ola hayrile yâda

633. Nuş u pendin idince ol itmâm
İstimâ' eyledüm sözini hemân

634. Sözleri gevherin kabûl itdüm
Didügi tarz üzre ben gitdüm

635. Nük-i hâmeyle olunup tavşîf

Vaşf-ı ezhârı eyledüm ta'rif

[24b]

636. Luṭf-ı Hakk ile olıcaḡ itmâm
“Ravza” nâmıyla nâmı oldu temâm
637. Tarz-ı hâşş üzre eyledüm tahrîr
Meh gibi yoḡ felekde aña nazîr
638. Buldı naḡş-ı nigârile tezyîn
Oldı tezyîn nigâr-ı hâme-i çîn
639. Herbiri bir nigâr-ı perde-nişîn
Ḥüb u ra' nâ laṭîf tâze zemîn
640. Geydürüp aña câme-i mevzûn
Her gören ola ḥüsnine meftûn
641. Dilerin herkes ola şîftesi
Ḥüsn-i güftârınuñ firîftesi
642. Şâhid-i nazma giydürürse revâ
Câme-i 'anberîn ḥaṭṭ-ı zîbâ
643. Çıkarup baḡr-ı nazımdan niçe dür
Ol güher ide gûş ü gerdeni pür
644. Umarın kim bu nâme-i nâmî
Ebter olmaya ḥaşre dek nâmı
645. Şimdi bu nev-'arûs-ı ra' nâdur

Ya'ni 'azrā 'izār-ı zībādur

646. Ol mehūñ mihr-i hūsni oldı 'ayān
Cümle evşāfı oldı bunda beyān

647. Nāmeler içre n'ola olsa ferīd
Var ser-i maṭla'ında bir hūrşīd

648. Ney-i hāmeñ kılsa ger taşvīr
Getüre raqşa cānı şavt-i harīr

649. Saña kim 'avn-i Kırd-gār ola
Gül-şenūñ hārı lāle-zār ola

650. Haṭṭ-ı müşgīn ü levḥ-i kāfūrī
Müctemī' kıla sāye-i nūrī

[25a]

651. Umarın ḥayrile temām ola
Meclis-ārāyı ḥāşş u 'āmm ola

652. Nāme gibi nām-ı Haḫḫ'la kıl bünyād
Beyt-i te'līfe hāmeñ eyle 'imād

653. Yā İlāhī baña 'ināyet kıl
Mücrim ü 'āşıye hidāyet kıl

654. Nāmemüz çün degül güneşden pāk
Ḳaṭre-i luṭfuñ irse aña ne bāk

655. Ben sıyeh-rüy çok günāh itdüm

‘ Amelüm defterin siyâh itdüm

656. İder olsam teferrüc-i gül-zâr
Görinür sebze çeşmüme pür-ğâr

657. Nefs-i emmâre-veş güneh-kârum
Hıtt-ı nazmum gibi siyeh-kârum

658. Eyle ‘ ışk-ı mecâzumı tebdîl
Ola ‘ ışk-ı haqîkat ile halîl

659. Baña tevfiķuñ olurise rehîñ
Olam ehl-i şalâha yâr u qarîñ

660. ‘ Āşıķuñ sînesindeki ğam için
Şâdıķuñ dîdesindeki nem için

661. Sen kabûl eyle hâcetüm yâ Rabb
Her kuşûrum temâm ola Yâ Rabb

662. Benüm ol müznib-i haṭâ-pîşe
Nazar it ben haḫîr u revîşe

663. Beni bir ehl-i hâle eyle qarîñ
Yüzüm it hâki pâyine na‘ lîñ

664. Ola tâ mürşid-i sebîl-i Hudâ
Bu zelîle ola delîl-i Hudâ

665. Ol Hâlîl’üñ haḫķı ki ey Settâr

Nār-ı Nemrūd'ı eyledüñ gül-zār

[25b]

666. Beni bu ğaflet ile eyleme ħāk
Ecelüm nāmesini eyleme çāk
667. Meclis-i ünsden idüp maṭrūd
Raḥmetüñ bābın eyleme mesdūd
668. Bir seḫer ʿālem-i şabāvetde
Pederüm meclisinde ḫalvetde
669. Cemʿ olup anda zümre-i zūrafā
Cümlesi hem-nişin-i ehl-i şafā
670. Kendi inşası varidi bir bāğ
Çonmamışdı nihāline hiç zāğ
671. Vākıʿ olmuşdı bir güzel yerde
Hiç müyesser degüldi bir ferde
672. Gül-i gül-zār-ı cennet idi hemān
İstemez çıķmağā giren insān
673. Bir müferriḫ maḫām-ı zībādur
Gül gibi ḫüb-rü vü raʿ nādur
674. Kişi bāğını medḫ müşkildür
Ġayrıyı söylemekde bülbüldür

675. İl sözidür benüm de söyledigüm
Bu kadar anı medh eyledigüm

676. Müctemi‘ oldılar ol araya
Nazar olundu zîr ü bālāya

677. Dīde-i ‘ibretile eşyāya
Şükr ü ḥamd itdiler O Mevlā’ya

678. Bāğ olmışdı mecma‘-ı yārān
Kendüsi şem‘-i meclis-i ‘irfān

679. Herbiri ehl-i faż u kāmīl idi
Herbiri ‘ilmi ile ‘āmil idi

[26a]

680. Zū-fünūn idi herbirisi temām
‘İlm ü fażlile herbirisi be-nām

681. Diledi maḥlaşına “Muḥliş” ola
Bir münāsib “Kelāmı” baña bula

682. Herbiri fikr-i tāmīl eylediler
Niçe dürlü kelām söylediler

683. Herbirinün kelāmı oldı ḳabūl
Dür gibi sözleri olup maḳbūl

684. Oldı ta‘yīn-i maḥlaş “Muḥliş”
Bir du‘ā oldı ḳalbden, ḥālīş

685. Buydı kaçdı anı söylemeden
Mağlaşımı “*Kelâmi*” eylemeden
686. Göz yumup rûhdan hayât gibi
Kendüden gitdigünde âb gibi
687. Emr-i Hakk’la fevt olduĝda
Dâr-ı ‘uqbâyı rûhı bulduĝda
688. Câmi giderse de Kelâmi ĝala
Neşve-i câmi ĝalk andan ala
689. Câmi-i Rûmî idi devrânda
Böyle yâd eyleridi yârânda
690. Âĝir ârâmı Arz-ı Mışr oldu
İhtirâmı bu vechile buldı
691. Sevĝ-ı taĝdîr-i Hazret-i Yezdân
İtdi bu yerlere anı mihmân
692. Bir tarîĝ ile sevĝ olmuşdı
Dâne-i ĝutı bunda bulmuşdı
693. Bende-gân-ı Der-Se’ âdet’den
Ya’ni ĝilmân-ı Bâb-ı ‘İzzet’den
694. “Aĝmed” idi o ser-verüñ nâmı
Muĝliř-ı Hakk, teĝalluřı “Câmi”

695. “Cāmi” lafzı ile mülakḳab idi
Edeb-i tāmm ile mü’eddeb idi
696. Ṭab‘ -ı veḳār ile edīb ü lebīb
Fāḥıl u kāmıl ü ḥasīb ü nesīb
697. Terceme bir kitāb itmişdi
Ṭarz-ı maḳbūl üzre gitmişdi
698. “Şühedā Ravzasi” nı itdi beyān
İtdi anuñ merātibini ‘ ayān
699. Ehl-i ṭab‘ idi cümle yārānı
Kāmıl idi temām-ı dīvānı
700. Bir ḳaşīde dinilmişdi be-nām
Şem‘ vaşfında idi cümle temām

Pederüñ Didügi Ḳaşīde-i Şem‘

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ lün

701. ‘ Arz ider her şeb ṭurub biñ şevḳıle envār şem‘
Güyyiā oldı menār-ı Aḥmed-i Muḥtār şem‘
702. Dūd ü şu‘ le şan yed-i beyzāyla şü‘ bānıdur
Mu‘ ciz-i ‘ İsa’yı eyler dem-be-dem izhār şem‘
703. Rū-şen eyler her gice “**Ānestü nāran**”⁹² sırrını
Anuñiçün oldı manzūr-ı üli’l-ebşār şem‘

⁹² Kur’ân-ı Kerîm, Neml Sûresi, 7. Âyet-i Kerîmesi’nin başları.

704. Bir sil-âverdür duḥānından siyeh tel taḳınur
Her kaçan bâşına giyse miğfer-i zer-kâr şem^ç

705. Şanurum zencîr-i dūdile çekilür göklere
Her neden kim ola ejder gibi âteş-bâr şem^ç

706. Anuñçün urdılar pâyma bend-i âhenîñ
Bî-sebeb dîvâne-veş her dem güler aġlâr şem^ç

707. Cilve-ger-i řāvûsa beñzer zulumet-i şeb fi'l-meşel
Âh kim ider yer yer gül-i şeh-perlerden izhâr şem^ç

708. Okuyup vaşf-ı ruḥuñla bezmi pür-şevk itmege
Eylemiş bu maṭla^ç -ı ġarrâyı istiḥşâr şem^ç

[27a]

709. Bezm-i ḥüsnünde ço yaḳsun ol iki ruḥ-sâr şem^ç
Meclis-ârâdur ifnâm olıcaḳ tekrâr şem^ç

710. Câmi^ç -i ḥüsnünde cânâ ruḥlaruñla kaçlaruñ
Beñzer ol miḥrâba her cânibinde vâr şem^ç

711.  Işk-ı yâre düşmeyince ġamdan âġâh olmadum
Âteşe düş olmayınca olmadı bîdâr şem^ç

712. Şem^ç u şu^ç le hey'et-i sıfır u elf gösterdi çün
Bir iken şevḳum n'ola on itse ey dil-dâr şem^ç

713. Rind-i şâhid-bâzdur kim gördüġi meh-rûlara
Aġzı ile şu^ç lesinden  arz ider dînâr şem^ç

714. Kellesi kızduğda meclis şöyle germ-â-germ iken
Şevkuñ ile od'a yağıdı cebe vü destâr şem'
715. Mâyil-i zulm olmasun pâşâ-yı 'âdil devridür
Eylesün bir dânesin yağımağdan istiğfâr şem'
716. Hâzret-i Dâvûd Pâşâ-yı mihr-i burc-ı ma'rifet
Nûr-ı 'adlinden olupdur yeryüzi hem-vâr şem'
717. Hâll idüp altun varağ yazardı nûk-i hâmesin
Eyledi nâm-ı şerîfin yazmağa ihzâr şem'
718. Rû-şen itdi Milk-i Mışr'ı âftâb-ı 'adlile
Nitekim Şâm illerin pür-nûr ider her bâr şem'
719. Sağlu şollu kulları per-vânelerdür hıdmete
Oldı anlar arasında Âşaf-ı ser-dâr şem'
720. Âşafâ âşâr-ı luţfuñdur ki rûz-i haşre dek
İde hâr-ı sitâr-ı dehri her gice gül-zâr şem'
721. Hâk-i bezme şol Sikender'sin ki eyle fer ki
Şu'leden âyine-i kiti-nümâ izhâr şem'
722. Her ne yerde bezm iderseñ ey şehâ bir ma' dilet
Meclis olur gül-şen-i cennet gül-i bi-hâr şem'
- [27b]
723. Da'vet için hân-ı luţfa olsa tahrik-i şabâ
El şalar her cânibe mânend-i hân-sâlâr şem'

724. İzdiyād-i adrũne her Şeb berāt olsun diyũ
Şu‘ leden zerrĩn-niŐān ile yazar õmār Şem‘
725. DõŐemek diler ayaĝuň tozına ta‘ zĩm iũn
Ber-ı Őāmi‘den umāŐ itmiŐdũr izār Şem‘
726. Giymezidi gāh ũskũf gāh zerrĩn Şeb-kũlāh
Olmasa adrũn serābı ire hıdmet-kār Şem‘
727. Sensin ol ‘ālĩ-niŐān kim destũne alsan kemān
Pũte eyler zer-kũlāhın tũrũne her bār Şem‘
728. Nĩze-i Őĩminine altunlu demren eylemiş
aŐdı bu kim dũŐmenũnle eyleye peykār Şem‘
729. Gāh aĝlar geh gũler bezmũnde yũz biň Őevla
Luf ũ ahruňdan alupdur varise abār Őem‘
730. Merhem-i kāfũr Őardılar fitĩl işler henũz
Tĩĝ-ı ahruňla olupdur varise varise efkār Őem‘
731. Sāye-i ‘adlũn Şeb-i ‘ĩd oldı halk-ı ‘āleme
Őād olup Őevile anuňũn gũler oynar Őem‘
732. Őõyle ‘ādilsin ki māh u mihr rũz-i haşre dek
Araryup bulmayalar miŐlũn yaup her bār Şem‘
733. Sũr-i meduň aŐdına her beyti Cāmĩ bendeňũn
Baĝladı bir nal-i zĩbā kim ucında var Şem‘

734. Varıcağ aḥvālümü yansun yağılsun bir baña
İtdüm anuñçün redīfin şı' rümün hem-vār şem'

735. Qarşuma yanduñ yağılduñ diyü zār itme beni
Yanmadan olmuş degüldir çünki ḥ'ār-zār şem'

736. Tab' -1 rü-şendür mezellet nārına yağan beni
Nitekim nūr u ziyā için yanar nā-çār şem'

737. Hāşş u 'āmmuñ ḥāline vākıfsın ey rü-şen-zamīr
Vardı bir maḥfel ki olmaz maḥrem-i esrār şem'

[28a]

738. N'ola dil ğam günlerinde umsa nūr-1 himmetün
'Ayb olur mı gice gicelerde istemek bīmār şem'

739. Ger-çi kim çoğdurur çerāğün biri de ben olayın
Ḥ'āb-1 zilletden uyarup idesin bī-dār şem'

740. Himmetün nūrın qarın it kim teraqqī eyleyem
Olmadın nārile hem-ser bulmadı envār şem'

741. Meclisün olsun müzeyyen şāhid-i maqşūdile
Gice bezmine şeref virdükçe şāhid-vār şem'

742. Qaşr-1 'ömrün şu' le-dār itsün çerāğ-1 devletün
Yağıdığınca her gice bu kubbe-i devvār şem'

743. Vaşf-1 dürer-bārı vaşfi maḥz-1 ḥayāl

Nazm ü inşası şerhi ‘ ayn-i muḥāl

744. Tîz idi ṭab‘ -1 nükte-engîzi
Dür-feşân ḥâne-i güher-rîzi
745. Zîhn-i veḳârî ḥöd ḥayâl-engîz
Ṭab‘ -1 naḳḳâdı ise gevher-rîz
746. Ḳalemi câmi‘ -i fevâiid idi
Ḥâmesi nâzım-ı ferâyidi idi
747. Ya‘ ni emşâli içre fâyıḳ idi
Nazâr-ı luṭf-ı Şâh’a lâyıḳ idi
748. İstikâmetle eyleyüp ḥıdmet
Ḥıdmeti oldı mücib-i devlet
749. Oldı Şeyḥu’l-Ḥarem, Emîn-i Binâ
Medfenin anda eyledi Mevlâ
750. Ger-çi çok ḥıdmet eyledi Ḳalem’e
İtdi tebdîl ḥâme-i ‘ ilme
751. Ümerâ-yı Mısr’dan olmışdı
Ḳadrile i‘ tibâr bulmışdı
- [28b]
752. Şâḥib-i ḥaşmet idi ehl-i vaḳâr
Yemen’e olmışıdi Defter-dâr
753. Rûḥımı şâd ide Ḥudâ dâyim

Ola ğılmānı hıdmete k̄āyim

754. Pederüñ gitdi sen de k̄almazsın
Bunca öldi işāret almazsın
755. Ol Hudā haqqı kim O'dur Mennān
Aña yek-sān āşkār u nihān
756. Bulmadı bir eḥad ecelden emān
Duy Haqq'ı "Küllü men 'aleyhā fān"⁹³
757. Tāyir-i rūhı ola sidre-nişīn
Cilve-gāhı maḳām-ı 'ılliyyīn
758. Eyleye 'azm-i āşyāne-i üns
Ola tāvūs gibi Tāyir-i Kuds
759. Cümle mülküñ vedāyi' -i Haqq'dur
Buña dil bağlayanlar aḥmaḳdur
760. Bekleme bu ḥarābı büm-mişāl
Açsun 'anḳā-yı himmetüñ per ü bāl
761. Naḳd-i 'ömri çevürme ğaflet ile
K̄alma dünyāda derd ü miḥnet ile
762. Çār-dīvār cism-i bī-bünyād
Seyl-i merg ile olmadın ber-bād

⁹³ Kur'ân-ı Kerîm, Rahmân Sûresi, 26. Âyet-i Kerîmesi.

763. Halk elülikle eylesün seni yād
Hāne-i kabrūñ idegör ābād
764. Dehr-i dūnuñ gice vü gündüzi var
Bir varağ-nāmedür iki yüzi var
765. Hōş şafā-bağş idi bu bāğ-ı cihān
Görmeseydi dirahıtı bād-ı hazān
766. Tūtalum mülküñ ola bāğ-ı cihān
Güldürir mi ecel virür mi emān
- [29a]
767. Bāğ u rāğ ile urma ayağa bağ
Dehr bāğından olagör sen ırağ
768. Gül-şenüm var diyü şen olma şağın
Güli āteşdür olma aña yağın
769. Gül temāşası māye-i ğamdur
Şavt-i bülbül nefir-i mātemdür
770. Göstere pür-şüküfe bāğ-ı cihān
Gül-şen-i cennet ola saña nihān
771. Ğayrı bāğı ço bāğ-ı ‘ömrine bağ
Qalmaya anda taze bir yapraq
772. Nağd-i ‘ömrün hevāya şarf itdün
Bunca yıllarda ne’yledün n’itdün

773. Çekmedüñ ortada ğayret-i akrān
Yok yere geçdi bunca vaqt ü zemān
774. K̄alma keşret içinde vaḥdetle
Naḳd-i ‘ömrüñ çürütme ğaflet ile
775. İt te’emmül nedür bu t̄ül-i emel
Niçe bir nazm u neşr ü şi‘r u ğazel
776. Niçe bir k̄ıl ü k̄āl-i bī-ma‘nī
Niçe bir türrehāt-i lā-ya‘nī
777. Saña el virmedi ‘arūs-i cihān
K̄alduñ ortada zār u ser-gerdān
778. H̄āne-i cismüñ olmada vīrān
Sen yaparsun kuşūr-ı ‘ālī-şān
779. Sengle ḥāke şarf-ı māl itme
Gerden-i cānuña vebāl itme
780. Olma meftūn-ı naḳş-ı gül-zār[e]
Gezme per-gār gibi āvāre
781. K̄amı H̄ākāniyān k̄amı Cem-Şīd
K̄amı Daḥḥāk-i zulm-i pişe-‘anīd
- [29b]
782. K̄amı Āfrāsyāb ile Hūşeng
İtdiler dīvlerle dem-be-dem ceng

783. anı Sāsāniyān ü anı Kiyān
anı Sāmāniyān-ı bed-‘ünvān
784. anı Dārā vü Behmen ü Behrām
anı Şāpūr u Husrev-i bed-nām
785. anı ‘ömrin yıup ayāşiranuñ
Tā-ı Kistrā anı Ekāsiranuñ
786. anı Nūşirevān-ı ‘ādil nām
anı Hürmüz’le Erdeşir’ile Sām
787. ulefā-yı Benī-Ümeyye anı
Kime aldı ‘aceb bu dehr-i denī
788. anı ‘Abbāsiyān-ı pür-temkīn
anı Merdāniyān-ı zılm-āyīn
789. anı ‘Oşmāniyān-ı ‘ālī-şān
anı şeh-zāde-gān-ı pür-‘ünvān
790. almadı azret-i Rasūl’e cihān
Zīr-i hāk içre oldı zātı ‘ayān
791. Varise ‘aluñ eyle bāşuña cem‘
Giryeden yumma göz mişāl-i şem‘
792. Devlet-i dehr zıll-i zāyildür
Rif at-i cāhı ayf-i rāhildür

793. Ola peĵ-mürde çünki gül-zāruñ
Döne berg-i ĥazāna ruĥ-sāruñ
794. Çün zuhūr itdi geldi mū-yi sefīd
Zinde-gānīden ol yūri nevmīd
795. Tuta yüz ağarmaġa saĥaluñ
Yaĥın olmaĥda dem-be-dem ecclūñ
796. Çün benefşe gibi büküle belūñ
Yāsemen-veş ağara hep saĥaluñ
- [30a]
797. Oldı bülbüllerūñ yeri pür-zāġ
Seyr-i gül-zārdan gel eyle ferāġ
798. Ķaddūñ oldı benefşe gibi dü tā
Tuta nergis gibi elinde ‘aşā
799. Saĥaluñ aġı viridi ĥara ĥaber
Şeb-i tāra irişdi nūr-ı seĥer
800. Elifūñ rüz-gār dāl kıla
Ķāmetūñ za‘ f ile hilāl kıla
801. Ķalmaya hiç ĥuvāda ĥuvvet ü zūr
İre çünkim ĥavāss-i ĥamse fütūr
802. Pīrlık berfi yaġa bāşumuza
Zehrler ĥata dehr āşumuza

803. Kahr-ı dehrile pîr olup çökesin
Bâr-ı ğayret miyânını bükesin
804. Düşicek üstüne ‘alâyim-i mevt
Zîkr-i Hakk olmasun dilünden fevt
805. Tâzelikden e-ger-çi vardur eşer
Geçe bir ân içinde ide güzer
806. Tâ‘ ate şarf kııl cevânlığı sen
Añasın devr-i nâ-tevânlığı sen
807. Kalmaya tende tâb ü dilde huzûr
Rûz-gâr ide misküni kâfûr
808. Şâyed idem yüz aqlığın taşşıl
Zulmeti nûra eyleyem tebdîl
809. Nâfe-mânend hayf ü âh dirîğ
Saçalum aq içüm siyâh dirîğ
810. Tâzelik geçmede sehâb gibi
Dâyimâ aqmaq üzre âb gibi
811. [...]⁹⁴ey kuvâya tayanma
Anı sen dest-gîr olur şanma

[30b]

⁹⁴ Orijinal metinde burada birkaç kelimenin üstü yırtılmıştır.

812. Şaķın aldanma göñül buña sen
Ki niçe niçesini gördüm ben
813. Meyli s̄im ü zere ķo nergis-vār
Ola dīnāruñ āħiri saña nār
814. Şādi-i dehr degmeye ğamina
Sūri hergiz deger mi mātemine
815. Ğamrı dehrüñ ğumārına degmez
Vuşlat-ı genci mārına degmez
816. Niçe bir ʿiṣ ü nūṣ-i sırr u ʿ alen
Yāda gelmez mi fikr-i ğūr u kefen
817. Cemʿ-i māl eyleme şaķın ey yār
Ķalsun evlāduma dime zīnhār
818. Cemʿ-i māl eylemez ülü'l-elbāb
Ki olur mūcib-i ħisāb ü ʿ azāb
819. Ger ħalāl ise var ħisābı anuñ
Ger ħarām ise var ʿ azābı anuñ
820. Māl cemʿ ini ķo ħarām ü ħalāl
Ki olurmuş māl māl-i vebāl
821. İctināb eyle yār-ı nā-ħōşdan
Hem-çü ħāşāk-i ħışk-i āteşden

822. Olma bed-nām olanlara hem-dem
İtme bī-gāne'ı şaķın maķrem
823. Olma hāme-miřāl harf-endāz
Açma ağır olup zebān-dırāz
824. Tođruluķ itmeyen elif-āsā
Göre **Resmī** gibi hezār belā
825. Rā gibi kec olursa bir ādem
Kaķala derd iķre dāyimā pūr-ġam
826. Rāst-kār olmaķ ins ü cānna yarar
İstiķāmet iki cihāna yarar
- [31a]
827. řādır olursa kiżb senden e-ger
Rāst-ġüftāruņa inanmazlar
828. Niyyeti hayra olmayan kiřinüñ
Ne semāķı ola anuñ iřinüñ
829. Neyse hayr u şer mücāzātın
İtdüġinüñ bulur mükāfātın
830. Kelbi Eřhāb-ı Kehf'e yaratdı
Ādeme kelbi yār-i ġār itdi
831. Çıķma rāh-ı edebden ey sālīk
K'olasın mülk-i maķřūda mālīk

832. Enbiyā, aşfiyā vü şiddīkīn
Zāhid ü ‘ābid, evliyā-yı güzīn
833. Hep ʔarīk-ı edebden irdiler
Kenf-i luṭf-i Ḥaḳḳ’a girdiler
834. Kim ki gözlerse rāh-ı Ḥaḳḳ’da edeb
Aña hādī ola ‘ināyet-i Rabb
835. ʔutdı dünyā yüzini ḥayf nifāḳ
Kalmadı ḥalk içinde ‘ahd-i vifāḳ
836. ʔab‘ -ı hezlile kim sirişte ola
Dönmez andan e-ger firişte ola
837. ʔab‘ -ı merd olıcaḳ denī vü rezīl
İtmez andan şudūr-i fi‘l-i cemīl
838. Kişi bed-ḥulḳ u bed-sīyer olıcaḳ
Terbiyetden ne fāyide el-ḥaḳḳ
839. Şol ki bed-ḥulḳ u bed-nihād ola
Dāyim endişesi fesād ola
840. Ḥīle vü mekrile olan mecbūl
Hergiz eṭvārı olmaya maḳbūl
841. Zarf içinde ne varise bī-zan
‘Aynidür dāyimā teraşşuḥ iden

842. Zarf içinde ne kim ola hâzır
‘Ayn-i mazrûfdur olan zâhir
843. Hıll koyarsañ ‘asel zuhûr itmez
Ger ‘asel kıonsa hıll zuhûr itmez
844. Hañtal ekseñ şeker ümîd itme
Hâr dikseñ şemer ümîd itme
845. Kim ki dikse cihânda hâr-ı fiten
Hâşılı hâşıl aña derd ü miñen
846. Hiç eyelük gelür mi nâ-kesden
Gel üñidini eyleme hassden
847. Kibr ü kîn ehline qarîñ olma
Ehl-i cehl ile hem-nişîñ olma
848. Bâş kıoşma hevâya nâr gibi
Yerüñ od olmasun şerâr gibi
849. Fursat eldeyken eyle hayra şitâb
Fursat için dinildi “**merra seħâb**”⁹⁵
850. Kimse ‘aybını gözleme göz yum
Yıkmağa kalb-i nâsı itme hücûm
851. Kimseye itme hiddet ile ğağab
Olmaya tâ duħûl-i nâra sebeb

⁹⁵ “**merra’s-seħâb**”: Kur’ân-ı Kerîm, Neml Sûresi, 88. Âyet-i Kerîmesi’nin ortaları.

852. Maraż-ı Һiddete ‘ilāc olmaz
Bed-mizāc ile imtizāc olmaz

853. Eyle tehzīb-i Һulķ gūşış ile
Hem-nişinūñ olursa mārile

854. Her ne eylerse gel müdārā kıł
Zaħm olursa daħı müdāvā kıł

855. Maraż-ı Һiddete ‘ilāc idegör
Bed-mizāc ile imtizāc idegör

856. Gel mürīd ol hele mürīd olma
Bā-Yezīd ol şaķın Yezīd olma

[32a]

857. Sürme meydān-ı Һırşa raħş-ı emel
Müte‘ākıb ķafāda mīr-i ecel

858. Tūr yeründe cibāl-i rāsīķ-veş
Tīzlik itme nitekim āteş

859. Mütekebbir olan Һasūd olur
Şerķ-i ef‘ālī lā-yesūd olur

860. Gel e ey t̄alib-i mevāhib-i Һaķķ
Saña el vire tā merātib-i Һaķķ

861. İdegör terk-i efser-i ‘izzet
Olma dūnyāda t̄alib-i devlet

862. Z̤ıkr-i Mevlā'yı dilden eyleme dūr
Dir iseñ medfenüñ ola pūr-nūr

863. Ey Raḥīm ü Ğanī vü ey Settār
Olma yarın bu bendeden bī-zār

864. Tā' atüñ eylemege t̤ākat vir
Kulluḡuñ itmege liyākat vir

865. Her ne kılsam ḡaṭā vü sehvedür
Her ne itsem hevā vü lehvedür

866. Oḡunursa sicill-i a' mālüm
Ne olur bilmezem benüm ḡālüm

867. Beni şevḡuñla it saña t̤ālib
Tā' atüñe beni idüp rāḡıb

868. Heşt cennetde nūr-ı ' izzet için
Yedi dūzaḡda nār-ı heybet için

869. Dem-i riḡletde hānmānumdan
Z̤ıkr-i Ḥaḡḡ gitmesün zebānumdan

870. Varidi bir şeh-i sipihr-nizām
Şehr-i Şām olmişidi aña maḡām

[32b]

871. Ğonçe-femlerle ' iş iderdi müdām

Lâle gibi kıomazdı elden cām

872. T̄ineti ħamrile muħammer idi
Ĥānesi cām ile mūnevver idi
873. Dāyim elde t̄utardı Cem gibi cām
Elde zerr̄in kıadeħ iħerdi mūdām
874. Bir cevān-i zarīfe yār idi
T̄urre-veş ‘aķlı tārūmār [idi]
875. Oydı her maħalde ġam-ħ̄ārı
Oydı her zemānda dil-dārı
876. İtmezidi muħālefet sözine
Nazar eylerdi dāyimā yüzine
877. Māhir didi ŗanki ruħ-sārı
Dir idi her ġörenler ol yārı
878. Bāġ-ı ħüsn iħre serv-i āzāde
Yā melekdür yaħōd perī-zāde
879. Ŗöhre-i ŗehr-i māħ ruħ-sārı
Fitne-i dehr ħeşm-i seħħārı
880. Tāze idi daħı o serv-i revān
Ĥüb naķķāş idi o ġonçe-dehān
881. Naķşına cümle ħalk māyil idi

Tîz-fehm idi hayli kâbil idi

882. Görse çihre-güşâlığın Erjeng
 Kala şüret-mişâli vâle vü deng
883. Naqşı hûb idi kaddi serv-i hürâm
 Görmemişdi nazîrini eyyâm
884. İdemez kimse naqşını taşvîr
 Kimse tahtîrin idemez tahtîr
885. Vire bir vechile o şürete reng
 Büt-i Çîn görse kala vâle vü deng
- [33a]
886. Yazsa bu resme hâmesi bir gül
 Tuta dünyâyı nâle-i bülbül
887. Kâğıda yazsa idi şüret-bâz
 Şanki eylerdi uçmağa âğâz
888. Naqş-ı bādile cām idüp Püset
 Eline almadın gören ola mest
889. Görse bir kerre naqş-ı cānānı
 Ser-fürü ide hâme-veş Mānî
890. Kime manzû[r] olursa naqş-ı nigār
 Tuta timsâl-i deyr-veş divār
891. Serv-i kaddine olmuş efgende

Bend-i zülfine olmuş ol bende

892. Pîr olmuşdı gâyetile o şâh
Hâl-i dilden degül idi âgâh
893. Olmadı sırr-ı kârdan âgeh
Âfet-i rûz-gârdan âgeh
894. Seri dîtrerdî âftâb gibi
Gülmezidi yüzi şehâb gibi
895. Tîre-ṭab^ç idi ḳalbi şâm gibi
Ḳorḳulı yerde idi dâm gibi
896. Cümle ^çömrinde itmedi kârı
Ola maḳbûl-i Ḥazret-i Bârî
897. Ḥalḳa zûlm eylemekdi kârı anuñ
Fitne-cüy idi kâru bârı anuñ
898. Gece gündüz ḥarâm idi kârı
Ḥüb-ḥaşletde yoğidi yârı
899. Ḥûni idi cihânda câm gibi
Ḳara yüzlü şeb-i zalâm gibi
900. Dâyimâ işi ḥalḳı gâret idi
Ḥarekâtı hemân ḥasâret idi
- [33b]
901. Nuşḥ u pend itmezidi zerre ḳabûl

Cümle maqbūli idi nā-ma'kül

902. Niçe biñ ādeme hükümet ider
Dāyimā şarḡ u ğarba emri gider
903. Nīk ü bed n'idügin seçmez idi
Kendü nefesine hükmi geçmez idi
904. Kendüden ğayrısında cārīdi
O da bir sırr-ı emr-i Bārī'di
905. Hākim-i vaqtiken olup maḥkūm
Hükmi ider nefsi-şehre ol maḥdūm
906. Cümletü'l-mülk idi o şehre temām
Böyle olmışdı nev-cevānına rām
907. Hem daḡī zālīm idi ğāyet ile
Hadden eفزün idi nihāyet ile
908. Zūlmi bābında yoğidi ihmāl
Fikri ancaḡ olurdu cem'-i māl
909. Kendüye gelmişidi kudret-i tām
Māl-ı Qārūn idinmişidi temām
910. Şevket ü ḡaşmeti ziyāde idi
İşleri cümleten riyyāde idi
911. Olıcaḡ 'avn-i Hāzret-i Bārī

Olur āsān o demde her kāri

912. Bir seher itdi ārzū-yı cibāl
Vara a' dāsın eyleye pā-māl

913. Seyr-i şahrāya gönli meyl itdi
Qalmadı ihtiyārı hiç gitdi

914. Çıkdı geşt ü güzāra şahrāya
Bağdı 'ibretle zīr u bālāya

915. Rūz-i nev-rūz idi meger o nehār
Tolmışidi şükūfe şan gül-zār

[34a]

916. Bād-ı nev-rūz ile benāt-i nebāt
Seheri buldı yine tāze hayāt

917. Toldı ezhār ile çemen yek-ser
Qara yoq sivād-i lāle qadar

918. Nergis-i mest kıldı anda qarār
Boynın egdi vü qaldı mahrem-vār

919. Ālet-i harb bulmağa tezyīn
Gül-i hatmī siper getürdi hemīn

920. Qaldurup servler yeşil sancaq
Çekdi öñince lāleler yapraq

921. Tūğ-ı Şāhī o rezme oldı tūğ

Āteş-i kār-zāra virdi furūğ

922. Harbe-i harbi aldırup sūsen
Ayağ altında aldı cümle emen

923. Ğonçeler ıldı miğferin ber-ser
İtdi cūlar zırnhların der-ber

924. Gömgök āhen olup o dem sūnbūl
Siperini yapındı herbir gül

925. Rūzı nev-rūz-i ‘īd olup anuñ
Ṭālī‘ -i sa‘ di irdi devrānuñ

926. İtdi ārāyiş ile zīnet-i tām
ıldı tezyīn ‘ askerini temām

927. Şöhret ü şevket ü şalābet ile
Yüridi ‘ askeri mehābet ile

928. Elde altun topuzlu her sengān
İki yūzden ziyāde idi hemān

929. On biñ ādem olurdu zīnetlū
Bile yanınca ‘ azm iden atlu

930. Raht ü bahtı mükemmel idi temām
Cümlesi hıdmetine olmuş rām

[34b]

931. Cümle yāt ü yarağı sīm ile zer

Herbiri felekde şan bir aḥter

932. Şağa şola nazār idüp ol şāh
‘Askerüñ gördi zīnetin didi āh
933. Olsam ol rüz-ger-i belāda mu‘īn
‘Asker-i Ḥazret-i İmām’a qarīn
934. Kāşki olsa idi baña naşīb
Olsam ol günde ḥıdmetine qarīb
935. Ḥıdmetüm görse ol ḥuceste-ḥışāl
Eyles[em] yūmnile ceng ü cidāl
936. Vādi-i Kerbelā’da ser-gerdān
Eylesem kellelerle ḥūnı revān
937. Olmış olsam imāma ben hem-tā
Eylesem bāşumı yolında fidā
938. Qalb-i a‘dāya dest urup irsem
Bunca ‘askerle düşmene girsem
939. Ser fidā eylesem yolında temām
Hep bolurdı kuşurumuz itmām
940. Kerbelā ḥālını añup ol ān
Göziyaşıyla tıldı oldı revān
941. İtdi bunca te’essūf niçe āh

Didi hālūmden olmadum āgāh

942. Dār-ı dünyāda āşkār u nihān
Lağv u levh idi işimüz her ān

943. Ağladı hālını niyāz itdi
Şoñra döndi mekânına gitdi

944. Çok zemān geçmedi o şāh-ı be-nām
Eyledi menziline dār-ı İslām

945. H̄āb-gāh içre bir gice ānı
Kādrin a‘lā görürler ihvānı

[35a]

946. Cennet-i ‘āli’ye olup vāşıl
Olmış anda murādı hep hāşıl

947. Vāşıl olmuş maqām-ı vālāya
Pāyı irmiş serīr-i a‘lāya

948. Dāyimā hıdmetinde hūri anuñ
La‘l ü yāķūtdan kuşūri anuñ

949. Gördiler ‘izzet ü se‘ādetde
Böyle zībā maqām-ı rif‘ atde

950. Şād olup herbirisi ihvānuñ
İtdiler luţfile su’ālin anuñ

951. Didiler sende yoğidi a‘māl

Ola maqbūl-i Hazret-i Mütē'āl

952. Neden oldu sebep bu 'izzetüñe
Kimden irdi meded bu rif'atüñe

953. Didi şükr-i Hudā-yi Mennān'a
Lāyık itdi beni bu ihsāna

954. Ger-çi başdan ayağa pür-kīneüz
Der-geh-i rahmetinde hāk-i rehüz

955. Tāyir-i rūḥum itdi sidre-niṣṣīn
İtmedi mücrime 'azāb-i mehīn

956. Sebeb ü bā' işi bu olmışıdi
Bir zemān dil şafāyı bulmışıdi

957. Ol zemān itmişıdi 'azm-i sefer
Cānib-i şehri şöyle geşt ü güzer

958. Cümle 'asker yanumca gitmişıdi
Herbiri dürlü zīnet itmişıdi

959. Göricek 'askerümde böyle nizām
Ḳalbüme oldu bir 'aceb ilhām

960. Añdum ol rüz-i Kerbelā'yı hemān
Oldı dürler gözümde anda revān

[35b]

961. Didüm ol günde ben mu'īn olsam

‘ Asker-i ‘ izzete qarīn olsam

962. Serümi eyleşem fidā yolına
Gitse başum n’ola Hudā yolına
963. Geldi rik̄kat derūna fir̄kat ile
Ağladum gāyet ile ḥasret ile
964. Añdum aḥvāl-i kār-ı meyšūmum
Geldi yāda o fi‘ l-i mezmūm
965. Dem-i āḥirde raḥmet itdi baña
Cürmüm ‘ afv itdi şef̄kat itdi baña
966. Şoñ nefesde baña Hudā-yi Kerīm
Virdi aña bedel maḳām-ı ‘ azīm
967. Yā İlāhī baña hidāyet kııl
Cürmümi ‘ afv idüp ‘ ināyet kııl
968. Niçe berā-yi gönül hevā vü heves
İtmegil nāleler mişāl-i ceres
969. Virdi idrāk-i pāk çün saña Ḥaḳḳ
‘ Ayn-i ‘ ibretle imdi gel aña baḳ
970. Ne olur ḥālūñ ey zelīl-i ‘ alīl
Saña luṭf itmezise luṭf-i cezīl
971. Şol zemān kim urıla nefḥa-i şūr

Zāhir olduḡda ḡāl-i ba‘ ş-i nüşür

972. Sen ne yüzile ārzū-yı liḡā
İesin ey ḡariḡ-ı ‘ acz-i ‘ inā
973. Herbirinün raḡıyye aḡlāḡı
‘ Arz olup rāzı ola ḡallāḡ’ı
974. Kimi ‘ uryāna virdüḡin kisvet
Kimi cı‘ āna virdüḡin ni‘ met
975. Kimi “**eyne-mā**”⁹⁶ itdüḡin ikrām
Kimi muḡtāca ḡılduḡın in‘ ām
- [36a]
976. Kimi ‘ arz ide ḡacc ü şavm ü zekāt
Kimi ‘ arz ide vecdile ḡālāt
977. Kimi zıkrile zākir olduḡını
Kimi şükrile şākir olduḡunu
978. Kimi ta‘ mır ḡılduḡın mescid
Kimi mescidde olduḡın sācid
979. Sende yoḡ bir ‘ amel a yā güm-rāḡ
Ola maḡbül-i bār-gāḡ-i İlāḡ
980. Gel e tāc ü ḡabāyı terk eyle
ḡāşılı mā-sivāyı terk eyle

⁹⁶ Kur’ân-ı Kerîm, Bakara Sûresi, 115. Âyet-i Kerîmesi’nin ortaları.

981. Gel elünden geleni itme diriğ
Dime sen şoñunda hayf ü diriğ
982. Çerh-i ğaddârdan hazer eyle
Manşıb ü cāhdan güzere eyle
983. Zīnet-i bāğ-ı ‘āleme baqma
Şu gibi şağın alçağa aqma
984. Saña kısmet olana ol kâni‘
Rızkuña kimse olıma mâni‘
985. Qabr olduqda meskenüñ ey yâr
H̄âb-ı ğafletden olasın bî-dâr
986. Budurur ârzü dil ü cāndan
Şoñ nefesde ayırma imāndan
987. Qahramān-ı ecel emān virmez
Ne emān bir nefes zemān virmez
988. Şuna cām-ı memātı sâki-i merk
Niçe şāh ide tāk ü tahtını terk
989. Böyledür çünki hāli devrānuñ
Göçmek ardınca işi mihmānuñ
- [36b]
990. Varidi devr içinde bir ‘ābid

Ehl-i zühhd idi şālih u zāhid

991. Dāyimā işleri t̄ā' at idi
Rūz ü şeb hıdmeti 'ibādet idi
992. Oluridi nehārda şāyim
Gice ise 'ibādete kıyım
993. Eyeridi hārāmdan perhīz
Yok hisābında zerre-i nā-çiz
994. Dāyimā hālvetinde kūşe-nişin
Olmışidi mekānı zīr-i zemīn
995. Göze göstermezidi zerre kadar
Görüneydi zārūret ile meger
996. 'Ālim ü 'ābid idi nāşih idi
Her 'ulūm-i Hāzret'ile vāzih idi
997. Hele akrānı içre niçe 'ilm-i hafī
Kendü zātına olmadı mahfī
998. Şūfi-i şoffa-i şafā olmuş
Kālbī envār-ı Hākk ile tōlmüş
999. Ol cemāl-i kemāle 'āşık idi
Reh-i 'ışık-ı Hūdā'da şādık idi
1000. Zū-fünūn idi hayli fāzıl idi

Her ʿulūmı bilürdi kāmīl idi

1001. Yoğidi dehr içinde aqrānı
Hāḡḡ ʿaceb itmişidi iḡsānı

1002. Vāridāt-ı İlāhī idi sözi
Maḡz-ı ḡayr idi şehr içinde özi

[37a]

1003. Olduğı şehre her ne dise revā
Şādef içinde dürr idi gūyā

1004. ʿĀlimi fāzılı idi devrānuñ
Bir daḡī yoğidi nazīri anuñ

1005. ʿİlm ile ictihād iderdi ḡatı
Nefsi ile cihād iderdi ḡatı

1006. Cāmiʿ a vardı bir seḡer o velī
İtdi ārāmı çün o ḡadri celī

1007. Vardılar cāmiʿ a ziyāretine
Eylediler nazar ʿibādetine

1008. Geldiler ḡıdmete gürūh gürūh
Didi oldı şālātumuz mekrūh

1009. İrtihāl itmesi olup lāzım
Oldı ol demde ḡāneye ʿāzım

1010. Yollar üstünde keşretile ricāl

Şeyha itmişleridi istikbāl

1011. Ol kadar izdihām olmışdı
Her taraf ādemile tolmışdı
1012. Eylediler hücūm Şeyha temām
Böyle keşretde itdiler iqdām
1013. Mihr-i enver gibi olunca ‘ayān
Kalmadı şabrı herkes anda hemān
1014. Şeyhuñ üstine cümle üşdiler
Dāneye murğ gibi düşdiler
1015. Şeyha olunca böyle çok ta‘zīm
Gördi halkuñ teveccühünü ‘azīm
1016. İtdi şeytān anı o dem mağrūr
Geldi qalbine zerre deñlü sürūr
1017. Buldı günden güne teğayyür-i hāl
Oldı tebdīl nāme-i aḥvāl
- [37b]
1018. Bildi aḥvāli n’olduğunu hemān
Nāliş ü āh birle itdi fiğān
1019. Ğamm u guşşayla oldı cismi za‘īf
Bār-ı ğamdan vücūdı oldı naḥīf
1020. Tāqati gitdi kalmadı kudret

Dār-ı dünyādan eyledi riḥlet

1021. Gördiler ḥ'āb içinde aḥvālin
Eylediler su'āl çün ḥālin
1022. Ağladı ḥālını beyān itdi
Vāqı' -ı ḥālını ' ayān itdi
1023. Didi gelmişdi ḳalbe zerre ḡurūr
Olmışidüm anuñla ben mesrūr
1024. Hem daḥī ḳalmışidi ḡaflet ile
Bir iki aḳça ḥaḳḳ-ı ' abd bile
1025. Gerdenümde vebāl olup ḳaldı
Ol ḡurūr ise ḥōd benı aldı
1026. İtdi ālām-ı dehr ḳaddümi nūn
Eyledi nāfe gibi baḡrumı ḥūn
1027. Dil ü cān ḡamla bī-ḳarār oldı
Rūz-ı rū-şen gözüme tār oldı
1028. Benden olsun saña vaşıyyet temām
Vāqı' -ı ḥālüm ideyin i' lām
1029. İtdüḡüñ demde ' azm-i dār-ı ḳarār
Gitme ḥaḳḳ-ı ' ibād ile zīnhār
1030. Gele maḥşerde Mü'min ü Tersā

İsteyüp haqqın eyleyüp şekvā

1031. Vir huquq-ı ināsi itme ʿ inād
Qalmasin gerdenünde haqq-ı ʿ ibād

1032. Haqq-ı ʿ abd ile virme cāna taʿ b
Olmasun kayd-ı bend-i zevce sebeb

[38a]

1033. Cümle it bunda haşmuñı irzā
Dār-ı ʿ uqbāda itmesün şekvā

1034. Bunda vir deynüñi qalīl ü keşir
Kimse olmaya anda dāmen-gir

1035. Kişi cehd ile vāşıl olmazımış
Cenneti t̄āʿ atile bulmazımış

1036. Bāb-ı hıdmetde kim ola muhliş
Olur anuñ ʿ ibādeti hālīş

1037. Halka şāmil ʿ umūm-i merhameti
Zāhir-i eşyāda luṭf ü mekrūmeti

1038. Maḥz-ı elṭāfidur huşul-i cinān
ʿ Ayn-i ihsānidur vuşul-i cinān

1039. Luṭfına maḥzar olmayan giremez
Bū-yı cennet meşāmına iremez

1040. Ezelī luṭfi aña sebkat ider

Bî-sebeb niçesine rahmet ider

1041. ʿAvn-i Bārî olursa ger yārî
Baht ü devlet ola meded-kārî

1042. Hîşse-dâr ol gönül ferâgat kııl
Emr-i Bārî'ye gel itâ' at kııl

1043. Olma mağrūr milk-i dünyāya
Ne denîye kıılur ne a' lāya

1044. Bî-bekādur bu şoffa-i zībā
Bāki isterseñ eyle ʿazm-i bekā

1045. ʒul ki ʒulluğda ola ʿizzetdür
Mücib-i devlet ü se' âdetdür

1046. ʿĀleme olma zerrece hurrem
ʿĀlemüñ ʿayni ile şoñı elem

1047. ʿĀlemüñ devletini zillet bil
ʿİşretin şoñra ʿayn-i ʿusret bil

[38b]

1048. Bāşdan terk-i tāk-ı ʿizzet kııl
Kūşe vü tūşe birle ʿuzlet kııl

1049. Dāyimā âyet-i semāyı fikrle seyr
Cilve-gāh ola rūḥa ʿālem-i deyr

1050. İdegör terk-i efser-i ʿizzet

Olma dünyāda t̄alib-i devlet

1051. Gel t̄ayanma ‘aşā-yı t̄ā’ atüñe
Ğurre olma şaķın ‘ibādetüñe
1052. T̄ā’ atüñe t̄ayanup olma fuzül
Hele gör kılduğūñ olur mı ķabül
1053. Dīn emrinde ihtimām eyle
Kār-ı ‘uķbāda sa‘y-i tām eyle
1054. Nefs ü iblīs hōd musallaṭdur
Nāme-i hālümüz muḥabbaṭdur
1055. İkisi dāḫi bil ki düşmendür
Gözümüzden ikisi dāḫi nihāndur
1056. ‘Aybı setr itse Ol’durur Settār
‘Afv ü luṭf itse Ol’dur Ğaffār
1057. Köhne-i dehrde zemān içre
Ne zemān milket-i cihān içre
1058. Varidi bir saḫī zāt-ı şerīf
Ḥüsn ü ḫulķ ile ḫayli ḫüb u laṭīf
1059. Ḥāṭem idi o ser-verüñ nāmı
Şād iderdi cihānda nā-kāmı

1060. Luṭf ü iḥsân-ı tâmm ile meşhûr
Ḥalkı luṭfı ile idüp mesrûr

1061. Fi'1 ü kârı mekârim-i aḥlâk
Kâr u bârı me'âşir-i eşkâk

[39a]

1062. Ḥıdmet-i ḥalka dâyimâ kıyım
Buyidi dehrde işi dâyim

1063. Ḥalka eylerdi dâyimâ iḥsân
Luṭfı mebzûl idi âşkâr u nihân

1064. Varidi ḥaşmı bir vilâyetde
Dâyim isterdi anı felâketde

1065. Bir fidâyi dilîr-i ferzâne
İtdi da' vâ-yı merdî merdâne

1066. Didi kim ḥıdmetüñ mücâzâtın
Ne idersin baña mükâfâtın

1067. Varirisem o yaña merdâne
Getüririsem sırrını meydâne

1068. Eyleyince sözini ol itmâm
Cânile istimâ' itdi temâm

1069. Eyledükde bu nev' a da' vâ merd
Anı tezyîf itmedi bir ferd

1070. Didi her ne murād iderseñ heb
Hāzır olsun huzūra çekme ta‘b

1071. Tek hemān hāşıl it murādātum
Eyle taḥşıl cümle hācātum

1072. İtdi aña hezār dürlü yemīn
Bulıcağ hāḫırı anuñ temkīn

1073. Şıdğ-ı niyyetle ‘ahdi berkitdi
İtdi qavl ü qararı vü gitdi

1074. Reh-i maqşūda aqđı āb gibi
Hıç qarār itmedi seḫāb gibi

1075. Bād gibi şitāyile gitdi
Zıkr olan şehre çün duḫül itdi

1076. Buldı bir şahşı yolda itdi su‘āl
Oldı anuñla ḫayli qıl ile qāl

[39b]

1077. Didi Hātem ne yerde sākin olur
Ṭālib-i muḫliş anı niçe bulur

1078. Hıç mülākāta var mıdur çāre
Varmağa meclisine ol yāre

1079. Āşnā yüz qadīmī ḫālişiyuz
Cān u dilden muḫibb ü muḫlişiyuz

1080. İtdi ilhāḥ-ı tām̄m ile ibrām
Ḥātem'e varmağa idüp iḳdām

1081. Bu ara bulduğı şahşı Ḥātem idi
İtmeyüp feh̄m anda nīk ü bedi

1082. İtmişidi su'āl-i lā-ya' nī
Cümlesi nā-sezā vü bī-ma' nī

1083. Āşnālīḳ didüğü lāf oldu
Görmemiş anı kızını bildi

1084. İtdi iz'ān hemān bālinden
İrtibāṭ olmayan su'ālinden

1085. Bildi ol dem hemān firāsetle
Anı ilet̄di ḥānesine bile

1086. İtdi ta' zīm aña çoḳ ikrām
Sīm ü zer virdi eyledi in' ām

1087. Aña va' de olandan artıḳ idi
Ol bunuñ nıṣfı deñlü de yoğidi

1088. Didi söyle baña murādātuñ
Ola taḥşīl cümle ḥācātuñ

1089. Gizleme baña ḥālünü bildür
Her ne ise murād ḥāşıldur

1090. Olıcağ ol gice anda mihmān
Göricek böyle luṭf ü hem iḥsān

1091. Cān u dilden muḥibb-i ḥāliş olup
Bendesı gibi aña muḥliş olup

[40a]

1092. Söyledi her ne ise mā fi'l-bāl
Aña keşf oldı cümle-i aḥvāl

1093. Bī-ḥuzūr olmadı o kân-ı seḥā
Bāş u cānile itdi aña i'ṭā

1094. Didi luṭfile ol kerīmü'ş-şān
Nuşḥ u pend itdi āşkār u nihān

1095. Gelmesün ḥāṭıruña zerre keder
Levḥ-i dilden yüri ğubārı gider

1096. Şağın itme bu sırrı kimseye fāş
Fāş olmağıle yiter niçe bāş

1097. Şağla yanuñda hem-çü maḥbūbuñ
Vāşıl olunca saña maṭlūbuñ

1098. Var fülān yirde bir dirāht-i 'azīm
Seyr-i şaḥrā için varur o kerīm

1099. 'Azm ider her seḥer ol arāya
Yatar altında anda çün sāye

1100. Seheri ile 'azm-i merdane
Getür anuñ sırrını meydane

1101. Cümleten sözlerini güş itdi
Şevka geldi vü qalbi cüş itdi

1102. Gördi anuñ sözi hep ma'kul
Didi baş üzre sözlerüñ maqbül

1103. İdicek aña bunı ol ta'līm
İtdi şefkat aña Hudā-yı Kerīm

1104. Seher 'azm itdi çünki şahraya
İrdi taqdirile ol arāya

1105. Gördi h'ab üzre istirāhatde
Kendi ālām ile o rāhatde

1106. Örtmişidi yüzün ridāsıyla
Kendi gelmişdi hōd rızāsıyla

[40b]

1107. Çekdi hançer yine geldi qarīb
Lerze düşdi vücūdı oldı 'arīb

1108. Açdı yüzini itdi aña nigāh
Göricek Hâtem'i didi eyvāh

1109. Şu gibi kendüden gidince hemān
Ağladı düşdi ayağına revān

1110. Ey seḥā sāzinuñ nevā-sāzi
‘Ūd ü cūduñ terāne-pervāzi
1111. Ey semā’-i melāḥatüñ māhı
V’ey serir-i seḥāvetüñ şāhı
1112. Bi’llah ey merdüm-i kerem-‘ ünvan
Ki sözüñ küt-i cism ü küt-i cān
1113. Ḥāk-pāyuñ ki tāc-ı ‘ izzetdür
Māye-i kīmyā-yı devletdür
1114. Zır-i ḥacletdedür bu efgende
Ḥıdmet-i maḳdemünde şermende
1115. Niçün itdüñ bu resme cāna cefā
Ḳomadüñ dilde zerre deñlü şafā
1116. Cān u baş ile eyledük ḥıdmet
Ḥıdmetüñ oldı cānuma minnet
1117. İşlerüñ cümleten kerāmet ile
Beni ḳul eyledüñ seḥāvet ile
1118. Ey seḥā milketine ser-defter
Gel günāhumdan eyle bārī güzer
1119. Ḥātem ol dem aña ḥıḳāb itdi
Aldı mihmānı ḥāneye gitdi

1120. Didi ey yār-i mūnis-i cānum
Böyledür hāl gelse miḥmānum

1121. Yolına bāş u cān fidā iderin
Her ne semti murād ide giderin

[41a]

1122. Kārumuz bezl-i sīm ü zer kıлмақ
Cāna minnet fidā-yı ser kıлмақ

1123. İşüm in‘ām ü kārumuz iḥsān
Böyle kılmış Ḥudā-yı zü'l-iḥsān

1124. Kimseye itmezin bunu minnet
Minnet Allāh’a Ol virür ni‘met

1125. Diñle ey ‘āqıl-i sūtūde-ḥışāl
Ryülik it eyülige gelür mi zevāl

1126. Dāyim iḥsān belāyı redd eyler
‘Ömri efzūn ü seyli sedd eyler

1127. Biñ beşer belki ehl-i fi‘l-i cezīl
‘Ömr-i şānīdürür şenā-yı cemīl

1128. Dārū-yı derd-i ḥaste-gān olıgör
Mū-miyān-ı şikeste-gān olıgör

1129. Sen de bendüñ gibi ḥalāş olasın
Maraz-ı derdüñe devā bulasın

1130. Yā İlähî kuluña ihsân it
Maraż-ı derd-i ‘ışka dermân it
1131. Nefs-i bed-nefes eyledi ıdlâl
Eyledi ben za‘îfüni pâ-mâl
1132. Qalmanı cānda hîç tâb ü tevân
İde derd-i derūnuma dermân
1133. Baña in‘ām-i ‘āmmun eyle qarîn
Baña ihsân-ı tâmmuñ eyle rehîn
1134. Baña tevfiķuñı refiķ eyle
Luţfuñı mürşid-i tariķ eyle
1135. Çün müdāvāya oldu dil muhtâc
Sū-yi tıbdan eyle cāna ‘ilâc
1136. Umarın bir tabīb-i hāzıķ ola
Ki ‘ilacı dile muvāfiķ ola
- [41b]
1137. Ey gönül ağlama fiġân itme
Taraf-ı âhara şaķın gitme
1138. Çerh tîrinden irse cānuña zaħm
Âşkâr anda yine şuret-i raħm
1139. Her ne itdi ezelde Haķķ taķdîr
Amı tedbîr idemez taġyîr

1140. Gül bulnur mı hār-ı miñnetsiz
İşret olur mı hiç usretsiz
1141. Bulınur mı zemānede bī-ğam
Bī-ğam olanı şanmañuz ādam
1142. Dehrden zerrece elem çekme
Elem irdiyse cāna ğam çekme
1143. Ne acebdür bu ālemüñ hāli
Kimse yok derd ü ğuşşadan hālī
1144. Dād elinden bu çerh-ı ğaddāruñ
Āh elinden sipihr-i mekkāruñ
1145. Ğam-ı dehrile cān u dil ğam-ğīn
Çeşm-i ğam-dīde hüzn ile nem-ğīn
1146. Gün-be-gün artmada kesāletümüz
Yok bizüm zerre deñlü himmetümüz
1147. Amelüm yok velī güneh-kārum
Saçalum aq belī siyeh-kārum
1148. Eyledi Hāqq şu deñlü luğf u kerem
Biñde birini bilmedi ādem
1149. Yüz uran der-gehine redd olmaz
Bāb-ı raħmet-penāhı sedd olmaz

1150. Virdügi ni‘ metün nihâyeti yok
Zerrece, virdüğine minneti yok

1151. Cümle eşyâya luftı sâridür
Âb-ı ihsâmı halka cârîdür

[42a]

1152. Nâkılan-ı cevâhir-aḥbâr
Böyle itmiş rivâyeti iḥbâr

1153. Böyle naql itdi râviyân-ı haber
Bir Ḥadîş’inde didi Faḥr-i beşer

1154. “Ḥaḳḳ Te‘âlâ fülân kulum sevdi
Sevsin anı meleklerüm de! Dedi

1155. Bir melek nâzil olup ide nidâ
Diye ey sâkinân-ı rû-yı serâ

1156. Kullarından fülân ibn-i fülân
Oldı maḳbûl-i Der-geh-i Sübhân

1157. Sevdi ser-cümle âsmân halkı
Seviñüz siz de ey cihân halkı

1158. Siz daḥî cümleten meḥabbet idüñ
Cân u dilden aña meveddet idüñ

1159. Nazar-ı Ḥaḳḳ’a kim ola manzar
Ehl-i arz u semâ meḥabbet ider

1160. Sevse bir kulu Hâlik-ı 'âlem
Sever ehl-i semâ anı oldem”
1161. Bir kulum itse Hâkık 'ibâdete sevğ
Pür ola kalbi nûr-ı şevkla zevk
1162. Mağz-ı luğf-ı İlâhî'dür kulumna
'Ayn-i elâf-ı Şâhî'dür kulumna
1163. Şükriñün biñde birini idemez
Belki 'öşr-i 'öşrini idemez
1164. Ne şafâdur Hudâ-yı 'Azze ve Cell
Göre mihr ü mehabbetini mağall
1165. Tâlib ol ey gönül hemân tâlib
Hâkık seni cümleye ider gâlib
- [42b]
1166. Dime müstağrakın bu dünyāya
Vuşlatum niçe ola 'uqbāya
1167. Lâzım olan hulûş-ı niyyetdür
Qalma ğafletde vaqt-i himmetdür
1168. Ger fakîr ü ger ğanî vü ger muhtâc
Ger emîr ü vezîr ü şâhib-tâc
1169. Hâyil olmaz Cenâb-ı 'İzzet'ine
'Arz iderler huşûr-ı 'izzetine

1170. Ola faqr üzre kendi işi riyā
Hiç buña rāzı ola mı Mevlā
1171. Ol cenāb-ı refī^ʿ -i ʿālī-ķadr
Şeb-i tār içre yüzi māh-ı bedr
1172. Merķad-i dil-güşā vü mecma^ʿ -i nūr
Meşhed-i cān-fezā vü mecma^ʿ -i ħūr
1173. Ma^ʿ din-i ʿilm ü menba^ʿ -i elķāf
Maĥzen-i ĥilm ü mecma^ʿ -i a^ʿ tāf
1174. Ĥazret-i Şeyĥ-i Ekber-i ʿilmā
Nevvera'llāhü ķabra-hü ebd[ā]
1175. İtdi tafşil yazdı aĥvāli
Hep ʿayān itdi cümle-i ĥāli
1176. Emr-i dünyāyı eyleyüp teşbīh
Dedi üç nesneye olur şebīh
1177. Āb-ı deryāya beñzer evvelā dünyā
Cism-i insān olur sefīne aña
1178. Girmezise içine ķatre-i mā
Baĥr-i ʿummāna dāĥi şalsa revā
1179. Żarar itmez sefīne deryāde
Ĥālişu'l-ķalb ise olur āzāde

1180. Hâliş olmazsa kalbi müşkil olur
Ka' r-ı deryası ğarķ olur da bulur

[43a]

1181. Dedi âteş-mişâlidür dünyâ
Herkesün hânesine vire ziyâ

1182. Herbir evde bulunması lâzım
Olma ķurbiyyetine sen ' âzım

1183. Şaķın aña ķarīb olma şaķın
Yaķar âteşdür olma aña yaķīn

1184. Didi dünyâ mişâli şekl-i hâlâ
Hânedede niçe yerde olsa revâ

1185. Cism-i insân anuñla rāhāt olur
Beden-i nāsa istirāhāt olur

1186. Her kişiyeye mühimm ü lâzım odur
Cīfe dünyâ mişâli çünki budur

1187. Gel televvüsdan iħtirāz eyle
Cānib-i Hāķķ'a var niyāz eyle

1188. Olur iseñ yaķın o murdāre
Ayırup Hāķķ'dan ide āvāre

1189. Şekl-i dünyâ ki mār u ' aķrebdür
Hāzer itmek olardan ensebdür

1190. Maraž-ı albe kim dilerse devā
Evvel itsün muzır olandan ibā
1191. Olmasun dir iseñ dilüñ nevmīd
Herbirisi ola arīb ü ba'īd
1192. Mürtekib-i kār-i şerre nev' -i beşer
Anuñiçün beşerde şer muzmer
1193. Hātırıñ albden zebāna getür
Ne zebān hāme-i beyāna getür
1194. Kime kim zühd perde-dār ola
Maħrem-i sırr-ı Kird-gār ola
1195. Zehr nüş eyle şāhib-i derd ol
Bār-ı ğam çek zemānede ferd ol
- [43b]
1196. Niçe bir bu cihān ğamın yersin
Niçe bir āb u nān ğamın yersin
1197. Dilden efkār-ı rızķı def' eyle
Perde-i şekk ü zannı ref' eyle
1198. Olsa eşcār u berg cümle zebān
İdemez şükr-i Hālik-ı Mennān
1199. Yā İlāhī beni ħalāş eyle
Mīhr-i 'ışķuñla 'abd-i hāşş eyle

1200. Şeb-i zulmetde ger virdüm cānı
Hem-reh eyle çerāğ-ı ĩmānı
1201. Kārumı şubħa dek niyāz eyle
‘Amelüm defterin siyāh [beyāz] eyle
1202. Rāvi-i dāstān-ı devr ü zemān
İtdi bu kışşayı bu nev‘ a ‘ ayān
1203. Didi kim bir vezīr-i şāhib-rāy
‘Adl ü dād ile memleket-ārāy
1204. Şevket ü ħaşmet ile ‘ālī-şadr
Ol idi dehr içinde şāhib-şadr
1205. Cümle tedbīr-i milke mālīk idi
‘Adlile ‘umde-i memālīk idi
1206. Baħr-i ğafletde bu felek ber-fülk
Olidi ğüyyā Nizāmü’l-mülk
1207. Ol vezīr-i rezīn-i şāhib-rāy
Fikr-i şāķıble memleket-ārāy
1208. Olidi çünki ekber-i küberā
Olidi beş kerre a‘zam-ı vüzerā
1209. Dil-nüvāzidi herkese o vezīr

Kimse fi' linden olmadı dil-gîr

[44a]

1210. Yümn ü sa' dile hâi vü gâzî
Vüzerânüñ olidi mümtâzi
1211. Āstân-ı vezîr-i Cem-ķudret
Āsmân-ı zînet ü felek-rütbet
1212. Vaşf-ı medħinde yazmadum elķâb
Ne'yler elķâbı mihr-i ' âlem-tâb
1213. Şevketin görse Sâm ola ser-sâm
Saşvetin görse râm ola Behrâm
1214. Ber-devâm ola ķadr ü haşmet ile
Tuta dünyâyı dâd ü şefķat ile
1215. Düşmene çekse tîğ-ı âteş-nâk
Ola câ-yı ķarârı hâk-i helâk
1216. Döneliden berü bu çerħ-ı berîn
Gelmedi böyle bir vezîr-i rezîn
1217. Hıdmetinde olan sipâh ü nöker
Bâş u câna ķıyar dil-âverler
1218. Herbiri bir peleng-i ķulle-i kîn
Herbiri bir neheng-i baħr-i yaķîn
1219. Şimdi Ol'dur vezîr-i ' âlî-ķadr

İre zātı kemāle niteki bedr

1220. Hāyli seyyāh-ı ‘ālem olmışıdı
Feth u nuşretle kıadr bulmışıdı
1221. Mısr’a da olmışıdı Ol pāşā
Cümle aḥvāl-i Mısr’ı bilse revā
1222. ‘Ad[l] ü dādile eyledi ma‘ mūr
‘Asker ü ḥalk oldu hep mesrūr
1223. Yemen’e oldu şöñradan ser-dār
Dest-i himmetle oldu feth o diyār
1224. Az zemān içre feth idüp Yemen’i
Münhezim oldu çün o kıavm-i denī
- [44b]
1225. Cānib-i Şarḳ’a dāḫi oldu revān
Buldı nāmıyla şulḫ Sürḫ-ı serān
1226. Bir niçe yere oldu Ol ser-dār
Kimse fi‘ linden olmadı bī-zār
1227. Ol vezīr-i dilīrūñ adı Sinān
Ḳalb-i a‘ dāya tīr idi sinān
1228. Macar’ın pād-şāhı çünki kırāl
Bozdı ‘ahdini lāzım oldu kıtāl
1229. Gün gibi zāhir oldu ‘işyānı

Şubh-veş bâhir oldu tuğyânı

1230. ‘Āşi oldu Şeh’e Kıral-ı piç
Mü’minânile oldu hiç-â-hiç
1231. Der-geh-i Şâh’a ‘ arz olup bu haber
Bildi ser-cümle Şâh-ı ferruğ-fer
1232. Şâyi‘ olduğda viridi hayli keder
Vâkıf oldu Şeh-i gâzanfer-fer
1233. Şeh’e bu kışşa olıcağ i‘ lâm
Dedi olsun sefer yarağı temâm
1234. Güş idicek O Şâh-ı ‘ Osmân’ı
Oldı fi’l-hâl o demde fermânı
1235. Taleb itdi vezîr-i a‘ zamini
Ya‘ ni kim o müşîr-i ekremini
1236. Geldi çün ol yegâne-i şaf-der
Ya‘ ni kim ol vezîr-i Āşaf-der
1237. İtdi ser-dâr pād-şâh-ı cihân
İde anuñ kılâ‘ mı virân
1238. Oldı ser-dâr ol vezîr-i be-nâm
Oldı emrine cümle ‘ asker râm
1239. Didi ser-dâra Şâh-ı ferruğ-fâl

Özün açık ola şubh-miṣāl

[45a]

1240. H̄ālīk-ı ‘āleme tevekkül kı̄l
Mefh̄ar-i Ādem’e tevessül kı̄l
1241. ‘Asker-i Mü’minin ola manşūr
Ola a‘dā-yı dīn o dem maḫhūr
1242. İre fetḫ u fütūḫ itmāma
Mülḫaḫ ola Diyār-i İslām’a
1243. Ola a‘dā çü sāye-veṣ bī-cān
Cür‘a-veṣ ola ḫākile yek-sān
1244. Āṣkār ola ḫāli nāme gibi
Ser-fürū ide cümle ḫāme gibi
1245. Bāl-i himmetle ‘azm idüp rāha
Eyle dāyim tevekkül Allāh’a
1246. Böyle buyurdı Ḥazret-i Ḥünkār
Vara a‘dāya leṣker-i aḫrār
1247. Edrineḫapusu öninde hemīn
Ḥaymeler ḫurdılar felek-ternīn
1248. Sāye-bānlar ḫurup seḫāb gibi
Her tınābı anuñ ṣehāb gibi
1249. Çıkdı ‘izzetle ‘asker ü ser-dār

Kimi anuñ yayağ u kimi süvār

1250. ‘Ayn-i a‘ yān-i mefharu’l-fużalā
Fāzıl-ı dehr, efşahu’l-‘ulemā

1251. H̄āce-i Şehr-yār olan fāzıl
Vardı Şāh emri ile müsta‘cil

1252. Aldı evvel Hatt-ı Hümāyūn’ı
Nuş u pend idi cümle mazmūnı

1253. Geldi ‘asker o demde cem‘ oldı
İstimā‘-ı kelāma sem‘ oldı

1254. İktibās olunup niçe Āyāt
Derc olup anda niçe h̄oş kelimāt

[45b]

1255. Müşrikīn ile kim iderse cihād
Ola mesrūr-i bāl yevm-i tenād

1256. Anda derc eylemiş niçe emşāl
Ehl-i hikmet sözi nuşh-ı māl

1257. Kaşd-ı kâfirle niyyet-i a‘ dā
Milk-i küffarı ideler yağmā

1258. Oğununca o nāme-i dūr-bār
İtdi halk üstine le‘ālî nişār

1259. Cümle mazmūn-ı nāme sihr-i halāl

Ya' ni her satrı anda silk-i le'âl

1260. Virdi her harfi nâsa zevk u ferah
Kalbden zâyil oldu cümle terah
1261. Hikmet-âmîz cümle güftârî
Gayret-engîz kelâm-ı dür-bârî
1262. Niçe nakd-i me'ânî harc olmuş
Anda hikmet kelâmı derc olmuş
1263. 'Askere Pâd-şâh itdi du'â
Der-geh-i Hakk'dan itdi istid'â
1264. Cümle 'asker o dem olup handân
Zevk u şevkile oldılar ferhân
1265. 'Askerün kalbine irince şafâ
İtdiler Şehr-yâr'a niçe du'â
1266. İtdi deryâ-yı şevk cûş u hurûş
Zevk u şevkile oldılar medhûş
1267. Gitdi 'askerle hazret-i ser-dâr
Yürüdi leşker-i sitâre-şümâr
1268. Mîhr ü meh gibi rûz ü şeb gitdi
Düşmen-i bed-nihâda 'azm itdi
1269. Siperin kıldı meh gibi ber-dûş

Oldı deryā-miṣāli cūṣ u ḥurūṣ

[46a]

1270. Yol yarağını gördiler fi'l-ḥāl
Cümle ālāt ü ceng ü cidāl
1271. Cümle āmāde oldı ālet-i ceng
Ola meydān 'adū gözine teng
1272. Görđi bāşı yarağını 'asker
Giydiler başlarına zer miğfer
1273. Müṣte' il oldı nār-ı ḥarb ü kıtāl
Müṣteğil oldı cenge ehl-i cidāl
1274. Eyledi 'azm irdi a' dāya
Çomadı kār u bārı ferdāya
1275. Yürüdi ḳal' a üstine ser-dār
Teng olup milki oldı bāşıma dār
1276. Töplār çekdiler aña ol ān
Yandı yanıkla Ḳal' a-i Ḳomrān
1277. Yine a' dā-yı dīne 'arṣa-i ceng
Ḥalka-i mīm gibi oldı teng
1278. Tiğ-i ḥün-bārı çekdi itmedi bīm
İtdi per-gār-veṣ 'adūyı dü nīm
1279. Cebbe vü cevṣen ile merd-i veğā

Āhen içinde nārdur gūyā

1280. Cebbe vü cevşen ile merd-i hüner
Zımn-ı āhende nārdur mużmer

1281. Oldı meydān ʿ adū gözine teng
Göresin gözler oldı hemçü ḫadeng

1282. Gözine Leşker-i Şeh-i ʿ Ālem
Āsmān lāle-zār olur ol dem

1283. Mü ʾminīne olup cihād-i emīn
Urdılar el yaraġa cümle hemīn

1284. Çerḫacı çerḫ gibi meydāne
Girdi ceng eyledi dilīrāne

[46b]

1285. Düşmene eyleridi ʿ ālemi teng
Dīve ādem dimezdi eylese ceng

1286. Merd-i pervāne gibi cemʿ oldı
Tıġlar bezm-i rezme şemʿ oldı

1287. Cümle leşker ayaġ üzre ṭurup
Ceng-i aʿ dā yaraġına el urup

1288. Rū-beh olur mı şīrile hem-ceng
Bir olur mı neheng ile ḫarceng

1289. ʿ Asker-i Pād-şāh-ı milk-i cihān

Ki şehīd olmağa virürdi cān

1290. Ki cenāḥayn olup ricāl-i kıtāl
Çün bezendi gelüp şufuf-i ricāl
1291. Geldi tōp u tüfekte ceş-i girān
Mevc-i deryā-yı āteş oldı revān
1292. Kemer ü tirkeşin ricāl-i kıtāl
İki yerden kuşandı tîğ-mişāl
1293. Mihr gibi yine dil-āverler
Aldılar ellerine tîğ u teber
1294. Darb-ı tîğla şanki şīr-i jeyān
Zōr vaq̄tde ejdehā-yı demān
1295. Kūh-i Qāf'a tōkunsa idi e-ger
Darb-zen darbı ile darbı yıkar
1296. Dest-i ʿ askerde key kızıl bayrağ
Lāle-zār itdi gökyüzin çü şafağ
1297. Laʿ l-gūn cāme lāle-veş miğfer
Nergis-āsā götürdiler şeşper
1298. Der-geh-i Şeh'de cemʿ olan ʿ asker
Herbiri tîğ-veş celāsunlar
1299. Yarma mehmūzlı ol dil-āverler

Terkeşine ʔurna tellerini Őoęar

[47a]

1300. Dāyimā ceng-i dūşmene varıcı
Remh-i ęalkęan gibi gōęüs gerici

1301. Bunlaruñ herbiri cihād ehli
Dīn emrinde ictihād ehli

1302. Lāle gibi açıldı bayrağlar
Dizilüp zīnet oldu sancağlar

1303. Cā-be-cā ğarę-ı hūn olan serler
Lāle deñli açıldı Şan yer yer

1304. Sīn-i seyf-i Şeh-i felek-temkīn
Ola farę-ı ‘ adūya Őāne hemīn

1305. Baęr-āsā yelen āhen-pūş
Cengde herbirisi seyl-ęurūş

1306. Oldı ārāste o dem Őaflar
Ęabza-i tīęa urdılar kefler

1307. Her kemān anda ejdehā-yı demān
Herbiri heybet ile Őīr-i jeyān

1308. Gōk demir giydiler seęāb gibi
Bāşda zer miğfer āftāb gibi

1309. Ceng idüp ğāziyān dilīrāne

Döndi kolları şah-ı mercâne

1310. Anda bir niçe biñ tüfeng-endāz
Herbiri ra‘d gibi ‘arbede-sāz
1311. Cān u bāş oynamağa cān vireler
Kāfire şanmañuz emān vireler
1312. Ğāzi olmağa gitdi Leşker-i Şāh
Nuşret ü fırsat vire Allāh
1313. Gıtdiler dem-be-dem kōnağ-be-kōnağ
Kimi anuñ süvār u kimi yayak
1314. Çün açıldı livā-yı meh-peyker
Kefere cānibine oldı sefer
- [47b]
1315. Çekilüp önlerince tabl u ‘alem
Yüridiler o dem kadem-be-kadem
1316. Tığlar oldı cā-be-cā ‘uryān
Pöstundan çıkar gibi tuğyān
1317. Taş hişārına sürdiler toprak
Feth olduğda dikdiler sancak
1318. Darb-ı tōp ile darbı yıkdılar
Ķal‘ anuñ kullesine çıkdılar
1319. Ķapusında oğundı Āyet-i Feth

al' asında dikildi rāyet-i feth

1320. Her neden kim hevā-yı tōp atılır
Ejdehādur ki göklere çekilür
1321. Açılup yañaye şaf-şikenān
Atılup ber gibi tīg-ı zemān
1322. Fusaṭını resini eline alup
Şahn-ı meydānı gün gibi tolanup
1323. Zaḥm-ı tīg ile hūn-feşān siperler
Lāle-veş ak ak miğferler
1324. Nīze-i düşmen atılırsa e-ger
Siper-i sīnesini karşı tutar
1325. Herbiri şīr-i bīşe-zār-neberd
Herbiri ceng-cū-yı meydān-gerd
1326. Cevher-i tīg gibi āhene ar
Şalsa şemşīrini olurdu bar
1327. Tōplar ṭāyir-i se' ādetdür
Āşyān-ı hümā-yı devletdür
1328. Rūmili Milki'nün dilīrleri
Baqlı fitrāk ile esīrleri
1329. Herbiri bir dilīr-i ferzāne

Zör-bāzūda hemçü dīvāne

[48a]

1330. Belki erlikde yoqdur aña bedel
Tîğ-zenlikde ise çarb-ı meşel
1331. Tîr ü tîğ-ı sipāh ile ol ān
Tutdı meydānı berķile bārān
1332. Biribirine girdi mevc-āsā
Varmada gelmedeydi çün deryā
1333. Dest-i mü'minde tîğ-ı berķ-nümā
Gösterür düşmene Yed-i Beyzā
1334. Yed-i 'ulyā virüp müsülmāna
Ġālib itdürdi ehl-i tuğyāna
1335. Tirkeş bağlayup şu merd-i kıtāl
Murğdur şanki açdı uçmağa per ü bāl
1336. Tîğ-ı bürrān ü tîr-i perrānī
'Arz ide şekl-i berķ u bārānī
1337. Her siper-hān elde mārāş-dem
Düşmen üzre hücūm ider her dem
1338. Şalup ehl-i zemīni velveleye
Gelmişidi zemāne zelzeleye
1339. Toldı 'askerle hep o yazı

Göge çıkmış neķāre āvāzi

1340. Ser alup geldi indi ser-verler
Dil getürdi niķe dil-āverler
1341. Taķt ü baķtı alındı küffāruñ
Tāc ü taķtı alındı küffāruñ
1342. Tolu her künc genc-i ni‘ met ile
Muğtenim oldılar ğanīmet ile
1343. Hāmdü li’llāh ey Mennān’a
Virdi nuşret çün ehl-i īmāna
1344. Ehl-i İslām’a Hāķķ virüp fırsat
Mü’mine virdi haşre dek nuşrat
- [48b]
1345. Ceng-i küffāra eyledi rāğıb
İtdi ehl-i đalāle ğālib
1346. Hāmdü li’llāh me‘ābid-i eşnām
Oldı āķir mesācid-i İslām
1347. Cāmi‘ -i Ezher ki nūr lāmi‘ dür
Niķe fażl u kemāli cāmi‘ dür
1348. Mecma‘ -i ‘ilm, ma‘din-i efzāl
Anda hāşıl cemī‘ -i fażl u kemāl

1349. Tālib-i ʿilm olup gelen ğurabā
İdinür anda menzil ü meʿvā
1350. Var kıyās eyle iki biñ tālib
Herbiri ʿilm ü tāt ate rāġıb
1351. Hem yapılmışdur anda Çār-Revāk
Konar anda müsāfir-i āfāk
1352. Bir revākuñ adı Revāk-ı ʿAcem
Cemʿ olur anda nice ehl-i himem
1353. Cümle taḥşil anda ḥāşıldur
Ḥāşılı mecmaʿ -i fezāyıldür
1354. Kimi ebyāt okur şafā-engīz
Kimi evrād okurdı zevk-āmīz
1355. Okunur hem Kaşīde-i Bürde
Şoḥbet-i Zikri bir niçe yerde
1356. Okıyup niçe cārī ḥāfızlar
Nazm-ı Kurʿān'ı şu gibi ezber
1357. Şubḥ olunca tilāvet eylerler
Niçe yerde ʿibādet eylerler
1358. Gice gündüz kırāʿet-i Kurʿān
Rüz u şebde tilāvet-i Kurʿān

1359. Levh-i maḥfūz ḳalb-i her ḳārī
Zih̄n-i pākile ū gibi cārī
1360. Kimi ‘ilm-i ūerif ider ta‘līm
Çok çok okunur Kelām-i Ḳadīm
1361. Kimi ‘İlm-i Ḥadīs ider tefsīr
Kimi ‘İlm-i Uūul ider taḳrīr
1362. Kimisinūñ su’ālī ḥikmetden
Kiminūñ ḳīl ü ḳālī hey’etden
1363. Rūz u ūeb cāmī‘ iĉre cem‘iyyet
Ḥālī olmazdı zikrden ūoḥbet
1364. Ramezān gicesi olup iḥyā
‘Ulemā meclisi virürdi ūafā
1365. Cāmī‘ uñ ūaḥnı ḥaḳḳla keūret
‘Ulemā ḥaḳḳasında cem‘iyyet
1366. Herbirisi mūfessir-i Ḳur’ān
Çār-erkānı meclis-i ‘irfān
1367. ūeyḥu’l-İslām Ḥazret-i Ḳudsi
‘İlm-i Rabbānī iledür ünsī
1368. ‘İlm-i fetvāda zāt-i pāki ferīd
Fenn-i fetvāda bī-nazīr ü vaḥīd

1369. Remli-zāde o kıdve-i ‘ ulemā
Mezheb-i Şāfi‘î’de bî-hem-tā
1370. Fazlı hadd-i beyāndan birün
‘ İlmi ‘ add-i rimālden efzün
1371. Bekri-zāde Efendiler cumhūr
Herbiri meclisin ider pür-nūr
1372. Herbiri nūr-ı maḥz olup ol ān
Şem‘-i ḥandān meclis-i ‘ irfān
1373. ‘ Ulemā vü Meşāyiḥ-ı İslām
‘ İlm ü fazl ile herbirisi be-nām
- [49b]
1374. Giceler şubḥa dek olup iḥyā
Çomış erbāb-ı dil adın maḥyā
1375. Ola Şehr-i Rabî‘ ’de Mevlūd
Ġāyib olanlar olalar mevcūd
1376. Yine kındiller nücüm āyīn
Ola saḳf-ı semā gibi tezyīn
1377. Herbirisi şafāda māh-ı münīr
Yok Şüreyyā gibi felekde nazīr
1378. Ḥüb-āvāzile ḥoş elḥānlar
Āyet Āyet oḳuna Çur’ān’lar

1379. Yine şevk ile niçe biñ kındıl
Herbiri ola raâh-ı Hakk'a delil

1380. 'Ulemâ vü meşâyiḥ u şulehâ
Giceyi şubḥa dek ider iḥyâ

1381. Çünkü ol pād-şāh-ı her millet
Mülk-i 'uqbāya eyledi rihlet

1382. Dür gibi cism-i pāk-i faḥr-i cihān
Şadef-i ḥāk içinde oldı nihān

1383. Dökdi eşkin zemine çeşm-i şehāb
Mâtemin tutdı cümleten eşhāb

1384. Ümmet-i ḥāşş eyleyüp diḳḳat
Kıldılar birarada cem' iyyet

1385. Anda bu resme kıldılar tedbîr
Sāl-i Mevlūd'i ideler taḥrîr

1386. Tâ ki ümmet içinde bu üslûb
Ola rûz-i kıyâma dek maḥlûb

1387. Zeyn ola kûşe kûşe maḥfiller
Ola iḥyâ maḳâm u menziller

1388. Vaşfını gûş idenler ol mâhuñ
Bildiler 'izz ü cāhın ol şāhuñ

1389. Mevlud itmek qadimi ' adetdür
Buña sa'y eylemek se' adetdür
1390. Sebeb olmasaydı Faqr-i cihân
Gelmezidi vücûda kevn ü mekân
1391. Devlet anuñ ki Aña ümmet ola
Mazhar-ı rahmet ü hidâyet ola
1392. Oqunur mevlidi Anuñ her sâl
Kimse vaşf idebilmek Anı muhâl
1393. Güş idenler hayât-i nev bulsun
Sîneler şevq-ı Hakk ile tolsun
1394. Şerh-i hilkatde halk Anuñ ' aciz
Viremez kimse hakkını hergiz
1395. Çünkü meddâhıdur Anuñ Mennân
Niçe vaşf eyleye Anı insân
1396. Ol'durur ber-güzide-i ma'bûd
Oluben nüshâ-i sivâd-i vücûd
1397. Ol'durur Şehr-yâr-i Mülk-i Kıdem
Var idi yoğiken bu Levh u Kalem
1398. Olmasañ olmazidi fülk-i felek
Olmasañ olmazidi mülk-i melek

1399. Olmasa mäh çerha girmez idi
Olmasa mihr nür virmezidi
1400. Vaşf-ı pākūnde gelmese “Levlāk”⁹⁷
Olmazidi zemīn ü nüh eflāk
1401. Ol’durur mihr-i āsmān-ı şeref
Bir dūr-i pākdūr ẖureyşī-şadef
1402. Vaşf ü na‘t-i Ser-Şefī‘-i enām
Ḥaşre dek dense bulmaya itmām
1403. Vāşifuñ kim kelām-ı mu‘ciz ola
Ḥalk medḥ eylemekde ‘āciz ola
- [50b]
1404. Mādiḥuñ oldı Ḥālīk-ı Mennān
Nice vaşf eyleye Anı insān
1405. Biñ teḥıyyāt ü biñ selām ü dūrūd
Saña ey Ḥāce-i ḥuceste-i Vedūd
1406. Bir niçe bir ki var bu şehir içre
Belki yokdur nazīri dehr içre
1407. Herbiri Mā‘-i Nīl ile ṭolmuş
‘Ayn-i ‘āşık gibi pūr-āb olmuş

⁹⁷ Bir Kudsî Hadis-i Şerîf’in baş tarafı.

1408. Şadef ü dür gibi müdevverdür
Anda her şāfi kaçre olmuşdur
1409. Anı vaşf idemez neyān beyān
Ne beyān neyān lisān ‘ayān
1410. Qalb-i şofī gibi şuyı şāfī
Her ‘alīle teferrüci şāfī
1411. Āb-ı pākile ser-be-ser tolmış
Herbiri āb-ı rû-yı Mısr olmuş
1412. Her ki āyīne-i mücellādur
Belki āyīneden de eclādur
1413. Ta‘ m-ı ābı şekerden ahlādur
Āuyı cirm-i kaçmerden eclādur
1414. Nermlıkde lebenden elbendür
Çeşme-i mihr gibi rû-şendür
1415. Hadd-i Qablī’de varımış bir küh
Seng-i dil güyyiyā bir ehl-i şüküh
1416. Dāmīn-i pāyine şarup o cebel
Āulehādān meger kim almış
- [51a]
1417. Zāhid ü ‘ābide ‘ibādet-gāh
Cem‘ olur anda niçe ehlu’llāh

1418. Medhî vaşfında car Hādîş-i Rasûl
Bir cebeldür mu'azzez ü maqbûl
1419. Tûr-ı Mûsâ'ya çıkmadın Mûsâ
Bu cebelden iderdi iderdi Hâk'â
1420. Râvinüñ birisi de Kâfî'dür
Ki rivâyetde ihtilâfîdür
1421. Tûr-ı Mûsâ dir isem aña sezâ
Qalb-i mü'min gibi var anda şafâ
1422. Menba' -i feyz u fazl-ı Rabbânî
Mecma' -i vâridât-i Sübhânî
1423. Ma'bed-i enbiyâ vü şiddîkîn
Merqad-i evliyâ'-i küşe-nişîn
1424. Tûr gibi nazaruña Bârî
Cûy-bâr-ı fuyûz-ı Hâk'â cârî
1425. Lâ-melân olanuñ mekânıdur
Şanki gencîne-i me'ânîdür
1426. Dâyimâ ol Qarâfe'ye nâzır
Himmet itmekde er gibi hâzır
1427. Qıssa bünyâdın eyleyen âbâd

Kūh-i Ehrāmı itdi deyr-i bünyād

1428. Kaşr kaşrını eyleyen taqrir
Kūh-i Ehrām'ı itdidir ta' mir
1429. Bir ğarāyib binā'-i 'acūbe-i dehr
Māh-ı gerdūn-miṣāli şöhre-i şeh
1430. Bir binādur hele nevādirde
Hüsn-i şüretile böyle müstaşen
- [51b]
1431. Ağrebidür 'acāyib-i dehrün
Görmemiş çeşmi dehr-i pür-kaşruñ
1432. A'cebidür bu rub'-i meskūnuñ
Görmemiş 'aynı şems-i gerdūnuñ
1433. Ger-çi Mısr'uñ bināları çoğdur
Bunuñ üstine bir binā yoğdur
1434. Görse bunu hilāl-i çerḫ-ı 'ulā
Barmağın ıdırup kalaydı taña
1435. Var nümāsında bir mehābet-i tām
Görmemiş bunu dide-i eyyām
1436. Hırc olunmuş o pīre-seng-i hām
Tā bulınca içi taşu itmām
1437. Tūli dört yüz zirā' olmuşdur

Bu kadar irtifā' bulmuşdur

1438. 'Arzı dāhı bi-'ayni-hı anuñ
Ol mekân-ı sipihr-i bünyānuñ
1439. Ol bināda kül ü kirec yoğdur
Hiç muğarrar taşında kec yoğdur
1440. İçine kimesne girmemiş anuñ
Kimse ğavrine irmemiş anuñ
1441. Berklikde o cā-yı hōş-manzar
Sedd-i Ye'cūc'e seng-i řa' ne-eşer
1442. İçi dāhı taşı gibi hep taş
Tışe-i fikr ile ulandı tırāş
1443. Niçe şüretler olunup taşvır
Kimse nağşını idemez taħrır
1444. Böyle bünyād olur mı dünyāda
Āferin anı yapan üstāda

[52a]

1445. Gūş idüñ vaşfın ey ülü'l-elbāb
Turfe-i dehr bir 'aceb dülāb
1446. Bir 'aceb sākıye idi halezün
Görmemiş böyle çerh-ı bükalemün

1447. Hemçü dülâb-ı çerh-ı kec-reftâr
 Țurmadın dönmeğ üzre leyl ü nehâr
1448. Görmemişler nazîrini ‘ âlemde
 Görmemiş böyle ‘ ayn-ı ‘ âlemde
1449. Çâr dîvârı şağra-i şamâ
 Āayri bir vechle yoğ anda binâ
1450. Ol mağall-i ‘ aceb Cebel-i Heykel
 Kûh-i Elburz dinse aña mağal
1451. Nerd-bânı var iki yüz ayak
 Bulmuş ol pâyelerle Ėoş revnağ
1452. Dik gelür nerd-bânı her çığana
 Vire Ėayret yakîn Țurup bağana
1453. Sengden eylemişler anı tırâş
 Gören üstâd ne ider şâbâş
1454. Țırayup düşse mûr-ı biğâre
 Oluridi o demde biñ pâre
1455. İÇine kimse girmemiş herĖiz
 Ėavrine kimse irmemiş herĖiz
1456. Ejdehâdur ki ağzın açmışdur
 Ėahr olnup zemîne geçmişdür

1457. Nîl'den şu ki rûz u şeb tolanur
Anda olan süvâkıye dökilür

1458. Kemer üstinde vaz' olan mecrâ
Ġavri devrinde olmuşidi binâ

[52b]

1459. Kemer-i Ġavri'den olup seylân
Bir maħalle daħî ider cereyân

1460. Ol maħalden daħî ola sâyil
Sâkıye taħtına olur dâhil

1461. Döne döne bu çerħ-ı dülâbı
Çıkar niçe neler çeker âbı

1462. Eyleyince yukarda âbı revân
Göze gözyaşların döker her ân

1463. Pâye pâye ki nerd-bândan iner
Bir o deñlü daħî aşğa gider

1464. Ġurilup anda dâhi bir dülâb
Çekilür döne döne andan âb

1465. Çerħ-i dülâb anda da gerdân
Olur evvelki sâkıyeye revân

1466. Döne döne fiğân ider her dem
Eşk-i çşmin revân ider her dem

1467. al' a alkınuñ āb-ı rūyı bu āh
a ide ' ayn-i re'fet ile nigāh

1468. Rūz-i 'īd irdüginde ehl-i Mıřr
Hep aba seyrine olur āzır

1469. Mūl' ib-i Cūndiyān-ı erākise de
Bir maām eylemişler ol yerde

1470. Tūli řerh u beyāndan efzūn
'Arzı ařr u ıyāsdan bīrūn

1471. Yoę anuñ vūs' ine ařr u add
Tūli olmaz benān-ı fikrile 'add

1472. Yamışıdi aba o yerde erāę
Pertev-i mīhrden virürdi ferāę

[53a]

1473. Gūyiyā encümünde yanmıř řem'
alk ervāne gibi olmiş cem'

1474. řāni '-i rūz-i 'īd irse hemān
Mīr-i mīrān u alk ola revān

1475. āzır olup Remeyl'de ol ān
'Asker-i Mışr, Ahālī'-i Dīvān

1476. ekeler bir semend-i bād-ı 'inān
Yine Pāřā-yı ma' delet-'ünvān

1477. Bî-naẓîri ol esb-i yek-rānuñ
Bu geregi olsa n'ola meydānuñ
1478. Giyinüp kuşanup alāy alāy
Anları hep semend- āhen-cāy
1479. Şöyle hem-vār bir güzel meydān
Çöp yapışmaz ayağa rîk-i revān
1480. Ol maḥallün adı Ridāniye'dür
Anda rîk-i sefîd olmışdur
1481. Gele mümtāzı anda esbānuñ
Bāş açık yükregi ola meydānuñ
1482. Hınk-i gerdün-mişāli zeyni zer
Kehkeşān-veş kaṭāsı pür-cevher
1483. Gele esbān o demde cevlāna
Gireler oḡ u yāyile meydāna
1484. Kılsa peyveste kaşlarını kemān
Yanar aḡzın açup ḡala ḡayrān
1485. İki ādem ṭurup bir ata biner
Sa' y ü iḡdām ile segirdürler
1486. Bir egerde ider ikisi ḡarār
Başḡa herbirinüñ üzengisi var

1487. Birisi cānib-i yemīne atar
Ol biri cānib-i yesāra başar

[53b]

1488. Ol iner ol daḥī iner fi'l-ḥāl
Ol biner ol daḥī biner fi'l-ḥāl

1489. Mutteşıl inme binmedür ol ān
Tā nihāyet bulınca ol meydān

1490. Biri dāḥī bu fende meşhūruñ
Çesti vü çāpūki siliḥ-şūruñ

1491. Eger üzre başını vaż^c eyler
Pālarise hevāda şöyle gider

1492. At қоşar ādem ayaḡ üzre тұrur
Atınuñ na^c lını oқıle urur

1493. Varup ol pīre niçe tīr-endāz
Tīr-zenlikde herbiri mümtāz

1494. Āzmāyişle eyleyüp idmān
Ellerinde müdām tīr ü kemān

1495. Altlarında semend-i bād-ı^c inān
Tұrmaz atar idüp қабāḡı nişān

1496. Atlaruñ cümlesi mu^c allemdür
Tұrz-ı ādābda müsellemdür

1497. Herbiri serv gibi ser-keşler
Taşınup yellerine terkeşler
1498. Birinüñ oķı düşse idi e-ger
Oķına oķ gibi tırde şunar
1499. Herbirisi daķıķa-dān-ı ümür
Pıreyi gözleyüp gözünde urur
1500. Şaşddan tır eylese pertāb
Yire düşmezdi hemçü neyyir-şihāb
1501. Atsa iç kabzadan hadengi rehā
Çerh oķı gibi itmezidi hatā
- [54a]
1502. Atlar atlanaydı hem-çün barķ
Bir olurdı hudūd-ı Ğarb ü Şarķ
1503. Bād gibi revende herbirisi
Berķ-āsā çehinde herbirisi
1504. Olsa meydānda herbirisi devān
Toz gibi görmezidi bād-ı devrān
1505. Koyup ortada cündiler serini
‘Arz ider cümleten hünelerini
1506. Ğhir olduķda fenn ü şan‘atler
Cündiler hep giyerse esüreler

1507. T̄ir-zenler niṣānı gözlese rāst
İre t̄iri niṣāna b̄i-kem ü kāst
1508. abağı ur̄sa eyleyüp diat
Giyer oldum abā-yı zer-ṣan‘at
1509. Naar-ı hākime gelüp yek-ser
oṣılar ider anda hep begler
1510. oṅra ‘asker derilüp anda temām
Ser-i meydānda itmeyüp ārām
1511. Her kiṣi kendüye bulur hem-ser
ifte ifte oṣular eylerler
1512. Düzilür oṅra Şehr iine hemān
Şevket ü Şöhret ile ola revān
1513. Z̄inet olurdu z̄ir ü bālāya
Döne Őehrūñ ii onanmāya
1514. ‘İd-gehinde Őalınsa meh-rūlar
Gele ref̄tāra add-i dil-cūlar
1515. Güle gül gibi her güli ra‘nā
O gün ‘uṣṣāa ‘İd olursa revā
1516. Serv-veṣ her nigāruma semā
Őalmurlarise ‘İd-gehde n’ola

[54b]

1517. Gele hüsñ ehli anda bāzāra
 Āan açılmış şükûfe gül-zāra

1518. Nergis-i mest-çeşm-i şeh-lâsı
 Hep giyilmiş libāsuñ a' lāsı

1519. Gül ü bülbül-mişāli güftāra
 Gele 'uşşākı ile reftāra

1520. Her cevānān yanınca 'uşşākı
 Nağmeler ide tuta āfākı

1521. Kimi mestāne şeh-levendāne
 Seyr-i bāzār ide rindāne

1522. Ola üftāde yārile hem-ser
 Toya nāz ü niyāza 'āşıklar

1523. 'İş ü nüş şafāda leyl ü nehār
 Şanki nev-rüz oldı irdi behār

1524. Varidi devr içinde bir sultān
 Halka eylerdi dāyimā ihsān

1525. Bir şehiyü'l-vücūd ādem idi
 İştihār ile nāmı Hātem idi

1526. Cūd ü ihsānı ile şubḥ u mesā

Müntefi' oluridi bāy u gedā

1527. Herkese eyleridi ihsānı
Nā-murād itmez idi insānı
1528. Tıtdı dehri şehāvet-i Hātem
Cūdile oldı 'ālem içre 'alem
1529. Yapdı kırk dāne kapulı bir qaşr
Ola dehr içre tā ferīdü'l-'amr
1530. Urdı bir hōş zemānda bünyādı
Yapdı bir qaşr-ı cennet-ābādı
- [55a]
1531. Gıtdi ol semte faqr ehli hemān
Cānib-i baḥre şanki seyl-i revān
1532. Her faqīrūñ 'ināsı oldı ğınā
Geldi eşḥāb-ı faqra istiğnā
1533. Oldı in'āmı ḥalk-ı 'āleme 'āmm
Eylemedin su'āle fetḥ-i kelām
1534. Buydı fikri kim o merd-i güzīn
Bula şöhret şehāsı ile hemīn
1535. Bir eşer kıoya devr içinde temām
Ola dünyāda bu daḥī ber-nām
1536. Bī-kuşūr oldı çün o qaşr temām

Gelmege başladı cemî' -i enām

1537. Cümleden sāyilūñ birisi hemān
 apuya geldi umara ihsān

1538. İtmedin hi su 'āle fet-i kelām
 Bildiler hāli ıldılar in' ām

1539. Kimseye bir cevāb sylemeyüp
 Virdügiyle anā' at eylemeyüp

1540. Eyleyüp sa'y ılmayup ihmāl
 Cümle bābında eyleridi su 'āl

1541. Ol serāyuñ apularını temām
 Gezdi vü aldı eyledi idām

1542. Bī-uzūr olmadı o kān-ı seā
 Girü tekrār iderdi aña 'aā

1543. Hātem'üñ bu hikāyetin gördüm
 Anı mizān-ı 'aluma urdum

1544. Bu hikāyet baña 'aceb geldi
 Ne 'aceb belki bī-sebeb geldi

1545. Zāhiran ol faır-i ser-gerdān
 Görmese anda illet-i ihsān

[55b]

1546. Alsa maşūdını gözetmezidi

Bir apuya daı szetmezidi

1547. Nice dinr cihnda aa seı
İde mutg bir apuya daı
1548. Bu adar lufi olmaile anu
tem'i aıılır bu devrnu
1549. Nie yerde hikyeti yazılır
Luf  isnı dyım aıılır
1550. Ey ud-yı Kerim-i Z'l-isn
lmz gn gibi apuda 'ayan
1551. alk bbında bulmayan in'm
Hep apuda bulur sen itmm
1552. k-i pyn eyleyen ser-tc
ayrı apuya olmadı mutc
1553. Tlibi cmle ber-murd oldu
stnında alayan gldi
1554. ayrı apuya iltic itmem
Lufi bir kimseden rec itmem
1555. Kim ki ıdkıle aa dest-i rec
Redd ide anı b-sebeb s
1556. Ram-i mderde omayan seni c

Ġayrı apuya ide mi muhtac

1557. Evc-i izzine murġ-ı vehm irmez
Zeyl-i vaşfına dest-i fehm irmez
1558. Ne mūřır ü veziri var hergiz
Ne muin ü zahirı var hergiz
1559. Kimini yoqluğ ile ac eyler
Kiminüň tumesin gül-ac eyler
1560. Kim ki elaf-ı Hađđ'a mağhar olur
Cümle eřyā aña müsađđhar olur
- [56a]
1561. Mağfidür hikmetile nie künüz
Bilmedi kimse n'idügin o rümüz
1562. adır-i ber-kemälsin yā Rabb
ahir ü Zü'l-Celäl'sin yā Rabb
1563. Budur ümmid-i cāna rüz-i hiřāb
ılmayasın baña itāb ü hiřāb
1564. Vara-i cehlden ĥalāř eyle
āmiyem luřfuň ile ĥāřř eyle
1565. Luřfuña eyledün beni mutād
Girü mutādum eyle ıl dil-řād
1566. Dāyim olduğa arşa-i arařāt

Dest-i 'afvüñla vir berât-i necât

1567. Yâ İlâhî yerümi cennet kııl
Beni mihmân-ı hûn-ı rahmet kııl
1568. Varidi bir nedîm-i rind-i cihân
Görmemişdi nazîrini devrân
1569. Şem' -i meclis-mişâli cerb-i zebân
Hüsn-i taqrîr birle nükte-beyân
1570. Gelmemişdi nazîri devrâna
Hâşılı eglence idi yârâna
1571. Oldı şem' -i harîm-i meclis-i nâs
Nükte-senc nedîm-i meclis-i nâs
1572. Halka bir vechile olup mûnis
Ansız olmazdı bir nefes meclis
1573. Ğam u şādî deminde yâridi
Bâde-veş yâr-ı ğam-güsâridi
1574. Hüsn-i taqrîr birle faşîh-lisân
Luţf-ı ta' bîr ile melîh-beyân
- [56b]
1575. Kendünüñ muqtezâsı üzre olup
Didüm ol dem aña naşîhat idüp

1576. Ey Һarīf ü zarīf-i nādīre-gūy
Ġam u şādī deminde Һandān-rūy
1577. Gelmessin Һātırūna şūret-i ğam
Ol sebük-rūḡ cān gibi bir dem
1578. Dir iseñ dehr içinde Һāşş olasin
Şāhib-i ʿizz ü iḡtişāş olasin
1579. Bir emīrūñ nedīm-i meclisi ol
Ḥāne-i Һalvetinde mūnisi ol
1580. Dāyim anuñ rızāsını gözle
Ṭabʿ inuñ muḡtezāsını gözle
1581. Her ne taḡrīr iderse taşdıḡ it
Her ne söylerse anı taḡḡıḡ it
1582. Bī-tereddūd celīs ü hem-demi ol
Dāyimā enīs ü maḡremi ol
1583. Söyle her yerde niçe kizb ü şāḡīḡ
Niçe mazlūma eyle zulm-i şarīḡ
1584. Ehl-i cehl ile iḡtilāṫ eyle
ʿArz-ı şādī vü inbisāṫ eyle
1585. Ġayr-i vāḡıʿ ḡikāyeler naḡl it
Ṭonadup her kişiyi ber-naḡl it

1586. Gir ne avır üzre ise mezhebine
Uy ne meşrebde ise meşrebine
1587. “Şadeka’l-mîr”⁹⁸ den teğallüfi o
Kizb ü bühtândan tevağķı’i o
1588. Eyle bir bir seķifeler tertîb
Ėayr-i vâķı’ laţifeler terkîb
1589. Dâhîl ol meclisine râcî gibi
Eyle rengîn-edâ şurâhî gibi
- [57a]
1590. Her ne gelse zebânuña söyle
Ruţeb ü yâbis lağardılar eyle
1591. Diñlemezler cihânda ma’ ûli
Her ne söylerse yâve mağbûli
1592. Eyle bezminde meclis-ârâlık
Eyle utî gibi şükr-i Hâlık
1593. Şoğbet-ârâ ol it şeţâretler
Curcuni oyna ķıl nedâmetler
1594. Senüñ ey dil-nüvâz-i bezm-ârâ
Şadr iderler yerüñi rûğ-âsâ
1595. Nükte-dân ü zarîf ü dâñadur
Hüsn-i taķrîri meclis-ârâdur

⁹⁸ “Mîr [sultân] doğru söyledi!”

1596. Dîv ehli zemāna rāgīb olur
Cümle dirler ne hōş muşāhib olur

1597. İtme taṭvīl sözde ol kâşır
Kendi ‘ uyūbuña ol yūri nāzır

1598. Eyle pend eyleme kabāhati қо
Halka ṭa‘n eyleme fezāhati қо

1599. Yüzüni dirme halka nāme gibi
Kimseye ḥart atma ḥāme gibi

1600. Bu cihān içre oldurur gāfil
Kendi ‘ aybından olmaya gāfil

1601. Hāzret-i Şehr-yār-i ferruḥ-fāl
Ebbede’llāhü fī cemī‘i’l-ḥāl

1602. Maṭla‘-ı dāstān-ı fażl u kemāl
Şāh-ı beyt-i kaşīde-i efzāl

1603. Dāver-i dād ger Şeh-i ‘ālem
Görmemişdür nazīrini ādem

[57b]

1604. Mu‘ciz-i Hānedān-ı Hākānī
A‘zam-ı Dūdmān-ı ‘Oşmānī

1605. Hüsrev-i taḥt-gāh-ı milk-i cihān

Bābek-i Kūsī, nidā-yı emn ü emān

1606. ʿĀlemüñ mālīkū'r-riqābıdur
Ki seḥā fülküñüñ āftābıdur
1607. Ƙapusu Ƙible-gāh-ı mecd ü celāl
Ƙulluđı ʿayn-i ʿizzet ü iḳbāl
1608. Zāt-ı pāki ḥulāṣa-i edvār
Sāyesinde zemāne tıtdı Ƙarār
1609. Maʿ din-i maʿ delet Muḥammed Ḥān
İbn-i Sulṭān Murād-ı ʿālī-ṣān
1610. İftihār-ı mülük-i rü-yı zemīn
ʿĀlem-ārā Şeh-i felek-temkīn
1611. Ola Şeh ḥaşr olunca zıllu'llāh
Ola āsüde hem yanında sipāh
1612. Aḥter-i burc-ı şehr-yārīdür
Gevher-i dürc-i tād-dārīdür
1613. Āstānı penāh-ı ʿālemdür
Kaʿ be-āsā medār-ı ādemdür
1614. Aʿ del-i Ḥusrevān-ı milk-i cihān
Gevher-i eşref-i mülük-i zemān
1615. Şavlet-i şavl-cān-ı şāh-ı cihān

Küy-veş kıldı dehri ser-gerdân

1616. apusıdur melâzz-i ehl-i bilâd
Der-gehidür medâr-i cümle-‘ ibâd
1617. A‘zam-ı şehri yâr-i milk-i cihân
Gevher-i kân-ı ‘âlem-i imkân
1618. Şeref-i düdmân-ı âdemdür
urratü’l-‘ayn-i ‘ayn-i ‘âlemdür
- [58a]
1619. Sâye-i lufi milk-i dehre penâh
Ol’durur şimdi ıll-i lufi İlâh
1620. ‘Adl ü dâdıyla ‘âlemün hânı
Bâni’-i milket-i cihâniyânı
1621. Ma‘dîn-i ‘adl ü menba‘-i ihsân
‘Ayn-i a‘yân-i zümre-i insân
1622. Şâhibü’t-tâci ve’l-‘alemdür Ol
Şâhibü’s-seyfi ve’l-alemdür Ol
1623. Hâşş u ‘âmm-i cihân du‘â-güyı
‘Ulemâ cümleten rızâ-cüyı
1624. Çîn ü Mâçîn Milki’nün hânı
Hûşe-çîn-i simâ-ı ihsânı
1625. Fikr-i albi izâle-i şerdür

Emr-i ma' rûf ü nehy-i münkerdür

1626. Dūdmān-ı ' adāletūñ şāhı
Āsmān-ı se' ādetūñ māhı
1627. Şehr-yār-i milk-i sipāh Ol'dur
Tāc-dār-i felek-penāh Ol'dur
1628. Fülk-i saltanatda māh Ol'dur
Rub' -i meskūnda pād-şāh Ol'dur
1629. Kārı her demde hālķa luḫ ü kerem
Nām-ı cūdile ' ālem içre ' alem
1630. Ḥamdü li'llāh Şerī' at-i Nebevī
Oldı bāzū-yı himmetile ḳavī
1631. Sāye-i pād-şāh-ı zıllu'llāh
Ola tā ḫaşr olunca hālķa penāh
1632. Kimdürür dirseñ ey felek-miḳdār
Cümle şāhāna Ol'durur ser-dār
1633. Oldı maḫkūmı cümle milk-i cihān
Ser-fürü eyledi mülük-i zemān
- [58b]
1634. Ol'durur Ḥusrev ü Sikender-der
Şaṫvet ü dādile ḡazanfer-fer
1635. Ḳāf'a şemşīr çekse şāh-ı kerīm

Kemerinden iderdi kühü dü nīm

1636. Emrine her kim eylerise 'inād
Şarşar-ı qahrı eyleye ber-bād
1637. İns ü cānn dāyimā rızā-cūyı
Halk-ı 'ālem temām du'ā-gūyı
1638. Anda bāhir Siyādet-i Şeşaleyn
Anda zāhir se'ādet-i dāreyn
1639. Dürc-i dilden açup du'ā dürrin
Hāk-i pāyine şaç şenā güherin
1640. 'Ulemā devletinde ide huzūr
Niçe āşār-i 'ilm ide zuhūr
1641. Zihni pāk olana idüp rağbet
Ehl-i fazl olana ide hürmet
1642. Eyleye ol Şeh-i felek-rif at
Herkesün şānına göre rağbet
1643. Ehl olan devletinde rağbet ü şān
Bula devrinde gün gibi 'üvān
1644. Kātibün al elini eyleme red
Çalıcak cirm gibi şıfru'l-yed
1645. Ger kalem tutmada yoğise eli

Vir ‘ aşā destine alem bedeli

1646. Diñle ey Pād-şāh-ı milk-i cihān
ışşamuz uşşasına yo pāyān

1647. Ehl-i ab‘ uñ şikāyeti ol’dur
Dilde dāyim hikāyeti ol’dur

1648. Dehr elinden kime şikāyet idem
Hāl-i zārum kime hikāyet idem

[59a]

1649. Hadd-i zātında yoğidi tedı
Nān iun itmezidi fikr-i daı

1650. Yoğidi anda kār-ı sencide
Cümle evārı nā-pesendide

1651. albi sevdā-yı māle dūşmişidi
Kendi cāh-i vebāle dūşmişidi

1652. Bir iki tāzeye olup meftūn
Eylemişdi diyārını mağbūn

1653. Cümleden biri Kātib-i Dīvān
Şehri i‘ ası eyledi vīrān

1654. Cem‘ olup meclisinde nie zemān
Keyf-i bādeyle eyleyüp ihsān

1655. İtdi māl-i cevālī’i tasım

Qıldı aḥvālını bunuñla seḳīm

1656. İşi cem‘ itmek idi hep yārı
Gice gündüz buyidi her kārı

1657. Olur olmaz yere olup sālİK
Kendi nefesine olmayup mālİK

1658. Nīk ü bed n’idüğünü seḳmezidi
Kimseye zerre ḥükmi geḳmezidi

1659. Mışır içinde olup muşır-ı ‘inād
Qavl ü fi‘li ile muzır-ı ‘ibād

1660. Fi‘l ü kārı temām-ı fāsİd idi
Ehl-i ni‘met olana ḥāsİd idi

1661. Erzel-i ādem idi aḥbābı
Echel-i ‘ālem idi aşḥābı

1662. Ben niḳe vaşf idem o bed-kārı
Nā-ḳabūl idi cümle eṭvārı

1663. Az zemān içre eyledi isrāf
Pād-şāhuñ ḥazīnesin itlāf

[59b]

1664. Bī-maḥall yerlere idüp iḥsān
Ser-zeniş itdi aña ḥalk-ı cihān

1665. Ākil-i devr idi fi‘l ü kārı

Ꞑuŝa ꞑurda yedürdi anbârı

1666. Gıtdi anbârdan ümîd-i nân
Ĝulle deyü virildi ħalka ŝamân

1667. Gelüñ ey sâkinân oluñ giryân
Oldı ma' müre-i Mışr vîrân

1668. Nâmi ħaldı cihânda çün ' Anħâ
Ĥâk oldı dirîĝ vâveylâ

1669. Ĥalk-ı Mışr itdiler ħilâf-i du' â
Herbirinüñ murâdı oldı revâ

1670. Herbiri aĝladı fiĝân itdi
Didi ĝam geldi vü şafâ gitdi

1671. Giceler ŝubĥa dek olup nâlân
Herkes eylerdi ħânesinde fiĝân

1672. Ķalbden nâliş eylese mazlûm
Ola maĝsûdı gün gibi ma' lûm

1673. Zûlm-i dîdeiderse bir nefes âĥ
Zâlimüñ raĥt ü baĥtın ide tebâĥ

1674. Seĥerî âĥ iderse bir mazlûm
Ĥâne-i zâlim ola mesken-i bûm

1675. Tîĝ-i âhen felekde çerĥa tûtar

Bilemezsen bu hâli eyle hâzer

1676. İtdi in'âmını bize bî-hadd
Zulmi ref' eyledi Hudâ-yı Ehad

1677. İrdi Şâh'a hakîkat ile haber
Qalbi âyînesi olup muğber

1678. Qaldırup zulmini vilâyetden
Anı 'azl eyledi eyâletden

[60a]

1679. Şükr eyle Hudâ'ya gel ey dil
Hâkim-i Mısr oldu bir 'âdil

1680. 'İlm ü fazlile hayli zât-i şerîf
Fehmi gâyet zekî vü tab' ı laţîf

1681. İtse ihsâm bulur temâm temkîn
Her sözi gûş-i câna dürr-i şemîn

1682. Zîver-i 'aql ile pesendîde
Cümle ahvâl ü kârı sencîde

1683. Oldı ahvâle vâkıf ü 'ârif
Pâd-şeh mālına degül müşerref

1684. Zîver-i 'adlile muhallâdur
Qalbi âyîne-i mücellâdur

1685. Cümle güftârı 'ayn-ı hikmetdür

Her sözi halka maḥz-ı raḥmetdür

1686. ‘Adli ser-rište-i se‘âdetdür
Ḥāk-i pây ki tâc-ı devletdür
1687. Ḥākim Ol’durur sözinde şādık ola
Emr ü nehyi temām muvāfiḳ ola
1688. Herkese luṭf ile tekellüm ide
Zulm-dīde nedm-i teẓallüm ide
1689. Mü’min olan sözinde şādık ola
Ḳavli fi‘line hem muṭābık ola
1690. Cümle ‘asker ise şenā-ḥ’ānı
Gün gibi rû-şen ‘adl ü iḥsānı
1691. Mıṣr Ehli meḥabbet itdiler
Her sözine iṭā‘at itdiler
1692. Milket-i Mıṣr’a Nīl-i ‘adli revān
Hep re‘āyā ḳudūmine şādān
1693. Ḥaḳḳ mezīd eyleye ‘adāletini
‘İzzet ü rif‘at ile devletini
- [60b]
1694. Ber-devām ola Mıṣr-i ‘izzetde
Şād-gām ola ḳaşr-i rif‘atde
1695. İde Mıṣr’uñ ḥarābını ābād

Bula her cānibi temām bünyād

1696. Ber-devām ola ẓadr ü rif' atle
Müstedām ola 'izz ü devletle
1697. 'Ayn-ı Hāḫḫ Nāzır u Mu'īn'i ola
'Avn-i Hāḫḫ dāyimā ẓarīni ola
1698. Bir gice cevḫ-i leyde maḫzūn
Düşdi efkār[a] gerdiş-i gerdūn
1699. Ol dem āgāh itdi ḫālūmden
Ḥāl-i evḫāt-i bī-me'ālūmden
1700. Olup ol dem melūl ü zār u ḫazīn
Hem-demūm āh ü hem-nişīnūm enīn
1701. Niçe efkār u niçe ḫayret ile
Bunca derd ü hezār miḫnet ile
1702. Kūşe-i ğamda zār u ser-gerdān
Bāde-i cürm ile olup ḫayrān
1703. Ḥavḫ-i ğafletle kūşe-i ğamda
İ' tikāf üzre idi bu bende
1704. Ol ẓadar itdüm āh-ı āteş-bār
Tutdı rū-yı cihānı dūd-i şerār

1705. alb meŒgöl olunca ezk ara
Meyl almaya b t l efk ara
1706. Dil ile nefy   alb ile iŒb t
T  zuh r ide dilde   izzet-i Z t
1707. alb ile dil Œu dem muv f k ola
Belki z kr-i dev ma l y k ola

[61a]

1708. Aılıp    lem-i men m ba a
G rd m ol demde bir   aceb r 'y 
1709. Kend mi cevfi abrde g rd m
Uyanur gibi alkup oturdum
1710. L k g yet ves ' ol medfen
alb ehl-i Œaf  gibi r -Œen
1711. omadum Œ ret mde u n   kefen
Def' itd m amu mev ni' den
1712. Hele alb m avi' idi ol  n
Netekim h Œn-ı Œ bit 'l-erk n
1713. uvvet-i alb ile olup h z r
Melegin n v r dına n z r
1714. G ybden oldılar o dem peyd 
Herbiri mihr idi ya m h-liq 

1715. Yürüdiler sükûn ile ol ân
Geldiler yanuma öyle hemân
1716. Yok su'âle bularda hiç iqdâm
Naql-i iqdâmda itmeyüp aqdâm
1717. Tûrdılar cânib-i yemînümde
Görelere naqs-ı verâmı dînümde
1718. Birisi birine didi ki gel e
İlerü var su'âl eyle hele
1719. Ger-çi lâzım degül hitâb ü 'itâb
Virebilür mi gör cevâb-ı şavâb
1720. Luḡf-ı Hakk ger olursa baña mu'în
Vâkı'um 'ayni vâkı' ola hemîn
1721. Baña ilhâm ola kelâm-i şavâb
Sür'at ile virem olara cevâb
- [61b]
1722. Gele şol dem ki Münker ile Nekîr
Melekeynüñ su'âlin eyle yesîr
1723. Kırla köpri rûz-i rûstâhîz
Müydân ince tîğden daḡı tîz
1724. Çäre yok anda itmeden iqdâm
Beni sen eyle şâbitü'l-aqdâm

1725. Raḥmetüñ bābını açup[r] yâ Rabb
Beni bu vartadan geçür yâ Rabb
1726. E-ger olursa luṭf-i Rabbānî
Berķ-ı ḥāṭıf gibi geçem ānî
1727. Eyleyem luṭfuñ eylerise zuhūr
Rîḥ-ı ‘Āşıf gibi şırāṭı mürūr
1728. Baña olursa luṭf-i Rabb ḥalîl
Bād gibi geçem ‘ale’t-ta‘cîl
1729. Cümle ḥālüm Cenābuña rû-şen
Saña ma‘lüm cümle sırr u ‘alen
1730. Şıdkıle her ḥuşūşum eyle ziyād
Der-gehüñe ḥulūşum eyle ziyād
1731. Ḳalb-i meksūruma tecellā kıl
Gönül āyīnesin mücellā kıl
1732. Luṭfıñı bendeñe şefî‘ eyle
Tevsen-i nefsümi muṭî‘ eyle
1733. Her neden kim urıla Şūr-i Raḥîl
Reh-ber-i luṭfuñ eyle cāna delîl
1734. Gel e ey dil Ḥudā’yı zıkr eyle
Rüz-i ferdāyı sen de fikr eyle

1735. Gel berü Hâlik' uña t̄ā' at kıł
Emr-i Hâllâk'a, yeter it̄ā' at kıł

1736. Gel e Razzâk-ı 'âlemi fikr it
Gel e Hâllâk-ı 'âlemi zıkr it

[62a]

1737. Ba' d-i hamd-i Hudâ vü na' t-i Rasûl
Nükte gûşına aç sem' -i kabûl

1738. 'Aql u fehm ile kim ola kâmil
Hâk̄ bu dehr içre ol'durur 'âkıl

1739. Ba' de-hû bî-tereddüd ü inkâr
Ola sev̄ ile niçe nükte güzâr

1740. Evvel ikrâr ide zebâmı ile
Döne taşdı̄k ide cenâmı ile

1741. Gûş-i hûşile istimâ' ayle
Zıkr-i Hâk̄ ile gel simâ' eyle

1742. Yoğidi dâhi 'âlem ü âdem
Bunca demlerdi h̄'âb-dîdî 'adem

1743. Daği şub̄h olmamışdı şâdı̄k dem
Daği açılmamışdı verd-i 'adem

1744. İmtizâc itmemişdi çâr-ezdâd
Üstüvâr olmamışdı seb' -i şidâd

1745. Āteş ü āb ü bādile daḥī ḥāk
‘Arş ü ferş ile kürsī, eflāk
1746. İtmemişdi henüz zūhūr zūhūr
Olmamışdı daḥī cihān pūr-nūr
1747. Ābuñ olmamışdı ḥükmi revān
Mīhr ü meh olmamışdı tābān
1748. Dāḥi açılmamışdı verd-i nihād
Daḥi ebr olmamışdı jāle-tebār
1749. Yağmamışdı felekde meş‘ al-i mihr
Necm ile zīnet olmamışıdı sipihr
1750. Girmemiş idi nāra İbrāhīm
Ṭūr-i Mīkāt’e çıkmamışdı Kelīm
1751. Daḥi dünyāda ‘İsa’-i Meryem
Emr-i iḥyādan urmamışdı dem
- [62b]
1752. Varidi Ḥazret-i Ḥudā-yi Celīl
Cümle şey’ oldı vaḥdetine delīl
1753. Evveli evvelīne gāyet yok
Āḥirine daḥī nihāyet yok
1754. Ger Ḥudā “bir”den artuḫ olsa e-ger
Kār-ı ‘ālem olurdu zīr ü zeber

1755. Bir'dürür "bir"ligine şekk yokdur
Ger-çi bunda haṭā iden çoḡdur
1756. Ol'durur çünki Ḥālik-ı ādem
Şāni' -i dehr ü Mücid-i 'ālem
1757. Ḥaḡḡ şıfāt-i kemāliyle ma' ruf
Hem daḡi Zü'l-Celāl ile mevşuf
1758. Her neye "Ol!" dise olur o hemān
İstemez olmasına ṭul-i zemān
1759. Bitürür güne gün eşcārı
Yaradur dürlü dürlü eşmārı
1760. Müjden-i meyl-i sürme-dān atdı
Dīde şeklini sürme-dān etdi
1761. Lezzeti Ol'durur viren ḡand'e
Şem' -i bezmi Ol itdi pür-ḡande
1762. Çerḡa ebr, ebre Ol virür bārān
Cisme cān, cāna Ol virür imān
1763. Ḳara ṭopraḡa āb-rū An'dan
Sürḡ-i gül-berge reng ü bū An'dan
1764. Jāleye her seḡer güher viren Ol
Nergis-i bāḡa sīm ü zer viren Ol

1765. Sünbüle piç ü t̄abı Ol virdi
La' le seng içre ābı Ol virdi

1766. Āteş ü āba imtizāc virür
Z̄ulmet ü nūra izdivāc virür

[63a]

1767. Var mı bir nesne ola Aña delīl
Ne görem ben ki eyleyem temşīl

1768. Z̄ir ü bālādan oldı Z̄āt'i ğani
Cümleden bī-niyāz ü müsteġnī

1769. H̄adiş olan cihātda şerrile ğayr
Cümle taq̄dīr-i Bārī'dür lā-ğayr

1770. H̄āliķu'l-ĥalk̄dur H̄udā-yi Kerīm
Ki O'dur Muĥyi'-i 'izām-i ramīm

1771. Yedi seyyāre vü doĥuz eflāk
Emriden dönmeyüp döner bī-bāk

1772. H̄āliķ u Rāziķ u cemī'-i enām
H̄azret-i Z̄ü'l-Celāli Ve'l-ikrām

1773. Dehen açmaĝa medĥine lāle
Pürdür itmezdi aĝzını jāle

1774. Cü' ü küllden vücūdı a' lādur
Her teşavvurdan Ol müberrādur

1775. H̄ayy ü Q̄ayyūm ü H̄ālīk u ‘Ālim
Ş̄ānī‘-i kevn ü Rāzīk-ı ādem

1776. Bī-şebīh ü mişāl ü bī-hem-tā
Leyse şey’ün k-mişli-hī ebedā

1777. Ne bilür mihri zerre-i aḥḫar
Ne bilür bahri ḫatre-i aḥḫar

1778. Q̄ādir u Z̄ü’l-Celāl-i bī-‘illet
Ş̄ānī‘-i ber-kemāl-i z̄ü’l-ḫudret

1779. Luṭfi çok Q̄ādir u t̄üvānādur
Cümle esrār-ı ḫalḫa dānādur

1780. Ne ‘arazdur vücūdı ne cevher
Cümle ‘ālem vüdūdına mazher

1781. Kāf ü Nūn’dan açıldı ‘ayn-i ‘adem
Kāf ü Nūn’dan görindi Q̄āf-i ḫıdem

[63b]

1782. Yoğiken, “Ol!” demekle oldı var
Niçe isterse Fā‘il-i Muḫtār

1783. Şanasın leyl idi nehār oldı
Ne ḫazān idi nev-behār oldı

1784. Geldi ümmetleriyle niçe nebī
İtdi inkār bunda niçe ğabī

1785. Buldılar cümleten cezâlarını
Bildiler şoñradan hâşâlarını
1786. Şoñradan geldi Kâşifü'l-Esrâr
Küfrden nûrı fark itse ne var
1787. Gül gibi güldi çihre-i 'âlem
Buldı revnağ şafâ idüp âdem
1788. Gönderildi Muḥammed-i 'Arabî
Ḥalḫa tâ kim ola rasûl ü nebî
1789. Ḥalḫa îmâni eyleye ilkâ
Vire gün gibi dehre nûr u ziyâ
1790. El virince kemâl-i cem' iyyet
İtmedi ins ü cinnle ünsiyyet
1791. Ekmel-i ḫalḫ iken Rasûl-i Ḥudâ
Niçe dem mesken oldu Kûh-i Ḥirâ
1792. Cümle âzâr-i ḫalḫa şabr itdi
“**Ḳâbe ḫavseyn**”⁹⁹ maḫâmına yitdi
1793. Süfehâ-yi Ḳureyş ü Ehl-i Ḥicâz
Dest-i cevriye oldu seng-endâz
1794. Seyyid-i Enbiyâ'ya olan ezâ

⁹⁹ Kur'ân-ı Kerîm, Necm Sûresi, 9. Âyet-i Kerîmesi'nin ortaları.

Gibi olmadı hiçbirine cefâ

1795. Her kimün kim belâsı eş' abdur
Bâr-gâh-i İlâh'a ekrabdur

1796. Gâh mecnûn dinildi geh şâ' ir
Gâh gâhîn dinildi ki sâhir

[64a]

1797. Dökdiler reh-güzârına hâss ü hâr
Oldılar dilleriyle dil-âzâr

1798. 'İbret al sen dağî bu işlerden
Ol zekî, olmagil şaşın güdük¹⁰⁰

1799. İtme hîn-i kelâm lâf ü güzâf
Râst-kâr ol hemîşe itme hilâf

1800. Gele birgün şımâh-ı câna şadâ
"İrci'î"¹⁰¹ hükmini ide icrâ

1801. Maṭlebün ger ola rızâ-yı Hudâ
Ola kârûn sühûletile revâ

1802. Ço fuzûlı vü olmagil zerrâk
Ol'durur cümle 'âleme Razzâk

1803. Zırkıle rızk hâşıl olmazimiş
Kimse maṭşûda vâşıl olmazimiş

¹⁰⁰ Bu beyitte kâfiye yoktur.

¹⁰¹ Kur'ân-ı Kerîm, Fecr Sûresi, 28. Âyet-i Kerîmesi'nin başı.

1804. Olsa qaşruñ e-ger felek-bünyād
Rüz-gār eyler āhiri ber-bād
1805. Didi birgün ‘Aliyy-i ‘ālī-şān
H̄‘āb-ı ğafletdedür kamu insān
1806. H̄‘āb-gāh olmayınca h̄āk-i mezār
Nevm-i ğafletden olmaya bī-dār
1807. Dāyim ol dīde gibi kūşe-nişīn
Olma nergis-miṣāli zāhir-bīn
1808. H̄alkdan dāyimā firār eyle
Künc-i h̄alvetde var qarār eyle
1809. ‘Iml-i iksīrini getür ‘amele
Qalbe aldanma baqma ol zaqele
1810. Dehr-i dūn itmedin yerüni h̄āk
Cāme-i ‘ömrüñ olmadın şad çāk
1811. Bunca yārān ki gitdi ‘uqbāya
Gelmemiş gibi oldu dünyāya
- [64b]**
1812. Yār u ferzend ü aqrībā vü ‘ayāl
İledüp qabrüñe döner fi’l-hāl
1813. ‘Amelüñle qalursın āhīr sen
Ol ‘amel yā qabiḥ ola ya ḥasen

1814. Gel e bir dem ki şöyle bî-ser ü pā
 alasin abr iinde nebtiye-bā
1815. obet-i yāri senüñle yād idesin
 Dil-i am-nāki bile ād idesin
1816. Semt-i ubāya kim ki azm ılır
 Ne gerek olduın o demde bilür
1817. Saña yetmez mi bu naıat ü pend
 Gide senden gelen nie ferzend
1818. Sen ılırsın amile zār u azın
 Meclis-i teng ü tārda sekın
1819. Nad ü utuñı zāyi itme ey yār
 Aşı itmez nedāmet āir-i kār
1820. Nie bir ola zāyi-i evāt
 Dāyim olmaz aın zemān-i ebāt
1821. Nieye dek olur periānlık
 Aşı eyler mi oñ peimānlık
1822. Emrini ut ne ise fermānı
 Eyle taşıl ilm-i Rabbānı
1823. Mehdden lade dek aleb-kār ol
 Giceler ub olınca bî-dār ol

1824. Sen de taḥṣīl eyle fażl u hūner
Māh gibi çerāġı ſubḩa çıkar

1825. Hı̄b-ı ġafletden olıġör bī-dār
Ḩaḩḩ ḩapusu ġüſāde leyl ü nehār

1826. Bedeni ire bilmeyen cānı
Fehm ider mi tılısm-ı insānı

[65a]

1827. Rif atüm māhınuñ sitāresi yoġ
Baña dehrüñ müdām pāresi çoġ

1828. Fużalā-yı cihān teġāfülde
‘Ulemā-yı zemān tecāhülde

1829. Kār u bārı hemīſe ḩayrānlıġ
Dāniſimüñ kemāli nā-dānlıġ

1830. Döndürüp ḩaġḩdan o demde yüzüm
Perde-i iḩtifāya çekdüm özüm

1831. ḩadr ü gevher bilinmez oldı ‘aceb
Virme sen ehl-i ḩab‘-ı ḩab‘ a ta‘ ab

1832. Ger-i cevher-fürüſa ḩālib çoġ
Süḩanuñ gevherine rāġıb yoġ

1833. Ḩaḩḩ bu ḩaḩḩ-ı sevādı var süḩanuñ
ſimdi ġāyet kesādı var süḩanuñ

1834. almamıřdur metā^c -ı fażla revāc
Fużalā fūls-i amere mutāc

1835. Zār u giryān hemīře ehl-i hūner
adr u ıymetde ākten kem-ter

1836. Ser-firāz oldu cāhil ü nā-dān
Pāy-māl oldu řāhib-i ^cirfān

1837. Hūner āyīnesini utmuř jeng
Fażl gūherlerini řımuřdur seng

1838. Ehl-i fażluñ mekānı taht-i řerā
Cāhilūñ cāy-gāhı fev-ı semā

1839. Ehl-i fażluñ mekānı āh-i melāl
Ehl-i cehlūñ mekānı cāh ü celāl

1840. Cehlūñ irdi seri řūreyyā'ya
Pāye-i adri er-ı a^clāya

1841. Bōyledür rūz-gār-i dūn-perver
Nı^c met ile rezīli ōř besler

[65b]

1842. Āh elinden sipihr-i ğaddāruñ
Dād elinden cihān-ı mekkāruñ

1843. Nie ednāyı ehl-i cāh eyler
Ehl-i cāhuñ yerini āh eyler

1844. Süfle-perverdürür cihân-ı ħarâb
Yok şebâti niteki zıll-i şehâb

1845. Kande var sen elem-keşide olan
Kande var sen sitem-reside olan

1846. Hâkim-i vaqte ideyin şekvâ
‘Adl ü dâd umarın ola icrâ

1847. Vech-i ma’kül ile ħikâyetümüz
Diñlenür ola hep şikâyetümüz

1848. Didiler pād-şâhı ‘ādildür
Ref’-i zulmile ‘adle mâyildür

1849. ‘Adlini dâyimâ ziyâd itsün
Bu cihânda hemîşe dâd itsün

1850. Güle bülbül gibi güşâde ola
Gül gibi dâyimâ şafâde ola

1851. Nâmi ser-defter-i kirâm olsun
‘İzz ü devletle ber-devâm olsun

1852. Kâm-rân olasun ‘adâlet ile
Şâd-mân olasun se’âdet ile

1853. Olasun dâyimâ şafâyile şâd
Güşâ kaydından olasun âzâd

1854. Çün kapuñdur penâh-i ehl-i cihân
İşigüñ dest-gâh-i insile cänn

1855. Bende-gân-i Mısr du'âcıdur
Ġâzidür herbirisi hâcıdur

1856. Mısr'a raħm itmez ise Şâh-i cihân
Ola ednâ zemânda ol vîrân

[66a]

1857. Hâkim-i Mısr olan Dāvūd Pâşâ
Olıcaķ 'âzim-i diyâr-ı beķâ

1858. Rûhı mesrûr ü şâd ola yâ Rabb
Hâşre dek nâmı yâd ola yâ Rabb

1859. İşi dâyim anuñ 'adâlet imiş
Kârı her şaħşa rıfķ u şefķat imiş

1860. Mülk-i 'uķbâya tâ olunca revân
Kimse destinden olmamış giryân

1861. Şimdi ol şadra geçdi bir echel
Oturup hâkim oldı be's-i bedel

1862. Aşlda tab'ı kec eban 'an-cedd
Zulm ü 'udvânı âdeme bî-ħadd

1863. Kendüye Mısr halkı hıdmet-kâr
Manşıb ehli ķamu ħarâc-güzâr

1864. Böyle kim gördi nā-mübārek kāl
Gözleri gibi munķaleb aḥvāl
1865. alb-i Őulbinde nūr u fer yokdur
Böyle bed-ḥulķ u bed-siyer yokdur
1866. Niçe olur yıķup o ḥāne ḥarāb
Niçe mün' im diyārın itdi tūrāb
1867. Gice gündüz nedīmi erzel-i nās
Niçe erzel cihānda echel-i nās
1868. apucıbāŐı Şan' ati apu'cı
Rişvet almada urd gibi apucı
1869. Ya' ni pāŐā-yı urd-ı zulm-āver
Şehri zulmiyle ıldı zir ü zeber
1870. apuya gelse a' lem-i devrān
Bulmazidi duḥūline dermān
1871. Gelse bir zāhid-i hidāyet-kīŐ
Ser-zeniŐler idüp virür teŐviŐ
- [66b]**
1872. apuya geldi diseler Salamūn
Cānı ıķar girince ol mel' ũn
1873. Neye geldüñ nedür murāduñ dir
Bilmek iķün mühimmini ğam yir

1874. Gice gündüz celīs ü maḥremidür
 apusunda yarar ādemidür
1875. Kiři bu dūnyede kimi ki sever
 Āhirinde daḥī anuñla opar
1876. Bařdı Mıřr'a udūm-i meyřūmı
 ara yer itdi ırř-ı mezmūmı
1877. Artdı devrinde ubḥ ile bid' at
 Āřkār oldu gūn gibi rūřvet
1878. Dōstı Mehveřān-ı zemān ārı
 Cūmle fiřķ u fūcūr idi kārı
1879. Cūmle kārında nefse uymıř idi
 Pād-şehi vebāle oymış idi
1880. Yoęidi muṭlaķan abūli anuñ
 İşi oñmazdı şekline baķanuñ
1881. Bed-zemān idi ḥalķa Dīvān'da
 'Aql u fikri kemāl-i noķřānda
1882. Ḥiddet eylerdi nitekim dūzaḥ
 Ḥalķa gūftārı ebravun min yaḥ
1883. Ḥıffet-i 'aķlı zerre-veş bāhir
 Sū-yi tedbiri gūn gibi zahir

1884. Şer‘ ile zālîme siyāseti yoğ
Hergiz işlāh-ı nāsa himmeti yoğ

1885. ‘ Ađlı nāķıř olınca bir ķiřinüň
Ne řebātı ola anuň işinüň

1886. Cümle iş‘ār ise ğalāda idi
Fuķarā rüz ü şeb belāda idi

[67a]

1887. El virürken ‘ ibādet-i Sübhān
Neden olmağ bu vechile keslān

1888. Cāna olmışdı hōd hıķāb-ı “E lest?”¹⁰²
Rūh-ı pākān o cāmdan ser-mest

1889. Emr-i ‘ uķbāda eyleme ihmāl
Vir elüñle şu mālı k’ola ħalāl

1890. Eyle mađdūruň ehline infāk
Birine on virür yine Ĥallāk

1891. Ķūt-i yevmünden ideğör işār
Seni ħāřā ki aç ķoya Ğaffār

1892. Rızķ-ı maķsūma çekme renc ü ta‘b
İrgürür ir ü geđ anı saña Rabb

¹⁰² Kur‘ān-ı Kerīm, A‘rāf Sūresi, 172. Āyet-i Kerīmesi’nin ortaları.

1893. Rızķ bābında itme zırķ u riyā
Rāzıķ'ıñ seni aç ķoya ħāşā
1894. Rızķ virmekde Mün' im ü Ħallāķ
İstemez bir eħadden istihķāk
1895. Her kimüñ itdi rızķını taķdīr
İrgürür her nefes bi-lā te'ħīr
1896. Tu' mesini bulur vuħūş ü tuyūr
Hey niçe vaħş ü țayr mārile mūr
1897. Her gün āmādedür ğidā'-i ğadā
Hep müheyyādurur 'işā'-i 'aşā
1898. Ħālīş u muħliş ideĝör ħayrāt
Seyyi'ātuñı maħv ide ħasenāt
1899. Alma boynuña gel ridā'-i riyā
Olmasun āħiretde mār-i belā
1900. Kimde varise bil ki zırķ u riyā
Taķılur boynına ridā-yı redā
1901. Ħazer eyle riyādan ey' āķıl
Olma iħlāşdan şaķın ĝāfil
- [67b]**
1902. Şāħib-i 'aķla olmaya maħfī
Çün dinildi riyāya "şirk-i ħafī"

1903. Naqd ü vaqtüni eyleme isrâf
Eyleme hıdmetüni gel itlâf
1904. Eyle taḥşîl-i dürr-i kıymet-dâr
Vir metâ^c-i ‘ibâdete her bâr
1905. ‘Avdet itmez mürûr iden evkât
Ele girmez cihânda hiç efât
1906. Fâyide üzre bunda herbir kâr
Ele girmez hemîşe bu bâzâr
1907. Bunda ḥamd eyleseñ hezâr anda
Bite eşcâr u lâle-zâr anda
1908. Eyleriseñ teşadduḡ bisyâr
Yapalar ḡaşr-ı bî-ḡuşûrı hezâr
1909. Ola anda merâtib-i vâlâ
Gül-şenüñde senüñ daḡî a‘ lâ
1910. Vaşfına ḡâdir ola mı insân
Bunda olur mı öyle hiç iḡsân
1911. Bî-beḡâdur bu şoffa-i süflâ
Bâḡi isterseñ eyle ‘azm-i beḡâ
1912. Olma dünyâya ḡalb ile tâlîb
Lücce-i baḡr-i hüzne ḡılma tâlîb

1913. Sâlik-i meslek-i ferâgat ol
Mâlik-i milket-i kanâ' at ol
1914. Cevher-i cāna cismi kân itdi
Cisme dünyâda çün mekân itdi
1915. Saña bu pendüm etdiyse te'şîr
Tut sözüm itme her nefes te'hîr
1916. Çeşm-i âhûlara nigâh itme
Zülfi sevdâsı ile âh itme
- [68a]
1917. Âdem öldürmeden hâzer eyle
Şuçı olursa da güzër eyle
1918. İrtikâb-i kebâyir itme şaşın
Sehvile şaşâyir itme şaşın
1919. Hâkık maşûn eyleye kebâyirden
Belki luţf ile hem şaşâyirden
1920. Aña sa'y it günâh itmeyesin
Amelüñi tebâh itmeyesin
1921. Qalb-i maḥzûnuñ ile sen pür-şavḳ
Eyle ḥalḥâl-i zevḳı cānuña ṭavḳ
1922. Qalbüñ âyînesini pāk eyle
Nūr-ı feyzüñla tâb-nāk eyle

1923. Olsa bir bendesine luṭf-i İläh
Aña el vire cümle-i dil-ḥ̣āh
1924. Mücrim ü ‘ aşıye deri meftūḥ
Ṭälibe dāyim ola fetḥ u fütūḥ
1925. Ḳurb-i Ḥaḳḳ bendeye ba‘ id degül
Kimse luṭfında nā-ümīd degül
1926. Beni yā Rabb ḥ̣ār u zār itme
Kimse bābında şerm-sār itme
1927. Ḥamdü li’llāh irdi ‘ ünväna
Nice ‘ ünväna ḥatm ü pâyāna
1928. Ḥāl-i zārımı eyledüm taḥrīr
Oldı ta‘ bīr-i ḳābil-i taḥrīr
1929. Ḥamdü li’llāh bu ḳıṣṣa-i zībā
Oldı ‘ özr-i a‘ zār ü mäh-liḳā
1930. Buldı itmām bir **seḥer nāme**
Sa‘ y-i ḥāmeyle irdi itmāme
- [68b]**
1931. İtme ḥatm-i kelāmda ikṣār
Tā ki maḳbül-i ḥāṣṣ ola güftār
1932. Yeter itdūñ ḥikāyetūñ taṭvīl
İtme beṣṭ-ı kelāmda tafṣīl

1933. Āhîr oldı bu kışşa-i dil-keş
Nāme-i yār gibi ferhat-baḥş
1934. Şükr ü ḥamd Aña kim temām oldı
Meclis-ārā-yı ḥāşş u ‘āmm oldı
1935. İrdi pāyāna nāme gel yime ğam
Maḳṭa‘ a irdi himmetünle ḳalem
1936. İtme vaḳt-i kelāmda ikşār
Lāzım olmasa eyleme güftār
1937. Hele şā‘ irlık ise ancaḳ olur
Ya‘ ni sāḫirlik ise ancaḳ olur
1938. Nazmum ‘ arz eylese dūr-i şeh-vār
Olur a‘ dā gözine beyza-i mār
1939. Görinen il gözine rengi behişt
Görinür māderine ḫūr-i behişt
1940. Zengi ger-çi siyāh-fām olur
Māderine meh-i temām olur
1941. Umarın Ol Ḥudā-yı Rabb-i Celīl
İtmeye nāmemi ḫaḳīr u zelīl
1942. Gün gibi ḫalk içinde meşhūr it
Ḳalbümi anuñile mesrūr it

1943. Çeşm-i ehl-i hasedden olsun dūr
Anı her bed-naẓardan it mestūr

1944. Māh gibi olup felekde ferīd
Mīhr gibi ola cihānda veḥīd

1945. Giydürüp aña cāme-i mevzūn
Her gören ola ḥüsnine meftūn

[69a]

1946. Dilerin herkes ola şīftesi
Ḥüsn-i güftārınuñ firīftesi

1947. Buldı naḳş-i nigārile tezyīn
Oldı tezyīn nigār-ḥāne-i Çīn

1948. Herbiri bir nigār-i perde-nişīn
Ḥüb ü ra‘ nā laṭīf ü tāze zemīn

1949. Şāhid-i nazma giydürürse revā
Cāme-i ‘anberīn ḥaṭ-ı zībā

1950. Çıkarup baḥr-i nazmdan niçe dūr
Ol güher ide gūş ü gerdeni pūr

1951. Umarın kim bu nāme-i nāmī
Ebter olmaya ḥaşre dek nāmı

1952. Şimdi bu nev-‘arūs-i ra‘ nādūr
Ya‘ ni ‘özr-i a‘ zār-i zībādūr

1953. Nāmeler içre n'ola olsa ferīd
Var her maṭla'ında bir ḥūrşīd
1954. O mehūñ mihr-i ḥüsni oldu 'ayān
Cümle evşāfı oldu bunda beyān
1955. Ney-i ḥāmeñ kılsa ger taşvīr
Getüre raqşa cānı şavt-i ḥarīr
1956. Fuṣalā-yı 'ızamdan me'mūl
Büleğā-yı kirāmdan mes'ul
1957. Herbirinden budur ümmīd ü recā
Göricek 'aybum ideler ihfā
1958. Dest-i luṭf eylemem taşīḥ ideler
Her mu'aqqad sözin faşīḥ ideler
1959. Pür-ḥaṭādur bu nāme-i i'māl
Hīç bulunmaz birinde lafz-ı me'al
1960. Cühelā ḳadḥ iderse ğam çekme
İltifāt itmese elem çekme
- [69b]**
1961. Gerek a'lā ola gerek ednā
Sözi farḳ eylemez fikren dānā
1962. Cāhil olan hünerveri ne bilür
Pīle-varaḳdur cevheri ne bilür

1963. Bir   aceb h ale vardı hep    alem
D yim  t a n ile vir rler elem

1964. Herbirin meclis nde cem  itse 
Mu tez -y  riz sına gitse 

1965. Eylese  bezl d yim  ni  met
Virse  anlara d rr-i z i- ıymet

1966. G l gibi hi biri  af  bulmaz
 b gibi der m   af olmaz

1967. S zleri d yim  olup   an t
Zemmi ni itmege ider himmet

1968.  adr n a  l  g r rse ide  ased
Sa a ebv b-ı lu fi eyler sedd

1969. Ola  albi  asedle m l- -m l
 ad olur iri rse sa a zev l

1970. Meclis-i zemm ne olup   z r
T raf-ı na   na olur n z r

1971. Sehvile eylese  yanında  a  a
İri r  albine s r r u  af 

1972.  af a-i  albine ider ta r r
 ad hile n mu  itmege ta r r

1973. Dāyim ister seni felâketde
Ġam çeker görseydi devletde

1974. Şimdi böyle zemâne yārânı
Zillet üzre dilerler ihvânı

1975. Rû-be-rû herbiri sitâyiş ider
Sözleri cümleten nifâķ u keder

[70a]

1976. Ğ Ālem içinde kim ki hāsîd olur
Fikri fāsîd hayâli kāsîd olur

1977. Eşrefü'l-hulķ, Seyyidü's-sādāt
Ġasede didi: “Ye'külü'l-Ġasenāt”¹⁰³

1978. Ğ Ālem içinde kim ki ola Ġasûd
Görmeye bir nazār o çihre-i sûd

1979. Beni sen şaķla şerr-i Ġāsîdden
Her dem ifsād-i zü'l-mefāsîdden

1980. Tola dūdîle dūdmân-ı Ġasûd
Yüzleri kıara ola niteki dūd

1981. İster iseñ iki cihābda Ġuzûr
Senden āzürde olmasun bir mûr

1982. Herkese söyle luţf ü lînet ile

¹⁰³ “İyilikleri/sevâbları yer!”

Kimseye söyleme huşūnet ile

1983. Kimsenüñ ğaybetine açma dehān
Olmasun ol zebān ʿ ayn-i ziyān

1984. Perde-i ʿ ırz-ı nāsı eyleme çāk
Kimse haqqında söyle bī-bāk

1985. Zerrece virme ādeme teşvīş
Qavl ü fi ʿ lūñle eyleme dil-rīş

1986. Ehl-i ʿ ırza şağın ğaraż itme
Ġaraż-ı nefis semtine gitme

1987. Berkidüp yüzüñ āyīne āyīn
Kimse ʿ aybın yüzine urma şağın

1988. ʿ Aybdur ʿ ayb-ı nāsa itme nazar
Kendi ʿ aybını görmedür çü hüner

1989. Kim ki ʿ aybını görmeden ola kūr
Şoḥbetinden anuñ cüdā olıgör

1990. Kimse ʿ aybına nāzır olma şağın
Meclis-i cehle ḥāzır olma şağın

[70b]

1991. Ḥayra qādir degülseñ ey miskīn
Olma mennā ʿ -i ḥayr bārī hemīn

1992. Kim ki zulm itmege cesāret ide

Ol cesāret aña ḥasāret ide

1993. Her kime zūlm bunda ‘ādet ola
Dār-ı ‘uqbāda zūlm-i zūlmet ola

1994. Zālīmūñ zūlmetinden eyle ḥazer
Āteşe kim qarīb olursa yanar

1995. Qala ḥayretde rüz-i ḥasretde
Zūlmi zūlmet ola kıyāmetde

1996. Her ki zūlm itmege olursa muşırır
Dīn ü dūnyāsına olur o muzırır

1997. Ehl-i dūnyā ki baḥr-i māle baḫar
Şol mekes gibidür ki bāle baḫar

1998. Zāhıran ger-çi garq-ı ni‘ met olur
Dār-ı dūnyāda aña niqmet olur

1999. Geşt-i zār-i cihānda ḥār diker
Bir gül-i gül-‘ izār ümidin ider

2000. Bāğ-ı ‘ālem aña ḥazān olur
Berg ü bārı belā-yı cān olur

2001. Ehl olmayana qarın olma
Ehl-i cehl ile hem-nişin olma

2002. Hem-nişin kimūñ ki kāmıl ola

Rāhat-i rūḥ u ḳūt-i dil ola

2003. Ğalzat eyler cihānda ādem çok
Ḳatı bār-ı girānda ʿālem yok

2004. Ne ki var ise nāḳış u kāmīl
Her kişi cinsine olur māyil

2005. Vāy e-ger cāhil ise bāṭıl olur
Şoḥbeti cāna zehr-i ḳātil olur

[71a]

2006. İtme tafşıl yeter ḥikāyeti ḳo
Ey gönül aĝlama şikāyeti ḳo

2007. Kendi nefsünden it şikāyetler
Andan olsun hemān ḥikāyetler

2008. Niçe ʿayb ile mütteşıfsm sen
Olma tā ḥalḳ içinde ʿırz-şiken

2009. Ser-zeniş ile nefs-i bed-ḥāha
Eyle tefvīz işüñ Allāh'a

2010. Sende yokdur ḥulūş ile niyyet
Ola mı vaḥdet ile cem' iyyet

2011. Bir işüñ yokdur evliyāya yarar
Cümle kārūnda yok Ḥudā'ya yarar

2012. Ne ʿibādet ne rüze vü ne nemāz

Ne dilünde şenā vü cānda niyāz

2013. Eyleme h̄ile āşkār u nihān
Cümle kārūñ olur H̄udā'ya 'ayān
2014. Pā-yi 'aqla şaşım 'aķile olur
Dāne-i mekr ü dām h̄ile olur
2015. T̄ur edā-yi nemāza ol ķāyim
Şeb-i zulmetde 'ādet it dāyim
2016. Umarın ey H̄udā-yı bī-hem-tā
Nālişüm der-gehünde ola revā
2017. Z̄ikr ü fikrüm dilümde nāmuñ ola
Mūnisüm dāyimā kelāmuñ ola
2018. Mücrim ü 'āşi vü siyeh-kārum
Āşim ü 'āşi vü güneh-kārum
2019. Her huşuşumda h̄āzır eyle beni
Kendi 'aybuna nāzır eyle beni
2020. Nāzar it ben ķuluña yā Settār
Cürümümi 'afv eyle yā Ğaffār
- [71b]**
2021. Yerde vü gökde āşkār u nihān
Zerre 'ilmünde olmaya pinhān
2022. Mültecā-yı zū'l-'uķül tapuñ

‘Ālimü’l-ğaybi ve’ş-şehāde kapuñ

2023. Vir haķıre şafa vü zevķ sürür
 alбини luťfuñ ile it mesrür
2024. Zemzemüñ āb-rūyı haķķıçün
 Ol yerüñ ĥāk ü şūyı haķķıçün
2025. Ĥastenüñ nāle-i ĥazīni için
 Şeb-i zulmetdeki enīni için
2026. ‘Arş ü kürsī vü āsmān haķķı
 Yedi dūzaĥ sekiz cenān haķķı
2027. urmayan devr iden felekleriçün
 ıkr ü tesbīĥ iden melekleriçün
2028. Beyt-i ma‘ mūr u ‘arş-i a‘ am için
 Yerdeki gökdeki mu‘ azzam için
2029. Heşt cennetdeki cemālüñ için
 Yedi dūzaĥdaki celālüñ için
2030. Emrüne olunan itā‘ at için
 Ĥulefā kılduğı ‘ibādet için
2031. Aşfiyāda olan şafālar için
 u‘ āfāya olan ‘iyādet için
2032. Mātem-i Ĥazret-i Risālet için

Çekilen hüznile melâlet için

2033. Ey Hudâ-vend, Kâr-dân-ı cihân
Kıl beni derd-i 'ıŝıkıle giryân

2034. Lem'a'-i mihr gibi hidâyet kıl
Zerre-i 'ıŝkuñı 'inâyet kıl

[72a]

2035. Eyle 'ıŝkı mecâzımı tebdîl
Ola 'ışk-ı haqîkate tahvîl

2036. Nâmemü nâmum ile yâd eyle
Rûhumı merkadümde şâd eyle

2037. Gûş-i diqqatle eyleyen ıŝgâ
Kâlbine irişe sürûr u şafâ

2038. Beni dâyim du' âyla añalar
Dâyimâ hem şafâyla añalar

2039. Kerem ehlinde ilticâ iderin
Hayrile bir du' â recâ iderin

2040. Beni bir fâtihayla kim ki aña
Raḥmet-i Haqq müyesser ola aña

SONUÇ

1. Dîvân edebiyatı, edebî tür ve konu bakımından çok geniş yelpazeye sahip bir edebiyattır. Bunun içerisinde mesnevilerin önemli bir yeri vardır. Bir mesnevi bünyesinde onlarca hadis, ayet, deyim ve bir milletin hayata bakışını gözler önüne seren ifadeleri taşır. Divan edebiyatının bu türü uzun uzun anlatılar için biçilmez bir kaftan hüviyetine sahiptir. Bu sebeple mesnevilerin şairler tarafından çoğu kez tercih edildiğini görmekteyiz. Kelâmî'nin Sehername diğer bir adıyla Ravza adlı eseri de bu kıstaslara uygun kaleme alınmış bir mesnevidir.

2. Divan edebiyatının bazı sanatkârlarının hayatlarına dair bilgilere, özel ve genel kütüphanelerde, tezkirelerde ve tarihî kaynaklarda rastlanmamaktadır. Kelâmî de böyle bir şairdir. Kendisi hakkında ne yazık ki şüana kadarki kaynaklarda fazla bilgi bulunmamaktadır.

3. Çalışmamıza konu olan Sehernâme (Ravza) vasıtasıyla Kelâmî'nin edebî yönü hakkında çıkarımlarda bulunulmuş, kendisi hakkında bilgi edinilebilmiştir. Kelâmî söz ve anlam sanatlarına çok fazla müracaat etmeyen, dönemine göre sade sayılabilecek bir dil kullanmıştır. Özellikle Türkçe fiil ve isimlerle kafiye kurmada iyi bir başarı göstermiştir. Bunun yanı sıra Arapça kafiyelerde de oldukça başarılıdır. Yine Divân edebiyatının bir gereği olarak eserinde değindiği ayet ve hadislerle bakılırsa dinî açıdan bilgili bir şair olduğu söylenebilir. Arkaik ve köklere yer verdiği eerinde deyimler de önemli yer tutmaktadır.

4. Bütün bu bilgilerden hareket edilerek bir çıkarımda bulunulacak olursa Kelâmî, çok büyük bir şair değildir. Özellikle konuyu girift bir yapıda incelemesi konu takibini güç hale getirmiştir; ancak dili işleyişi, seçtiği kelimelerin nizami oluşu, değindiği husular, konuyu açıklayıcı bir tarzda anlatışı, devrinden küçük olaylara yer verışı, söz sanatlarını okuyucuyu sıkmayacak bir biçimde sade bir şekilde kullanmaya dikkat edişi ve kafiye meydana getirmedeki hünerine bakarak eserinin incelenmesi gereken ortalama bir şair olduğu söylenebilir.

BİBLİYOGRAFYA

- AKTAŞ, Hasan.(2005). **Klasik Türk Şiirinde Edebî Sanatlar**. İstanbul:Yort Savul Yayınları.
- BANARLI, Nihad Sami.(2001). **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul:MEB Yayınları C. I-II.
- BİLKAN, Fuat; ÇETİNDAG, Yusuf; MACİT, MUHSİN; DENİZ, Sebahat; MENĞİ, Mine; AYDEMİR, Coşkun, Ali Osman, **Simkeşzâde Feyzî'nin Mesnevîleri** (İnceleme-Metin-Sözlük), Samsun 1997.
- DOĞAN, Ahmet(2011). **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İLGÜREL, Müctebâ, **“Köprülü Mehmed Paşa”**, DİA, c. XXVII, ss. 258-260.
- ÜNVER, İsmail.(1993). “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, AÜ DTCF Türkoloji Dergisi, C. XI, S. 1, s. 51-90.
- KABAKLI, Ahmet.(1966). **Türk Edebiyatı**, İstanbul:Türk Edebiyatı Yayınları, C. I-II.
- KOCAKAPLAN, İsa(2008). **Açıklamalı Edebî Sanatlar**,İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı Yayınları.
- Komasyon.(1989). **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**, c. I- X, İstanbul.
- Komasyon.(1999). **Osmanlı Kültür ve Sanat Ansiklopedisi**, Ankara.
- KÖPRÜLÜ, Fuad.(1999). **Edebiyat Araştırmaları**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KÖPRÜLÜ, Fuad.(2003).**Türk Edebiyatı Tarihi**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KÖPRÜLÜ, Fuad.(2003).**Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KÜLEKÇİ, Numan.(1995).**Açıklamalar ve Örneklerle Edebi Sanatlar**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- TANYERİ, M. Ali.(1999).**Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- GÜLŞENİ, Mehmet.(1951).**Külliyât-ı Hazret-i Hüdâyî**, İstanbul: Gayret Kitabevi.
- MENĞİ, Mine.(2003).**Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Ankara: Akçağ Yayınları.

Ravza, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar 181, 72 vr.

RÛDÂNÎ(2016). **Büyük Hadis Külliyyatı (Cem'u'l- Fevâid)**.İstanbul: İz Yayıncılık.

Sahaf Nûrî, **Külliyyât-ı Dîvân-ı Hazret-i Hüdâyî Azîz Mahmûd Efendi**, İstanbul 1287.

ŞİMŞEK, Tacettin.(1993). Fedâyî Dede, **Mantık-ı Esrâr**, Atatürk Üniversitesi SBE, Erzurum (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

OKUYUCU, Cihan, **Hilmî, Bahru'l-Kemâl** (Transkribe Metin), Kayseri 1995.

OKUYUCU, Cihan (2008). “*Kelâmî Mahlaslı İki Divan Şairi: Kelâmî Cihan Dede ve Kelâmî-i Rûmî*”. Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 1:205-240.

ÖZCAN, Abdülkadir, “*Köprülü Fazıl Ahmed Paşa*”, DİA, c. XXVII, ss. 260-263.

ÖZCAN, Abdülkadir, “*Köprülü Fazıl Mustafa Paşa*”, DİA, c. XXVIII, ss. 263-265.

ÖZTUNA, Yılmaz.(1986). **Osmanlı Tarihi**, c. I-II, İstanbul.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı.(1977). **Osmanlı Tarihi (XVI. Yüzyıl Ortalarından XVII. Yüzyıl sonuna kadar)**, c. III, II. Kısım, Ankara.

TATÇI, Mustafa – KURNAZ Cemal.(1999). **Mi'râcü'l-Beyân** (Mi'racın Tasavvufî Boyutu), Ankara.

HAMMER,Von; PURGSTALL, Joseph.(1990). **Büyük Osmanlı Tarihi** (Mehmed Ata'nın çevirisinden) hazırlayan.Mümin ÇEVİK- Erol KILIÇ), c. I-X , İstanbul.

KÖKSAL, Yaşar Fatih. (2011) Açıköğretim Fakültesi **XVII. Yüzyıl Türk Edebiyatı Anadolu Üniversitesi**. Eskişehir:AÖF Yayınları.

YAZIR, Elmalılı Muhammed Hamdi (2015). **Kur'ân-ı Kerîm Türkçe Meâli Ve Muhtasar Tefsiri**. İstanbul: Çelik Yayınevi.

YILMAZ, Ali.(1989).**Köstendilli Süleyman Şeyhî**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

SÖZLÜK

A

âb (f.is.): 1.Su. 2.Güzellik ve letafet.
3.Gözyaşı. 4.Irmak, nehir. 5.Ter. 6.Şarap.
7.Irz, namus, îtibar. 8. Vakar. 9.Ağustos. 10.
Tarz, yöntem. 11.Bel suyu, meni.
12.Parlaklık.

âbād (a.sf.): Mamur, bayındır; oturanları,
sâkinleri çok olan yer. 2.e.Çokluk bildirir.

a' dâ (a.sf.): En zâlim, en gaddar.

Âdem(a.h.is.): 1.Dünyâda ilk yaratılan insan.
2.İlk peygamber. Hz. Âdem. 3. Adam.

‘âdil (a.sf. adl’den): 1.doğruluk gösteren,
adâlet sâhibi. 2. Doğru.3. is.Erkek adı.

‘adl (a.is.): Doğruluk, adâletli olma hâli.

‘adû (a.is.): Düşman, yağı.

âgâh (f.sf.): 1.Bilgili, uyanık, haberli. 2.is.
Erkek adı.

aḥbâr (a.is. haber’in c.): 1.Haberler, ortada
dönen söylentiler. 2. Yahudi bilginleri,
hahamları. 3. Meseretler; iyilikler. 4. Yazı
mürekkepleri.

âḥîr (a.zf.): Nihâyet, son olarak, sonunda.

aḥḳâr (a.sf hakîr’den): (Daha, pek, en çok)
Hakîr olan.

aḥmaḳ (a.sf.): Pek akılsız, budala, sersem,
şaşkın.

aḥrâr (a.is. hür’den c.): Hür olanlar; köle ve
esir olmayanlar.

aḥsen (a.sf.): (Daha, en, pek) Güzel.

âhû (f.is.): 1.Ceylân, karaca. 2.**mec.**
Güzellerin gözü, güzel göz.

aḥvâl (a.is. hâl’in c.): Hâller, durumlar,
bulunuşlar.

âftâb (f.b.is.): 1. Güneş. 2. Güneşin ışığı. 3.
Mec. Güzel(kadın). 4. Güzel yüz. 5.Şarap

‘alen (a.is.): Meydanda olma, âşikâr olma.

‘âlî (a.sf.): 1.Yüce, ulu, yüksek. 2.is. Erkek
adı.

a' mâl (a.is. amel’in c.): Ameller, işler.

‘anḳâ (a.is.): 1.Kaf dağında yaşadığı farz
edilen efsânevî bir kuş, zümrüdüanka kuşu. 2.
İsmi olup cismi olmayan nesne.3. Zahmet,
meşakkat.

‘âr (a.is.): Utanma duygusu, ar.

‘ar‘ ar (a.is.):1. Dağ servisi, dikenli ardıç
ağacı. 2. Güzeldeki boy bos, sevgilinin boyu.

‘araz (a.is.): 1.İşâret, iz, alâmet. 2. Tesâdüf.
3. Kazâ, felâket. 4. **fel.**Fıtrî olmayıp başka bir
cevherle meydana gelen hâl ve keyfiyet.

‘arız (a.sf. arz’dan): 1. Semiz. 2. Geniş, enli
(şey)9. 3. Mütevâzı

‘arîf (a.sf. irfân’dan): 1.İrfân sâhibi, bilen;
kûlfetsiz, düşünmeksizin gördüğünü anlayan.
2. İs.Erkek adı.

‘arş (a.is.):1. Çardak. Çadır. 2. Cumba, kafes.
3. Çatı, dam. 4. Taht. 5. Dokuzuncu kat gök.

‘arūs(a.is) : 1.Gelin; evlenmek üzere
süslenen gelin. 2. Husrev Pervîz’in sekiz
hazînesinden biri. 3. Güneş. 4. Gök. 5.
Kükürt

‘aşâ (a.is.): 1.Âsa, sopa, değnek. 2.
Dervişlerin taşıdıkları sopa.

âsmân (f.is.): Gök, semâ, gökyüzü.

âstân (f.is.) : 1.Eşik. 2.Dergâh, tekke.

a‘yân (a.is. ayn’dan c.): 1.Gözler. 2. Bir
ülkenin ileri gelenleri. 3. Daha önceleri,
Millet Meclisi’nin kararlarını incelemekle
görevli başka bir meclis olup, Osmanlı
Devleti’nin 1877 ve 1908 Meşrutiyetinde
üyeleri hükümetçe seçilmiştir. 4. Senato
üyesi.

‘ayb (a.is.): Utanılacak şey, ayıp, kusur, leke.

‘ayn (a.is.): 1.Göz. **isâbet-i ayn:** Göz değme,
nazar. 2. Kendisi, aslı. **Re’ye’l-ayn:** Kendi
gözüyle. 3. Bir şeyin tıpkısı, eşi. 4. Kaynak,
pınar. 5.Osmanlı alfabesinin yirmi birinci
harfi.

‘azâb (a.is.): 1.Evlenmemiş bekâr, ergen.
2.(Tanzîmattan önce) Deniz tüfekçi eri.

‘azm (a.is.): Azim, kasıt, niyet, karar.

B

bağş (f.is.): İhsan, bağış, karşılıksız verme.

bâl (f.is.): 1.Kanat. 2.Kol. 3. Boy bos. 4.
Yukarı, üst.

bâlâ (f.sf.): 1. Yüksek, yüce, yukarı, üst. 2.is.
Boy. 3.Azat. 4.is. Yedek atı.

bâr (f.is.): 1.Tanrı. 2.Yük. 3.Defa, kerre, kez.
4. Meyve, yemiş. 5.Müsâade, izin.

bârân (f.is.): Yağmur.

bâtl (a.sf. butlân’dan): Beyhûde, boş; yalan;
çürük.

bâzâr (f.is.): 1.Pazar, çarşı. 2.Pazar yeri, Pazar
kurulan yer.

bâzû (f.is.): 1.Omuz ile dirsek arasındaki
kısım, pazı. 2. **mec.** Güç, kuvvet ve isti’dat..

bed (f.sf.): 1.Fenâ, yaramaz; çirkin. 2.is.
Kötülük. 3.is. Ateş, tutuşturmaya mahsus yarı
yanmış paçavra.

beḳā (a.is.): Devam, evvelki hâl üzere kalma, bâkîlik, sebat.

belâgat (a.is.): 1. İyi, pürüzsüz, güzel söz söyleme. 2. ed. Sözü, düzgün, kusursuz ve yerinde söylenmesini öğreten ilmin adı.

belend (f.sf.): 1. bk. Bülend. 2. Kapı pervazı, kapı çerçevesi.

benât (a.is. bint'in c.) : 1. Kızlar, kız çocukları. 2. Kuklalar, bebekler.

bende: (f.is.): 1. Kul, köle, bağlı. 2. İs. Birine intisap eden, birine bağlı olan, taraftar.

benefşe (f.is.): 1. Menekşe (Güzel kokulu küçük bir çiçek). 2. sf. Mor.

ber-bād (f.b.sf.): “yele verilmiş” 1. Harap, per’işan, vîran. 2. Pis, fenâ, kirli.

berf (f.is.) Kar.

berg (f.is.): Yaprak, varak.

berî (f.sf.): 1. Pek yüksek, çok yüce. 2. Yırtık, delik; yarık.

berḳ (a.is.): Şimşek.

bes (f.e.): 1. Yeter, yetişir, kâfi, tamam. 2. Çok.

bevvâb (a.is.): Kapıcı. Çocukları evlerine getirip götürün okul hademesi.

beyt (a.is.): 1. Mesken, ev, hâne, oda, oba. 2. ed Aynı vezinle yazılmış iki mısraı kafiyeli olan manzûme.

bezm (a.is.): 1. Diş ucuyla ısırma, koparma. 2. Yayın kirişini çekip salıverme.

bî-dâr (f.b.sf.): Uykusuz, uyanık, uyumayan.

bî-gâne (f.b.sf.): 1. İlgisiz, kayıtsız. 2. Yabancı. 3. tas. Dünya ile ilgisini kesmiş (kimse).

bûm (f.is.): 1. Yer, toprak; yurt. 2. sürülmemiş tarla. 3. Tabiat, huy. zool. Baykuş.

bûs (f.is.): Öpme, öpüş, öpücük.

bünyâd (f.is.): 1. Esas, asıl, temel. 2. Binâ, yapı.

C

câh (a.is.): İtibar; makam, mevki.

câm (f.is.): 1. Cam, sırça; bardak, kadeh, şişe ve toprak cinsinden şarap kadehi. 2. h.is.

Horasan’da bir kasaba. 3. Kendilerini Cemşit sülâlesinden kabul eden Sent ve Kışmir hâkimlerinden bir kısmının lâkabı. 4.

Tasavvufta Hak âşıkının kalbi.

cân (f.is.): 1. Can, rûh. 2. Hayat, yaşayış. 3. Gönül. 4. Silâh. 5. Erkek adı.

cānān (f.is.): 1. Sevgili, ma'şûka, gönül verilmiş. 2. is. Kadın adı. 3. is. **tas.** Allah.

cānib(a.is. cenb'den): 1. Taraf, yan, cihet. 2. Erkek adı.

cebel (a.is.): Dağ.

cedīd(a.sf.): 1. Kullanılmamış, yeni. 2. Pek kısa zamandan beri bilinen veya mevcut olan. 3. Acemlerin kullandıkları bir vezin.

cefā (a.is.): 1. İncitme, eziyet. 2. **tas.** Tarikat ehlinin kalben öğrendiklerinden perîşan olması.

cehl (a.is.): Bilmezlik, bilmeme.

celāl (a.is.): 1. Büyüklük, yücelik, ululuk. 2. Kızgınlık, hışım. 3. Erkek adı.

cem' (a.is.): 1. Toplama, bir araya getirme, yığma. 2. Birden fazla insan, hayvan, eşyâ vs. gösteren isim. 3. **a.gr.** Çokluk. 4. **mat.** Toplam.

cemāl (a.is.): 1. Güzellik, yüz güzelliği. 2. Erkek adı.

cenāb (a.is.): 1. Şeref, büyüklük vs. için kullanılan bir terim. 2. Erkek adı. 3. Avlu.

ceng (f.is.): Savaş, vuruşma, cenk.

cānib(a.is. cenb'den): 1. Taraf, yan, cihet. 2. Erkek adı.

cevān (f.sf.): Taze delikanlı, genç.

cevf (a.is.): 1. Boşluk. 2. Oyuk, oyulmuş yer. 3. İç; kalp.

cevher (a.is.): 1. Maya, öz. 2. Değerli taş, elmas (Daha çok bu mânada kullanılır). 3. Eskiden Horasan'da ve Şam'da yapılan kılıçların demirlerinde görülen siyah ve beyaz dalgalı benekler, çizgiler. 4. ed. Sâdece noktalı harfler hesap edilmek sûretiyle, ebced hesâbıyla yazılan ve daha çok manzum olan târih. 5. Kendi kendine bir varlığı olup, gerçekleşmesi için bir başka nesneye ihtiyacı olmayan.

cevşen (f.is.): Eskiden giyilen örme zırh, savaş elbisesi.

ceyš (a.is.): 1. Asker, ordu. 2. Ses, sadâ.

cīfe (a.is.): Leş, lâşe.

cihān (f.is.): Dünyâ, âlem. aslı: **cehân**

cihāt (a.is. cihet'in c.): 1. Cihetler, taraflar, yönler. 2. Yerler, semtler. 3. Görüşler, bakımlar. 4. Evkaf maaşları.

cilve (a.is.): 1. Kırıtma. 2. Tecellî etme, görünme.

cism (a.is.): 1. Beden; vücut, gövde. 2. Madde.

cūy (f.is.): Akarsu, ırmak, nehir.

cüdā (f.sf.): Ayrı, ayrı kalmış, ayrı düşmüş, ayrılmış.

cürm (a.is.): Suç, cürüm.

cüst (f.is.): 1. Çevik, çabuk hareketli. 2. Dar, sıkı. 3. Yakışıklı; muntazam, düzgün.

Ç

çāh (f.is.): 1. Kuyu. 2. Çukur.

çāk (f.is.): 1. Yırtık, yarık. 2. Yırtmaç. 3. Sabah aydınlığı.

çār (f.sf.): 1. Dört. 2. is. Çâre, kurtuluş yolu. 3. is. Tuğla, çanak çömlek fırını.

çemen (f.is.): 1. Çimenlik yer; yeşil ve kısa otlarla örtülü yer. 2. Ağaç ve çiçeği olan çayır, yeşillik. 3. Pastırmaya konulan bir ot.

çerāġ (f.is.): 1. Fital, mum. 2. Otlak; otlama.

çerġ (f.is.): **bk.** Çarh.

çeşm (f.is.): Göz.

çihre (f.is.): **bk.** Çehre.

çün (f.e.): **bk.** Çûn, çünkü.

D

dād (f.is.): 1. Doğruluk, adâlet. 2. İhsân; vergi. 3. Feryat, figan. 4. Veriş; satış. 5. Sızlanma;

yanıp yakılma. 6. **hek.** Tuzlu balgam denilen bir cilt hastalığı.

dâne (f.is.): 1. Tâne; tohum. 2. Çekirdek. 3. Kurşun, gülle.

dār (f.is.): Savaş. (Eş anlamlısı olan “gîr” ile berâber kullanılır). **Dâr u gîr:** Kavga, savaş.

dārū (f.is.): İlâç, deva.

da‘ vet (a.is.): Dâvet, çağırma, çağrı; duâ.

defter-dār (a.f.b.is.): 1. Bir şehrin para işlerini idâre eden en büyük memur. 2. Eskiden mâliye vekiline verilen unvan.

dehen (f.is.): Ağız.

dehr (a.is.): 1. Dünyâ. 2. Devir, zaman.

delîl (a.is.): 1. Yol gösteren, kılavuz. 2. Şâhit; tanık, belge.

dem (a.is/f.is.): 1. Kan, hûn. 2. Nefes, soluk; içki; an, vakit, zaman, sâat. 3. Hile, aldatma.

4. Gurur, kibir, büyüklük. 5. Koku. 6.

Kuyumcu, demirci körüğü. 7. n. Âh! 8. (İnsan; bıçak, kılıç için) Ağız. 9. **ed.** Şiirin vezni.

deng (f.sf.): 1. Hayran, şaşkın; ahmak, sersem. 2. is. İki katı şeyin çağrışmasından meydana gelen ses.

denî (a.sf.): Alçak, soysuz, rezil.

derc(a.is.): 1. Arasına sıkıştırma, sokma. 2. Biriktirme, toplama. 3. Gazeteye yazma. 4. Hattaların yazdıkları meşk tomarı.

dermân (f.is.): 1.İlâç. 2. Çâre. 3. Kuvvet, güç, tâkat.

dest (f.is.): 1.El. 2.Menfaat, fayda. 3.Zafer, üstünlük, galebe. 4. Yüksek yer, yüksek mevki. 5. Güç, kuvvet. 6. Üslûp, tarz.

devvâr (a.sf. devr'den): Devreden, dönen, çok dönen.

deyr (a.is.): 1. Manastır. Kilise. 2. İnsanlık âlemi. Bu dünya. 3. **mec.**Meyhâne.

d̄ide (f.is.): 1.Göz. 2. Gözcü. 3. Gözbebeği. 4.Göz ucu.

dil (f.is.): 1.Gönül, kalp, yürek. 2. Orta, yarı.

d̄inâr(a.is.): Eskiden kullanılan ve çeyrek lira kıymetinde olan bir altın para.

diraht (f.is.): Ağaç, şecer.

dirîğ (f.is.): 1.Esirgeme, koruma. 2.e. Eyvâh, aman, âh, yazık! 3. Men'etme, önleme.

d̄iv(f.is.): 1. Dev. 2. Cin. 3.Şeytan.

d̄ivân(f.is. d̄iv'in c.): 1.Devler.

d̄ivâr(f.is.): Duvar (Binaların çeşitli bölümlerini birbirinden ayıran, yere dik geniş satırlar, yüzeyler).

diyâr(a.is. dâr'ın c.): 1. Memleket, ülke. 2. Yabancı yerler, hâneler.

dūd(f.is.): 1.Duman. Tütün. 2. Üzüntü, gam, keder, tasa.

dūn (a.is.): 1. Aşağılık, aşağı. 2. Alçak, soysuz kimse. 3. Altta, aşağıda.

dūr (fsf.): Uzak, irak.

dūzah(f.is.): Tamu, cehennem.

dū (f.sf.): İki.

dürūd (f.is.): 1. Duâ, tahiyye, medih; selâm. 2. **zir.** Ekin biçme. 3.Yontulmuş ağaç, kereste.

dür (a.is.): İnci, inci tanesi.

E

ebr (f.is.): Bulut, sehâb.

ebter (a.sf.): 1. Sakatlanmış, kuyruğu kesilmiş (hayvan). .Zürriyeti ve iyi nâmı kalmamış; hayırsız. 3. Faydasız.

edâ (a.is.) : 1. Borç veya borca benzer herhangi bir şeyi ödeme; yerine getirme. 2.

ed. Tarz, üslûp, ifâde, şîve, ton. 3. Naz, cilve, şîve. 4. Kurum, caka, münâsebetsiz tavır. 5. Kadın adı.

efkâr (a.is. fikr'in c.): 1.Fikirler, düşünceler.
2. Düşünme; endişe, kuruntu, vesvese,
evham; maksat, niyet, rey.

eflâk (a.is. felek'in c.): 1.Felekler, semâlar,
gökler, küreler; zamanlar. 2. Tâlihler, bahtlar,
kaderler.

efzûn (f.sf.): Fazla, çok, aşkın, yukarı, kesir.

elem (a.is.): Elem, keder, dert, tasa; maddî ve
mânevî ızdırap.

emel (a.is.): Ümit, umma, arzu; hırs, tamah.

emmâre (a.sf. emr'den): Emredici, emreden,
zorlayan.

erzel (a.sf. rezil'den): En rezil, en alçak, en
soysuz.

esîr (a.sf.): 1.Tutsak; savaşta düşman eline
düşmüş kimse. 2. Kul, köle. 3.Düşkün,
vurgun.

eşmâr (a.is. semer'in c.): Meyveler, yemişler,
mahsûlat.

eşcâr(a.is. şecer'in c.): Şecer'ler, ağaçlar.

eşvâr (a.is. tavr'ın c.): Tavırlar, hâl ve
hareketler, tarzlar, işler.

evc (a.is.): 1. Yüksek, yüce, bir şeyin en
yüksek noktası, doruk. 2. **astr.** Güneşin 21
Hazîran'da yerden en uzakta bulunduğu
nokta.

evkât (a.is. vakt'in c.): Vakitler, zamanlar;
çağlar.

evşâf (a.is. vasf'ın c.): Sıfatlar, vasıflar,
özellikler; kaliteler.

ezâ (a.is.): İncitme, canyakma, eziyet,
incinme, cevr, cefâ.

ezkâr (a.is. zikr'in c.): 1. Hatırlamalar,
anmalar; bildirmeler, söylemeler. 2. Zikirler.

F

fâhıl (a.sf.): 1.Aygir. 2. Akıllı, zekî (adam).
3.is. Erkek. 4.sf. Beyitler, hadisler ve
rivâyetler anlatan (kimse).

fâsid (a.sf. fesâd'dan): 1.Fenâ, kötü; bozuk,
yanlış. 2. Fesat çıkaran, münâfık.

faşîh (a.sf.): 1.Güzel, açık, anlaşılır konuşan;
bu şekilde kabiliyeti olan (kimse). 2. Âşikâr,
açık, sarîh.

fâş (f.is.): Meydana çıkma, dile verme,
yayıma, açığa vurma.

fazl (a.sf.): 1.Fazla, artık, ziyâde, bâki. 2.
Fazlalık, üstünlük. 3. İs. İyilik, erdem, fazîlet,
lûtuflar. 4.is. İki sayının birbirinden olan
farkları.

fehm (a.is.): Anlayış, anlama.

felek (a.is.): 1.Semâ, gökyüzü. 2. Âlem;
dünyâ. 3.Tâlih, kader, baht. 4. Askerî

müzikte zilli bir çalgı âleti. 5. Eskilerin inanişına göre, her seyyârenin, gezegenin gökyüzündeki katı. 6. Yuvarlak kütük, kızak.

ferâğ (a.is.): 1. Vazgeçme, terketme, bırakma. 2. Bir mülkün sâhip olma ve kullanma hakkını başkasına terk etme. 3. Dinlenme, istirahat etme.

ferâgat (o.is.): 1. Vazgeçme, bırakma. 2. Dinlenme, istirahat. 3. Vazgeçecek kadar zengin olma

ferah (a.is.) Gönül açıklığı, sevinme, sevinç.

ferdâ (f.is.): 1. Yarın, yarınki gün, öbür gün. 2. Gelecek zaman, âtî. 3. Öbür dünyâ, âhiret; kıyâmet. 4. Kadın adı.

ferîd (a.sf. ferd'den): 1. Eşsiz, eşi olmayan, tek; üstün. 2. Dizilmiş inci; çok kıymetli inci. 3. is. Erkek

ferr (a.is.): Firar etme, kaçma.

ferş (a.is.): 1. Yayma, döşeme. 2. Halı, taş vs. döşeme. 3. Yayılan şey; şilte, halı, seccâde, hasır. 4. Yeryüzü, sahrâ, kır.

ferzâne (f.sf.): 1. Hakîm, feylesof; bilgili kimse. 2. Tasavvufta nefsânî bağlardan sıyrılmış olan derviş.

ferzend (f.is.): Çocuk, oğul.

feşâhat (a.is.): **bk.** fasâhat.

fevç (a.is.): Üst, yukarı, üst taraf.

fevt (a.is.): 1. Elden çıkarma, bir daha ele geçmemek üzere kaybetme, kaçırma. 2. Ölüm.

feyz (a.is.): 1. Suyun taşması, taşıp akması. 2. Bolluk, verimlilik, çokluk, gürlük, ilerleme, çoğalma. 3. İlim, irfân.

fiğân (f.is.): İstirap ile bağırma çağırma, inleme.

firâr (a.is.): İzinsiz veyâ nizamsız olarak kaçma, sıvışma.

firâset (a.is.): 1. Ferâset. 2. At yetiştirmeye bilgisi, binicilik. 3. Mertlik, yiğitlik.

fitne (a.is.): 1. Belâ, sıkıntı, mihnet. 2. Ayartma, azdırma. 3. Ara bozma, fesat, karışıklık. 4. Dinsizlik; cânilik. 5. Cezâ. 6. Delilik. 7. Güzel göz, güzel yüz; güzel kadın. 8. Ara bozma, ara bozucu. 9. Köğek yavrusu.

fitrâk (f.is.): Atın terkisi, terki kayışı, eyerin arkasında bulunan tasma.

fülk (a.is.): 1. Gemi. 2. Kayık, sandal. 3. Nûh'un gemisi.

fütûr (a.is.): 1. Gevşeklik, zayıflık; bezginlik, usanma; usanç, bıkkınlık. 2. Keder, ümitsizlik.

G

ğaddār (a.sf. gadr'den): 1. Çok gadreden, zulmeden, merhametsiz, hâin. 2. Malı çok pahalı satan, soyucu (tüccar).

Ġaffār (a.h.is., sf.): 1.Kullarının günahlarını affedici, Allah. 2.is. (Abdü'l-gaffar'dan kısaltılmış olarak) Erkek adı.

ğaflet (a.is.): 1.Gâfillik, dikkatsizlik, ihtiyatsızlık, boş bulunma. 2. İhmal; endişesiz olma hâli.

ğam (f.is.): 1. Adım. 2. Ayak. 3. Köy.

ğanî (a.sf.): 1. Zengin, bol, varlıklı, doyun. 2.h.is. Allah'ın adlarından biri. 3.is. Abdü'l-ganî'den kısaltma olarak erkek adı.

garaz (a.is.): 1.Gâye, hedef, maksat, niyet, meyil, istek. 2.Gizli düşmanlık, kin. 3.Kötü niyet.

ğarķ (a.is.): 1.Suya batma; batma; batırma. 2.Boğma, boğulma.

gayb (a.sf.): 1.Kayıp. Göze görünmeyen, gizli olan şey. 2. Bilinmeyen şeyler.

ğazel (a.sf.): 1.Lâtif. 2.ed. Klâsik şark edebiyâtının en mühim ve en çok kullanılan nazım şekillerinden birisi. Araplardan Acemler vâsıtasıyla Türklere geçmiştir. Gazeldeki beyit sayısı yaygın olarak 5 ilâ 15 arasında kabul edilir. İlk beytin mısraları

birbiriyle kâfiyeli, diğer beyitlerin ilk mısraları serbest, ikinci mısraları ilk beyitle aynı kâfiyelidir. Gazelin ilk beytine “matla”, son beytine “makta” denir. Aşk, tabîat, tasavvuf gibi çeşitli mevzûlar gazelin konusuna girer.

gerdiş (f.is.):Dönme, dönüş, dolaşma.

germ (f.sf.): Sıcak.

geşt (f.is.): 1.Gezme, seyretme, dolaşma. 2. Geçme.

gevher (f.is.): 1.Elmas. 2. Cevher. 3. Kıymetli taş. 4.Bir şeyin aslı, esası. 5. **ed.** Ebced hesabıyla yapılan târihlerden yalnız noktalı harfleri hesâba katılacak olanlar.

giryân (f.is.): Ağlayan, ağlayıcı.

giryе (f.is.): Gözyaşı; ağlama, ağlayış.

güş (f.is.): 1.Kulak. 2. İşitme, duyma, dinleme.

güftâr (f.is.): 1.Söz, lâkırdı; söyleyiş. 2.Şiir.

gül-şen (f.b.is.) : 1. Gül bahçesi. 2. Kadın adı.

güşâyende (f.sf.):Açııcı,açan.

güzâf (f.sf.): Beyhûde, boş(söz,lâf).

güzâr (f.is.): 1.Geçiş, geçme. 2. sf. Geçiren, geçirici(birleşik sıfat olduğu zaman). 3.sf. Yapan, ödeyen, beceren.

güzide (f.sf.) : 1. Seçilmiş, beğenilmiş, seçkin. 2. Kadın adı.

H

haclet (a.is.): Utanma; şaşırma.

hadd (a.is.): 1.Yanak, yüz. 2.Yeri yarma, yer kazma, yer açma.

haķır (a.sf.): İtibarsız, âdi, aşağı.

hâliş (a.sf.): 1.Katkısız, hilesiz, saf. 2.is.Erkek adı.

halvet (a.is.): 1.Tenha kalma, tenhaya çekilme, tenhalık. 2. Tenha yer. 3. Hamamın sıcak bir bölmesi.

hâme (f.is.): Kalem (yazı yazma âleti).

hasib(a.sf.) : 1.Değerli, kıymetli, itibarlı, soyu temiz, muhterem, şahsî meziyet sâhibi (kimse). 2.is. Muhâsebeci. Sayman. 3.is. Erkek ismi.

hâsid (a.sf. hased'den): Haset eden, kıskanan, çekemeyen.

hasud (a.sf. hased'den): Hasetçi, çekemeyen, kıskanç.

haşmet(a.is.): 1.Büyüklük, heybet. 2. Saygı sebebiyle çekinme. 3.nezâket. 4. Kızgınlık, şiddet. 5.Alçak gönüllülük.

hâr (f.is.): Diken(Bâzı bitkilerde bulunan iğne gibi batıcı kısım).

harâb (a.sf.): 1.virân, yıkık. 2. Sarhoş.

harc (a.is.): 1.Vergi. 2.Gider, sarf, bir iş için kullanılan madde.

harif (a.is. hırfet'ten): 1.Sanat arkadaşı, meslektaş. 2.Âdi, bayağı adam, herif. 3.Teklifsiz dost.

harim(a.is., sf.): 1.Birisi için kutsal olan şeyler. 2.is. Harem, harem dâiresi.

3.is.Başkasına kapalı olan yerler. 4.is.Bir evin civârı. 5.is. Avlu. 6.is.Ortak, şerik. 7.is. Hacıların hac zamanında büründükleri örtü.

harir (a.is.): 1.İpek. 2. Harâretli, ateşli.

haseb (a.is.): Baba tarafından gelen soy temizliği, asillik.

hâşâk (f.is.) : Çöp, yonga, süprüntü.

hâşî' (a.sf. huşû' 'dan) : Alçak gönüllülük, tevâzu gösteren.

haşr(a.is.): 1.Toplama, bir araya getirme. 2.Ölüleri diriltip mahşere çıkarma, kıyâmet.

hâtem (a.is.): 1.Mühür; üstü mühürlü yüzük. 2. En son.

hâtif (a.sf.):1.Sesi işitildiği hâlde kendisi görülmeyen (kimse), seslenici. 2. Gâipten haber veren melek.

hazân (f.is.): Güz, sonbahar.

hazer(a.is.): Sakınma, çekinme, kaçınma.

hāzi' (a.is.): Alçak gönüllülük gösteren.

Mütevâzi

hazîn (a.sf. hüzn'den): 1.Hüzünlü, gamlı,

kederli. 2.Hüzün, gam, keder verici.

hazîne (a.is.): Devlet parasının, malının muhafaza edildiği yer.

hayf(a.e.): 1.Haksızlık, zulüm, eziyet.

2.Yazık ki, vah, heyhât.

hayrât (a.is.): 1.Sevap kazanmak amacıyla

yapılan hayırlı işler, iyilikler. 2. Sevap

kazanmak amacıyla kurulan müessese.

hestî (f.is.): Varlık, var olma, mevcûdiyet.

heşt (f.sf.): Sekiz, (8) sayısı.

hezâr (f.is.): 1.Bülbül. 2.sf. Bin (1000). 3. sf. Pek çok.

hezl (a.is.): 1.Eğlence, alay, lâtife. 2.ed.

Meşhurbir manzûmeye lâtife tarzında nazım yazma; bu tarzda yazılan nazım.

hıttâ (a.is.):Memleket, ülke, diyar.

hicâb (a.is.): 1. Utanma, utanma perdesi, sıkılma. 2. Perde.

hidâyet (a.is.): 1.Hak yoluna döndürme, doğru yola yöneltme. 2.Erkek adı.

hikmet (a.is.): 1.Hâkimlik. 2.Sebep. 3.esk. Fizik.

hilâf (a.is.): 1.Zıt, karşı. 2.Yalan.

himmet (a.is.): 1.Gayret, çalışma, çabalama, emek. 2.Yüksek irâde. 3.Ermiş kimse te'sîri; lütuf, kerem.

hiţâb (a.is.): 1.Bir veya birçok kimseye ağızdan veya yazı ile söyleme. 2.Kur'ân-ı Kerîm.

höd (f.z): 1.Kendi. 2.is. Miğfer, baş zırhı.

hüb(f.sf.): Güzel, iyi, hoş.

hübân (f.sf. hûb'un c.):Güzeller; iyiler

huceste (f.sf.):1. Uğurlu, meymenetli; hayırlı, kutlu, saâdetli. 2. Kadın ismi.

hufte:Yatmış; uyumuş.

hulâşa (a.is.): 1.Öz, özet. 2.Hesap bilânçosu.

hulûş (a.is.): Hâlislik, gönül temizliği.

hûn (f.is.): 1.Kan. 2.Öldürme; öç.

hûr (a.is. ahver ve havrâ'nın c.): 1.Âhu gözlüler, güzel gözlülüler. 2. Hûriler, cennet kızları.

hürmâ (a.is.): **bot.** Hurma ağacının yemişi.

hürşîd (f.is.): 1. Güneş. 2. Erkek adı.

hüner (f.is.): 1.Bilme, mârifet. 2.Ustalık.

hüsn (a.sf.): 1.İyi, güzel. 2.is. İyilik, güzellik.

İ

‘ibâdet (a.is.): Allah’ın emirlerini yerine getirme, kulluk vazifelerini yapma.

‘ibâd (a.is. abd’in c.): 1.Kullar, Allah kulları. 2. İbâdet edenler. 3.Bol, hareketli. 4.İslâmiyet’in başlangıcından önce Irak’ta Hira Devleti’nde oturmuş olan Hristiyanlar.

ictihâd (a.is. cehd’den): 1.Gücü yettiği kadar çalışma. 2.Fıkıh’ta yed-i tûlâ sâhibi büyük din âlimlerinin Kur’ân-ı Kerîm ve hadîslere dayanarak vaz’ ettikleri şer’i düstur. 3.Bir kimsenin, bir şeyden çeşitli mâna ve hükümler çıkararak, o şey hakkındaki görüşü, fikri.

ifsâd (a.is. fesâd’dan): 1.Fesada uğratma, uğratılma; bozma. 2.Kargaşalık çıkarma, düzensizlik çıkarma.

iĥfâ (a.is. hafi’dan): Gizleme, saklama; gizlenilme, sakınılma.

iĥlâş (a.is. hulûs’tan): 1.Hâlis sevgi, temiz,doğru sevgi. 2. Gönülden gelen dostluk, doğruluk, samimiyet, bağlılık.

ihmâl:

iĥsân (a.is. hasen’dan): 1.İyilik etme. 2. Bağışlama, bağış. 3. Bağışlanan, verilen şey. 4. Lütuf, iyilik. 5. Erkek ve kadın ismi.

iĥtifâ (a.is. hafi’dan): Gizlenme, saklanma.

iĥtilâf (a.is. hilâfet’ten): Ayrılık, aykırılık, uymayış; anlaşmazlık.

iĥvân (a.is. âh’ın c.): 1.Kardeşler. 2. Samîmî dostlar, sâdik candan dostlar. 3.Aynı tarikattan arkadaşlar.

iĥyâ’ (a.is. hayât’tan): 1.Diriltme, canlandırma, diriltme. 2.Tâze can verircesine iyilik yapma, lûtfetme. 3. Yeniden kuvvetlendirme. 4. Canlandırma, uyandırma, tâzelik verme.

iĥzâr (a.is. huzûr’dan): 1.Hazırlama, hazırlanma. 2.Huzûra getirme; birinin mahkemeye dâvet olunması.

iĥdâm (a.is.kadem’dan): Gayretle, sebatla çalışma; devamlı çalışma.

iĥrâr (a.is. karâr’dan): 1.Saklamayarak söyleme. 2.Lisânen söyleme, bildirme. 3)Tasdik, kabûl. 4.Birisinin, başka birinin kendisinde olan hakkını, alacağını haber vermesi.

ikşâr (a.is. kesret’ten):Çoğalt(ıl)ma, arttır(ıl)ma (söz hakkında).

‘ilm (a.is.): 1.Biliş, bilme; doğrusunu bilme. 2.Bilgi, okuyarak öğrenilen bilgi.

ilticâ (a.is.): Sığınma; barınma.

iltifât (a.is.): 1.Yüzünü çevirerek bakma.
2.Dikkat. 3.Gönül alma, hatır sorma. 4.Sözü,
bir başka tarafa çevirme.

‘imâd (a.is.): Direk, sütun, dikme.

îmân (a.is. emn’den): 1.İnanç, inanma.
2.İslâm dînini kabul etme.

imtizâc (a.is. mezc’den): 1.Karışabilme,
katişabilme. 2.Uygunluk, birbirini tutma,
birbirine uyma. 3.İyi geçinme, uyuşma.

in‘âm (a.is. ni‘met’ten): 1.Nîmet verme;
iyilik etme. 2.Eskiden yeniçerilerin
aylıklarına yapılan zam.

‘inâyet (a.is.): 1.Dikkat; gayret, özenme.
2.İyilik, ihsân, lütuf.

inbisât (a.is. bast’tan): 1.Yayıлма, genişleme,
açılma. 2.Ferahlık, iç açılma. 3.Sıcaklığın
tesiriyle mâdenî cisimlerin genleşmesi.

infâk (a.is. nafaka’dan): Nafâka vererek
geçindirme. Besleme.

‘irfân (a.is.): 1.Bilme; anlama. 2.tas. Allah’ın
bâzı insanlara bahşettiği bilme kudreti.
3.Kültür. 4.Erkek ve kadın adı.

irtikâb(a.is.): 1.Kötü bir iş yapma, kötü bir işe
girişme. 2.Rüşvet yeme.

işbât (a.is. sübut’tan): Delil ve şahit
göstererek doğrusunu ortaya çıkarma, ispat
etme. 2.Var etme (mahvetmenin zıddı).

isrâf (a.is. seref’ten): Gereksiz yere harcama,
israf.

istiḥkāk (a.is. hakk’tan): 1.Hak kazanma;
hakkı olma. 2.Hak kazanılan şey.

iṭā‘at (a.is. tav‘’dan): Boyun eğme, dinleme;
alınan emre göre hareket etme.

i‘tibâr (a.is. ubûr’dan): 1.Saygı gösterme,
hürmet etme. 2. Önem verme. 3. Şeref,
haysiyet. 4. Bir şeyin esas değil,
kararlaştırılan değeri. 5. İbret alma. 6.tic. Söz
veyâ imzânın değeri, kredi.

itlâf (a.is. telef’ten): 1.Telef etme, öldürme,
mahvetme. 2.Boş yere harcama. 3.Yok etme;
bozma.

itmâm (a.is. tamâm’dan): Tamamlama,
tamam etme, bitirme.

i‘zâz (a.is. izz’den): 1.Aziz kılma, hürmet
etme. 2.İkrâm etme, ağırlama.

izdivâc (a.is. zevc’den): Evlenme, birbiriyle
karı koca olma.

izdiyâd (a.is.ziyâde’den):Ziyâdeleşme,
çoğaltma, artma.

izhâr (a.is.zuhûr’dan): 1.Meydana çıkarma,
gösterme. 2. Yalandan gösteriş. 3. a.gr.
Arapça bir kelimedede aynı cinsten iki harfin
yan yana bulunması durumunda, iki harfi
birbirine idhâl etmeyip ayırma: zarar, aded.

‘izz (a.is.): 1.Kıymet, değer. 2.Yücelik.
Güçlülük, güçlü olma.

‘izzet (a.is.): 1.Kıymet, değer; yücelik.
2.Kuvvet, kudret. 3.Hürmet, saygı; ikram.
4.Erkek adı.

K

kadem (a.is.): 1. Ayak. 2. Adım. 3. Yarım
arşın (33 cm).uzunluğunda bir ölçü. 4. Uğur.

kadh (a.is.): Zemmetme, çekiştirme,
kötüleme.

kāk (f.sf.): Kül çöreği. Arap çöreği.

kāmet (a.is.): 1.Boy, boy bos. 2.Farz
namazlardan önce okunan ezan.

kāmīl (a.sf. kemāl’dan): 1.Tam, noksansız,
eksiksiz. 2.Kemāle ermiş, olgun. 3.Yaşını
başını almış, terbiyeli, görgülü. 4. Âlim, geniş
bilgili. 5.is. **ed**.Aruz bahirlerinden biri. 6.is.
Erkek adı.

kanā’at (a.is.): 1.Râzi olma, yeter görüp
fazlasını istememe. 2.Kanış, kanma. 3. Görüş,
tahmin.

karīb (a.sf. kurb’dan): Yakın; yakın olan;
soyca yakın.

karīn (a.sf.): 1.Yakın. 2. Bir şeye sâhip, nâil
olan. 3. Arkadaş, komşu, hısım gibi yakın
olanlardan her biri. 4. Pâdişâhın devamlı
olarak yakınında bulunan, mâbeyinci.

kātīb (a.is. kitâbet’ten): Kitâbet eden, yazıcı,
yazan; usta yazıcı.

katre (a.is.): Damla, katre.

kavī (a.sf. kuvvet’ten): 1.Güçlü, kuvvetli. 2.
Güvenilir, sağlam.

kavl (a.is.): 1. Söz. Lâkırdı. 2. Sözleşme.

kebūd (f.sf.): Mâvi, gök rengi.

kelāl (a.is.): 1. Yorgunluk; bıkkınlık, usanç. 2.
Uzak akraba.

kelām (a.is.): 1. Söz, lâkırdı, lâf. **bk.** kavı,
suhân. 2. **gr.** Söz, ibâre, fıkra, cümleler. 3.
Nutuk, söyleme. 4. Dil, lehçe. 5. Allah’tan,
Allah’ın birliğinden bahseden ilim. 6.
Kur’ân.

kerem (a.is.): 1. Asâlet, soyluluk, asillik.
2.Cömertlik; lütuf, bağış, bahşiş.

kesād (a.is.): 1.Alışverişte durgunluk. 2.
Yokluk. Kıtlık.

keyvân(f.is.):**astr.**Zuhal, Satürn.

kıdvē (a.is.): 1. Uyup arkasından gidilecek
kimse. 2. Bir sınıfın veyâ topluluğun başında
bulunan kimse.

kışşa (a.is.): 1.Fıkra, kıssa, hikâye; rivâyet.
2.Vak’a.

kilk (f.is.):Kalem. Kamış kalem.

kūh (f.is.): Dağ.

kūşe (f.is.): Köşe.

Ḳūt (a.is.): Yaşamak için yenilen şey,
yiyecek.

kūze (f.is.): Testi, su testisi.

küffār (a.sf. kâfir'in c.): Kâfirler. Hak dîni
kabul etmeyenler.

künc (f.is.): 1.Köşe; köşe bucağı. 2. Elbise,
kilim ve benzeri şeylerde meydana gelen
buruşukluk. 3. sf. Kambur. 4. Evin altı,
bodrum.

L

lafz (a.is.): Söz, lâfız.

laḥd (a.is.): Çukur; mezar, kabir.

lāhūt (a.is.): Ulûhiyyet âlemi, Allah âlemi.

Lağv (a.is.): 1.Faydasız, boş, beyhûde. 2.
Kaldırma, hükümsüz bırakma. 3.Yanılma,
atlama.

la'1 (a.is.): 1.Kırmızı. Al. 2. Kırmızı renkte
değerli bir süs taşı. 3.Dudak.

laṭîf (a.sf.): 1.Allah'ın adlarından biri. 2.
Yumuşak, nâzik, hoş, güzel.
3.is.Abdüllâtif'ten kısaltılmış erkek adı.

laṭîfe (a.is.): 1.Güldürücü, tuhaf ve güzel söz,
hikâye, şaka. 2. Kadın adı.

le'âl (a.is. lü'lü'ün c.): İnciler.

lebīb (a.sf.): 1.Akıllı. 2 .is. Erkek adı.

lehv (a.is.): Oyun, eğlence, faydasız, yararsız
iş.

lerze (f.is.): Titreyiş, titreme.

leşker (f.is.): Asker.

levḥ (a.is.): Düz, yassı olup üzerine resim,
yazı gibi şeyler yazılabilen nesne.

leyl (a.is.): Gece.

lezzet (a.is.): Çeşni, tat.

libās (a.is.): Esvap, giysi, elbise.

lîk (f.e.): Fakat, lâkin, ama, ancak.

lînet (a.is.): Mülâyimlik, yumuşaklık; ishal.

livā (a.is.): 1. Bayrak. 2. Mülkî idâre
sisteminde vilâyet ile kazâ arasında bir
derece, sancak. 3. ask.Tugay. 4. ask.

Tuğgeneral.

luṭf (a.is.): 1.Güzellik, hoşluk. 2. İyilik; iyi
muâmele.

M

māh (f.is.): 1. Ay, kamer. 2. Senenin on ikide
bir kısmı olan ay. 3. tas.Seyrû sülûk, yoluna
giren müptedî, çile doldurmaya
henüzbaşlamış derviş. 4.Güzel kız ya da
genç.

mahlûk (a.is. halk'tan): Yaratılmış, halk edilmiş, yaratık.

maḥrem (a.sf. harâm'dan): 1. Şeriatın yasak ettiği şey, haram. 2.Şeriatçe evlenilmesi yasak edilen, nikâhdüşmeyen. 3. Şeriatça kadının kendisinden kaçmadığı (erkek). 4. (Birisyle) Çok samimî olan. 5.Herkese söylenmeyen, gizli olan. 6.Herkes tarafından bilinmemesi gereken.

maḥzûn (a.sf. hüzn'den): Hüzünlü, kederli, tasalı.

maḥdûr (a.is. kadr'den): 1.Kudret, güç, kuvvet. 2.Kader, Allah'ın takdîri. 3.sf. Elden gelen, yapılabilen.

maḥşûd (a.sf. kasd'dan): Kasdolunan şey, istek, emel.

maḥşûm (a.sf. kısım'dan): 1. Taksim edilmiş, bölünmüş. 2.**mat.** Bölünen.

maḥṣâ' (a.is. kat''dan): 1.Kesilen yer, bir şeyin kesildiği yer; eski kamış kalemlerin yontulduktan sonra üzerine yatırılıp kesildiği sert ağaç veyâ kemikten yapılmış âlet. 2.**mat.** Kesit. 3. **ed.** Gazel veyâ kasîdenin son beyti.

mâlik (a.is. mülk'ten/ a.h.is.): 1.Bir şeyi olan, bir şeye sâhip. 2. Erkek adı. / Yedi cehennem hâkimi ve kapıcısı olan melek; zebânîleri idâre eden melek.

ma' lûm (a.sf. ilm'den): 1.Belli, bilinen. 2. Fâili bilinen, belli olan. **gr.** Etken.

ma' mûr (a.sf. umrân'dan): Bayındır, mâmur, şenlikli.

mâr (f.is.):**zool.** Yılan (hayvan).

ma' rûf (a.sf. irfân'dan): 1. Tanınmış, herkesçe bilinen. 2. Meşhur. 3.Şeriatin emrettiği, uygun gördüğü.

mâtem (a.is.): 1.Hüzün, keder, üzüntü zamanındaki ağlayış, yas. 2. Muharrem ayının ilk on gününde Hz. İmâm Hüseyin için yas tutarak mersiyeler okuma âdeti.

maṭla' (a.is. tulû'dan): 1.Doğacak, tulû edecek yer. 2.Güneş vs. yıldızların doğması. 3.**ed.** Gazel veyâ kasîdenin kafiyeli olan ilk beyti.

maḥlûm (a.sf. zulm'den): 1. Zulüm görmüş, zulme uğramış. 2. Sâkin, sessiz (insan veyâ hayvan). 3.is. Erkek adı.

me 'âl (a.is.): 1.Mâna, kavram. 2. Meydana gelen şey, netice.

mecâz (a.is. cevâz'dan): 1. Gececek yer, yol. 2. Gerçeğin, hakîkatin zıddı. 3.**ed.** Gerçek mânası dışında kullanılan söz.

mecd (a.is.): Büyüklük, ululuk, azamet, şan şeref.

meclis (a.is. cülûs'tan): 1.Toplanılacak, oturulacak yer. 2. Görüşülecek bir mesele için bir araya gelmiş olan topluluk. 3. Devlet işlerini görüşmek üzere milletvekillerinin toplanması ve bu toplantının yapıldığı binâ.

medfen (a.is. defn'den): Defnolunacak yer, kabir, mezar.

medh (a.is.): Övme.

mefhâr (a.is. fahr'den): 1. Övünme, fahirlenme. 2. Övünmeyi gerektiren.

meftûh (a.sf. feth'ten): 1.Fethedilmiş, açılmış. 2.Ele geçirilmiş. 3.**gr.** Fetha ile yâni (**a, e**) ile okunan.

meftûn (a.sf. fitne'den): 1.Fitneye düşmüş; sihirlenmiş. 2. Gönül vermiş, âşık. 3.Şaşmış, hayran olmuş.

mehbût(a.sf.): Korku sebebiyle şaşırılmış.

mehcûr (a.sf. hecr, hicr'den): 1. Hecrolunmuş, bırakılmış, terk olunmuş, kullanılmaz olmuş. 2. Uzaklaşmış, ayrılmış.

mağbûn (a.sf. gabn'den): 1.Alışverişte aldanmış olan (kimse). 2.Şaşırılmış, şaşkın.

mekkâr (a.sf. mekr'den): Çok mekreden, düzenbaz, hilekâr (adam).

mekr (a.is.): 1.Hile, oyun. 2.Oyun etme, aldatma.

melâlet (a.is.): 1.Usanma, bıkmama, usanç. 2.Sıkıntı, sıkılma.

melek (a.is.): 1.Allah'ın nurdan yarattığı varlıklar. 2. **mec.** Yüzü, huyu çok güzel, çok temiz olan kimse. 3.Kadın adı.

mel'ûn (a.sf. la'n'den): 1.Lânetlenmiş. 2.Kovulmuş. 3.Herkesin lânet ettiği kimse.

menâm (a.is. nevm'den): 1.Uyunacak, yatılacak yer, yatak odası. 2.Uyku. 3.Rüyâ, düş.

mengûş (f.is.):Küpe

merâtib (a.is. mertebe'nin c.):Mertebeler, dereceler, basamaklar.

merqad (a.is.): Uyku yeri, mezar, kabir.

mesken (a.is. sükûn'dan): Sâkin olunacak, oturulacak yer, ev.

mesrûr (a.sf. sürur'dan): Memnun, sevinçli, sürurlu.

mestûr (a.sf. setr'den): 1.Setrolunmuş, kapalı, örtülü, gizli. 3.Açık saçık gezmeyen kadın, nâmuslu kadın.

meşhûr (a.sf. şöhret'ten): Şöhret kazanmış, ün salmış.

mevşûf (a.sf. vasf'tan): 1.Vasıflanmış, vasfolunmuş. 2.**gr.** (sıfat tamlamalarında)Belirtilen.

mevzūn (a.sf. vezn'den): 1.Vezinli, tartılı. 2. Vezsinle yazılmış olan. 3.Uygun, biçimli, yakışıklı.

meyl (a.is.): 1.Eğilme, eğiklik; eğilim. 2.Sevme, tutulma. 3.Gönül akışı.

mezīd (a.is. ziyâde'den): 1.Artma, çoğalma, arttırma. 2.sf. Artmış, çoğalmış, çoğaltılmış.

3.**gr.** Asıl şekline harf ilâve olunmuş fiil.

miḥen (a.is. miḥnet'in c.): Eziyetler, sıkıntılar, meşakkatler.

miḥnet (a.is.): 1.Eziyet, zahmet. 2. Gam, keder, sıkıntı. 3. Belâ, musîbet.

mihr (f.is.): 1. Güneş. 2. Sevgi, dostluk. 3. Eylül ayı.

milḥ (a.is.): 1.Birinin tasarrufu altında bulunan şey. 2. Ev, arâzi gibi taşınmaz mal. 3. Bir devlete âit ülke.

miskīn (a.sf. meskenet'ten): 1.Hareketsiz, zavallı, âciz, beceriksiz (adam).2.**hek.** Cüzzam hastalığına yakalanmış olan. 3.Miskli (misk + in).

miyān (f.is.): 1.Orta, vasat. 2.Meyan, aralık, ara. 3.Bel, kemer. 4. Şarkı bestelerinin üçüncü mısrası.

mu' anber (a.sf. anber'den):Anberleşmiş, güzel kolu,güzel kokan.

mu' azzam (a.sf. azm'den): 1.Kocaman, iri, koca. 2.Koskoca, yüce. 3. Mühim, ağır.

muğber (a.sf. gubâr'dan): 1.Tozlanmış, tozlu. 2.Gücenik, küskün, gücenmiş.

muḥāl (a.sf.): Mümkün olmayan, imkân dâhilinde olmayan.

mu' in (a.sf. avn'den): 1.Yardımcı, iâne eden. 2.Yardımcı, yamak.

muḫtezâ (a.sf. kazâ' 'dan): 1.İktizâ etmiş, gerekmiş, lâzım gelmiş. 2. Kanun îcâbına göre yazılan yazı, derkenar.

mūnis (a.sf. ūns'ten): 1.Ünsiyetli, alışılan, alışılmış. 2. Sevimli, cana yakın. 3.İnsandan kaçmayan. 4.is. Erkek adı.

mūr (f.is.): 1.**zool.** Karınca. 2.Yoksulluk sembolü. 3.**zir.** Pas hastalığı.

murğ (a.is.): **bk.** mürğ, kuş.

muşaddi' (a.sf. sad' 'dan) : Tasdi' eden, baş ağrıtan, rahatsız eden.

muṭābīḳ (a.sf. tıbk'tan): (Birbirine) Uygun, uyan.

muṭī' (a.sf. tâ'at' ten): 1.İtâat eden. 2.Bağlı. 3. Rahat. 4.is. Erkek adı.

muvāfiḳ (a.is. vefk'tan): 1.Uygun, yerinde. 2. **müz.** Türk müziğinde bir makam.

mūy (f.is.): Kıl, saç, tüy.

müberrâ (a.sf. berî'den):Berî kılınmış, aklanmış, temize çıkmış.

mücellâ (a.sf. cilâ' 'dan): Cilâlı, parlak, parlatılmış.

mücmel (a.sf. cümle'den): İcmâl olunmuş, kısa sözle anlatılmış, öz.

mücrim (a.sf. cürm'den): Cürüm işlemiş, suçlu.

müdde'â (a.sf. da'vâ'dan) :1. İddiâ olunan şey. 2. Dâva olunan şey. 3. Asılsız iddiâ edilen şey.

mühmel: 1.İhmal edilmiş, boşlanmış, boşlanmış. 2. Arapça alfâbede noktasız harf. 3.Mânasız, boş (söz).

mültecâ (a.sf. lec' 'den): Sığınılacak, ilticâ edilecek yer.

mü'min (a.is., sf. emn'den): 1.İman etmiş, İslâm, Müslüman. 2. Kur'ân-ı Kerîm'in 40'inci sûresi.

münzel (a.sf. nüzûl'den): İnzâl olunmuş, indirilmiş, gökten indirilmiş.

müstedâm (a.sf. devâm'dan): 1.Devâmı istenen. 2.Devâmlı, sürekli; sürüp giden.

müstevlî (a.sf. vely'den): 1. İstilâ eden, idâresi altına alan. 2. Yayılan, her tarafı istilâ eden, kaplayan. 3.**hek**. Salgın.

müşerref (a.sf. şeref'ten): 1.Kendisine şeref verilmiş, şefelendirilmiş, şerefli. 2. is. Kadın adı.

müyesser (a.sf. yüsr'den): 1.Kolayı bulunup yapılan; kolaylıkla olan; kolay gelen. 2 .Nasip olan.

N

naḥl (a.is.):1. Hurma ağacı (Palmyegillerden bir ağaç ve meyvesi). 2. Gelinlerin önünde götürülmek üzere hazırlanması âdet olan süs ağacı. 3. İnce, uzun; nârin vücutlu güzel.

nâm (f.is.): 1.Ad, isim. 2. Ün, lâkap. 3. Adres. 4.Yerine, vekillik.

nâme (f.is.): 1.Mektup. 2.Aşk ve sevgiye dâir yazılmış mektup. 3.Kitap, mecmûa.

nâlân (f.sf.): İnceleyen, inleyici.

nâle (f.is.): 1.İnleme. 2.İnilti.

nâliş (f.is.): İnceleyiş, inilti, inleme.

naşîhat (a.is. nush'tan): Öğüt, nasîhat.

nâḥik (a.sf. nutk'tan):1.Söyleyen,konuşan.

2.Düşünen, idrâk eden. 3.Bir iradesi olan.

4.Bir şeyi gösteren.5.Beyan eden,

bildiren.6.Erkek adı.

naẓar(a.is.): 1.Bakma,bakış, göz atma. 2.

İltifat; itibar. 3.Düşünme. 4.Yan bakış. 5.Göz değme. 6.sf. Güzel, dilber.

naẓm (a.is.): 1. Tertip etme. Sıraya koyma. 2.

Sıra, tertip. 3. **ed**.Vezinli kafiyeli söz.4.**ed**.

Halk şâirlerinin mesnevî şeklindeki

manzûmelere verdikleri isim.

nebî (a.is. nebe' 'den): 1.Haberci. 2. Peygamber.

necât (a.is.): Kurtuluş, kurtulma.

necm (a.is.): 1.Yıldız. 2.Kur'ân-ı Kerîm.
3.**huk**. Vâdesi gelmiş borç.

nedâmet (a.is.): Pişmanlık, pişman olma.

nefy (a.is.): 1.Sürme, sürgün etme. 2.**gr**. Olumsuzluk. 3.**man**. Yadsıma.

nehâr (a.is.): Gündüz.

nergis (f.is.): 1.**bot**. Nergisgillerden bir bitki.
2. **mec**. Güzelin gözü. 3.Kadın adı.

neseb (a.is.): Soy, nesil.

nevm (a.is.): 1.Uyku, uyuma. 2.Rüya.

nevmîd (f.sf. nâ-ümîd'den): Ümitsiz.

nidâ' (a.is.): 1.Çağırma, seslenme, bağırma.
2.Ses verme. 3.**gr**. Ünlem.

nifâk (a.is.): Münâfıklık, ara bozukluğu, ikiyüzlülük.

nihâd (f.is.): 1.Tabiat, huy, mîzaç. 2.Erkek adı.

nihân (f.sf.): 1.Gizli, saklı. 2.Görünmeyen; bulunmayan. 3.is. Sır.

nihâl (f.is.): 1.Tâze, düzgün, sürgün, fidan.
2.Kadın adı.

nigâh (f.is.): 1. Bakma, bakış. 2.Göz.

nihâyet (a.is.): 1.Son, uç, bitim. 2.Son derece.

niķâb (a.is.):1.Peçe, yüz

örtüsü,yaşmak.2.Perde örtüsü.

niķmet (a.is.): Şiddetli ceza.

nîm (f.sf.): 1.Yarı, buçuk, yarım. 2. müz.

Türk müziğinde farklı mânâlarda kullanılan bir terim.

ni' met (a.is.): 1.İyilik, lûtufl, bahşiş, ihsan.
2.Yiyecek, içeceğe dâir şeyler; ekmek. 3. Mutluluk, saâdet. 4.Kadın ve pek nâdir erkek adı.

niyâz (f.is.): 1.Yalvarma, yalvarıp yakarma.
2.Duâ. 3.Bazı tarikatlarda küçüğün büyüğe karşı selâm, saygı ve duâsı. 4. Muhtaçlık, ihtiyaç. 5. **ed**. Bektâşî edebiyâtında ricâ ve duâyı ihtivâ eden manzum veyâ mensur sözler. 6. **müz**. Türk müziğinde bir makam.

nûk (f.is.): 1. Kuş gagası. 2. Ucu, gaga gibi sivri olan şey.. 3. Okun ucu, temren.

nuķûş (a.is. nakş'ın c.):Nakışlar.Resimler.

nûr (a.is.): 1.Aydınlık, parıltı. 2. Kur'ân-ı Kerîm.

nûş (f.is.): 1.Tatlı; bal. 2. İçki,işret. 3. Sf. Tatlı.

nûkte (a.is.): 1.Herkesin anlayamayacağı ince, zarif mâna. 2.İnce mânalı, zarif, şakalı söz.

nümâyende (f.b.sf.): Gösterici;görünücü.

O

od: Ateş

ol: Üçüncü tekil kişi.

Ö

‘ömr (a.is.): Ömür, hayat, yaşayış, yaşama.

‘öşr (a.is.):1. Öşür, onda biri alınan vergi. 2. Kur’ân-ı Kerîm’den 10 âyetlik kısım.

‘özr (a.is. a’zâr): 1.Bir kabâhat veyâ kusurun hoş görülmesini gerektiren sebep. 2. Suçun bağışlanması. 3. Engel. 4. Eksiklik, kusur.

P

pāk (f.sf.): 1.Temiz, pak, arı. 2. Hâlis, saf; hîlesiz. 3.Kutsal, mübârek.

pāy (f.is.): 1.Ayak. 2.Kök, dip, temel. 3. Dayanma, karşı koyma.

pāye (f.is.): 1. Derece, rütbe. 2. İlmiyyede bir rütbe. 3. Basamak, merdiven basamağı.

pehlevān (f.is.): Pehlivan, yiğit, güreşçi.

pej-mürde (f.b.sf.): 1.Eski püskü, yırtık. 2.Dağınık. 3.Perîşan, süflî.

penāh (f.is.): Sığınma; sığınacak yer.

pend (f.is.): Öğüt, nasîhat.

per (f.is.): 1.Kanat. 2. Kuş kanadının büyük tüyleri, yelek.

perî (f.is.): Cinlerin çok güzel olarak farzedilen dişilerine verilen bir ad.

pîle (f.is.): İpek kozası. İpek.

pinhân (f.sf.): Gizli.

pîr (f.sf.): 1.İhtiyar, yaşlı. 2.is.Bir tarîkatın ilk kurucusu. 3. Her meslek ve tarîkatın kurucusu.

pür (f.sf.): 1.Türkçedeki “dolu,-lı/ -li anlamlarında kullanılan kelimeler yapan Farsça bir ön ek. 2. Çok fazla. 3.Mâlik, sâhip.

R

râcî (a.sf.): 1.Ricâ eden; yalvaran. 2.Ümitli. 3.is. Erkek adı.

râhil (a.is. rihlet’ten): 1. Göç eden, göçen. 2. Ölen.

rahş (f.sf.): 1. Yürük, gösterişli (at). 2. Zaloğlu Rüstem’in atı

rağbet (a.is.): 1.İstekle karşılama, rağbet. 2.İstek, arzu. 3.İyi kabul edilme.

râğıb (a.sf. rağbet’ten): 1.Rağbet eden, isteyen, istekli. 2.is. Erkek adı.

re'āyā (a.is. ra'iyye ve ra'iyyet'in c.):

1.Hükümdar idâresinde bulunan ve vergi veren halk. 25.Bütün halk. 3.Hristiyan tebaa.

recâ (a.is.): 1.Ümit, umma. 2.Yalvarma. 3.İstek.

reh-ber (f.b.is., sf.): Yol gösterici, kılavuz, rehber.

renc (f.is.): 1.Ağrı. Sızı. 2.Eziyet, sıkıntı; zahmet. 3.Hışım, gazap, hiddet, öfke.

revâ (f.sf.): Yakışır, yerinde, uygun.

revâc (a.is.): 1.Geçerlik, sürüm. 2.Kıymet.

revân (f.sf.):1.Yürüyen, giden; su gibi akıp giden (söz). 2.is. Ruh, can; nefs-i nâtuka. 3.müz. Türk müziğinde kullanılan usûllerden biri.

revnağ (a.is.):Parlaklık, güzellik. Tâzelik, süs.

rif'at (a.is.):1.Yükseklik, yücelik; büyük rütbe. 2.Erkek adı.

rikâb (a.is.): 1. Üzengi. 2. Büyük bir kimsenin makamı, önü. 3. **müz**. Türk müziğinde bir usûl.

rişte (f.is.):1.İplik, tire. 2. Bağ, ilgi, alâka. 3.**g.s.** Sanatkârâne bir yazı veyâ minyatürü çevreleyen tezhîbin iç kısmına sınır olarak tek, çift, eşit veyâ farklı kalınlıklarda çekilen çizgi.

rû-şen (f.sf.):1.Parlak, aydın. 2.Belli, açık, ortada, meydanda.3.Erkek adı.

rûz (f.is.):1.Gün. 2.Gündüz.

rüşvet (a.is.):1.Vazifeli bir kimseye bir iş yaptırmak amacıyla para, hediye vs. verme veyâ elindeki imkânları para veyâ mal karşılığında kötüye kullanma. 2.Bu şekilde verilen ve alınan para, mal vs.

S

şabâhat (a.is. subh'tan): 1.Güzellik, yüz güzelliği, lâtiflik. 2. Kadın adı.

sa'd (a.is.): 1.Kutluluk, mübâreklik. 2. Uğur. 3. Kutlu; uğurlu.

şâdîk (a.sf. sıdk'tan):1.Doğru, gerçek. 2.İçten bağlı. 3.is. Erkek adı.

şafâ (a.is.):1.Saflık, berraklık. 2.Gönül şenliği, kedersiz olma hâli. 3.**müz**. Türk müziğinde bir makam. 4.Erkek adı.

safha (a.is.):1.Bir şeyin düz yüzü. 2.Bir cismin görünen tarafları. 3.Yazılmış veyâyazılabilir sahife. 4.İnce, yassı, geniş cisim, levha. 5. Bir hâdisede arka arkaya görülen hallerin her biri.

sâhîr (a.sf. sihr'den):1.Büyücü, sihir yapan, sihirbaz. 2.Büyüleyici güzel, büyü tesfri yapan güzel.

şahrâ (a.is.): Kır, çöl, ova.

sâl (f.is.): Yıl, sene.

sâlik (a.sf. sülûk'ten):1.Bir yola giren, bir yolda giden. 2.Bir tarîkate giren.

sa'y (a.is.): 1.Çabalama, emek verme, gayret.
2.Geçinmek için iş işleme. 3. Koşma, yürüme
(Hac'da Safâ ile Merve arasında).

sāye (f.is.): 1.Gölge. 2.Sâhip çıkma, koruma,
himâye etme. 3.Yardım.

şebât (a.is.):Kımıldamama, yerinde durma;
kararından vazgeçmeme.

sec' (a.is.): 1. Nesirde yapılan kafiye. 2.
İbârenin, kafiyeli olan cümle sonlarından her
biri. 3. Kumru, güvercin vb. kuşların ötüşü.

sefîd (f.sf.): Ak, beyaz.

sehv (a.is.):1.Yanlış. 2.Yanıлма.

sem' (a.is.):1.İşitiş, işitme. 2.Dinleme, kulak
verme. 3.Kulak.

şenâ (a.is.):Övüş, övme, medhetme.

seng (f.is.):1.Taş. 2.Tartı, ölçü. Ağırılık.

ser (f.is.):1.Baş, kafa. 2.Baş, başkan. 3.Tepe,
doruk, zirve. 4.Uç, kenar. 5.Son, nihâyet.

ser-fürû (f.is.):Baş eğme.Söz dinleme.

serîr (a.is.): 1.Yatacak yer. Tahta karyola.
2.Taht.

ser-zeniş (f.b.is.):Başa kakma.

settâr (a.sf. setr'den):1.Örten; Allah. 2.is.
(Abdüssettar'dan kısaltma olarak) Erkek adı.

sevâd (a.is.):1.Karartı. Karanlık. 2.Yazı
karalama. 3.sf. Siyah. Kara. 4.Uzaktan karartı

hâlinde görünen kalabalık. 5.Bir şehrin
çevresinde, karartı hâlinde görülen bağ,
bahçe, bostanlar. 6.Gümüş üzerine siyahla
işleme nakış, savat.

sevğ (a.is.): 1.Önüne katıp sürme. 2.Sebepe
olup bir netîceye bağlama. 3.Gönderme,
yollama.

seyyâre (a.is.):1.Güneşin etrâfında dolaşan
gezegen. 2.Kervan, kafil.

şîm (f.is.):1.Gümüş. 2.Gümüş para. 3.sf.
Gümüştene, sırmadan. 4.sf. Gümüş taklidi
sırma veyâ mâden tel.

simâ' (a.is.):1.Dinleme, kulak verme. 2.Çalgı
dinleme. 3.Çalgılı tören.

şipîhr (f.is.):1.Gök, semâ, gökyüzü. 2.Tâlih.
3.**müz.** Türk müziğinde bir makam.

şitâre (f.is.):**astr.** 1.Yıldız. 2.Kader, tâlih,
baht.

su'âl (a.is.):1.Sorma, soru, soruşturma.
2.Sorulan şey. 3.Dilenme, dilencilik.

şubh (a.is.):Sabah vakti.

şüfte (f.sf.):Delikli, delinmiş.

şuħan (f.is.):Söz, kelâm, lâkırdı.

şürûr (a.is.):Sevinç.

Ş

şâd (f.sf.):Sevinçli, memnun.

şâhid (a.is. şehâdet'ten): 1.Şâhit. 2.Senet yerine geçecek şekilde büyük bir eserden veyâ kimseden alınan örnek.

şeb (f.is.):Gece.

şefî' (a.sf. şefâ'at'ten):Şefâat eden, bir suçun affedilmesi için aracılık eden.

şefîk (a.sf. şefakat'ten): 1.Merhametli, şefkatli, acıyıcı, esirgeyici. 2.is.Erkek adı.

şehâb (a.is.): 1.Kıvılcım. 2.**astr.** Akan yıldız. 3.Erkek ismi.

şekvâ (a.is.):Şikâyet, hoşnutsuzluk.

Şem' (a.is.):1. Balmumu. 2. Mum.

şems (a.is.): 1. Güneş. 2. **müz.** Türk müziğinde bir makam.

şemşîr (f.is.): Kılıç.

şerâr (a.is.):Kıvılcım.

şerh (a.is.): 1.Açma, ayırma. 2.(Bir ifadeyi, eseri vs.) Açıklama. 3. Bir kitabı kelime kelime izâh ederek yazılan kitap. 4.Açık anlatma.

şetâret (a.is.): 1.Neşe, sevinç, şenlik. 2.Bâzı Arap halayıklara verilen isim. 3.Çoğunlukla Çerkez ve Arap kadınlarına verilen bir isim.

şevk (a.is.): 1.Şiddetli arzu. 2.Neşe, sevinç, keyif. (Türkçede "şavk" şeklinde "ışık" mânasında da kullanılır).

şevket (a.is.): 1.Büyüklik, heybet. 2.Erkek adı.

şidâd (a.sf. şedîd'in c.):Şiddetliler.Sertler, katılar.

şî'r (a.is.): 1.Anlama, fehmeme, idrâk etme. 2.**ed.** Edebî kıymeti bulunan vezinli, kafiyeli söz, şiir.

şitâb (f.is.):Sür'at, çabukluk; acele.

şöhret (a.is.):1.İsim yapma, ün. 2.Ad, san.

şu'le (a.is.):1.Alev, şûle, ateş alevi. 2.Atlarda beyaz tüylerden meydana gelen benekler. 3.Kadın adı.

şühedâ (a.is. şehîd'in c.): Şehitler, şehit olanlar.

şükr (a.is.): Görülen iyiliğe karşı gösterilen minnettarlık.

şümâr (f.is.): 1.Hesap, sayı. 2. Sevgi, muhabbet.

T

tâ (f.is.): Kat, büklüm, kıvrım.

ta'at (a.is.): Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibâdet etme.

ta'cîl (a.is. acele'den):Çabuklaştırma, acele ettirme.

tafşîl (a.is. fasl'dan):Etraflıca, uzun uzadıya anlatma, açıklama.

taḥkîk (a.is.hakk'tan):Doğru olup olmadığını araştırma; meydana çıkarma.

taḥrîr (a.is.):1.Yazma, yazılma. 2.ed.

Kompozisyon. 3.Kitap yazma. 4.Kaydetme. 5.Âzâd etme.

taḥşîl(a.is.husûl'den):1.Hâsıl etme, edilme. 2.Vergi veyâ îrat toplama. 3.İlim öğrenme.

taḥvîl (a.is. havl'den):1.Değiştirme, değiştirilme, döndürme, çevirme. 2.Borç senedi.

taḥrîr (a.is. karâr'dan):1.Yerleştir(il)me. 2.Sağlamlaştır(ıl)ma. 3.Anlatım. 4.Resmî olarak yazıyla bildirme. 5.Siyâsî nota. 6.Tapuda mülkünü başkasına sattığını söyleme. 7.Eskiden resmî dâirelerden, sâdece mühürlenmiş olarak Bâbüâli'ye gönderilen yazı.

taḥşîm (a.is. kısım'dan):1.mat. Bölme. 2.Bölüm. 3.mat. Bölü. 4.Akarsuların ayrıldığı yer. Savak. 5.müz.Şark müziğinde faslın başında ve ortasında, sâdece bir çalgıcı tarafından notaya bağlı olmaksızın yapılan bir gezinti.

ta' lîm (a.is.ilm'den): 1.Öğrenme, öğretme, öğrenim. 2.Ders verme, verilme, okutma. 3. Meşk ile yetiştirme. 4. Askerlik idmanı. 5. Egzersiz.

ta' n (a.is.): Ayıplama; yerme; sövme.

târ (f.sf.):1.Karanlık. 2.is.Tel;saç teli. 3.is. İplik. 4.Dokuma'da arş. 5.is.Tepe.

ta' rîf (a.is. irfân'dan): 1.Etraflıca anlatma, anlatılma, îzah etme, edilme. 2.Bir maddeyi bütün tafsilâtıyla anlatma.

taşdîk (a.is.sıdk'tan):1.Doğrulama, doğru olduğunu söyleme. 2.Tasdik etme, onaylama.

taṭvîl (a.is. tûl'den):Uzatma, uzatılma.

tavḳ (a.is.):1.Gerdanlık. Tasma, halk.3.Bâzı kuşların boyunlarında bulunan tüyden halk.4.Güç, tâkat.

tavşîf (a.is. vasf'tan): 1.Vasıflandırma. 2.Bilgi, ilim. 3.ed. Bir şeyin sâdece olduğu gibi değil, biraz da şâir tarafından görüldüğü ve hissedildiği gibi anlatılması.

Ta'èîm (a.is. azm'den): 1.Büyükleme, büyük sayma. 2.Saygı gösterme, ikrâm etme.

tebâh (f.is.,sf.):1.Bozuk, çürük, harap. 2.Yıkılmış, yıkıntı; tükenme.

tebdîl (a.is. bedel'den):Değiştirme, değiştirilme, başka hâle getirme.

tecâhül (a.is. cehl'den):Bilmezlikten gelme, câhil gibi görünme.

tecellâ(a.is. cilve'den):1.Belirme, görünme. 2.Tâlih, kader. 3. Allah'ın lûtfuna nâil olma. 4.tas. Hak nûrunun tesiriyle makbûl kulların kalbinde ilâhî sırların ortaya çıkması, görünmesi.

tedkîk (a.is. dikkat'ten):Dikkatle araştırma, araştırılma, inceleme.

tefvîz (a.is.): 1.İhâle; sipâriş etme, edilme.
2.Dağıtım. 3.Bir gayrimenkulü bilinen bedeli karşılığında birinin üstüne bırakma.

te'ḥîr (a.is. ahar'dan):Sonraya bırakma, geciktirme, geciktirilme.

teraḥ (a.is.): Gam, keder, tasa, acı.

teraḥḥum (a.is. rahm'den): Acıma, merhamet etme.

teġāfûl (a.is. gaflet'ten):Anlamazlıktan gelme, anlamamış gibi görünme.

temşîl (a.is. misl'den):1.Benzetme,. 2.Bir şeyin aynısını yapma. 3.Söz gelişi. 4.Tiyatro oyunu. 5. Alman gıdanın uzviyete dâhil edilmesi, özümleme. 6.(Biri veyâ bir topluluk) Adına hareket.

tesbîḥ (a.is. sebh'ten):1. "Sübḥânallah" diyerek Allah'a tâzim etmeler. 2.Tespîh.

tesvîd (a.is. sevâd'dan):1. Karartma. Karartılma. 2. Yazıyla karalama. Müsvedde yapma.

teşvîş (a.is.şeveşe'den):Karıştırma. Karmakarışık etme.

tevfîk (a.is. vefk'ten):1.Uydurma. Uygunlaştırma. 2. Allah'ın yardımına, kavuşma; Allah yardımı. 3. Erkek adı. 4. **hek**. Bir kırılmada kırılan parçaları birbirine tatbik etme. 5.**ed**. Tezat yapmaksızın, bir kelimenin

hatırlattığı başka kelimeleri de aynı ibârede kullanma.

tevsen (f.is.):Başı sert at, sert başlı at. **mec.sf**. Dikbaşlı adam.

tezyîn (a.is. zînet'ten):Zinetlendirme, zînetleme, süsleme.

tîġ (f.is.): Kılıç.

tîmşâl (a.is.): Sûret, resim, sembol.

tîr (f.is.): 1.Ok. 2.**astr**. Utarit (Merkür).

tîz (f.sf.):1.Çabuk, tez. 2.Keskin. 3.Sık.

tufeyl (a.is.): 1. Küçük çocuk. 2. Yemek misâfirî. 3. Dalkavuklar zümresinin pîri sayılan kimsenin ismi.

tuġyân (a.is.): Taşma, taşkınlık, coşkunluk, azgınlık.

tûl (a.is.): 1.Uzunluk, boy. 2.Uzun müddet. 3.**astr**.Boylam.

tu' m (a.is.):1.Yiyinti: azık.2.Tat,çeşni.

turfe (a.sf.): 1.Turfa. Görülmemiş, yeni, tuhaf şey. 2.Yahudilerce yenmesi haram olan.

turre:1.Alın saçı.2.Kıvırcık saç lülesi.3.Kumaşın kenarına çekilen ipekten süs.

tûṭî(f.is.):**zool**. Dudu; papağan cinsinden taklit yapabilen bir kuş.

türâb (a.is.): Toprak.

U

‘ūd(a.is.):1.Ağaç, odun. 2.**bot.** Öd ağacı.

3.**müz.** Ut (Çalgı âleti).

‘udvân (a.is. udüvv’den): 1.Düşmanlık.

2.Haksızlık, zulüm.

‘uqbâ (a.sf.): 1. Cezâ. 2. Öbür dünya, âhîret.

‘uqde (a.is.): 1.Düğüm. 2.mec. Karışık, zor, iş. 3.İstenilip de elde edilemediği için içe dert olan şey. 4.**anat. biy.** Bez(Vücûdun çeşitli yerlerinde bulunan ve salgı meydana getiren organ). 5.**astr.** Bir seyyarenin (gezegenin) mah-rekinin (yörüngesinin) Zodyak üstünde bulunan iki ucundan her biri.

‘uqûl (a.is. akl’ın c.): Akıllar, zihinler.

‘ulemâ (a.is. âlim’in c.): Âlimler, ilim sâhipleri.

‘uryân (a.is.): Çıplak.

‘usret (a.is.): Zahmet sıkıntı, güçlük, zorluk.

‘uyüb (a.is. ayb’ın c.): Ayıplar. Kusurlar.

‘uzlet (a.is.): Bir tarafa çekilerek kendi başına yaşama; yalnızlık köşesine çekilme.

Ü

ümîd (f.is.): 1.Ümit, ümit etme, umut, umma. 2. Erkek ve kadın ismi.

ümmet (a.is.): 1.Bir peygambere inanarak bağlanan cemâat. 2.Aynı dili konuşan insanların tamamı.

üns (a.is.): 1. Alışıklık, alışma, alışkanlık; alıştırma. 2. tas. Kalbde, Cemâl-i İlâhî’nin tecellîsi, görünmesi.

üskûf (a.is.): Papaz, râhip.

üstâd (f.is.): 1.Muallim, öğretmen; sanatkâr, usta. 2.Bir ilim, sanat alanında kendini kabul ettirmiş kimse. 3.Üniversite profesörü. 4.Mason locasının başkanı.

üzñ (a.is.):1. Kulak. İşitme uzvu. 2. **müz.**Telli çalgılarda ses ayarı yapmaya yarayan mandal.

V

vâdi (a.is.): 1.İki dağ arasındaki uzun çukurluk saha. 2.Bir nehrin aktığı yer, nehir yatağı. 3.Yol, usûl, tarz, alan.

vaħdet (a.is.): 1. Teklik, birlik, yalnızlık. 2. Tasavvufta Allah’a yakınlık, Allah’a ulaşma hâli. 3 .İfâde sırasında mevzûnun dışına çıkmama, ana mevzûdan ayrılmama.

vaķâr (a.is.): Ağırbaşlılık, temkinlilik, vakar.

varṭa (a.is.):1.Kuyu gibi derin ve oyuk yer; uçurum. 2.**mec.** Tehlike.

vebâl (a.is.):1.Şiddet, azap, ağırlık. 2.Günah.

vech (a.is.): 1.Yüz, çehre. 2.Üst, satıh, yüz. 3.Ön, alın, cephe. 4.tarz, üslûp. 5.Sebeup, vesîle, münâsebet. 6. Vâsıta.

vedāyi^c (a.is. vedî‘a’nın c.):Emânetler.

vehm (a.is.): Yersiz korku, kuruntu, vehim.

veġā (a.is.): Gürültü patırtı, kavga; savaş.

vaġār (a.is.): Ağırbaşlılık, temkinlilik, vakar.

vāle (f.is.): 1.Serap. 2.Bir nevi ipek kumaş.

3.Nāle.

velvele (a.is.): 1.Şaşkınlık. 2.Yaygara, gürültü patırtı. 3.**müz**. Türk müziğinde usûlün darp parçacıklarına ayrılarak vurulma biçimi.

verd (a.is.):**bot**.Gül (gülgillerden bir bitki ve çiçeği).

vilāyet (a.is.):Bir şeyi kudretle elde etme.

2.Birine kafil olma. 3.Dostluk, muhabbet.

4.İl.

vîrān(f.sf.):1.Yıkılmış, yıkık, harap.

2.Kederli, üzgün.

vüzerā (a.is. vezîr’in c.): Vezirler.

Y

yād (f.is.): 1. Anma, hatırlama. 2. Hâtır.

Gönül.

ya‘ni (a.e. anâ’dan): 1.Demek. 2. Sözü

kıyası, senin anlayacağın.

yār(f.is.): 1. Dost. 2. Sevgili. 3. Tanıdık.

yāsemen(f.is.):bot. Yâsemin (nebat).

yāver(f.is.): Yardımcı, imdatçı.

yed (a.is.): 1. El. 2. Kudret, kuvvet, güç. 3.

Vâsıta. 4. Mülk.

yek (f.sf.): 1.Bir. 2. is. Bir oluş, birlik.

yek-sân(f.b.sf.): 1.Düz. 2.Bir, berâber. 3. Bir

düziye, her zaman.

yezîd (a.h.is.):Muâviye’nin oğlu ve Emevî devletinin ikinci halîfesi.

Yūsuf (a.h.is.): İsrâiloğullarından

Hz.Yakub’un oğludur.Yūsuf ile Züleyha

hikâyesinin erkek kahramanıdır.(Kıskançlık sebebiyle kardeşleri tarafından kuyuya

atılmış; buradan bir kervan tarafından

çıkarılarak Mısır’da köle olarak satılmış;

sâhibinin karısı zelihâ’nın sevgisine karşılık

vermediği için zindana atılmış; Mısır

hükümdârının rüyâsını yormakla zindandan

çıkıp Mısır’ın idâresinin ele almıştır.

Güzelliğin sembolüdür. 2.Erkek adı.

yümn(a.is.): Uğur, kut. Bereket.

Z

za‘f(a.is.): 1.Zayıflık, kuvvetsizlik. 2.Meyil,

gönül akışı, bir şeye karşı hissedilen aşırı

istek.

zâhid(a.sf. zühd’den): 1.Aşırı sofu. 2.is.

Erkek adı.

zâhir(a.sf. zuhûr'dan): 1.Açık, belli, meydanda, görünen. 2.zf. Elbette, şüphesiz. 3.zf. Zannedirim, galiba. 4.zf. Anlaşılan, görünüşe göre. 5.is. Görünüş, dış yüz.

zâğ(f.is.): **zool**.Karga.

zât(a.is.): 1.Kendi.2. Öz, asıl, cevher. 3.Saygıya değer kimse.

zâyi‘ (a.sf. ziyâ‘ ’dan): Kaybolan, elden çıkan; zarar, zıyan.

zebân(f.is.): 1.Dil, lisan. 2. Lûgat, lehçe. 3. **anat**. Dil.

zeber(f.is.): 1.Üst. 2.Üst derecede bulunan kimse; âmir, hâkim, mâhir.

zehr(f.is.): Zehir.

zelîl(a.sf. zillet'ten):Hor, hâkir, alçak; aşağılanan, horlanan.

zelzele (a.is.): 1.Sarsma. 2.Deprem, yer sarsıntısı.

zemîn (f.is.): 1.Yer, yer yüzü. 2. Üzerinde süs, resim, nakış gibi şeyler bulunan bir şeyin asıl rengi. 3. mec. Temel, dayank.4. Tarz, edâ. 5. Mevzû.

zemzem (a.is.): Kâbe civarındaki meşhur bir kuyu.

zer(fs. / f.is.): 1.Sarı./ 2.Altın. 3.Akçe, para. 3.**tas**. Nevbet; oruç; çile.

zerre(a.is.): Çok ufak parça, pek küçük parça, molekül.

zerrîn(f.sf.): 1.altın, altından yapılmış. 2.Altın gibi sarı. 3. Parlak. 4.is. Kadın adı. 5. is. Fulya (nebat).

zevâl(a.is.): 1.Yerinden ayrılıp gitme. 2. Sona erme, zâil olma. 3. Güneşin baş ucunda bulunma zamanı.

zeyn (a.is.):Süs,bezek,ziynet.

zıllu’llâh(a.b.is.): “Allah’ın gölgesi”. Halîfeler, hükümdarlar için kullanılan bir söz.

zîbâ(f.sf.): 1.Süslü. 2.Güzel, yakışıklı.

zıkr (a.is.): 1. Anma, anılma, hatırlama. 2. Bildirme, bildirilme. 3.Kur’ân-ı Kerîm.

zînet(a.is.): Süs, bezek.

zîr (f.is.): Alt, aşağı.

zîver (f.is.): 1.Ziynet, süs, bezek. 2.Erkek adı.

ziyâ(a.is.): 1.Işık, aydınlık, parlaklık. 2.Erkek adı.

ziyâd(a.is.): Ziyâdelik, fazlalık, çokluk.

zuhûr(a.is.): Görünme, meydana çıkma.

zulmet(a.is.): Karanlık.

zûlf (f.is.): 1.Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi. 2. **mec**. Sevgilinin saçı.

zûr(f.is.): Güç, kuvvet.

Özel Adlar Dizini (İsimler ve Özel Kelimeler)

‘ Abd-i Menāf 108	Bū-Leheb 113
‘ Abbāsiyān 788	Burāq 132
‘ Acem 1352	Cāmī 599 694 695 733
Ādem 1240	Cāmi-i Rūmī 689
Āfrāsyāb 782	Cebra’īl-i Emīn 132
Aḥmed 694	Celīl 1752 1941
Aḥmed-i Muḥtār 701	Cem 295 873
Allāh 505 1245 1312 2009	Cem-Şīd 781
‘ Alī 171	Cibrīl 129
‘ Ālim 1775	
‘ Aden 173	Çīn 238 1624
Āyet-i Leyl 75	
Āyet-i Fetḥ 1319	
Āzer 271	Ḍaḥḥāk 781
	Dārā 784
Bārī 337 507 896 911	Dāvūd Pāşā 716 1857
Başra 173	
	Ekāsiran 785
Behmen 784	
Behrām 784 1213	Elburz 1450
Bekri-zāde Efendi 1371	Emīn-i Binā 749
Benī-Ümeyye 787	Erdeşīr 786

Eşhâb-ı Kehf 830

Eyyüb 589

Ġaffâr 1056 1891 2020

Ġani 863

Ĥabîb 512

Ĥakâniyân 781

Ĥaĥĥ 86 110 126 509 517 518 519 530 636

652 756 759 804 834 860 869 969 998 1139

1148 1159 1161 1164 1187 1188 1344 1379

1419 1424 1560 1693 1697 1720 1738 1741

1757 2040

Ĥaĥĥ Te'âlâ 336

Ĥâlik 70 1198 1240 1592 1756 1772 1775

Ĥallâĥ 973 1890 1894

Ĥassân 450

Ĥâtem 1081 1525 1528

Ĥâtem-i Tayy 169

Ĥâzret-i Muştafâ 94

Ĥayy 1775

Ĥicâz 511 1793

Ĥirâ 1791

Hilâlî 622

Ĥudâ 88 93 131 148 205 232 514 664 753

755953 966 999 1103 1164 1550 16761734

1737 1752 1754 1770 1791 1801 2011

2013 2016 2033

Ĥurrem 283

Ĥusrev 311 610 612 784 1605 1634

Ĥuşeng 782

Ĥürmüz 786

İbrâhîm 1750

İlâh 107

İlâhî 653 1567

İmâm 933

İrci'î 1800

İsa 1751

İslâm 407 1242 1373

Ka'be 511

Kâfî 1420

Ķal' a-i Ķomrân 1276

Kânûn 271

Ķârûn 909

Ķayâşıran 785

Ķayyûm 1775

Kelāmī 89 334 540 681 685 688	Mizāb 431
Kelām-i Qadīm 1360	Muḥammed 78
Kemāl-i Hocend 623	Muḥammed-i ‘Arabī 113 1788
Kerbelā 936 940 960	Muḥammed Hān 177 1609
Kerīm 45 205 451 966 1103 1550	Muḥliş 681 684
Kisrā 785	Murād 1609
Kiyān 783	Mūsā 1419 1421
Qudsī 1367	Muḥyi 411
Qur’ān 1356 1358 1366 1378	Münker 1722
Qureyş 96 1401 1793	Müte‘āl 951
Macar 1228	Nebī 451
Māçin 1624	Nekir 1722
Maḥmūd 78	Nev-rüz 311
Mecnün 494	Nıl 1407 1457 1692
Meclis-i Hazret 130	Nizāmī 599 600
Mennān 232 755 953 1198 1343 1395 1404	Nuşirevān 786
Merdāniyān 788	
Meryem 1751	‘Osmān 1234
Mevlā 677 749 862 1170	‘Osmāniyān 789
Mısr 350 417 690 718 751 1221 1411 1433	
1468 1659 1667 1669 1679 1691 1692 1694	
1695 1855 1863	‘Ömer 171

Pervîn 300 437	Sâmāniyân 783
Rabb 61 185 661 1562 1725 1858 1892 1926 1941	Selmân 624
Rabbānî 1422	Settâr 665 863 1056 2020
Rabî' 1375	Seyyid-i Enbiyâ 1794
Rahîm 205 451 863	Sikender 721 1634
rasûl-i kerîm 86	Sinân 1227
Rasûl 89 93 107 110 126 129 156 451 790 1418 1737 1791	Sûre-i Nûr 75
Ravza 636	Sûre-i İhlâş 516
Razzâk 1802	Sübhâni 1422
Râziq 1772	Şüreyyâ 1840
Remli-zâde 1369	Şâfi' 1369
Resmî 824	Şâm 718 870
Remeyl 1475	Şâpûr 784
Ridâniye 1480	Şeyh-i Ekber 1174
Rûmili 1328	Şeyha 1012
Sâsâniyân 783	Şeyhu'l-Harem 749
Sâm 786	Ümmü Hânî 129
	“Vechi” 582
	Vedûd 1405

Yūsuf 350 589

Ya'qūb 589

Yed-i Beyzā 1333

Zühre 238

Yemen 173 752 1223 1224

Zü'l-Celāl 1757 1772 1778

Yezdān 691

Zü'l-feḳār 561

Yezīd 856

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Serkan BATURAY
Doğum Yeri ve Tarihi	Diyarbakır 25.09.1991
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
İletişim	
E Posta Adresi	serkanbaturay@hotmail.com

